

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

ВИДАЄ

ЕТНОГРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. VIII.

ГАЛИЦЬКІ НАРОДНІ НОВЕЛІ

ЗІБРАВ

Осип Роздольський.

У ЛЬВОВІ, 1900.

Накладом Товариства.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

ЗМІСТ ОСЬМОГО ТОМУ.

	стор.		стор.
Передмова	V—IX		
1. Заклад на жіночу вірність	1—8	31. Валдрівка Івана з жидами	76—79
2. Фатальний хлопець	8—14	32. Три покоління	79—80
3. Чоловік, що не знав біди	14—15	33. Три професії	79—80
4. Про пана, що шукав біди	15—17	34. Дурний зі ступою	80—84
5. Злодійкуватий богач і його братанич	17—19	35. Дурень зі ступою	85—
6. Парубок і скриня-самолет	20—22	36. Попів наймит і дяк	85—86
7. Правдачі	22—25	37. Купуйте вмерлих!	86—87
8. Спритний злодій	25—26	38. Панна з знаками*)	87—88
9. Родимий злодій	26—28	39. Як Іван з панською дочкою оженив ся і свогого тестя зиудрував	90—93
10. Учений злодій	28—30	40. Небилиця	93—94
11. Про наймита що любив гевкати ся	30—35	41. Дідич і тивон	94—
12. Вже платно	35—38	42. Вояк і царівна	94—95
13. Як Іван Жидів мудрував	38—30	43. Із легкого часом бувають люди**)	96—97
14. Жовірін, сова-гадало і осел-свобода	40—42	44. Про дурня, що замість у церкву зайшов до млина	97—
15. Про бідного, що за довжок три рази вмирав	42—43	45. Брат без людськості	98—
16. Ну дурнях світ стоїть А.	43—46	46. Як баба підвела чоловіка і жінку	98—
17. На дурнях світ стоїть Б.	46—47	47. Як чоловік видічив жінку	98—99
18. Сильний наймит	47—52	48. Як чоловік жінку розуму навчив	100—
19. Капуш	52—54	49. Як Іван водив жидів на гриби а потім у ставі потопив	100—103
20. Хлоп і журава	54—	51. Як жид косарів гостив	105—
21. Мудрий дяк	54—58	52. Як гостив ся Русин з Польком	105—105
22. Мудрий наймит	58—59	53. Де міткови кінець	106—
23. Чоловік і три жінки	59—62	54. Черевав і теля	106—107
24. Вдячний злодій і збиточна небіжка	62—69	55. Як чачкарь стражників перехитрив	107—108
25. Москаль і 12 неживих попів	69—70	56. Дівчина і офіцери	108—112
26. Москаль і 12 неживих попів	70—72	57. Дівчур	112—113
27. Побожна дівчина	72—74	58. Анекдоти про цигана	113—114
28. Як син хотів позбути ся старого батька	74—75	59. Цаган косарем А.	115—116
29. Про чоловіка, що продав жінку розбійникам	75—76	60. Цаган косарем Б.	116—117
30. Як бурлак правував ся з удовою	76—		

*) Через друкарську помилку переставлено 9 перших рядків із стор. 88 на 89. Звертаємо на се увагу читачів

**) Через помилку се оповіданя має ч. 42.

	стор.
61. Придане	116— —
62. Криноліни	117— —
63. Брехун	117—118
64. Василияни і король	118—119
65. Королівські загадки	119—120
66. Гринько тихий господар	120—127
67. Не стій о печінку	127—128
68. Як пан учив судию ро- зуму	128—129
69. Рабін з телятем	130—132
70. Сумлінний Іван	132—133
71. Голка	133—136
72. Цицій	136—141
73. Майстер злодій	141—154

	стор.
74. Тепер вас, Пльку, не ку- плю	145—146
75. Як Жид з Іваном їздив на війну	146—148
76. Байки небилиці	148—151
77. Як чоловік жінку зробив дурною	151—153
78. Самоділковий доктор	155—154
79. Збиточна небіжка	154—158
80. Добре почували	158—160
81. Злодієві збитки	161—161
Показчик важніших мотивів сеї збірки	163—166

ПЕРЕДМОВА.

В другій частині збірки д. О. Роздольського, яка отсе виходить у світ, зібрано народні новелі та фацеції. Докладної межі між тими двома родами творів годі провести; от тим то в сьому томі поміщено декілька оповідань, яким паралелі були вже друковані в попередніх томах „Етнографічного Збірника“, особливо в т. VI. Та про те ми не вважали потрібним виключати ті оповідання з отсеї збірки, головню з огляду на яzikову вартість записів д. Роздольського, який подає нам текети схоплені, так сказати, *in flagranti* з народніх уст, з усіми відзнаками, переривами, анаколютами властивими невиробленому мисленю многих його оповідачів. Ся кучерява яzikова форма певню уймає текстам д. Роздольського богато артистичної вартости, але додає їм своєрідного повабу, малюючи добре душу і настрої його оповідачів, має крім великого яzikового ще й немалий психологічний інтерес.

Зрештою треба завважити, що крім невироблених і мало талановитих оповідачів д. Роздольський умів знайти також деяких, що їх треба зачислити до кращих; до таких належать без сумніву Кароль Мазурчин із Плетенич, Демко Рицар із Клекотова, Гнат Романів із Берлина і знані нам уже з попереднього тому Микола Кравіцький і Юрко Соколовський, оба з Берлина. Починаючи від ч. 64 ми покидаємо Брідцину і переходимо-разом з записувачем на Підгірє, коло Стрия. З вїемкою одного ч. 66, що записане в бобрецькїм повіті і визначаєть ся розволіклим, декуди з-книжна підмальованим, але в загалі хаотичним способом оповідання (свого рода „плоды просвѣщенія“), всі кінцеві н-ри записані в Грабівці і Завадові коло Стрия, від оповідачів — на жаль — не дуже то першорядних. З поміщених тут оповідань важні з історико-літературного погляду вперед усего ті, що основані на мотивах оброблюваних широко в давній європейській і орієнтальній літературі, отже паралелі до

новель із збірки „Сімох мудрців“, із Боккаччівового „Декамерона“, старофранцузьких „фабльо“ і т. и. З другого боку цікаві також ті, де оповідаєть ся про місцеві факти (прим. пачкарь і стражники), отже оповідання, де місцевий елемент коли й не зовсім усуває вандрівну тему, то певно сильно заслонює її.

Рад би я ще звернути увагу на оповіданечко ч. 20. (стор. 76), в якому бачимо ще виразно сліди первісної віршованої форми, прим. :

„Судіть мені люде,
Що за мої літа буде?
За сорок літ і за штири
Іще мені не платили“
Видить те вдова,
Же вже чіпляєть ся ї біда,
Взяла дві корови з обори
На ярмарок продавати:
Треба бурлакови гроші дати і т. д.

Загалом ціле оповіданечко, без ніякого новелістичного вузла, виглядає як відгомін забутої пісні або вірші.

Решта збірки д. Роздольського, що містить оповідання духовного змісту (легенди), віде в склад одного з найблизших томів „Етнографічного Збірника“, що буде містити систематичний звід легенд зібраних із уст галицько-руського народа.

І тут, як при попереднім томі, мушу висловити свій жаль, що різнородні інші занятя не дозволили мені пододавати до текстів д. Роздольського таких повних і детальних літературно-бібліографічних вказівок, як би слід було. Та про те бажаю, щоб і те, що подано тут, захотило наших молодших учених до більше систематичного збирання і студіювання памяток народньої творчости.

Ось реєстр повних титулів книжок, цитованих у примітках до поодиноких оповідань у скороченях.

Аванасьевъ = Народныя русскія сказки А. И. Аванасьева, издание второе, вновь пересмотрѣнное, Москва 1873, 4 томи.

Веселовскій, Боккаччо = А. Н. Веселовскій, Боккаччо, его время, среда и сверстники. С. Петербургъ 1897—8, 2 томи (Сборникъ втораго отд. Имп. Акад. Наукъ).

Вѣнок = Вѣнок Русинам на обжинки уцлѣв Иван Б. Ѳ. Головацкій. У Вѣдни, ч. I. 1846; ч. II. 1847.

Grimm = Kinder und Hausmärchen gesammelt durch die Brüder Grimm. Vollständige Ausgabe. Leipzig, Reklam. 3 томи.

- Hagen, Gesamtabenteuer = F. H. von der Hagen, Gesamtabenteuer. Stuttgart und Tübingen 1856, 3 томи.
- Hahn = Griechische und albanesische Märchen, gesammelt und erläutert von I. G. v. Hahn. Leipzig 1864, 2 томи.
- Haltrich = Deutsche Volksmärchen aus dem Sachsenlande in Siebenbürgen. Berlin 1856.
- Головацкий = Народныя пѣсни Галицкой и Угорской Руси, собранныя Я. О. Головацкимъ. Москва 1878, 4 томи.
- Гринченко = Этнографическіе матеріалы, собранныя въ Черниговской и сосѣднихъ съ ней губерніяхъ Б. Д. Гринченко. Черниговъ 1895, 1896 і 1899, 3 томи.
- Dobšinský = Prostonarodnie slovenské povesti. Usporiadal a vydaval Pavol Dobšinský. Turč. Sv. Martin, 1880—1883, 8 зошитів.
- Драгоманов = Малорусскія народныя преданія и розказы, сводъ Михайла Драгоманова. Изданіе Юго-Западного Отдѣла Импер. Геогр. Общества. Кіевъ 1876.
- Драгоманов, Розвідки = Збірник Фільологічної секції Наукового Тов. ім Шевченка Т. II і III. Розвідки Михайла Драгоманова про українську народню сровесність і письменство. Т. I і II. У Львові 1889 і 1900.
- Dunlop-Liebrecht = Geschichte der Prosadichtungen, von John Dunlop. Deutsch von Felix Liebrecht. Berlin 1851.
- Житє і Слово = Житє і Слово, вістник літератури, історії і фольклору, видає Ольга Франко. Львів 1894 і 1895, 4 томи.
- Zingerle = Kinder und Hausmärchen aus Tirol. Gesammelt durch die Brüder Zingerle, herausgegeben von Ignaz Vinc. Zingerle. Zweite vermehrte Auflage. Gera 1870.
- Cassel, Mischle Sindbad = Mischle Sindbad, Secundus-Syntipas. Edirt, emendirt und erklärt. Einleitung und Deutung des Buches der Sieben weisen Meister von Paulus Cassel. Guben-Berlin 1890.
- Keller, Romran = Li romans des sept sages, ed. Adelbert Keller. Tübingen 1836.
- Keller, Dyocletianus = Dyocletianus Leben von Hans von Büchel, herausgegeben von Adelbert Keller. Quedlinburg und Leipzig 1841.
- Cosquin = Emanuel Cosquin, Contes populaires de Lorraine comparés avec les contes des autres provinces de France et des pays étrangères et précédés d'un essai sur l'origine et la propagation des contes populaires Européens. Paris 1886, 2 томи.

- Köhler, Kleine Schriften = Kleinere Schriften zur Märchenforschung von Reinhold Köhler, herausgegeben von Johannes Bolte. Weimar 1898.
- Landau, Die Quellen = Die Quellen des Decameron von Dr. Marcus Landau. Zweite sehr vermehrte und verbesserte Auflage. Stuttgart 1884.
- Le Grand, Fabliaux = Fabliaux et contes du XIII et du XIV siècle. Paris 1779—1791, 3 томи.
- Maspero = Les contes populaires de l' Egypte ancienne, traduits et commentés par G. Maspero. Paris 1889.
- Montaiglon, Fabliaux = Recueil général et complet des fabliaux des XIII et XIV siècles imprimés ou inédits publiés d' apres les manuscrits par Anatole de Montaiglon. Paris 1872—1890, 6 томів.
- Murko, Die Sieben Weisen = Die Geschichte von den sieben Weisen bei den Slaven, von Dr. Mathias Murko. Wien 1890.
- Недѣля = Недѣля, пьсьмо народне для науки и забавы, господарства, промыслу и торговль, за рѣкъ 1865 и 1866. Львѣвъ. 2 томи.
- Основа — Основа, Южно-русскій литературно-ученый вѣстникъ. С. Петербург 1861—1862, 23 выпуски.
- Orient und Occident = Orient und Occident insbesondere in ihren gegenseitigen Beziehungen. Eine Vierteljahrschrift herausgegeben von Theodor Benfey. Göttingen 1862—65, 3 томи.
- Polaczek = Bibliotheka „Wisly“ t. IX. Wieś Rudawa. Lud, jego zwyczaje, obyczaje, obrzędy, piosnki, powiastki i zagadki. Zebrał i opracował Stanisław Polaczek, nauczyciel w Rudawie. Warszawa 1892.
- Prym und Socin = Der neu-aramäische Dialekt des Tur Abdin. Syrische Sagen und Märchen aus dem Volksmunde gesammelt und übersetzt von E. Prym und A. Socin. Göttingen 1881, 2 томи (цитовано тільки другий том, що містить переклад).
- Рудченко — Народныя Южно-русскія сказки, издалъ И. Рудченко. Кіевъ 1869—70, 2 томи.
- Soltan, Decameron = Giovanni Boccaccio's Decameron oder die 100 Erzählungen, Deutsch von D. W. Soltan. Berlin.
- Straparola = Les facétieuses nuits de Straparole, traduites par Joan Louveau et Pierre de Larivey. Paris 1857, 2 томи.
- Сумцовъ, Разысканія = Проф. Н. Θ. Сумцовъ, Разысканія въ области анекдотической литературы. Анекдоты о глушахъ. Харьковъ 1898.

Tausend und ein Tag = Tausend und ein Tag. Morgenländische Erzählungen. Aus dem Persischen, Türkischen und Arabischen nach Petits de la Croix, Galland, Cardonne, Chavis und Cazotte, dem Grafen Caylus und Anderen übersetzt von F. H. von der Hagen. Zweite Ausgabe. Prenzlau 1836, 11 томів.

Tawney, Katha-Sarit-Sagara = Kataritsagara, translated by Ed. Tawney (Bibliotheca Indica VII), Calcutta 1881.

Jülg = Kalmükische Märchen. Die Märchen des Siddhi-Kür oder Erzählungen eines verzauberten Todten. Ein Beitrag zur Sagenkunde auf buddhistischem Gebiet. Aus dem Kalmükischen übersetzt von Jülg. Leipzig 1866.

Chelchowski = Powieści i opowiadania ludowe z okolic Przasnysza, zebrał Stanisław Chelchowski. Warszawa 1889—90. (Biblioteka „Wisły“ т. III i IV), 2 томи.

Ciszewski = Stanisław Ciszewski, Krakowiaczy. Monografia etnograficzna. Tom I. Kraków 1894.

Чубинський — Труды этнографическо-статистической экспедиціи въ Западно-русскій край сваряженной Имп. русс. Географическимъ обществомъ. Юго-западный отдѣлъ. Матеріалы и изслѣдованія собранныя д. чл. П. П. Чубинскимъ. Томъ второй. Петербургъ 1878.

Schleicher — A. Schleicher, Litauische Märchen. Weimar 1857.

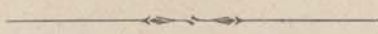
В нотках до оповідань сего тома завважив я ось які помилки, які прошу поправити перед його уживанем:

Стор. 8 ряд 2 з гори зам. Goltau має бути Soltau.

„ 17 „ 10 з низу „ А. К. Веселовскій має бути А. Н. В.

„ 69 „ 5 з гори „ ч. 22 має бути ч. 21.

Іван Франко.

Галицькі народні новелі.

Зібрав Осип Роздольський.

1. Заклад на жіночу вірність.

То було таких два куми, йакби от той чоловік і йа, були таких два товариші. Так они собі товаришували краєм то хустками, то сим то тим, ходили по сьвітї, носили то; той йіден маў сїна, а другий маў дочку. І ўони собі так прийшли на йіден шивк ў дорозї і ўзьили спочивати. Казали собі там дати швапса випити, по бұлцьці хлыба зїсти і взьили собі говорити. Кае: „Ти, куме майнш сїна, а йа майу дочку. Коли ми сї так оба лубим бие своїї лїта, коли шауїймо сї і ходимо по сьвітї, ни сварилисмо сї і лубилисмо сї, та поженїм своїї дьїти, най сї наші дьїти так лубльять“. — Алеж прийшоў той до дому, жи маў сїна, і обначуваў сї і стаў рано і там шо маў, то робнїў, потїм йїго жїнка зготовила обїд і кличе до ўобїду. Посьїдали они ўобїдати ўсї трїи, син і батько і матер, — він тогдї каже: „Шосьбим ти, сїну, сказаў, али ни знаїу, ци казати...“ Син до него прорїк: „Йак добре, то кажїт, а йак кїпско, то перестаньте.“ — „От, сїну мїй коханий, мїй кум хоче, аби ти сї в йїго дочкоў жнїїў. Ми ходимо бие такї лїта, ни сваримó сї ўобїдва, і так хочим, жиби ви сї ни сварїли, жиб ви жїли, жиб пьїхто ни браў нашоо майїтку“. А він тїлько прорїк до тата: „Берїт та женїть сьа“. Тато сї дуже на нео угнїваў за тоїи слово. Наш тобї, сїну, пару сот рїньских і заберай сьа від мене“. Ухонїў він тїї грóшї і пїшоў вїт своо батька на вандер. Доки грóшї маў, доти вандруваў; йак грóшї не стало, і вандер сьа скїнчїў. Погадаў ин сибї: „Ой зле! Шось ми сї чўїи ў сёрци, жим батька прогнївїў...“ Але прийшоў до морїў, стаў думку думати: назад сї ни маў чим вертати,

биз море тѣжко переплисти —: „Але дай ми сѣ, Бѣже, на тамтѣй бѣк дѣстати, — шо зобачу пѣршим воком, то буде моѣя жѣнка — жиби була пѣаньї, жиби була жибрѣчка, то ўсьо йиднѣ, а нех бѣде жибрѣчка“. Зобачиў вѣн дѣўчѣ голѣвѣте (нѣби то називаѣть сѣ голѣ, без димчѣни, перепрашѣиу вас) — бѣжит дѣўчѣ зѣ збанѣтком, взѣиў то дѣўчѣ питѣти: „А де ти, сѣну, тѣйу вѣду несѣш?“ — „Ой — кѣе — йа несѣ до дѣму“. — „А деш твоѣя мѣма? Мѣйиш ти мѣму ци не мѣйиш?“ Кѣе: „Мѣйу“. — „А деш твоѣя мѣма?“ Кѣе: „Понѣсла до Зѣуска вѣду (до жѣда)“ — то такѣ було дѣўчѣ паскѣдне, ўбѣстрижене.. Вѣнѣаў вѣн рѣнѣський с кишѣнѣї і даў тѣ дѣўчѣни. І кѣе: „Дѣй мѣнѣ збанѣчок, а самѣ йди закѣлич своѣї мѣми“. Побѣгло то дѣўчѣ, ўтѣшило сѣї і бѣжит, і мѣти вѣду несѣ. — „Ой, ходѣт 'но, мамѣнѣу, бо вас йѣкийсь пан жѣидѣйи“. Приходѣт та старѣя жибрѣчка (одѣнѣшка називаѣть сѣя, з жѣдѣуска), той кѣе: „Мамѣсѣу, то йѣст рѣша дочкѣ?“ А вона кѣе: „А йѣкже, пѣнѣчку, то йѣст моѣя дочкѣ.“ — „Абѣсти — кѣе — звѣли, йа сѣї хѣчу з вѣшоў дочкѣў жѣнѣти“. — „Ой, пѣнѣчку, прѣшу сѣї ни сѣмѣйѣти, бо йѣк Пѣнѣбѣг шо мѣйи дѣти, то моѣї сѣротѣї дѣсѣть“. — „Ой, — кѣе — матѣсѣу, йа сѣї ни сѣмѣйѣу, такоѣ прѣўду говорѣу, — йа сѣї бѣду жѣнѣў“. — Взѣиў вѣн ту дѣўчѣнѣу даў до шкѣл, даў до краўцѣѣя пѣрши, носѣраўлѣау на нѣу убранѣнѣї, а пѣтѣм пѣшоў і наймѣў стѣнѣнѣиу. І звѣаў старѣу мѣму і тѣйи дѣўчѣа пѣт своѣу рѣку і даў йѣ до шкѣл, — фѣйно онѣ сѣї вѣўчило за пѣру мѣсѣацѣў і дѣйшлѣ до рѣзумѣу. І старѣйи вѣн сѣї о тѣйи і з нѣйѣу сѣї ўжѣнѣў і пѣтѣм сѣбѣ прикѣниў трѣшки мѣногѣ полѣї і фѣйнѣї сѣбѣ забудовѣнѣнѣя вѣрѣбиў там дѣсѣ, вѣставѣиў сѣбѣ фѣйну кѣченѣнѣцу і фѣйнѣї огрѣдѣки сѣбѣ вѣрѣбиў, і вѣже йѣм сѣї повѣдѣт дѣбѣри.

Дѣпѣруж погадѣў вѣн сѣбѣ о своѣйи тѣту, о своѣї мѣмѣї. — „Дѣбѣре нам, жѣнѣко, с твоѣу мѣмоў вѣходѣт, але хотѣўбѣм сѣя довѣдати о своѣйи тѣту, о своѣї мѣмѣї, ци ўонѣї ше де жѣйѣт на сѣвѣтѣї. Моѣя жѣнка кохѣна, йа тебе тут зѣстаўлѣу і твоѣу мѣму, а сам пѣдѣ бѣтѣкѣя вѣдѣдати і своѣу мѣму“. Жѣнка дѣбѣра була і ў тѣму ни зборѣнѣла, 'но благѣсловѣла йѣнѣгѣ йѣднѣїм слѣвом: „Дѣпомѣжѣї ти Бѣже“. — „Йѣсли сѣї у мѣго тѣта дѣбѣре повѣдѣт, то йа тѣї вѣтѣнѣшу, а йѣсли але, то йа тѣбѣ забѣрѣу там на своѣо бѣтѣкѣя обѣтѣацѣїу“.

Ќжеж дѣстаў сѣї до своѣо бѣтѣкѣя, — вѣже там нѣмѣя нѣїкѣоо, тѣльѣко чѣжѣїї трѣмаѣїи. Здѣаўжѣї той старѣїї на тѣо товѣриша своѣо, нѣби на тѣо тѣтѣсѣя, жѣї ходѣли обѣя, жѣї товѣришувѣти, і сказѣаў йѣму так: „Йѣк сѣї мѣї сѣнѣ повѣрѣне, то абѣсь дѣручѣїў мѣму сѣнѣви, а йѣк сѣї ни вѣрѣне, то зѣдай на бѣже“. Йѣмѣуж той тѣтѣсѣкѣо то вѣтѣстѣпѣїў і вѣн там зѣстаў сѣї. Тѣмчѣасѣом отрѣмаў вѣн сѣї тѣжѣка, гѣспѣдѣрѣка дѣбѣра і чѣльѣдѣя мѣйи, а йѣно жѣнѣки нѣмѣя. Але тра сѣя й дѣстѣти до жѣнѣки, трѣба жѣнку забрѣти сѣуда. Приходѣт вѣн до жѣнѣки і рѣдѣть сѣя: Жѣнѣко, ци мѣї будѣм тут, ци мѣї

підем там?" Оже жінка йимú каже: „Шкодá — кае — тútка продáти, бо й нема кому; але най сá матúсьа старéнька зiстаўлят тútки, а ми пойдём там, а матúсьа, йак нам сá там буде дóбре поводило, то ми напишмо, то матúсьу возьмём с собоў“. Тимчасом забрали сá і пойхали. Прийхали вони на сво́ю господа́рку, і дúже вона си там сподобала, жи дúже фáйно, жи: „Лы́нше йак у нас“... Дóбре йим сá повóдит бис пáру час, ой 'но тiлько зле, жи мáми старéнькойи нима... — „Ой, зна́йши ти шчо, мúже мйй, — мiла тво́я прáцьи і тво́го тáта, але і мойа мáма мнi мiла. Ой, небóже, відложi час і тако́й пойдь по мойу́ мáму“. — Вибераў вiн сá у туйу дорóгу, а жiнку воста́виў зо слúгами. І вийшоў собі так за мiсто, на йднú трафiку або на шинк і хтуй сiбi вiпити горiўки на дорóгу. Але приходит на той шинк, — ой там сидiт той татúсьо старéнький, йигó батýка камрат. Вiн сá з ним провитаў і взьиў йиму розкáзувати свiй интéрес. Той татúньо взьиў жалувати: „Ти такiй молодий, а деш ти сá заберайш? Жiнка йакá молодá, — прийде дрúгий до не́йi...“ Вiн йиму заручиў тим слóвом, шчо ўона́ дрúжоо не прийме. А той старий татúсько каже: „От, зна́йши шо, чоловiчи, — вiпиши по чáрцьи, а йа йi сам намоўльу“. — „Оже йа вам, татúсьу, возьму́ штiри чáрцьи і то вам дорúчу, жи вона́ то́то ни приста́пи“. — Вiпили ўони сiбi по тих пáру чáрок і заўзыли си свiдкiў, і зробиў той татúсько старий на писемнью і даў зарúки, тiлько жи той ни вертаў сá до дóму до жiнки намоўльiти. І йак вiн сá поверне з дорóги, і йак той старий то прикона́йи, то зи сво́йих дóбриў мáйи вiстунити, а йислi старийби ни вiконаў, то старий мáйи вiстунити. І дупiруў пожегна́ли сá, і той сiбi пойхаў ў дорóгу, а той сá зiста́виў ў шинку.

Отже тепер зачина́йи той старéнький штудерова́ти, — на́дъйи сá за пáру мiсяцiў жи тамтóй сá поверне, óтже йде вiн до то́й пáны на забаўу (так нъibi до ўнúки рахувáти). Прийшоў вiн до не́йи з вéчира, звитаў сá з не́йу, а вона́ сá дúже ўтышила. — „Ой, дóбре, батýку старéнькай, жиьти прийшли, бо минь сá ўже дúже ўкúчило“. Зачина́йут вони у кáрти гра́ти (Фёрбля, ци так? — один з присутних. — Ў вiзкá). Але гра́ют вони ў кáрти, а й вона́ кае: „Трéбаби нам гербáти вiпити, бо нам так за сúхо“. Але старий татúсько и тим сá ўже тiшит, кае: „Дóбре то буди...“ — вже вiн вiпиц, вона́, то ўже шось бóде с то́го... Гра́ют вони кáрти, вже й пiзна годiна, вже й вона́ сá прóсит спáти. Але вiн сá коло не́йи крúгит і прóсит йи́и, жиби й вiн сá обначуваў. А вона́ йиму вiтповiла: „Йа то́о ни зрóbлю, то ни мóжна“. — Йа дам пáнi квáрту дукáтiў, а най пáнi той интéрес зрóbлят“. Вiдповiда́йи вона́: „Йа дам пáнови двi, а то́о ни хóчу“. Сёрце йимú зiвийло і подъiкуваў: „Ой, бува́й здорóва, пaне, бо йа вже йду“. Казáла вона́ слúгам йигó вiнрoвадити и прóсити на забаўу йишчé колiсь. Не вiткладаў

ін на доўго, але спішыў за́раз такі дру́гий день. Прихо́дит він у дру́гий день, і вона́ сьі зноў ним ўгы́шила дўже, та па́ны, красно́ го привіта́ла. і до поко́йу запросі́ла, на забаву. Так оні́ сьі́ зноў ка́рти гра́ли, йак та́мтэй ве́чнр, і розмоўля́ли. Прихо́дит та годі́на, жи́би час і́ти спа́ти — она́ зноў йі́го про́сит: „Час би ў́же й до́ дому, бо йа ў́же змитру́жена“... Про́сит він сьі́ у не́йі: „Мо́жеби йа об́начува́ў сьі́ тиж коло па́ны?“ — „Ой, — ка́же — йа не зв́ікла ны́ с ким спа́ти, тілько с чо́ловіком“. — „Йа па́ны дам дв́йи ква́рти дукату́, а ных мн́йи па́ны той ін́терес позво́лы“. — „А йа па́ну дам га́рнец дукату́, а йа те́го не зроб́йи, бо то йі́ст ба́рдзо і́жих“. Але зів́ийло йі́му се́рце, але взьі́ў пла́кати: „Ой, — ка́же — па́не мо́йа коха́на, жьиль ми ві́т тебе́ відхо́дити, жи нас нима́ 'но дв́йи, а ти мн́йи ны́ц ни ўды́йи“... І поды́куваў і пішо́ў. Каза́ла вона́ слў́гам йі́го ві́провадити і зноў на дру́гий ве́чнр йі́го про́сит (або на да́льше, але жи він ни маў́ коли́, то пішо́ў такі за́раз). Прихо́дит він тре́тэй́й день, і ўона́ сьі́ ним зноў ўгы́шила, так йакби й перше. Запросі́ла до поко́йу, взьі́ли ка́рти гра́ти. Гра́ли вони́ зноў до пі́зной годі́ни, і вона́ зноў сьі́ спішы́т до лі́шка спа́ти (зноў йі́го ві́сுவайі́, — а вже-вже домл́ываў, ж жьильу́). О́тже старі́й сьі́ рожжа́луваў, взьі́ў пла́кати, взьі́ў голово́ў тоў́чы, а вона́ сьі́ взьі́ла з не́о сьмі́яти: „Ой, йди́, па́не, голово́ў тоў́чы на св́о́йім подві́ру, не на мо́йім фі́льварку“. І ў́ ті́м рожжалува́льну розі́йшли́ сьі́. (То тверда́ була! — один з прису́тних). Перена́чува́ли без ні́ц, ў́ одина́йцьцяті годі́ны пополудні́ она́ сьі́ нады́йи чо́ловіка. (Ны́, то так жи́во не бу́ло). Пішо́ў він сьі́́ серед мі́ста, сьі́́ сьі́́ перед му́ром і пла́че. Наді́йшла́ старá ба́ба горба́та, взьі́ла йі́го жа́лувати (вона́ вже зна́ла, що сьі́́ робі́т, то була́ планета́), взьі́ла йі́го за го́лову: „Чо́го сьі́́ так, па́ноньку, дўже засму́ті́ли?“ — „Ідзь, пса́креў, ста́ра ба́бо, одёмн́й!“ — „Ой, па́й сьі́́ пан на ме́не ни злос́ьтьять, йа шос́ь мо́же па́нови пора́джу“... — „Ідзь, пса́креў горбу́ле, одёмн́й, що ти мн́йи пора́дзы́ш?“ — „Ой, па́ночку, ни серды́те сьі́́ на ме́не, йа вам такі́ пора́джу“. О́дже й старі́й розду́маў си́: „Мо́же й праў́да бу́ти... І шож ти мн́йи, ба́бо, пора́диш?“ — „Па́ночку, ма́йнти ви пйі́тку?“ Ка́же: „Ма́йу“. — „Ходы́т на йа́рмарок, кў́пите скр́іньну“. Пішли́ на йа́рмарок, кў́пи́ли скр́іньну, за пйі́тку. (То ше йак йа мале́нький буў́, йак ше маму́ньа мене́ ўродили́, та й на хресті́ярх ўпові́да́ти хло́пи.). Топі́ру зайі́хали ў́ сў́гичі́ (ў́ зама́ррок) с тоў́ скр́іньноў́, ка́же: „О́же возьмі́ть си́, па́ночку, за грéйца́р олу́фко і кавáлок папéру“ — і ўса́дила го ў́ скр́іньну і замкн́ула. Тогді́ спрова́дила грí́моти, трі́скоти, хма́ри велі́кі бруна́тні, на велі́ку злі́ву. І зачы́ло грí́мати, зачы́ло трі́скати, хма́ри бруна́тні зачы́ли йти, стра́шно то бу́ло дльа льуді́й. І взьі́ла тьагн́ути поперед то́йі па́ны́ до́бра, поперед по́ко́йу, гості́нцем. Ва́йла то́гді́ пла́кати: „А мо́йа́ж ти пра́ченько, йа ту

прачу́вата, йа ту гірку́вата, йа ту згорба́тыла, а тепе́р мойу́ пра́ченьку дощик покрóпит і ма́рне піде“... Та паньї поздріла без вікіо, милосе́рна бу́ла, — віслала сво́ю слугу́ і запросіла йї до кúхні, поста́вила ў кúхні скріньу, а паньї запросіла йї до покóйу. Старе́нька та ба́ба бу́ла, по сьвітї ходіла, — па́ньї сьї дúже ўты́шила, жи вона́ така старá, ўсео зва́йї. І дúже сьї ўты́шила, жи Па́нбїг йї даў такú ба́бу старе́ньку на розра́ду йї і взьїла йї там прїйма́ти, дала́ йї там герба́ти скльїночку, бúлочку, і посїды́ли си кавáлок. Вїйшла до кúхнї старе́нька ба́ба, — котра́сь слугá покїнула мїгку на скріньї. Та й старá сьї ба́ба дúже рожжїлувала і взьїла плакати. — „Лекше мнї́ бу́ло на дощї сто́я́ти, нїж ту мнї́ маў хто мойу́ пра́цьу талáпати!“ Ой, па́ньї ўчу́ла ў кúхні крик і сама́ вїйшла. Вїходїт, — старá пла́че. — „А чо́го так, бабу́сьу, пла́чите? — „Ой, йáкже, мойá па́не, не пла́кати, — йа така́ бїдна жебра́чка старе́нька, йа так пра́чу́вата, а тепе́р мнї́ мойу́ пра́цьу так поسخля́нували! Лекше бу́ло на дворї сто́я́ти нїж тúтка“. Ой, па́ньї сьї ўзлóстїла, да́ла слúгам по кулако́ви: „Берї́, пса́креў йїднá з дру́гоў, тьагнї скріньу до покóйу!“ — Затьїгну́ли скріньу до покóйу і поста́вили ў кутї. Сьїла сїбї па́ньї з горба́тоў ба́боў і зачина́йї розмоўля́ти, так йакбї й пе́рше. Розмоўля́ли, — по ко́льа́цїї польга́ли сїбї спа́ти. Старá горба́та льїгла ў йїднїм лі́шку, а па́ньї ў дру́гїм. Але па́ньї поскїда́ла сúкнї, ни лья́гла 'но ў кошу́льї спа́ти. І перїна сьї відїкрїла, ско́пала нога́ми, — перепро́шїю панїче́ви гонóру і ўсеї сьва́тї і грéчних ўсеїх — і задїмила сьї сорóчка і ўсео бу́ло вїтко. Старá ба́ба сьї прїбудїла, а мо́же йї не спа́ла, підкру́тїла лья́мну, та й до па́ньї, — дóбри, жи ўсео на́вэрха. Прїйшла́ до скріньї: „Устава́йте, па́не, бо піде́мо на лóви!“ — Схо́пїў сьї старї́й зо скріньї і прїходїт до лі́шка. — „Берї́т, па́ночку, папїр в ру́ки і олу́фко і подивїть сьї, ўо́гу ма́йїте знак: на тїм бо́цьї ма́йїте чїсте тьїло, а на тамтїм боро́даўка (на йїднїм лицї бу́ла боро́даўка, а на дру́гїм нї)“. О́дже пан послїшїў сьї і живе́нько сїбї записáў той знак. І наза́д сїбї пішоў до скріньї начува́ти. Уста́ла ране́нько старá ба́ба, йно засвїта́ло, — взьїла па́ньу будїти, жиби па́ньї бу́ла ласка́ва ўста́ти: „Бо йа уже будú вїтходїла, бо сьї бо́йу, бо мо́же буде́ дощ“. Вїгьїгну́ла скріньу на гостїнец, ше йї та па́ньї да́та па́ру бохо́нкїў хлїба на до́рогу (бом вїдыў, йак не́сла! — Ци пїтьоване́го, ци разове́го? — То ўже ни зва́йю, бом не йїў) і подїкувала йї красе́нько за розра́ду, і старá пої́хала зо скрінеў. Вїтьїгнула на гостїнец і ўотворїла, і той старї́й вїльїз і пішоў (а та за до́рогу взьїла сїбї пїйгку, скріньу сїбї взьїла за ту фа́тїгу). Йшоў він сїбї аж на той шинк, де сьї росходиў з йїї чоловіком, де дистáмент робїли. Двана́йцятї годїны йї чоловік прїїездїт і ўступїў сїбї на той шинк. Прїходїт на той шинк — той старе́ньквї йнго́ татúсьо сидїт

тамка. Нбиц він сї з ним ни витайи, тїлько виймайи напїр с кишєнї і показуйи му знак. — „Подвиї сї, мїй коханий, жи то ўсьо нипраўда, жи тиг казай“ . Той сї подниў здалєка, прочитай, кає: „Праўда, вже буў ж жїнкоў“ ! Рожжалуваў він сї дўже, випнї сїбї горїўки кильшок і думайи дўмку. Дали до йнго жїнки знати, жи вже йи чоловік з дорogi. Ой, прибїгла йнго жїнка з радостнї на той шинк і дўжи сї ним ўтїшила. Той ни багачько розмишлїў, відвинїў рўку і даў йї ў пїсок. — „Йди преч від мене, ти ни моїа жїнка, йа не твїй чолоєїк“ . — Одже той старїй майи сьвіткї і пїсємнї, забрай сїбї лўди і йїї зі свбїїх дббрїї викидаў (а чоловік вже ни доходїў навїть).

Одже с тоо жильў она сїбї дїбраїа такоо рбзуму і зробїла сї мешчїзнуў і пристала до вбїска. А йї чоловік вїстаў бїдним і пїшоў зробїў сї ўббгнм. Йак она прїгала до вбїска, і дўже йї сї дббре поводїло. Оттак рїк по рбкови вона фке виходїла на старшбго, — шбсь так помалєнько вїйшла вона аж на йндїорала (дббрий хлопака, файний буў!). Дббре вона вбїском комендерувата, фсьо пїд йїї рукббў, і росказала аўфшлїаг ў тїм самїм фїльварку, де йона бўла (кватїру). Вбїско розїйшло сї по кватїрах, а вона трафїла на свїй дїм. Стоїали там пїру днїў у тїм мїсєцї, а то йндїорал пї с ким на спанїр нїїди, 'по с тим татўськом, жи йїмў фїльварок відобрай. Там булї ладнї огрўдки, рїзньнї квїткї, і той йндїорал ходїў сїбї на спанїр с тим госпбдаром. Дўже си тї квїти хвалїли, нїбї хвалїў той йндїорал і пїтаў сї тоо госпбдара, шо то помешканьн йнго коштїйи, такє дўки ўсьбда ладно, файно, ци велїкї то грбшї? — „Ой, -- кає — йабїм вану ўновїў, але ми навїть ўстїдно ўповнїлати, бо то сьмїшнє і дббре“ .. Кає: „Так і так сї стало, такїй і такїй їнтерєс зробїў сї дўже сьмїшний і йа то дїстаў дурнїчкоў“ . — „Одже йа прбшу, нєй пан бўдут такїй ласкаў, най то минї ўповнїсьть, а йа будў писати, — йак то сьмїшнє, то йа пўшчу ў газєтї“ . — [А вўса мала? — одїн з з прїсўтнїх. — „Позастїга помалоў пїру рбзи, та й вїросли йак йїжбви]. Одже той пан повїдайи, а йндїорал сїбї пїше і сьмїїй сї. — „Ай! кає — дла Бба сьвїтоо, йака то сьмїшна штўка“... — Росповїў той пан ўсьої їнтерєс і скїнчїло сї. Сховаў вїп, той йндїорал, кнїшку до кишєнї і пїшли сїбї на каву. Одже дрўгїй дєнь росписай той йндїорал ў газєтї ци то лїсти, де пбблисько йи дьїдї, най сї схбдять до того пана на баль. Одже спросїў тих дьїдїў на тї помїники і рбсказаў лати обїл. Але той йї чоловік ўже сьлїний буў на ўоко і ўже сї зостарїў, зарїс, ўже го мало пїзнати. Заложїли стїл на долиньнї на дьїдзвїнцу, а той пан йндїорал вїльїз сїбї на гальїрїю, на дрўге пльбнтро. Берўть сї тїї дьїдї йїєги: котрїй вїдїт, то йїсьть, котрїй кальїка, то йїдєн дрўоо годїйи, — а той сьлїний бїднїй мацайи, мацайи і малшб дїстаў. Хбдїт йндїорал по гальїрїїї і слїзнаў здалєка

того дїда сьліпоо, своо чоловіка. Заклікаў своо форисьїца і казаву йти і привести тоо сьліпоо дїда. Привели сьліпоо дїда до станций, — прийшоу той йднорал і взяв сьї того дїда питати: „Ой, ни здалека ти дїду, шо ти за йднєн?“ Взяв дїд повїдати, жи вже багачько нищастья витримаў, і росповїв тому йдноралови с початку аж до ўостанку ўсу своїу праўду. Той йднорал сибї то списав и здихтував с тамтїм разом, шо з огрудка витягнуў на спацїрах, жи оповїдав му той старїй звоў. Отже скликаў свої саржі, тоїї старшоїї, шо з нїми камратство тримаў, і показав того дїда, йакїї він старїй виглядаїи і ше сьліпїй до того. Казав своїм форисьїцам дїда обстрихчи і підголити і убранны му чїсте лати, а тоо нєндзєне скинути. (Там худоба була! — одїн з присутних). І допїру, йак го прибрали, і заложїв той йднорал сїйон*) (судїти будут), ўосадили коло стола дваїццїть штїри радних, а того старого татуська ў серединї (того першого, жи з нїми зробїв калабайку, мешканны зпсўв). Допїруж взяв просїти тих пановїў; „Што такому чоловікови належит сьа зробити, шчо межи малажєньством псуїи мїшканны?“ Дєкотрий каже: „До гарєшту дати!“ — зле. Дєкотрий каже: „Завїснї!“ — зле. Дєкотрий каже: „Ў кайдани ўкувати!“ — також зле, — отже прийшло аж до того старого татуська таї каже: „А шож ви, татуську, ўсудите?“ Каже: „Ўсї добре судите. але йа шче льїше ўсуджу. Вїпровадити такого коньї, жи на сьвїтї ни буў нїгди, і привїзати йнго до фєста і най йнго кости порознєснї, жїб сьї доўго не мучїв, пустити ў сьвїг“. Отже той йднорал виїмаїи тїу дїхтациїу с кишєнї і кладє на столї: „Оже читайте, панове, шо то йи за вїсторїїа“. Отже читайут лїї панове ўсї тїу дїхтациїу, а той старїй ўже сьї навїть і не лївнт. Йакже то причїтали, і зараз йнму ў тї хвїли так зрїїли. Вїпровадили такого коньї, жи з малєнького лощьїтї на дворї не буў, і ўчїїли до фєста і пустїли го ў чїсте поле, і ни маў сьї колї спрашчїти аны в Бюгом аны в лядьмї. А він тогдї, той йднорал, припровадїв свого чоловіка, — бо сам сьї зробїв мешчїзноў — розїбраў сьї чїсто догола і ни просїв своїї мнїїстри, своїу саржу: „Дьїкуїу вам, моїї панове, за слўжбу, за найїаснїїшого монархи хлїб, а тепєр йа маїу своо приїатїльї, вїднїталам на сьвїтї, — йа не йїадїм жаднїй мешчїзна, іно йїстєм бїалоглова — кобїта. А от тепєр вам дьїкуїу за слўжбу, і найїаснїїшому монархови і вам, жїсти ми бес той час ни зробїли калїкою (нїби жи дєбри йї сьї поводїло). Най вам Бог даїи шчасьтї ў крайї, а мнїї на моїїх дєбрах“. — 'Аминь.

Оповїв Кароль Мазурчик в Плетєнїчах, пов. Перемишляни, 6 червня 1897.

*, мабуть — сойм.

Тема в головному та сама, яку обробив Шекспір у своїй драмі „Цимбелін“; головним жерелом Шекспіра був Боккаччів Декамерон (Giorn. II, Nov. 9. поp. Golda u, Dekameron 112—134; Simrock, Shakespeares Quellen III, 210; M. Landau, Die Quellen des Dekameron, 135—150; Hagen, Gesamtabenteuer III, XCVI—XCIX i 357; Historie littéraire de la France XCIII, 767—770; Fr. Schlegel, Sammlung romantischer Dichtungen des Mittelalters, Leipzig 1804; Orient und Occident II, 315; Prum und Socin II, 142; Miklosich, Die Märchen der rumänischen Zigeuner (Denkschriften der k. Akad. der Wiss. 1874, т. 23, стр. 14); Jahrbuch für romanische und englische Litteratur VIII, 44—45

2. Фатальний хлопець.

Буў такій пан грабіа, майбнтний, він сибі йіхаў до свóо кáмрата на балъ. Заложіў сибі кóны до повóза штíри і взьіў сибі фірмана і йіде. Зайіхаў він в лýсі, узьіў сьі го блуд. Йіздиў, йіздиў по лýсах, — захóпила ніч йіго ў тім лýсі. Ўтрафіў він до йідного побережника нáнч, тако́й в лýсі. — „Ай, — кае — чоловіче, шо ти йи за йіден, мóжеби йа сьі у тебе обначуваў... Стáла ми сьі пригóда, уў лýсі заблудіўім“. — „Бúду просіў пáна до хáти, не борóнью начувáти, бо годíть сьі, тако́о чоловіка, йіак пан, с худóбоў ў лýсі ни мóжна пускáти прóтиў нóчи: Али росновім пáнови шчíру прáўду: мóже пан і ни схотíт у мéне начувáти. Бо миньі Пáнбiг обiцьиў гóсьцьи дáти до дóму. Мóйа жiнка сьі схóдит з дитiноў, — не бúду маў пáнови лiшка“. — „Йа ў тебе лiшка ни жвьдáйу, — прийми мóйи кóны на сво́йи подвiри, а йа си полeжy і на солóми“. Взьіў той побережник кóны до стáйни, а пáна до сво́йи хáти, і прóсит начувáти. „Тiлько перепрошiйу пáна, мóже пáну будé ўстид, бо мóйа жiнка зачивáйи квóкати (будé дитiну родiла). Але шож, пан хóчут спочивáти, а немá де, — хибá нех жiнка йде пiд вiкно, йа ўнесу жiньцьи солóми, а пан сибі пiдyт до лiшка“. — „Йа тибi, чоловіче, тóйи перешкóди не хóчу робiти. Ох, дякуйу Бóгу, жи йа ўже у тво́йим дóму. Най тоби Бог дайи шчáсьтьи с твоў жiнкоў і с тво́йим тим нарождéнним, шчо мáйи бyти. А миньі постелi солóми пiд вiкнáм, а йа сьі так вiсцелy, йіакби й на перiньи“. — Лыг пан спочивáти, але му сьі на сон ни завóдит. Гáдка за гáдкоў йде, зо спаньi сьі вибиў, жи то мóжи с фірманом і зо штирма кiньми заблудiти... Прибiгáйи два áнгели до вiкнá і питáйи сьі йiдэн дрýгого: „А ўже йи?“ А той дрýгий повiдáйи: „Шче нимá“. — „Ой, — каже — дóбре, жи шче нимá, бо йіакби він сьі тепér народiў, то би буў велiкiй пiйáк“ — і забрáли сьі і полетiли. А той пан то ўсьо чýйи. Прибiгáйут за годiну дрýгий раз. Кáже: „Ўже йи?“ Кáже: „Ньи, шче немá“. — „Ой, — кае — дóбре, жи нимá, бо то би буў велiкiй злóдий“. І полетiли зноў назад. Прибi-

гайт у дванасти години зноў, кажи: „Ўжэ йи?“ А той каже другій: „Ўжэ йи“. — „О Господи, слава тибі, жи ўжэ йи, — то той хлопец у того пана ўсьой майіток відберэ, шчо ту лежит під вікном“. І забрали сь і полетыли. Урадуваў сь той госпóдар, шчо вже сь той син народіў, пішоў сьбі до свóйі комóри, прыніс там йакогось трўнку дльа свóйі жінки і дльа кушэрки і просит того пана, жиби такóж ўстаў. Пан не спит, ўсьо чуїи. — „Ой, — каже — пане, бóдьте ласкави, ўстаньти 'но, бо миньї Панбiг даў сiна“. Ой, пан сь схóпиў і каже йимў: „Дай ти Бóжи шчысьтьи! Колиж йа трафиў до тебе на такий час, óтже тьї прошу, йа ў тебе бóду за кóма“. — Забаўили ўони сь трóшки, даў Панбiг день, — побiг сьбі госпóдар ў селó роспитати кумóйї вийнци, аби йимў послужили до хресту йигó сiнови. Даў йимў пан грóши до кишéньї: „На, госпóдари, йди сьбі ў силó, набери сьбі трўнку, абс маў на ўсьи хрестини“. Ухóпиў госпóдар грóши до кишéньї, бiжит у селó і рáдуїи сь, шчо йимў Бог даў сiна і такогó пана з грiшми. Бiгаїи він сьбі по селу, по такiх богачах, жи шче ў нéго нiгди ни бувáли. І допiру прóсит він тих богачiў до свiтóгó хресту. Богачi сь з нéо насмiваўит: „Шчо ми до такогó драба пiдém на хрестини?“ — „Не смiїти сь, мóйї кумóве солóтки, бо йа, Бóу дьiкувати, мáйу пóўну кишéньу грóши. Ходыт зо мноў пiхотóў до лыса до хресту до свiтóйї цэркви, пойдiмо штирма кiньми і ў повóзї“. Каже кум до кóма: „Ше того нима на свiтi і не бóло, жиби такий драб штирма кiньми йiздиў до хресту“... — „Óтже мóйї кумóви солóтки, йак ми не вiрити, то сьї приконаїити ў тi праўдi“. Оже приишли вони до нéго на тi хрестини — йи ў нéго мнóго йидзéньи, питьї, рiзьнi трўнки, ўсьо пан свóйiм кóштом пiднiйў сьї справити. Заложиў фiрман штири кóньи до повóза, зiбраў кумóве на повзз і кушэрку з дитiноў і йидут до хресту з велiкоў порáдоў. Дўже сь лўди бес силó дивўйит, шчо такий драб такої порáди дочекаў сьї. Оже охрестили тўйу дитiну і повертаїит назáд з рáдостиў велiкоў з утiхоў, і жiнка сь тiшит і рéшти дьiти і дьiкуйит Бóгу, жи Панбiг даў такóо пана з грiшми. Спраўлили тi хрестини цáльї тiждiнь, гóйно і висóко. Кумóви сьї поросходили, а пан зостайи сьї — „Ой, — каже — мiй кóме солóткий, лўблў-тебé і твóйу жiнку, але свóо похрэсника шче лыпши, і бóду тьї просиў, жéби ти миньї того похрэсника продаў“. — „Ой, не мóжу того зробити, бо ў мéни дьiти ўсьи мiлi“. — „Звiйиш ти, нибóжи, шчо: мáйиш ти дьiтий бiльши і шче ти мóже Бог дасьть, а йа тибi дам вiсьимсот рiньских і мóжеш миньї ту йиднў дитiну продати“. Жiнка ўчула, жи то дóбра рiч грóши, і каже йиму: „Óт, чоловiчи, дивi сьї, мáйим дьiти поза пiнц і по лаўках і шче нам мóже Бог дасьть, — бóде з нас — каже — того, а того хлопцьи — каже — возьмiм і продаїмо“. Той пан до нéго повiдаїи: „Звiйиш ти шчо, — йабим

Ї тобі ни жьидаў, але жи дўже той хлопец ладний, а йа не маю дитий аны жадного, — дўже сьі моѳа паны бўди тоў дитиноў тьшити“... Одже взьіў той госпѳдар порадиў сьі ж жінкоў і продаў тоо хлопци. Взьіў той пан скинуў с себѳ фўтро, та госпѳдинѳі тоо хлопци повѳла у пилинкѳ і дала йимў подумчѳнку, той пан притулиў до себѳ, завинуў го ў фўтро, і даў вісімсот рѳньских той пан і пожегнаў сьі і поїхаў. Йїхаў він лысами, — а то бўло зимовѳу порѳу і бўли сьньгѳі велѳкі. Заїїхаў далѳко в лысѳ, нѳкого ни чўти. Приїїхаў він у велѳкій лыс і кае до фѳрмана: „Стань!“ — Стаў фѳрман, той пан зьльіз с тоў дитиноў і взьіў ту дитѳну поньѳс тѳми сьньгѳами уў лыс далѳко від дорѳги, положиў тўйу дитѳну уў сьньгў і zostавиў; сам пришоў до фѳрмана і сьіў на пѳвуз і повѳдайи до фѳрмана: „Гони живѳньоко, жиб нас нѳхтѳ не-видьїў“. І поїїхаў аж до свѳоо дѳму, а тоо хлопци zostавиў уў сьньгў. Він йигѳ хтьїў стрѳтити, бо сьі бойїаў, шоби ў нѳго майїтку ни відобрѳаў. Прилетьїло два анѳгели і коло тоо хлопци засьвітїли штѳри свѳѳчки восковѳх, застромїли ў сьньг, — так той хлопец жежи тим сьньгѳом кричьїў, аж зїгрїў сьі (аш сьі спѳтїў). Надїїхаў дрўгїй пан, до тоо пана самоо йїхаў на балѳ. Але приїїздїт до тоо сьльїдў, — зачўў гѳлос тоїї дитѳни. Каже до фѳрмана: „Гоў, стань!“ — Фѳрман стаў, — каже: „Слўхай, нѳбѳжи, дѳс чўти дитѳнѳачїй гѳлос“... — Оджиж той фѳрман зьльіз, побїг тим сьльїдѳом, прибїгѳйи аж до тоїї дитѳни. І каже, прибїгѳйи, дѳвить сьі —: горїт там штѳри свѳѳчки восковѳх і сидїт два анѳгѳли, йїдѳн з йїднѳо бѳку, а дрўпїї з дрўгоо, так тўйу дитѳну грїїут, аж сьі спѳтїла. Прибїгѳйи до пана назѳд той фѳрман —: „Ей, — каже — пѳне, йїкась повивѳ ў лысѳ“... — „Шчо то — кае — за новїїва?“ — Каже: „Лежит дитѳна малѳнька ў подумчѳнѳї, горїт штѳри свѳѳчки і сидїт двѳ льѳлькѳ коло нѳго“. — Пан то йимў ни повїїриў, побїг сьі сам доконѳти. Прибїгѳйи тѳмка, — праўда так йи, йїак він йимў повѳдаў, той фѳрман. Стаў він і дѳвить сьі на тўйу дитѳну, шчо та дитѳна так кричьїт, аж зїпрїло. Тих двѳ льѳлькѳ повѳдайи: „Возьмї си — каже, — пѳне, тўйу дитѳну, будѳш йимў ўпѳкуном, бо ми ўже тўйу дитѳну з дрўгїх рук вїрвали і хѳчемо, жибѳ ўонѳ ни пїшлѳ мѳрни с тоо свѳїта, — а шо йїму Бог обїцѳїў, то такї так бўде“. — Допїруж той пан ўхѳпѳїў тўйу дитѳну і дўже сьі ўтѳшїў. Та дитѳна булѳ дўжи дилѳкѳтна, — позавивѳў він йїїї ў баранїцѳу і привѳс на залўбнѳї і тѳшит сьі до фѳрмана —: „От, Бѳу дѳїкувати, привезў свѳїї пѳнѳї гѳстїнѳцѳї, йїднѳако дѳтїй ни маїи, бўди сьі дўжи тѳшити. От тепѳр вже на балѳ ни поїїдїм, — коли ми так Бог даў, то сьі вѳрнем до жїнки“. — Допїру приїїхаў до свѳїї пѳнѳї, до свѳоо дѳму, вїїшла пѳнѳї на гѳнок, дѳвить сьі — щѳсь пан несѳ наперїд себѳе, ба й кричьїт: „Шчо ти, мїй пѳне, сїбї знайшѳў ў лысѳї, ци зѳйївцѳи ци сирїу, шчѳсь

так до себе притулиў?“ — „Аньі — ка́же — за́йць, аньі ня сирна́, тілько ми Па́нбѣг даў да́рунок дльа тебе́, — найшо́ўим си́ — ка́же — хло́пцьі, али жи шче нима́ на свѣты́ тако́го ла́дного“... — Йак та па́ннѣ ўздрѣла то́го хло́пцьі, то шче більша́ подро́сла, йак бу́ла, так сѣ урадо́вала. Росписа́ли по се́лах, ци нема́ де ма́мки, напита́ли ма́мку (постара́ли сѣ ма́мки) і так ту́ю дити́ну карма́ли, д́уже фа́йно той хло́пец ри́с. І до́пірож той хло́пец так фа́йно ри́с, за ри́к за два та́кий сѣ хло́пец зроби́ў, жи мо́жна бу́ло за́раз до шко́ли посла́ти. Ўда́ли сѣ тѣйі па́ннѣ з ним до шко́л, — д́уже сѣ фа́йно той хло́пец учи́т, але жи шко́ляр сѣ льпѣши́й від не́го ни зди́баў. До́піру так він бу́ў па́ру льѣт, мо́же ма́ў до штирнайцѣ́ть льѣт, до пѣнтнайцѣ́ть, вже бу́ў фа́йний па́ннѣч, так йи́го д́уже льубѣ́лит, вже йи́му фсе́о да́ли до рук і спу́стили сѣ, господа́рку, чи́сто, жиби він ў́же сам господа́риў. Пове́льиў той па́н, жи ў́же той хло́пец фа́йно господа́рит, — про́сит сво́йї жѣнки тро́ха йѣзати на ба́ль. Кѣлька льѣт не бу́ў ў́ сво́го па́на, ў́ сво́го ка́мрата, до́піру ка́же: „По́йдем тро́ха на ба́ль (до то́го само́го па́на, жи ту́ю дити́ну лиши́ў ў́ хы́сьі)“. Прийѣ́хаў він там, взѣ́ли сѣ там ба́льва́ти, — али та па́ннѣ ква́пить сѣ до се́би нава́д: д́уже то́о хло́пцьі льубѣ́ла і за ним си́ ску́чила. І про́сит чоло́віка: „Йѣ́дмо вже — ка́же — до се́бе, бо там сѣ бу́де дити́на ме́трѣ́жила, жи нас тѣ́лько нема́ (шо нема́ та́та-ма́ми ў́ до́ма)“. Той па́н пове́да́йи: „Дльа чо́го сѣ так па́нѣство ква́пѣт до до́му?“ Оджи ка́жи: „Так сѣ мо́йа жѣнка ква́пѣт, бо там ў́до́ма хло́пец сѣ бу́де за на́ми грѣз“. Той па́н пове́да́йи: „А де́ж ти взѣ́иў дити́ни, коли ти пе́рши ни ма́ў?“ — „Ай — ка́же, — ми́нѣ Па́нбѣг даў. Йа то́гди і то́гди ў́ ти́м ро́цьї до те́би йѣ́хаў і йа си́ знайшо́у хло́пцьі“. І взѣ́иў йи́му пове́да́йи, йа́кий интѣ́рес. Росповѣ́иў йи́му той интѣ́рес, шчо він то́го хло́пцьі зди́баў то́гди йи́ то́гди ў́ ти́м льѣ́сьї. А той па́н пове́да́йи: „То йа йи́го сам лиши́ў та́мка, то — ка́же — йи́ ми́й похрѣ́сник. Али — ка́же — йак він сѣ наро́диў, то йа ў́ той час заблуди́ў бу́ў, ў́ льѣ́сьї. І йа там бу́ў на тих хрѣ́сти́нах і йа йи́го трима́ў до хрѣ́сту́, то йи́ ми́й похрѣ́сник. А йак він сѣ — ка́же — ма́ў наро́ди́ти, то шощѣ́ — ка́же — приле́тыло під ви́кно́, — а йа під ви́кно́м снаў“. До́піру йак він йи́му то́ росповѣ́иў —: „Йа — ка́же — за не́го даў ві́сьїмсот ри́ньских і спра́виўим хрѣ́сти́ни сво́йїм ко́штом. Але йак приле́тыло від ви́кно́ і ка́зало, жи той хло́пец ў́ то́го па́на ў́сьой майї́ток відберѣ́, і йа то ў́чуў, то́ды́м спра́виў хрѣ́сти́ни сво́йїм ко́штом і да́и́м ві́сьїмсот ри́ньских, — одже́ йа го хты́ў стра́тити“. А той па́н йи́му на то́йи ўповѣ́иў ка́же: „Мо́же ше й так бу́ти, жи він ше той майї́ток відберѣ́ ў́ па́на“... — „Ой, — ка́же, — ми́й па́не солоткѣ́й, йа́бим хты́ў ше й те́пер, жи́б ми йи́го стра́тили“. — За́кли́каў він сво́йї то́йї па́ннѣ і ра́дит сѣ. Ка́жи: „На́шчо той па́н майї́ йти ма́рно зо свѣ́та і майї́ток свѣ́й стра́тити“ — „ле́кши — ка́же, — жи́би йа з ва́ми про́жиў

і бальв'яў сьі, ніж така лысова дитіна майн тим пожиткувати"... Оджи кажи : „Йідьмо ми — каже — до тебе, пане (там, де той хлопец буў), а йіго пішлём сьудá до мене з листом, — ту йн — каже — мойа донька файна, він собі — каже — йу подобайн і він сьі ту будé забавльіў, а йа йму напишу такий лист, жиби вони йіго ту стройли“. — Прийіхали вони звігтам, він з ними провитаў сьі, і каже той пан : „Тобі — кае — так (він сьі аваў Ўладзьо, той хлопец) тобі так, Ўладзьу, ни здороро (такі по рўски буду казаў, хоць то були пані) — возьми собі коньї і пойдь до того пана на спацир, — там — каже — йн файна пайна, мбе ти си йн сподобайш, тобис сьі з неў ўоженіў“... Ўсидлаў він собі коньї, даў йіму пан той лист, нйби до своіи жінки, до доньки, кае : „Коли ти там йідиш, возмиж той лист тамка“.. Ўсидлаў він собі коньї, йіди биз лыс, — іде старенький дыд с торбами. — „Слава Богу Іесу Христу“ — рік до него той дыд. Той відповіў : „Слава на віки аминь. Ой, де ви, дыдуньу, йідети?“ Каже : „Йа йду за прошеним хльібом“. — Взьіў той паніч виїмиў два риньских с кишеньї — : „Нате вам, дыдуньу, сховайти собі на своіу нєміч, а йак йа — каже — буду жиў ў сьвітї, то сьі довідайте до мене, там до того до того фільварку, то йа вам ше шось подаруїў“. — Той дыд старенький подьїкуваў і каже : „Дайти 'но, панічу, той лист, йа прочтáйў“. — Взьіў той дыд той лист у панічї і прочтáў — : „Ой — кае, — панічу, везїть той лист, але с коньї ни влзвїт, іно подайти бис слўги, а самї сьі вертáйти назад, жиб вас йак просїли до покоїу, то ни йїдїт і нйчогó ни йїджити і ни пїйти“. — І той паніч так послўхаў. Прийїхаў там, відлаў лист через слўги, повибїгали за ним, йіго просьит до покоїу, але він ни слўхаў. Подьїкуваў і поїїхаў назад. Йїди він назад на фільварок, — дивльять сьі пані без вікна, шчо він ўже йїде. Той пан сьі ўльик, шо йіму даў лист до своіи доньки, до жінки : шчо то йн, жи вони йіго там ни стройли"... Прихóдит він до покоїу, питаїут йіго сьі, дльа чогó сьі так живо вернуў — : „Чому сьі паніч там трóха не забавїў?“ — „Ой — каже, — йа сьі ни забавльїў, бо йа сьі ўстидáйў“. — „Ну, най уже бúde і так“. — Переначуваў той пан і на дрўгїй день просїт, жиб йіго шче раз післати (а то сьі робїло с субóти на недьїльу, бо знаїу, шо віправа була ў цєркви, бо йа тогдї тажи буў ў цєркви). Написали йіму лист дрўгїй і післали йіго на піхóту — : „Йдї, Владзьу, на піхóту, бо тибї будé здорóши, і там трóшка забавиш сьа“. — вони так штудероваїли, жиби він сьі змўчиў, жиби там трóха спочивáў, то вони йіго підїйдут і дадўт йіму там ўсильáкого трўнку. — Зачьїў собі йти, йшоў так бес селó, йак ти [оповїдач звертае ся до однóго з присутних] бес Плетенїчі, — і там ў цєркви набожєнство сьі правїло, і він ўступїў до цєркви. (А він жаў на полудни прийті, надьїяли сьі йіго, нйби

йак йи́го там ни стра́тит, то він при́йде нава́д до до́му). Ўступи́в він собі до це́ркви і там си́ мо́лит Бо́гу. Набоже́нство бу́ло до пі́зна, мо́же до пе́ршої годі́ни, — але ті́й мірку́ють, жи́ ўже би ві́там бу́в знак йа́кийсь, бо йак вони́ йи́го там ўтро́йли, то ўже ві́там бу́де лист, жи́ ўже мо́е пан йі́хати до до́му. Нима жа́дноо знаку́, а ўже пі́зна годі́на. Тре поси́лати післа́нцьці, шо́ то за причи́на, жи́ йи́го ті́лько нима́. Кого́ би поси́лати? — тре поси́лати пастуха́ по не́го, ны́би дові́дати си́. Йак він си́ там назива́ў, Йандрух́ ци́ йак, той пастух́ — : „Іди́ — ка́же — за паничо́м, там і там пани́ч пішли́, най за́рас прихो́дять до до́му“ — а вони́ йи́го на приконя́ння поси́лали. Ві́жит той пастух́ бес село́ так йак без на́ше коло́ це́ркви, — пови́ходили хло́пи с це́ркви, дивля́ть си́, жи́ той пастух́ іде́, пита́ють си́ йи́го : „А деш ти́ йдеш, Йандрух́?“ — „О — ка́е — йду́ там, там до то́о двора́. Там — ка́е — пани́ч пішли́ з лі́стом і чо́гось си́ ба́ўлять, мене́ поси́лали, аби прихो́дили“. Пові́дають ті́й хло́пи до не́го : „Ни хо́ди, бо пани́ч йи́ тут ў це́ркви“. Ка́же той хло́пец до ста́ршого бра́та : „Бу́дуть такі до́бри, поклі́чти ми́ні пани́ччи́“. — Даў ста́рший брат зна́ти пани́чеви, — пани́ч ви́біг, пита́ни : „Шчо́ж там, Йандрух́?“ — „Ой — ка́же, — йа́ йду́ за паничо́м пита́ти, шо́ си́ пани́ч ті́лько ба́ўлять, — ўже би час бу́ти нава́д, а пани́ч ше́ тутка́“... „Ой, зна́йши́ шчо́, Йандрух́, — йа́ не мо́жу йти́, бо типе́р си́ набоже́нство пра́вить, то не мо́жна ві́тходи́ти. Ше́ ксьондз набоже́нства не ски́нчили́, льудий́ ни поблагослови́ли, — йак льу́ди поблагословля́ть, то йа́ тогди́ піду́, бо так си́ ни на́лежит ві́тходи́ти. Але то, зда́й ми́ сьа, бу́де дльа́ мене́ за пі́зно, — на́ тобі́ лист і бі́йай сам! Бі́йай сам та́мка, відда́й той́ лист і бу́деш ішо́ў нава́д, йа́ ты́ тут зачека́й“. — Чи́кайи́ пани́ч, чи́кайи́ по набоже́нстві́, але вже́ й тре́та годі́на, а йи́го нима́. Ка́же : „Шчо́ йа́ буду́ чека́ў? Вжем і голо́ден, тре́ба йти́ помало́ до до́му. Мо́же він пішо́ў йи́нчоў доро́гоў, а йа́ ту́ буду́ чека́ти... Оже́ж йі́де пани́ч до до́му, — ди́влять си́ ті́й без ві́кно́, жи́ пани́ч іде́ (ті́й пани́, жи́ го поси́лали) — : „Шось то́ — ка́и — за причи́на, шчо́ йи́му там сме́рти ни зроби́ли“... Пита́ють си́ йи́го : „Деш си́ так заба́ўля́ў до́уго?“ — „А йа́ — ка́же — там ў́ тим си́льы́ ў́ тим ўступи́в до це́ркви і ви́слуша́ў набоже́нства“. — „Таж ми́ — ка́же — поси́лали хло́пцьці за тобо́ў, Йандрух́“... — „Він — ка́е — там бу́в і йа́ бу́в ў́ це́ркви і не хоты́вім набоже́нства ві́тстуні́ги, і йа́ йи́му даў́ лист і він пішо́ў. І він — ка́же — пішо́ў, а йа́ на не́го там чека́ў, і йа́ си́ гада́ў, жи́ він пішо́ў йи́нчоў доро́гоў і йа́ аш тепе́р пішо́ў до до́му“. — Той пан, жи́ поси́лаў́ лист до сво́йї доньки́, до сво́йї жінки́, пови́диў, жи́ то ў́жи зле́, зва́йи, шчо́ ў́же тамто́го стра́тили, — ви́сьи́ў льиво́львер на сьцьи́ни́ у дру́гим поко́йю — : „Ма́ють мене́ му́чити за не́го, во́льу́ йа́ собі́ сам сме́рть зроби́ти“. Взьи́ў льиво́львер з ку́льки під бо́роду і застрі́лив си́. Дои́руж ті́й пани́ си́

подуміли, що йімú за причіна, — жи тако́й та праўда сѣ покáзуѣи, шо йіму сѣ с початкú говоріло без вікнó. Оже тепѣр довідали сѣ за туйу праўду, жи тамто́й ўже страчаний, позйїздїли сѣ комісїїї і стрáтили туйу панну і йїї маму, а паннчóви здїбали дружинú, поженїи і посадили на йїгó дóбрах. — Конѣц кінцѣм.

Оповів Кароль Мазурчик в Плетеничах, пов. Перемишляни, 6 червня 1898.

Богату літературу паралелів до сего оповіданя обробив М. Драгоманов у своїй праці „Славянскитѣ сказанїя за рожденїето на Константина Великий* у болгарськїм вид. Сборникъ за народни умотворенїя, наука и книжнина, т. II, 132—184; III, 206—246.

3. Чоловік, шчо не знав бїди.

Такий буў, шчо маў багацько грóши — йак буў вилїкий богáч тай будїнки маў, то він кáжи: „Коб минїї ті булїнки погорїли, то йаб сибї постáвнї новї“. Али булá такá вѣрба, стоїáла над водóю і він там маў грóши. Али дупїру йак він так ўже сказаў, шоб йіму будїнки погорїли, тай ўстаў рано, вихóдит на двір — та й ўже з йїгó будїнкїў потїлькó пóпїл. Тай прийшоў до рїкї, до тѣїї вѣрби, до тих грóши, — а вода прибўла тай ту вѣрбу взалá тай с тїми грїшми понѣсла.. І він дупїру вже збїднїў. Тай дупїру так йак на Боўдурї во від нас*), тай госпóдар вїйшоў, — а та вѣрба пливѣ. Він дупїру взяў ту вѣрбу тай вїтьбагнуў в рїкї, зачáў рубáти на дрóва — : а там поўно йи грóши. Він дупїру взяў, ті грóши вїбраў в нѣїї, забрáў до сѣби. А той прийшоў до нѣго. — ўже вот лїсти розносїў, ўже за вóзьного буў — тай просїў сѣа до нѣго нáнїч, до тóго госпóдара. Він допїру йїгó переночувáў, той госпóдар, та й він ўже стáїї рано, — а то недалѣко, тай знáли, шо то йїгó грóши, він ўже збїднїў, — кáже та жїнка до чоловіка: „От він... то йїгó грóши, — вoзьмїм йїмú лáймо ті грóши ўу хлїб, то він сибї на дорóзї наткрóїї“. — Взалїї, скрóїїли цїлўшкú, мїакўшкú с хлїба вїжолобали та й ўсїпали поўно грóши, і назáд затулїли, далї йїмú. Він ўзваў ті грóши, пїшоў. Але здїбаў-на дорóзї та́ґже вандрóўнї, — от йшли тїїї вот, шо свїнї харашáйт. Він кáже таквó: „Купїть ў мѣни хлїб, бо минїї тьáшко носїти йїгó“. — „Али вонїї прийшли тай ўтрапїли до тóго госпóдара нáнїч, тай зпоў зачалї сѣ просїти нáнїч. Вїнвали той хлїб, положїли на столї і кáут: „Ми купїлсьмо ў тóго, шо лїсти розносїт, бо йїмú тьáшко булó носїти“. Та жїнка кáжи до чоловіка: „То той самїї хлїб з грїшми,

*) Бовдури, село коло Берлина.

шо ми дали". Допіруну́ кае та жінка: „Тре їх на двір вікликати, показувати там їм шчо, шоб той хлїб від них сховати, а гінший положи́ти"... Допіру положи́ли гінший хлїб, зачали кра́йати, а той вївсли до куморп. Али він прийшо́ў зноў вота́м за па́ру час, та́й ї́му та́кі йа́блока сподо́бали сьа, — бу́ли на йа́блонї йа́блока. Вони́ вziali ї́му ті гро́ші, — він пішо́ў на двір, — вони́ ўсїнали ї́му ў то́рбу. Али ї́му сьї сподо́бали йа́блока, — він вziaў, то́рбу повісиў на гильа́цы, а сам вїльїз на йа́блоню. Али той го́сподар йіго́ зїйшо́ў, а він вziaў, зьялакаў сьї та́й с те́йї йа́блонї ўты́к, а ті гро́ши поки́нуў, а сам ўту́ты́к. Той го́сподар ўziaў ті гро́ші і йіго́ перебі́г, — а тре бу́ло йти без ріку́ кла́ткою. Ті гро́ши той го́сподар положи́ў на ті кла́тцы, кае: „Він бу́ди йти, то він сибі́ ті гро́ши вoзьми"... — а сам сьїў за корчeм. Али він іде́ бли́сько те́йї кла́тки і ка́жи: „Ни звaйю, йак йа́ на ста́рїсть бу́ду те́мний, йак йа́ бу́ду йти"... -- Та́й па́лкою: стук стук — на ті кла́тцы, — зажири́ў во́чи, зача́у па́лкою стукати, та́й без ті гро́ши переступи́ў та й ті гро́ши помини́ў. А той го́сподар вихо́ди за корча́ та́й ка́жи: „А видиш, пригнївївїє́ь Бо́га, — ни го́динїсь тих гро́ші вziáти, бoсь пригнївївї́ Бо́га“...

Записано в Берліні від дївчини Параньки Романів в грудни 1894.

Богач, що шукає бїди пор, Чубїнський П, 510, але тут він притулений до ившого оповїданя; збїднїлий богач, котрого обминає щастє, див. Ввнокъ П, 332 - 337; пор. А. Веселовскїй, Боккаччо I. 588; Tawney, Katha Sarit Sagara I.515.

4. Про пана, шчо шукав бїди.

Буў сибі́ пан дуже вилїкїй, богатїй; він нїгди ни знаў, шо то бїда. Сьўда льўде говори́ли за бїду́, а він ка́же: „Йа́бим хтьї́у подивити сьї на ту бїду́, йака́ вона́“. — Али він сибі́ раз спра́виў дужи вилїкїй баль, спроси́ў ўсьїх гра́бїїў і зі сво́го села́ льудїй тро́хи, спра́виў ї́м баль, музи́ки спрова́диў. Али в йїднї го́лївнї стаў йіго́ пала́ц горїти і завьало́ сьї ўсьо нафко́ла, йіго́ будївля́. Льўде повилы́тали с то́ю пала́цу і ста́ли ратува́ти; а він ка́жи: „Льўде, не рату́йти, — йак згорїт, йа́ про то бїдний ни бу́ду. -- Він сибі́ бес кїлька льїт склада́ў ў ве́рбї гро́ші; ў ті ве́рбї бу́ло ў горі́ дунло́ і він ссипа́ў, аж насїпа́ў по́юно. Він сибі́ дума́ў, што йак то погорїт, він гро́ші з ве́рби ви́бери і зноў сибі́ сьї поста́ви і ї́му та́кі бїда́ ни бу́ди. Али то́ю само́ю дньа́ прибу́ла дужи вилїка́ вода́, а та ве́рба стої́ала ко́ли самої́ водї, і ту ве́рбу вода́ підму́лила і забра́ла йїї́ з водої́ў та́й понeсла. Він прийшо́ў до ве́рби —: ўже й ве́рби нима́ з грїшки. Ка́же: „Оў, ти́цeр мїнї бїда́!“

Перши йа ни знаў, шо за біда, а типёр ўжи знаўу. — Али він буў войсковый і йіму далі службу: він стаў за листоноса, та'—йак ў нас вольный. А зноў на йіднім силі буў собі бідний чоловік — дїтій маў досить, а ни маў чим йіх годувати. Він ходіў понад рікоўу, то йакіх часом гільяк собі] назбирайи коли рікі, шо з водоўу илвўт, а дєшо кўпи зварити, і так собі жїли. Али він раз прийшоў до рікі, дивить сї: пливє вєрба. Взьаў ту вєрбу дїєсьгапнўў, гільяки поўупинаў від нєйї і посьаьт зь дьтїмї ўсї і ж жїякоўу тї гільяки до дому. Али він стаў рубати ту вєрбу, дивить сї: грóші йнєт у вєрбі! Тай він забраў с собоўу ўсї дьтї до тєйї вєрби і жїнку, кажи: „Носьїть, дьтї, грóші, а нїкому ньїгдє ньїц ни кажїть!“ Кáе: „Йа бідний, то миньї Пáнбї' даў так хоть на стáрїсть“. — Повосїли вони тї грóші, насїпали двї бóчки велїких, і вже ўонї собі жїли трóхи льїпши. Вони ни жїли так собі дўжи гоїно, бо бойáли сї, шоб лўди ни дїзнали сї (мўдрї булі!) Али раз прийшоў до них той вольный, шо то він погорїў, і просїў сї нáнїч. Вони йіму далї повичєратн, а він йім стаў роскáзувати за своўу бїдў. Кáжи: „Йа пєрши, з молодїх льїт, буў йа велїким пáном, бїдї йа ньїгди ни знаў. Йак йа — кáе — спраўльаў баль, в йїднї годїны уххупїў минє вогóнь і йа погорїў, áли йа ше тим ни грїсь сї: коли мєни булá вєрба над водоўу з дуплóm і йа ту цьїлу вєрбу насїпаў грóші. Али йак водá прибула, і ту вєрбу взьалá“. — Тай вони порáдили сї тї старї ўбóйи —: „То — кáи — йак він так говóри, то мўси бўти прáйда. Йіму варт дати твх грóші трóха“... — Кáе жїнкá: „Йа спечў хльїб і ў той хльїб насїпльу грóші йіму тай йіму на дорóгу дам той хльїб; а він йак бўди той хльїб крайати, то він скáжи, шчо то йіму Бог даў“. — І спиклá жїнка хльїб тай далá йіму на дорóгу. Али він шóў дáльї і здїбав двá харашáйники. Тї харашáйники булі йакїсь з ним знаковї тай йїдєн дрўгому скáзáў: „Ни маўу шо йїсти і ни маўу за шчо купїти“ — так до нєго кáжут. А він кáжи: „Йа маўу бóхонєць хльїба, йáбїм продáў“... — А ўонї кáжут: „То ми кўпим“. — Взьаў він, даў йім хльїб, казáў собі дати за нєўо штїри грєйцарї. І вони йіму далї і він забраў сї, пїшоў дáльї. А тї харашáйники шлї до тóго снлá, звїтки він вїйшоў, і йакурáт прїйшли до тóўо хлóпа нáнїч, звїтки той вольный вїйшоў. І кáжут: „Господїньу, прїпечїть нам хльїба, ми маїим бóхонєць хльїба, ми — кáже — купїли ў йакóгось вольного йшоў, áли він мўси бўти сирїй, бо дўжи тьашкїй“. — А вона кáжи: „Дóбри, йа вам прїпичў“. — Взьалá від них той бóхонїц хльїба, подивїла сї, шо той самїй, шо вона далá вольному —: „Йа вам — кáжи — спечў гїяшїй, сьвїжїй, а той дам, то безрóгн зїдьáть“. — Вони кáжут: „Нєх бўдє йї і так“. Взьалá йім спєклї бóхонєц хльїба гїяшїй тай далá. І вони на дрўгїй дєнь поўставáли та йї пїшли дáльї. За пáру часїў прїйшоў зпóў той вольный до них зпóў нáнїч.

Вони ўбійи зі старім порадили сьї (своїім чоловіком) і насїпали йїму ў тóрбу грóші зноў. Кажї: „Йак він бóде виймáти десь папéри с тóрби, то він тї грóші знайде ў тóрби“. — І вóзьний той ўстаў на дрóгий дeнь тай пїшоў зноў дáлы ў своїу дорóгу. А йшоў він чїрис сад той вóзьний, і зувїдыў, що фáйні йáблока йи, грушкї ў тїм садї. Він ўзяў, тóрбу повїсиў на плóты, а сам полїз на грúшу по грушкї. Али гóспóдар вийшоў с хáти, дївить сьї: хтось на грúші. Він за штахéту тай до нéго, — наробїў крїку, а вóзьний злетїў з грúши тай ўтык, а тóрби вїдрїк сьї на плóты. Гóспóдар взяў за тóрбу та принїс до хáти і кáч жїньцьї, кáч: „Йакїйсь вóзьний лїзаў по грушкї на грúшу, йа йїгó настрахáў, а він ўтаў ўцьк і тóрби вїдрїк сьї. А ў тї тóрби, дивї сьї, сáмї папéри і поўна тóрба грóші рéшти“. А жїнка кáчи: „Чоловїчї, занїсї йїму і дожинї і даї, бо то зі сýду, то ўсьо порахóване мýси бóти, то ти ше бóдиш мáти за то бїду велїку, йак вóзьмеш“. — Взьаў той гóспóдар ту тóрбу грóші с папéрами і пирїбїг йїгó наперéд тай положиў йїму ту тóрбу на клáцьцьї, на рїцї, де він мáйи йти бес ту клáтку; а сам сїў за корчáми і дївить сьї. Він дївить сьї, а вóзьний прїйшоў пїд рїку і кáчи: „Бóжи! Йак йа — кáе — цéрши маў такé шчáсьтья, а тепér не мáйу, — йа зажмурú вóчи (ўдурїў!) і бóду йти бес ту клáтку, — йак йа пирїйдú, то мóжи йа бóду мáти шчáсьтья“... І пирїйшоў бнe клáтку, бнe тóрбу пирїступїў тай пїшоў дáлы. А гóспóдар сидїт за корчáми і ўсье дївить сьї. Гóспóдар дúмайї: „Йак ти такїй дурний, то ти ўже шчáсьтья нїгдé нї здїбнїш“... — І взяў за тóрбу тай прїнїс до дóму. А той йак буў бїдний, то ше гїрши збїднїў, бо ўже ни маў шчáсьтья. Али то ўже йакóсь Бог йїму давáў...

Записано в Берлинї від парубка Василя Харчишина в авг. 1894 р.

До сeго і попереднього оповїданя паралелї і цїннї уваги в книзї А. К. Веселовского, Боккаччо, его среда и сверстники, Спетербургъ 1893, т. I., 486—489; пор. Landau, Die Quellen der Dekameron, 183—193 і його етáтю Shakespeares Kaufmann von Venedig (Beilage zur Münchener Allgemeinen Zeitung 1892). Мотив наших нар. оповїдань про пана, що шукав бїди, оброблений у моїй кáвцї „Йак пан собї бїди шукав“, друкованїй спершу по польськи (Ruch 1887), з польського перекладенїй на нїмецьке, і виданїй також по руськи 1890.

Б. Злодїйкуватий богач і його братанич.

То булó два братї, йїден буў бїдний, другїй був богáч, і той бїдний маў три синї, а богáч ни маў нї жáдного. Кáже той богáч:

„Дай мині йідного сіна на слўжбу“ — та й бідний даў. Той богач даў йому повечерати й каже: „Ході, сїну, красти!“ — Йдут вони, йдут, — здїбали шибеницьку. Той хлопец каже: „Шчо то во?“ І він ни хтїў йому сказати, каже: „Тибі ни мона того звати“... — „Вігмє, льа-тьку, ни підү, йак ни скажете.“ — Той каже —: „То шибеницька, — йак хто шо ўкраде то йак йиго злїпають, то на ті шибеницькі повїсьять. Тай той хлопец каже: „Йа ни підү, йа йду до дому“. — Ну, тай пішоў до дому. Прийшоў богач до бідного, каже: „Дай мині дрўгого, бо той нездальний, не хоче робіти“. — Теї даў йому дрўгого тай той зноў так по вечері каже: „Ході, сїну, красти!“ Прийшли до теї шибеницькі, каже хлопец: „Скажи, дьацьку, шо то? — та й богач зноў мўсїў сказати. А хлопец каже —: „Йа, дьацьку, — кае — не підү, бо йа ше хочү жити“. — Теї той прийшоў того наймолодшого вьзаў, та й по вечері зноў пішли красти. Прийшли до шибеницькі, каже: „То йак хто шо ўкраде і злїпають, то повїсьять тўтка“. Той каже: „Вігмє, дьацьку, ходьїм, нас нїхтї не злїпайн“. — Йдут вони, йдут, зайшли до йідного госпїдара по грїші. Вьзаў той богач хлопця спустиў до льїху, тай той набраў шось три черпакї тай госпїдар вїгьгнуў назад тїо хлопця й ті грїші, тай забрали тай понєсли до дому. Йак ішли кїло шибеницькі, тай хлопец зачяў кричати каже: „Айїй, панўньцьку, панўньцьку, то не йа ходїў, то ті дьацько ходїли, минї казали йти!“... — Той хлоп йак те ўчуў, вьзаў кїнуў грїші тай ўтык. А той хлопец пішоў до батька, теї тотї братї вїйшли, вьзали ті грїші забрали тай понєсли до дому. Тай той батько кажи: „Тєпер, сїну, сховаї сьа де, йа — каже — равнї підү до нео, спитаїу сьа, чи мїй хлопец дїбрїй“... — Прийшоў тай питаїить сьа: „Чи дїбрїй мїй хлопец?“ (а він ў льїх у свїй сховаў тїо хлопця, жиб йнмү потїму заплатїў) Питаїить сьа: „Де мїй хлопец?“ Той кае —: „Пїгнаў на рїсу“... — „Ну, ну, — каже — дїбре, дїбре“. — Теї товарї женут з росї, він вїйшоў — йиго хлопця нема. Прийшоў зноў до него тай каже: „А деж мїй хлопец? Каже: „Пїгнаў з росї і давїм йнмү погобіцати і пїгнаў надєнь зноў“... — Вже вєчир, товїр зноў з днєа женут, теї той прийшоў зноў за хлопцем, — а богач каже: „Та йиго такї нїма... Той подивїў сьа до хлївї —: товїр йиго йн ў хлївї. А богач каже: „Твїй такїй хлопец дїбрїй, жи вже панї сїбі вьзали“... Тай той бідний зачяў сьа з ним сварїти, каже: „Вїддаї минї хлопця мїго!“ — а той каже: „Цьїхо, не кричї, йа тибї дам половїну свїго майїнтку“... — Йак вже йнмү даў, тай той батько пішоў до тїо сїна до льїху і каже до негї. „Ідї, сїну, на полє і дїже говї сьа, жибїсь зїпрїў“... — І той вїйшоў, зачяў дїже гонїти сьа, — прийшоў до тїо госпїдара тай каже: „Ой дьацьку! Ой дьацьку! Жиб ви знали, — кае — де

їа буў!... За мнѡйу — ка́же — шацдарі то так гонілі!... Але їа — ка́же — такі ўты́ким, такі не злапа́лі менѡ... — Ну, таі той ка́же: „Їа вжѡ твѡму ба́ткови половіну майѡнтку даў“... А той ка́же: „Е, не журіть сьа, дьа́тку, ходы́ть кра́сти!“ — Та й той зноў пішоў ў той лѡх таі вьзаў, вжѡ гѡспѡдар польіз у лѡх. Той вѡтбагнуў гроші теі тоѡ хло́па тьагнуў теі вьзаў теі пустиў ў лѡх. Теі йакі́гѡ пуслиў, теі забіў.} Вьзаў ті гроші повиносіў на по́ле теі пішоў по браті, теі браті пішли, забра́лі до до́му до свѡѡ. Таі він ўже ў теіі гѡспѡдіні сам служиў. Але вона́ ка́же: „Деж ти чолові́ка подыў?“ — так до тоѡ най́мита. А він ка́же —: „Їа вѡтбагнуў гро́ши теі тьагнуўим дьа́тка, але шу́ро́к вірваў сѡі теі ўпа́лі ў лѡх“. — „Підіж — ка́е — тепѡр, привезі́ йігѡ“. — Таі той ни хтыў іті по неѡ. Але той пан, жи йігѡ булі гро́ші, пішоў до тоѡ лѡху —: лежі́т труп, а гро́ший ни-ма́! — Теі він вьзаў, вѡіў йігѡ на мі́сто, чи не бу́де хто питаў за чолові́ком. Теі та ба́ба пішла наку́піла сѡбі горшкіў, теі вьзала побі́ла ті горшкі таі пла́кала, — вона́ за горшка́ми ни пла́кала, то-но́ за свѡі́м чолові́ком. Йак-жи той пан вжѡ вѡдыў, шо ни́хто́ не призна́йть сьа до неѡ — бу́ло так штіри дорѡзы і він вьзаў бу́ду поста́виў на тих штіри дорѡзы і то́ѡ тру́па там положиў і штіри слўги сѡбі на-па́ў там, жиби йак хто бу́де йіхаў, то мо́же бу́де питаў. Але на ту са́му ніч у гѡспѡдіні ко́біла мала лоша́. Той най́мит вьзаў сѡіў на ко́білу, вьзаў сѡбі мѡтуска́ теі прѡйі́хаў там до теіі буді. Теі та ко́біла гиржа́ла за тим лоша́м, а ті слўги повигові́ли сьа с теіі буді теі ка́ут: „а чим ти пита́йш?“ — Він ка́же —: „Де́сь, лоша́ поки́нуло сьа ві́т ко́біли теі ко́біла гиржі́т, де́сь воўкі́ розде́рли“... Теі вони́ ка́жут: „Йди возьде́ до нас, бу́деш з на́ми спаў“. — Той пішоў спа́ти, а́ли ка́же: „Ми́ны́ той труп ко́білу ўкраде́“... Ті ка́ут: „Ни бѡй сьа, він ни ўкраде́, — він ўже дьві́ ниды́лы лежі́т у ті́м тру́млы і ни-хто́ до неѡ ни призна́йть сьа“. — Теі той пішоў спа́ти до них, до теіі буді. Теі ті позасипла́ли, слўги, а той хло́пец не спаў, жи йігѡ ко́біла, но́ так бу́дцѡм лижаў. Теі ті позасипла́ли, а він вьзаў на ко́білу тоѡ тру́па привѡзаў с тру́мом. Теі вона́ прѡйі́шла до до́му, а та гѡспѡді́ня вѡйі́шла, вѡдѡва́зала таі за́ра тоѡ са́моѡ дьня́ поховала́ тоѡ свѡѡ чолові́ка на цвинта́ру. Теі той хло́пец вѡста́йи ўра́но те й ка́же: „Бо́дай ви сьа з свѡі́м тру́пом, ми́ны́ ко́білу фкраў! — ка́же — тепѡр зо мнѡйу дьа́тко бу́дут сьа свари́ти“... Теі пішоў до до́му до свѡі́й гѡспѡдіні. — У́же ў́сьа.

Пор. старогрипеську казку про Рампсінта у Геродота (*Μοῦσαι* II, гл. CXXI) і Maspero, 249—256; Dunlop-Liebrecht, 264 і д.; A Schiefner, Die Rhampsintos-Sage.

6. Парубок і скриня самолет.

Булó два хлопці, ткач і стóльар [Швець нї? — (один з присутних) — Швець „пердóла“ !], і ўоні ходілі сібi до йіднóй дьiучини. Тим чáсом йак воні до нєйi ходілі, а ўонá йiм казáла так: „Йа за вас обóх не мóжу йти“ — і кáже до стóльара: „Зроби мишi такú скриньу, жи́б вонá литьáла ў вóздúх, — а ткач жи́би зробиў такú сорóчку, жи́би булá цы́лковита (так йак то рóблять сьа паньчóхи)“. Йак вонá йiм то роскázала, і воні пiшли. Ткач прийшоў до дóму і стаў дúмати, йакби тотú сорóчку зроби́ти. І нагадáў, йак то жи́ди рóблять паньчóхи цы́лковитi, і зроби́в сибi з дєрева такє шидєлко і вiплутаў ту сорóчку. А стóльар тиж зробиў тúю скриньу і коваль йомú фковаў йiйi: йак ф середiну влiсти, закрутiти, то вонá полетiт у вóздúх. І принєсли вонi тi обiдва подарúнки до нєйi і дúже йi то сподóбало сьа. Подивiла сьа на ту сорóчку, жи она́ цы́лковита, — мáла вохóту вонá ўже за нєго йти. Зноў подивiла сьа на скриньу і не знáла дьiйсне, чи та скриньа полетiт у вóздúх. Кáжи ткач до стóльара: „Льiзь ти!“ — а стóльар до ткача кáже: „Льiзь ти!“ — І не хтáть обiдва льiсти ў ту скриньу. А ткач дурний влiз ў скриньу, там сибi ф середiннi кóрбойу закрутiў і полетiў ў вóздúх до горi на мiльу. І вже до тєйi дьiучини назáд не вєрiў сьа; а стóльар сибi з нєйу вжениў сьа, йак той полетiў. Йак той ткач полетiў, то вiн летiў цы́лий тиждєнь і ўсьiў на йiднú стiрту сiна; але йак прийшоў вєчiр, погльáнуў, жи там ў мiстьi свєтило сьа так дьвi мiльi, і вiн сибi кóрбойу закрутiў ў тi скриньi і полетiў прóсто на те свєтло, де свєтило сьа ў мiстьi. І прильiтайи пiт те свєтло, пiд вiкнó, а то буў пáлац, де мєшкаў круль, а той круль маў такú дьiўку роскiшну, жи вонá булá такá роскiшна, — то вiн йi мýсьiў нáнич завєсти на трєтiй пiонтро, бо вiн за нєйi боiў сьа, жи́б она́ сибi йакóо фiльа не зрихтовáла. І йак той с тєйу скриньєйу прилетiў пiд вiкнó, і заукаў до вiкнá, — а ўонá питайи́ть сьа: „Хтó то йи?“ А вiн кáже: „Йа свiятий Петрó?“ А вiн кáже до нєйi: „Мєнє Пáнбiг прислáў до тєбе на розвáгу“. — І вiн там маў пáру слiў з нєйу і забрáв сьа, полетiў. Прийшлó на дрúгий вєчiр, а вiн зноў прилетiў до вiкнá. І вонá ўже дóбре пририхтовáла сьi на дрúгий вєчiр: йiсти і пiти дльа Петра. А йак свiятий Петро найiў сьа дóбре, то вiн йi прóсиў ф тóйи, чи тáто позволi з ним йiйi вжени́ти сьа, — і вiн йi то роскázáў і полетiў. Прийшлó рáно, а бáтько питайи́ть сьа: „Чогó ти такá вєсєла? Хтось

до тебе муси приходити в ночі"... А ўна каже: „До мене ходи свѣятій Петро і проси́ ф тойи, чи тато позволѣть мнѣ с Петромъ вженити ся"... А бѣтко до неї каже так: „Як ѡа мѡжу дати тебе за него, коли сусѣдного корольа син вже с тобою заручи́ ся? Як ѡа тебе видам за него, то він зѣра бѣде точи́ зо мѡю войну"... Каже бѣтко до неї: „Проси́ йго на дру́у ніч, як він прилетіт, — як він с тобою вженить ся, чи він мѡже тому порадити? Бо він ѡи шмат від мене сильнїйший король“. — І як він прилети́ в ночі, она ѡму то росказала, — а він каже до неї: „Дуже дѡбре, ѡа ў тим пораджу“. — І видаў замуж ѡї за тоо Петра. Тимчасом як тамтої сусѣдний король до видаў ся, жи ўона ўже пішла замуж, зѣраз видаў войну. Як вже мали збирати ся до війни, стаў тамтої король до війни і той, — а тамтої бѣже буў сильний, маў шмат войска війнице віт тоо, — а той мѣншїй король каже до зѣтѣ: „Ну, зѣту, як бѣде?“ А він каже: „Тату, не бїйте ся, ставѣйте до війни“. А той Петро вистаў ся ў дѡма, нагріў собі ольїу великі котлі і гарачѡй воді і полети́ на непрейѣтеля. Як стаў лѣти тим гарачим ольїом і гарачѡй водою з горі, то тамтої король казаў: „Праўда, жи свѣятій Петро, бо з неба нас карѡи“. І даў пѣрдон, і война устала. А не за доўгий час каже той король: „Шѡ ѡа бѣду такому дѣрневі дарувати?“ — зноў стави́ до війни. А бѣтко питаїть ся зѣтѣ, каже: „Ну, сину, шѡ будем робити?“ А той свѣятій Петро каже: „Ставѣйте до війни зноў, ѡа ў тим пораджу“. Як ті стали до війни, то тої свѣятій Петро взяў поўну скриньку жѣру і полети́ на непрейѣтеля. Як стаў з горі тим жѣром сипати, і ті мѣсили видати пѣрдон, бо казали: „Праўда, жи свѣятій Петро“. І зноў война устала. І вже затрїмало ся с пї року. Як то затрїмало ся с пї року, тамтої король сильний каже: „ѡа такому дѣрневі не мѡжу дарувати“. І піше до него, жи бѣде зноў ставати до війни. А свѣятій Петро як дочуў си, стаў дѣже грїсти ся, бо як по війни він прилети́ до дѡму, то вистаў ся дѣже шмат шче жѣру ў ті скринї і віт тоо жѣру відгорїли ѡму ті крила, шѡ він маў лѣтати. І як вже ті корольи стали обїдва до війни, той свѣятій Петро казаў привѣсти ѡму такого ѡгира бисѣ сѣдла без жадної стрендѣльки. І як він фсїў на тоо ѡгира, казаў собі привѣзати нѡги понїд жиїт до конѣа і виїхаў ў пѡле, жиби ѡму той ѡгир зрѡбиў смерть, бо він теї трѣтьѡї війни не маў вже вѡронити ся чим. І той ѡгир гонїў ся з ним по пѡлї, а той Петро хтїў дїстати ся як до лїса. Якби він буў дїстаў ся до лїса, то він собі гадѡ так: „Як кїнь бѣде бїшчи коло дѣрева, то він злѡнаїть ся рукамі за дѣрево, а нѡги ѡму були привѣзані до конѣа, то він ѡго розїрве. Тимчасом кїнь полети́ прѡсто до війни, и бїг до лїса. І як він бїг пѡлем, — а на пѡлї стоїала старѡ фігура — і як той кїнь

летьїу коло тѣйї фіґури, і він злѣпаў сѣа за ту фіґуру рукамі і вже мслиў, жи йїму бѹде смерть. Тимчасом та фіґура бумѣ в землї гнлѣ і відломлѣа сѣа при самї землї, і він с тѣйу фіґурою побїг прѣсто межи вїйско. І йак він стаў бїти непрейѣателя тѣйу фіґурою, на йїден бїк тим крижом, а на дрѹїй бїк одземком, йак кїлька раз перегнѣў межи непрейѣателем, таї гїбїў бїльшу половїну вѣйска. Таї тамтѣй неприяатель бѣчи, жи не йї шпас, — мѹсїў вїдати пардон, бо вже йїму не стѣло вѣйска, чим воїувѣти. І сказаў так: „Знак тѣму, жи він мѣйн зѣѣтѣа сѣвѣатѣо Петра, жи йа три рѣзи воїну з ним зачинаў і йа маў надїйу з ним вїграти, тїлько на мїг, бо з нѣба менѣ карѣли“. І таким чїном тої бїдний ткач зїстаў ф тѣо корольѣа за зѣѣтѣа. Аўс.

Оповїв парубок Гїлько Теслюк в Лешневї, брїдского пов., 1896. р.

Pop. Benfey, Panschatantra I, 159—163; Jülg, Kalmükische Märchen, 7—9; Tausend und ein Tag II, 35. д.; конець пор. історїю Сїмох мудрцїв, оповїдане Roma salvata і М. Драгоманов, Розвїдки II, 130 і д.

7. Правдѣчі.

Буў йїден такий собі чоловік, називаў сї Йїван, він буў бїдний. Допїру шо він рѣбї —: от йак то лѹди спраўлѣѣаут помїнки, маў йїднѹ корѣву, берѣ таї рїже. Топїро він ту корѣву вѣзаў зарїзаў і рѣбї помїнки. Вѣзаў те мнѣасо, лѹдїй запросїў, наварїў і зѣли. Топїру він бїрѣ сїбї такий сѣвїдерок, сокїрчїну за поїѣс і йде ў сѣвїт. І прийшоў сїбї мо' до трѣтього сѣлѣ і прѣсїть сѣа нѣнїч. (То йа вам ўже обмїлїў, чекаїте...) Він ту шкїру росстелїў і мѹх насїдѣало там мѣже два цѣтѣарї на тї шкїрї. Він ф шкїру завїзаў і на плѣчї й дѣлѣ. Ну, йак прийшоў там, та й дупїру прѣсїть сѣа ў хлѣба нѣнїч, — хлѣба нїмѣ ўдѣма, поїїхаў дї Львѣова с пашнѣйу (то колїсь не булѣо колїїї), тупїру жїнка та каже: „Нї мѣжете почувѣти, бо чоловіка нїмѣ ўдѣма, нї мѣйу де положїти вас спѣти“... — И він пішоў от та-йакбї ў мѣни на стрїх спѣти, на хатнѹ горѹ. Топїро надїйшоў до нѣїї йїїї кохѣнїй, вони сїбї там стали йїсти й пїти, забавлѣѣти сѣа йї веселїти сѣа, а тої слѹхайн на горї, шо то рѣбїть сѣа. І стаў вертѣти дѣбуру бес сѣцѣль і дївїти сѣа, шо то рѣбїть сѣа. Так він дївїть сѣа, — а вони сїбї госцѣѣть сѣа і весельѣѣть сѣа, а він то фсѣо бѣчи. І надїїждѣїїї чоловік з дорѣги, кажи на дворї: „Птру! нѣбї по пѣнѣски конѣ спїнѣїїї, і прихѣди до хѣти (чи там до їзбї мо'на написѣти, то всѣо йїднѣо)“ — а жїнка хѹтко до лїжка, слабѣа. [Ну, колїсь до Львѣова поїїхаў таї бѣвнѹ сѣа дѣвї-три

недільї, а жінка що хоче, то й роби.] А він каже до жінки: „Давай вечерати! А вона стала дужа стогнати, жи вона бърдзо хора. І він до пийца —: нимá нїц, тїлько йакась вода кипїла, — і каже до неїї: „Давай шо йїсти!“ А вона стогни і кажи, жи вона бърдзо слабá, жи нїц ни варїла. А Йв́ан (то Йв́ан називаў сы, той, жи на горі) тойи побачиў і закашляў. А він, той хлоп, каже: „Зьльизай, хто там такий“. — А вона каже: „То прийшоў подорозньний, жиб йигó переночувати, і йа казала, жиб він пішоў на гору спати“. — А він кажи до неїї: „То ти не ма́ла де йигó положи́ти ф хаты... Зьльизай сьуди, подорозньний, шо ти за йїден?“ А він зьльизай і тьагне за собойу своїй праўдачї, і прийшоў до хаты і каже: „Слава Боу!“ чи: „Добрий вийчур! Госьцьї до нас!“ Привитаў йигó ў хаты і каже: „Даўбим вам шось тако́го підвечїркувати, та нимá шчо“. І питаїи йигó, шчо він маїи ф ті шкірі. А він каже: „Праўдачї“. „Заворожить минї шчо!“ каже. Каже: „Йакась бїда ў хаты, жінка слабá“ — то йа вам дам, шчо ви хочите“ — так той хлоп казаў до то́го Йв́ана. А він штурхиў рукойу но то́го пудла, мўхи загулі, кажи до него: „Дивїть сьа ў пийц, там бїда сидїт за дровами далёко“. — Хлоп до пийца, витьгаїи макїтраку —: гусак такий крѣпкий, 'но нóги задѣр! — а вечерати не бу́ло шо... Він каже: „Анó, шче шчо загадаїти!“ Ше раз штурхиў і каже: „Дивїть сьа ў кобицьу¹⁾, там шче бїльша бїда йи“ — а там стоїала фляшка горїлки нагрїтої з мѣдом солóкким, ўже с тим коханцем нїби сибї напивала сьа. Витьгнуў на стїл і стали ссбї напивати сьа. Ак собї питили і дóбре закусили —: „Но, — каже — кўме, шче шо загадаї! Шчо ти хочеш, то йа тибї дам!“ Каже: „Дам тобї сто рївських і шо ти будиш жадати, 'но скажи минї шчо, праўду, шчо ў мѣни за бїда ў хаты“. Каже: „Ше йїдиў бїду маїиш, під подушками сидїт“ (то були такі пальяницї на масьльї, там вона положи́ла). Він до подушок и витьгаїи двї пальяницї о́рómних таки́х, жи на самих йайцях і масьльї пѣченї. А вона стáта дўже стогнати і плакати і не хоче дати, каже: Там нема нїчóго. А він не слўхаў йїї, ўпхнуў і забраў то спїд подушок. І стáти сьа дўжи сьмїйати, жи маїут чим закусувати і шчо пїти. (ўже гусак, пальяницї і горїлки фляшка). А той коханиць, то сховала йигó в шафу (йак то ў мѣни в сы́нях), він буў розїбраў сьа до неїї, і йак той заптўкаў, і вона сховала йигó ў шафу. И каже до него: „Шó ви за то хочите?“ Дайи йиму сто рївських і фїру пасьны́, з дѣсьгь корцїв, пáру кóньї, и він нїч не хоче, 'но шче хоче ту шафу, а вона не хоче дати, 'но плаче, бо там ўже той сидїт у шафї. Вона ни хоче дати йиму́ кльучá до шафи, а вони до неїї, кльуч видерли и берут

¹⁾ — лавка.

на фіру п виносьать ту шафу, на те збіже кладут; п Іван берé батіг і йіде до сво́го до́му, поверта́йи назад. Прийжджа́йи] до до́му п берé вийма́йи то́го па́на ш ша́фи і обма́стйі йнго са́джо́у, (ньіби го́лого, со-ро́чку аднѣа́у з ве́го й сподѣ́ньї), зробі́у з не́го дѣ́лька. И везе́ йнго на йа́рмарок. И приві́з йнго, а жиді́ ка́жут: „Шо ти везе́ш, Йі́ване?“ А він ка́же: „Шо да́сте? — то йа́ вам пока́жу, — бо йа́ везу́ свѣа́-то́го Йі́оба“. — „Шо ти хо́чш“ Йі́ване? Ка́жи: „Сто рѣ́ньских“. — Жиді́ ски́нули сѣа́ і зложі́ли сто рѣ́ньских і да́ли Йі́ванові. Йі́ван ка́же —: „Обсту́піть таке́ вели́ке ко́ло, бо йа́ йнго вам ви́пущчу, жи́бне́сте поди-ви́ли сѣа́, бо він фты́чэ“. — Жиді́ обсту́пили вели́ке ко́ло, і ка́же: „Три́ма́йте, бо йа́ йнго ви́пущчу, за́ра буде́ фты́ка́у, диві́ть сѣа́ до́бре! Вітчи́па́йи ша́фу і вихо́ди то́й свѣа́тій Йі́об, та́кий вели́кій йа́к ма́йи бу́ти. Йа́к Йі́ван йі́му да́сть шосѣ́ два бато́ги по го́лім ты́лы, йа́к він шу́рне́ поме́же жиді́, йа́к жиді́ скрича́ть: „Гва́фт! свѣа́тій Йі́об вты́ка́йи, три-ма́й!“ — йа́к шу́рне́ по ка́міньї, аж вода́ пішла... Жиді́ закрича́ли, мало-шо ви́дѣли, — а він кричи́т: „Диви́ сѣа́ до́бре, три́ма́й!“ — Но, і він ўты́к. Йі́ван ка́же: „А йа́ вам каза́у, бу́ло три́ма́ти“... — Йі́ван берé гро́ші до кишѣ́ми і заверта́йи ко́ньї і йіде до до́му, — ўторгува́у сто рѣ́нь-ских за свѣа́то́го Йі́оба! І зайі́здиг до сво́го села́, зайі́хау́ перед ко́ршму і фета́у, і злы́за́йи, йде до коршмі́. І там бу́ло кі́лька хло́пйі те́й він хло́нам ку́пйіу го́рїлка і ка́: „Диви́ сѣа́, кі́лька йа́ ма́йу гро́ші!“ А хлоп ра́но сказа́у вітові́, жи́ Йі́ван бу́у та́кий бідний, жи́ він ма́йи тілько́ гро́ші і та́кі фа́йні ко́ньї —: де він вѣа́у, пе́вне фкра́у. Ра́но йі́дут сѣа́ки до Йі́вана і пита́йут, де він то́ набра́у, то́го до́бра. А Йі́ван ка́жи: „Ви́дѣвись ту коро́ву, шо йа́ ма́у, — то йа́ йі́ зарі́зау́ і за ту шкі́рум тілько́м вторгува́у, жи́ то фсе́о ма́йу“. — А ві́т ка́жи: „Ўа́ буду́ рѣ́зау́“. — а прѣ́сѣзжний ка́жи, жи́: „Ўа́, — то ми́ вторгу́йи́м тілько́ гро́ші, шо Йі́ван“. — І ві́т порі́зау́ шѣ́на́йцьїть шту́к худо́би і пові́з на йа́рмарок шкі́ри і ле́дѣ вторгува́у́ пѣа́ть рѣ́ньских. І прихо́ди до до́му і зводи́ ті вра́дньї і ка́жи: „Треба́ Йі́вана фто́пїти, бо йа́ замарні́у́ тілько́ худо́би“... (То́й Йі́ван був та́кий фильзо́ф) І прихо́дѣать до Йі́вана і беру́т у мішо́к і везу́т то́пїти (то́ды во́льно бу́ло, то́ды не так йа́к тепѣ́р —: до сѣ́ду подава́йи, — то́ды шо ві́т сказа́у, то́ те так бу́ло.) І за-йі́вдѣа́ть перед ко́ршму і везу́т Йі́вана в мішкѣ́ то́пїти, — пі́шли собі́ до коршмі́, Йі́вана заста́вили на во́зы ўу́ мішкѣ́. А Йі́ван диві́ть сѣа́—: йі́де та́кий маркі́тан, йа́к то́ колі́-сѣ хо́діли с пѣ́дла́ми та́кими, жи́ но-сі́ли ма́терії. А Йі́ван ка́жи без мішо́к: „Йа́ не ўмі́йу ны́ читати́ ны́ писѣ́ти, хты́ать ми́не за кру́ля обі́бра́ти!“ — Маркі́тан слѣ́хайи і прѣ́сту-па́йи блі́шши і ка́жи: „Ви́лы́за́йи, йа́ піду́“. А Йі́ван жи́во з мішкѣ́, мар-кі́тан розі́брау́ сѣа́ та́й до мішкѣ́; а Йі́ван за те пѣ́дло та́й пішо́у до до́му. А ті хло́пи два вихо́дѣать с коршмі́ і беру́т і йі́дут йнго́ то́пїти.

Прийшли до води, розмахали і кинули ў воду. А Йіван прийшоў до дому і стаў розвішувати фесьда по дворі ті ўсы матерії, там було много... А рано пішоў віт питати сьа, чи фтопіли Йівана, а ті кажут, жисьмо фтопіли. А Йіван запалиў льюлку на доўгім цибуху і снацируйи собі по своїм городы. А льюди то побачили, пішли до віта, кажут: „Йіванасьти фтопіли, а він, подивіть ся, шо він то вирабляйи — де він то набраў?“ — А приходи віт до него і каже: „Де ти то набраў?“ А він кажи: „Там, де мене фкінули, ф ту воду, то там було на кілька брікіў, але йа ни міг забрати, шо-ном доньіс“. — Віт роби раду і кажи: „Видіть мене там і будете кідати ф ту воду! Але возміть за ногу лінвою, бо йа ни досць наберу, то йа буду ворошити сьа й будете мене тьагнути“. — Чекайут вони годіну, витьагайут віта, — а він вже посиныў, так набраў матерії. Визут до дому; — нима ні матерії, ні нічогó, но віт утопльаний. І так то віт своїм безумним розумом скінчыў жытьа. Жінка бідуїи, а Йван пануїи. — Кінець.

Записано в Клекотіві брідського пов. від господаря Демка Радара в серпні 1894. р.

Пор. Житє і Слово IV, 180—181; Етногр. Збірн. VI, 239—244.

8. Спритний злодій.

Було три браті, — два було ныби так усьцьиви, а йіден буў дуже злодій великій. Пішли ўони собі під лыс і ведє чоловік короўу, а він каже: „Йа йі ўкраду, ту короўу“. Каже: „Йагкеж ти ўкрадеш йіму з рук, йа як він ведє за мотузок?“ А він ка: „Ўкраду“. — Взяў він побі на перед, скінуў чобіт, взяў той чобіт завальаў і покинуў на дорозы. Той хлои ведє ту короўу і дивить сьі —: чобіт лежит іно тілько йіден, і той завальаний. І каже: „Взяўби йа йіго, але шо йа буду робити з йіднім чоботом?“ Взяў йіго і покинуў і пішоў. А він побі наперед і взяў друїи кінчуў на доробу. Той прийшоў до друо тоо чобота і ка: „Оў, шкóда, жибим буў взяў тамтой, буўбим маў два! І так минї тре вернути сьі по тамтой“. — Взяў хлои привізаў короўу до дєрева і вернуў сьі пб тамтой чобіт. Злодій прийшоў, короўу взяў тай повіў до лыса. Завіў ў такий гушчак великій, даў тим двом —: „Озьміть — кає — йі заріжти і шкіру здеріть і мьасо беріть печіть, будем йісти“. — Взялі короўу зарізали, взяли йі шкіру здерли, — взяў гоову відрізаў і заніс у багно фстроміў і сам вийшоў на доробу. Ідє той хлои, плаче. —: „Чó ви, дьатьку плачити? —: „А — кажи — сїну, вівим короўу і здїбаўім перше йіден чобіт і йа йіго покинувим, потім йакім здїбаў другїи чобіт, шкóда минї зробило сьі і вернуў сьім

по той чобіт, короуум привізаў і хтось мині ўкраў“...—: „Ой, — ка́же — дьа́тку, йа відыў вонде у багні 'нотілько голова з ва́шой коро́ви“. А сам прийшоў до тих двох і ка́же: „Будете ви відьти, шчо йа з не́го шче й сорочку возьму“. — Хлоп прийшоў, розібраў сьі чісто, влиз коро́ўу витяга́ти, а той прилетыў шма́тля вضاў, забраў фсе тай вضاў тай фты́к. Хлоп приходи —: „Біньу мойа́, чо ти там зайшла?“ — йак вضاў за ро́ги, йак те́ньго хтыў потягну́ти, тай сам упаў ў бо́лото с те́йу голово́йу. Тай влиз тай ка́е —: „Но, то коро́ўа дістала сьі ў багні, а голова́ відірва́ла сьі“... — Вضاў той го́лову тай пішоў го́лвй. А той ка́е, — прийшоў до них зноў, до тих двох і ка́же: „Ви вас двох то́о мнѣса ни будити йісти“. А ўони ка́ут: „Чо́му? Ми тибі — ка́е — ни дамó...“ — „Але — ка́же — ви ни будити йісти“. — Вضاў пішоў від них, віризаў сибі до́брого дубо́ю патика́ і вضاў ту шзіру, йак вріже по ті шкі́рі те́йу вальгубо́йу, — і кричіт: „Ой, ой, ой, дьа́дўньцу, то не йа коро́ўу ўкраў, то мойі браті!“ Йак зноў вріже, і зноў кричіт. Тамті почу́ли —: „Оў, вже — ка́же — бйут йнгó! Відріка́ймо сьі — ка — фсьогó, фтыка́ймо! Нех він — ка — сказіть сьі, нех йіго́ забйіт, — хоть ми живі поўтыка́йям“. — Тамті поўтыка́ли 'бідва, а він прийшоў до то́о мнѣса, сьі і йісьть. Зьіў мнѣсо і смі-йаў сьі з них, — жи ўони такі дўрні булі.

Записано в Берліні від господара Миколи Кравіцко́го 30. липня 1894 р.

Пор. Драгомановъ 343—344 (далі приче́лено иньший мотив).

9. Родимий злодій.

Буў ба́тько, маў три сині. Берé йіх ба́тько, ведé до лы́са, — а фа́йний лы́с буў, фа́йні, про́сті дерева́, — він йіх привіў до лы́са, прихóдять —: про́стий дуб сто́йіт. Ка до сина: „Шо́б би то́то бу́ло?“ Ка́е: „Та́ту, тоби бу́лі до́бри кле́нки“. Він ка́же: „Ну, то йа тибé дам до бодна́ріў, бу́диш фчы́ти сѣа за бодна́ра“. — Іду́т да́льі, сто́йіт там кривé дере́во, — він зноў пита́йи то́о дру́оо, ка́е: „Шо́б то бу́ло?“ — „Та́ту, тоби бу́ла кульба́ка до конѣ́а“. Ка́е: „Йа тибé дам до рина́ріў, то бу́диш са́тльар (жи сьі́дла ро́бит)“. — Йду́т да́льі, сто́йіт зноў така́ ліпа ду́пла́ва, — той трéтый ка́же: „Та́ту, то йакби шо ўкра́сти, то бу́лоб до́бре схова́ти“. Він ка́же: „Ну, то ти, сину, зло́дый бу́диш, — жиб ти буў ни вродіў сьі! Ну, йак тибé — ка́же — Бог навідиў, бу́дь зло́дый“.

Прийшли до до́му, прийшоў до них сусьі́да, а ба́тько то росповіда́йи, жи він водиў сині в лы́с і той казаў, жи бу́ди такий, а той такий, а той

найменшій то буди злодьій — так есебіды росказуи. Ну, і по силы пішло гасло там і ксьондз дочуў сьі і казаву заклікати йіго до сёби той ксьондз, — а той ксьондз буў дуже запашный, маў з дэсятиро коний, корові файні, там далі, йак в господаретві: шó йи, то добре. Каже до того, йак йіго заклікаў до сёби, того, жи йіго за злодьіа ўбірали, і каже: „Коли ти йи, сину, такий, жи то злодьій, ўкраді ў мени шчо“. Він каже: „Ни б́удут йігомосьць гн́ивати сьі?“ — „Ны, шчо хоч — кажи — ўкраді, абісь украў, то йа тибі — кажи — дам грóші“. — Но і пішоў той віт ксьондза, той злодьій. Чикайні він до в́ечіра, пішоў до коршмі, взяў сибі л́ітру польітурі (гоковітки), взяў сибі з ѓарнець мукі ў торбіну, взяў сибі в́іаску горóхвин і в́лиз ў середіну і ўобшмогаў сьа т́іми горóхвинами і качайніть сьа до ксьондза на подвіра, під браму ныбі то, ў в́ечір, в но́чі. Той ксьондз, маў т́енных ш́іри соб́аки. Але він прикаваў сьа вже на подвіра, — а той ксьондз вже соб́аки з в́ечіра поспускаў, йак то наніч — і качайніть сьа на подвірі т́іми горóхвинами, а соб́аки до н́его туй-туй, туй-туй фкусіти, — але ныц й́іму ни зрóблять, бо він в горóхвинах. Прикаваў сьа він до того коріта, де ксьондзова давала ѓусьам й́істи, і понасіпаў гоковітки і насіпаў мукі і накалатаў і даў тим соб́акам з́ыісти. Йак ті пси понахл́ечували сьа, таі попили сьа д́ужи таі позасипляли. Ну, він берé ті пси по й́ідному і т́агне на дзв́ілицьу, і взяў соб́аку ќужного за ф́іст і прив́ізаў до мотуска до дзв́оніў. А сам з́ылиз і пішоў там, де сто́яат в́іўцы, і взяў зарізаў барана й́ідного і добуў з н́его ма́цька того, жи то йи ў середіні такий т́енный, і положиў на подвіру; а сам пішоў до ст́аны, де сп́ало ш́ітри наймиті, а до ќупи гóловами, взяў кав́алок шпаѓата і з́аваў й́ім волóсьа — бу́ло доўге — ф́сым ш́тиром до ќупи. І в́ийшоў на двір і взяў того ма́цька і прийшоў, добуў сьа до ќухні, — а там сп́ало дв́і ќухарки на л́ішку — і він взяў того ма́цька ф́кїнуў межи них. Приході далы до покойу, де сп́ала й́імосць з й́ігомостим, — бу́ла дышка рошч́ивана з рошч́інойу, і він взяў в́ільаў межи них, ныбі в л́ішко. І взяў і пішоў до до́му. Проб́уджуйть сьа наймиті у піў годіни і б́іуть сьа до смёрти, ка: „Пусті ѓіру!“ — і так б́іуть сьа, жи ледь т́еплі. Б́удьать сьа кухаркі на той крикі ма́уайт в л́ішку, жи леж́ит ш́чось сласько́го, і каже й́ідна до др́угой: „То ти ма́ла дит́іну!“ — „Мо́и то ти ма́ла?“ — і зноў б́іуть сьа. Проб́уджуйть сьа й́ігомосьць, дава́й з й́імо́стейу сваріти сьа. Каже й́ігомосьць до н́ей: „То ві то зрóбили“ — а вона каже: „Ны, то мо́жи ви“. — Йак сьа попроб́уджували пси, повисипляли, йак ст́анут драпати за підл́огу, йак ст́анут видзв́оньувати, жи відголось іде на ц́іле селó. Й́ігомосьць вихóди, хто такий давóни, іде до наймитіў —: наймиті поб́или сьа на смёрть і ш́че б́іуть сьа. Приходіт до кухарок —: і кухаркі б́іуть сьа. Нимá ко́го по д́ака післ́ати, шо то

за чúdo, жи так видавóньуйи. Чикали вони до рáньа, шо то за чúdo бóди. Вже то прийшоў день, пішоў йігомосьть до дяка, — а то йігомостеві собáчки давóньать! Приходьать до наймитіў, — наймиті заледь трóха тéпли, йіден дрóгого побіў на смерть! Приходьать до кúхнй, до кухарок, — кухаркі спрадúдуйуть сьа (сварать сьа), — до тей дитини диўльять сьа, а то йи мацьок з баранá! Посилайи йігомосьть по тóго Йивáсьа, дайўт йиму сьнидáньа і десьáтку в рúку і кажút: „Типёр йа тибé сам похвалиў, жи ти дóбрый злодйй. Типёр йди і крадй, пóки бóдиш жити“. Кинéць.

То буў допіру раз злóдйй мúдрий, жи пси бóли і він добóў сьа і шо хтыў, то зробйў!

Записано в Клекотіві Брідьського пов. від господаря Демьа Рязара в серпни 1894. р.

Пор. Рудченко I, 196—198; Афанасьевъ III, N. 219 і IV, стор. 496—502; Dobšinsky, 263—274; Grimm, II, 350—358; Wolf, 397—403; Zingerle N. 18 і 29; Jülg, гл. XII; Hahn, I. N. 3 і II, ст. 181—2; богату літературу сеі і попередивої казки див. Cosquin, II, 271—281.

10. Учений злодйй.

Буў хлоп і маў три синй. Тей каже: „Ну, йдыть, синй, де на роботу“ — тей вони пішли. Тей поприходили, тей каже до того найстаршого: „Чогó тй наўчыў сьа?“ Той каже: „Кравéства“. А до тóго середúшчого: „Ти чогó?“ — „Шéўства“. До тóго наймолотшого каже: „Ти чогó?“ — „Йа — каже — наўчыў сьа злодййства“. — Тей там буў такий пан, він казáў: „Чи ти ўкрадеш ў мене лошакá? — він каже — йак ти такий дóбрый злóдйй, то ўкрадй ў мене лошакá“. — І той взяў, посадиў на коньй йидного, а йиден за гобрóть тримаў, а йиден за хвйст і наўкóло тóго коньá стоийали вартйўники і ў брáмй стоийали, жиби ни прийшоў на двір. Той вбраў сьа сибй по паньски тай прийшоў на те подвйри, — там дúже було шмат слúгйў, тай не маў йак. Пішоў до коршмй, купиў горйлки, прийшоў до них тей каже: „А ше не приходйў той злóдйй?“ Вони думали, жи то той пан, тей кажут: „Нй шче, ше не приходйў“ — А той пан казáў: „Йак ўкрадеш ў мене тóго коньá, то йа тибй дам сто риньских“. — Тей він йим даў горйлки, той злóдйй, кáждого ўпойў, і йидному вризаў полй, йидному штáнки, йидному рукавá, а тóму, жи тримаў за хвйст, то даў йиму кúклу прáдыва — у рúки, а сам взяў тóго коньá тай повйў. На дрóгий день приходи пан — а вони поўпойувани, а коньá нимá. І каже до него: „Коли ти такий дóбрый злóдйй, то ўкрадй ў мени сйгнет“. — Той пішоў на цвинтáр,

вікопаў мерцья тей пхаў без вікно, де той пан сидыў, бо той сігнет, лежаў у вікні. Взяў тóо трўпа фстроміў, а той пан відітъяў гóлову тей фтык до дрўгого покойу, бо зальакаў сьа. Тей той взяў той сігнет і пішóў, а тóо трўпа назад занье там у гріб тай поховаў. Ўстаў пан рапо —: нема сігнета! Тей каже: „Йак ти такій, то ўкраді миньі мойў жінку“. — Той взяў, запріг кóны злódый, прійшоў ў ночі до тейі пányі тей каже: „Ході сьадай, пойдэмо на спацпр!“ — тей взяў завіў йі аж до пékла. Прихóди пан —: нимá пányі. Пішóў до нéго —: „Де пányі?“ Той каже: „О, не бóдеш ти відыў свейі пányі“... Той каже: „Йа дам тибі половіну свóго майна, але привезі миньі“. Каже „Йа завіз аж до пékла, але йак дасіш, то йа тибі підú приведú“. — Тей той пойхаў гет до тих злийдухíў, аби віддалі пányу. Кажут до нéго: „Чекáй, нехно прійди той найстáршій Антіпко, то підеш з ним ў чісте пóле перебігáти сьа, хто швідшій“. — „О, ти дурній, — каже — йа ма́йу такú дитíнку, шо 'но ўчэра ўродила сьі, то ўонóб тебе перебігло“. Каже: „Йди ти ўперéd, то йа пúшчу ту дитíну“. — Назвáў йигó Йацком, — а то зáйаць. Той чорт пішóў ўперéd, тей той йак пустиў зáйацьа за тим злийдухóm, і перегнаў той зáйачик тóго злийдуха. Кричít злийдух: „Чикай, чикай, Йацьу!“ — той зáйаць ше гíрше ўтыкайи, бо бойт сьа. Ті прійшли до пékла тей питають сьа тóго Антіпко, каже: „Хто віграў, чи ти, чи злódый?“ Він каже: „Злódый віграў, бо він ма́йи такú дитíнку, жи вонó дигнало і перегнало і такі пíгнало сьа, і йа ни мiг дигнáти“. — „Ну, так чикай, дрўгій Антіпко нех прійде, то підеш ў чісте пóле зноў друкóm ше кідати вельзіним“. — Вийшли ў пóле тей той чорт пёрше кидáў. Йак кинуў тим друкóm чорт, аз засвистáў той друк. Фпаў той друк на зёмлю, тей той каже: „Ну, тепér ти кидай! Він каже: „Ти дурній, йакби йа кинуў, тоби — кáе — шче вiшче вiлетьў і застрáгби ў зёмлю. Йа ма́йу ў землi такого дьáтька, жи зáра той друк потьагнуўби і с тобóйу — кáе — тáмби сьа сварили за той друк“. — Ну, тай чорт не хотыў друкóm кідати, тей зноў злódый віграў. Але каже: „Чекáй, ше с трéтьім Антіпком підеш — ка —, хто лiпше засвiшче. Йак ти лiпше засвiшчши, то йа віддам пányу тибí“. — Йак той засвистáў, то аж лiсьта литыло, той чорт, тей той каже: „О, дурній, йакби йа засвистáў, вiт тебе — кáе — лiсьта литыло, а від мéни гильáки литылибó і тебе запáморочу́бим“. — Тай взяў завинуў йiму гóлову радни́нойу, каже: „Ни бóдиш чуў, йак йа буду свистáў так дужи“. — І взяў дóбню тей йiмú гóлову розбиў. Розвiзаў йiму гóлову, чорт кáе: „Йа засвистáў, а ти ше лiпше! Від мéне — кáе — лiсьта летьло, а вiт тебе гильáки і менесь запáморочу́“. — Ну, й зноў злódый віграў. Але каже: „Ну, йди ше, чiйи йáйцьа моцнiйши“. — Тей злódый взяў молоткá, тей той по-

ставиў на пиньку, чорт, свойі йайца, а той йак молотком врізаў, тай аж роскочили сьі. Тай прійшоў до пекла тай вже віддали йіму паньу.

Записано в Боратині Брідського пов. від пастуха Кіндрата Левчука 4. серпня 1894. р.

До новелістичної теми (II літературу див. при попереднім н-рі) приплутано оповідане про сперечку чоловіка з чортами, що звичайно оповідаєть ся окремо, пор. Вьпоць II, 370—376; Афанасьевъ т. III. 331—340 і IV, 496—502; Рудченко. I, 67—69.

II. Про наймита, що любив гецькати ся.

То такий буў хлоп, сженіў сьа і маў дўже файну жінку; але та жінка йнго ни хтыла лубити дўбре і ўсе сибі видавала, шо слаба, — і ньколи ни миг йійі збадати, шчо йійі такє. Але еусіди йімў пристаў-льали, прошчо вона така, шчо вона йнго ни кохайи. Але він йійі зачяў за тейи там питати, зачяў грїсти, каже: „Чомў йа не маїу с тобою так йак гїншїй чоловік із жінкоюу житья?“ — Ка: „Та йакож ти — ка — житья хочиш із мєни? Те йа дльа тєби дєсїть дўбра...“ Ка: „Та чогў дўбра — навїть минї ньколи дўброїй стравї не зварїш, ньї хльїба не спечєш“. Ўна кає: „Ти такий перозумний. кажєш, шчо йа тибї ни зварў, аньї не спечў дўбре, — а тóму влєсьньї твоїа вина...“ А він йї каже: „А дльа чогўж мойїа вина?“ — „Ти сьа рахўйиш богач, польа твоїї ўсьї понад дорóгу, а йак засьїйиш пасьньў йакў, то — каже — хто йде понад дорóгу, то хочєть сьа йімў на стóрону, то йде на твоїў пасьньў, — і тї хочиш, шоби хльїб удаў сьа...“ Долўмаў сьїбї той хлоп, дўмайи сибї: „Праўда...“ Йак найхўтши зі злєсти пїшоў на своїи пòле, де над дорóгоїу бўло, і каже: „Бўду сидьїў бодай цїлий день, а мўшу дєсь збадати такóго, шо йа тїлькò своїу жінку, такў дўбру, а через нєго тїлькò йїї мєнтрóги робїў...“ І сидьїў дўже дóгїїй час, аж на шчасьтєа йнго йшоў молодїїй хлопакà і так зробиў, жи пїшоў у тóїи жїто сибї на стóрону. Він зі злєсти злєпчяў тóго хлопцья і зачяў йнго страхати, зачяў йнго бїти, каже: „Йа ўжє черєс тєбє, вряжїї сїну, тїлькò часїў своїў жінку так грїз, такў мєнтрóгу йї робїў...“ Каже: „Вїй сьа Бóга, чоловічє, не бїй мєнє, йа ўжє за ту кару бўду ў тєбє рїк служїў. Він ка: „Ти ў мєни ни бўдиш, бо мойа жінка слаба заўшє, ньколи ни зварїт дўброїй стравї, ньї хльїба ни мòжє спечї...“ — „То — ка — бўди ўсьò дўбре, абїсьтє мєнє слўхали, і жаднойї плати від вас не хочу...“ — Й той гєспóдар йімў так приобїцьяў, шчо йнго будє слўхаў, тóго наймита. Привїў йнго до дóму, — йак жінка нагльанула, йак зачала сєрдвти сьа на тóїи, ка: „Йа то ни мòжу с тобою вївєсти путья, ни здўжайу, а ти шє йакїсь волоцьги

сьтягайшш...“ Але не могла тойи віпёрти, мўсьїў зостати хлопака. Каже до него госпóдар : „Підём горати“. Але каже їмў той наймит : „Прибіцьа-лисьте мнї, госпóдару, шчо будете мене слўхати, — а їа буду заўше сибї, їакно така планета прийде, буду сьа гецкаў“. Ка : „Та гецкай сьа, чóрт тебе берї ўже, — їа тибї платїти їїднакоўо ни буду“. — І пішли горати, на́ру раз гобїйшли тай хлопака взяў тай погецкаў сьа. А до тойи їнго жїнки ходїў ксьондз і ни той час він ўже буў там ўдома коло їнго жїнки. Їак жїнка нагльанула, шо той наймит уже бїжїт, каже : „Їїгомосцўнью, летїт уже та їакась волока, шчо мїї госпóдар принбаў, — трэбаби десь жїби сьа скрїти, жїби то ўсьї ворогї ни знали“... Дўже корóткїй час буў, не маў бїднїй попіско де сховати сьа, і ўльїз пїт посьтыль. Наймит їак прибіг на двір, набраў оберёмок дроў і нїсё до хати. Зачала жїнка, та госпóдїня їнго, кричати на него : „Їа то мўшу сьа трўдїти коло тебе, шчоби тїбе нагодувати, а ти тратиш час, — чого ти прибіг до дому?“ — Чїж їа сам прибіг? Хмара їде, казали госпóдар поспратати дро́ва, бо ви не здўжайите...“ Їак бóхїе дровами насеред хати, і по польїнї кїдайї попїт постельу, але так, шоби кўждим мїг ударїти тóго ксьóндза. Їак вїкидаў ўсьї польїна, дўжи теньго стоўк ксьондзїска ; і побїг назад на по́ле.

На дрўгїй день пішли зноў із госпóдаром горати. І він зноў сибї погецкаў сьа ў день до дому. Прибіг до дому і на той час зноў ксьóндза застаў. — „Ой, — ка — ни буду сьа їа ховаў там пїт ту посьтыль“... Ка : „Льїсьте сибї під раднó на лїшко, їа накрїїў“. — Він на свойї нїшчасьтєа сховаў сьа там, хирнїака. Їак прибіг той наймитóк до хати, зачинайї зноў госпóдїня їнго з ним сварїти сьа, їак перше. Ка : „Їїакесь мене нешчасьтєа ту до вас принєсло ! Такоо чоловіка лóброго маїїте, жї атк вас жалуйї заўше, і казаў мнї, жїби прибішчи і вітрїпати дўже тойи раднó, бо ту дўже порохї їи, вам шкóдит“. — „А їїдї, вражїї сїну, та дё будеш витрїпуваў!“ — Але він ни слўхаў, їак возьмё дручїска, їак зачнё по тїм раднї бїти, і так дóсїть тїлько бїў, шо ўже аж ни трё було бїльши... І сам назад побїг на по́ле.

На трётїй день зноў пішли горати (то богач буў, шмат польїў маў). І зноў сьа погецкаў. Але пришоў пїп, каже : „Ни пїду їа ўже до теїї хати їакóїсь закльатоїї, бо ўже без два днї дóсїть від мене здорóўльа відїбраў, — буду ў сьїньох трóшки з ва́ми“... І зостали собї ў сьїньох там обóїи собї розмóўляти. Їак нагльануў ксьондзїска, жї той гецкайїть сьа, — ка : „Льїсьте, їїгомосцўнью, ў дьїшку на гору ў клаки“. І він так зробїў : ўльїз там ў дьїшку пїт тї клаки. Їак той хлопец прибіг, наймит — : „Казали госпóдар, шчоби клаки взьати, порвали сьа дўже мотускї, ни мóжна доробїти днїа на польу“. — Кáжи : „Чикай, їа пїду тобї самá возьмў тих клакїў“. — Наймит ни слўхаў, сам польїз, прогорнўў

кляки, йак зачине ксьондзійска рвати за волосья, за твар, — і тільки рваў, покі сьа ни зміг, і пішоў назад собі на поле.

Але зьліз той ксьондз, с теіі дышкі вільіз, каже: „Гостатній раз йа ўже до тебе ту ходіў, — йакби доўше сьа прійшло ходіти, то житья трэба скінчыти. Ныколі ни піду, буду ўже гасподарки гьладіў свейі ўдóма“. (То колісь даўнійших часіў то ксьондаі робіли, горали ў пóльу). — „Дэж ви будите, йігомосцуньу, — питаіи таіа гасподінья — заўтра, бобим сьа рада хоць повідыти з ва́ми“. — Ка: „Підú собі горати“. — І так зробіў, пішоў горати на другій день. Она́ питаіить сьа: „Йакби йа вас могла спізна́ти з далеку́, бо ви так будете стрúджані такейу праце́йу, — йабим шось зготувала, жиби вас... занести вам і вас покріпіти“. — Він йі сказаў прызначене місце, де він буде —: „А з рэшто́у — ка́же —: до́бре будеш дивіти сьа, бо ў мене йі красіий бик“... — І на другій день пішли той наймит іс своїим гасподаром горати та́же. Ка́же той наймит до то́го гасподара: „Нам ниньі, гасподару, гасподінья наша вінесут дўже до́брій гобід. Алисьте миньі приобицьзали, шо будите мене слúхати, — ни зломіт свóго слóва. Озьміт скіньте штаіиска і обвіажіт то́го бичіиска“. — І він так зробіў, обвіазаў білими штава́ми то́го бика. Нёсла та гасподінья обід дльа то́го ксьондза і нагьланула красого бика, дўже блісько зблїжала сьа до свóго чоловіка. Ка́же наймит: „Відите, гасподару, нисут гасподінья обід“. — Він погьлануў, ка́же: „Чúдо йакейісь, йакійісь випадок до́ма стаў сьа, жи ўона́ така слаба́ і потрúдила сьа сьуді на пóле“. Йак прійшла блісько, вже не могла йна́кше зробіти, хоцьай не з до́брого сёрца, але мусьіла той обід віддати дльа свóго чоловіка. Вона́ ка́же йіму: „На, принёслам ўже тибі, трóшки ўже миньі лёкши, — так на мене на́ркайиш, шо йа тибі ныколі не зготу́йу ныколі йидзёнья до́брого...“ — Вони́ зачали собі обідати, але нидалеко той ксьондз гораў та́кжи. Дўже мільим во́ком вона́ погьлада́ла на свóго ксьондза, питаіи йіго: „Йакійто горé там?“ — Він ка: „Таш то на́ші ксьондз'. — Таш то йоні сьа стрúдили бідні! Та́жеби ўже чим сьа покріпіли, а ледво́ чи ма́йут де йакў стра́ўу с собойу...“ А чоловік ка́же: „Та Бо́у дбакувати, коли ті здоро́ва і принёслась нам, то йа возьму́ і занесу́ ігомостеві кілька пирогіў“ (файні пирогі булі...) — Наймиток ка́же: „Мій обовйязок заўше вас слúхати, да́йти йа занесу́“. — І набраў пирогіў і повіс до то́го ксьондза. Ішоў через рільу до то́го ксьондза і кўжден пиріг, шчо возьме́, то розлúнит, сир зьісьть, а вараніцьу покіне на зимлі. Прійшоў до ксьондза —: „Йігомосць, та там та жінка та йака́сь, бідна та мойа́ гасподінья, прійшла до свóо чоловіка, йакіхісь плёткіў такіх на вас понаплытала, — такій гасподар мій дўже злосний на вас, і гет рветь сьа с сокіро́у до вас бішчи, ка́же: йак прійду́, а йакбим йіго ни злапаў, то буду каміньцї збираў і буду кїдаў так за ним, а йакбим злапаў, тобим скальчїў со-

кірою тейу [то відважний хлопчєско буу, тогдї шанарїу дєсє не бїло (один із присутних)]“ І кáже до гесподара, прїйшоу, кáже: „Просїли вас ксьондз, шобсьєте взьалї сокїру і там їмїу шось коло плїга полáдили [швїїг буу такїї (одїн із присутних)] — кáже: но їдїт тейу стєшкoїу самoїу, шо їа, бо тудї найскорши перейдєтї.“ — Вїн їйшоу тейу стєшкoїу і тї варанїцї зберáу і за пáзуху кїдау. Ксьондз нагльáнуу, ка: „Прáду хлопец казáу, збирáїи камїньцї ўже“.. Але хлопец сїбї вїрвау сьа і ўже і помївуу гесподара, і ксьондз повїдїу і зачáу дўже ўтїкáти. Але хлопец поверїуу навáд напрoтїўко свoо гесподара і кáже: „Бїжїт жїво, гесподар, с сокїроїу, бо ксьондз лапáїи роїá, то казáу, їак бїдєте їшли с сокїроїу, жибсьєте бїгли, мoже сьáде на гильáцї де, то вїдїтєте, але жибсьєте дўже хўтко бїгли“.. — І побїг ксьондз у перєд, а хлопчєско за ням. Ѓак поверїуу той хлопец до тейї свoїї гесподїнї навáд, кáже: „Ѓакoїїсьєте бїдї понаробльáли, та так гесподар мїснт гонїти сьа за тїм вáшим ксьондзом с сокїроїу... От — кá — фтїкáїте, гесподїне, бо їак гесподар повєрни, то зї злoсти жибї вас нї дáриу“. — Ѓак вонá сьа вїрве, їак зачїнє фтїкáти, -- тої наймїтoк скїнуу с сєбє ўсьо шмáтьа і їїї вїпередїу і прїбїг коли фїгїури, вїльїз на дєрево і там сидїу. Ѓак вонá прїйшлá нїт ту фїгїуру, їак зачїнє Бoга просїти: А покáрай того вoрoга! Дє то за такoїу ўсoбoїу во жибї вїн на пoсьмїховїско гнáу!“ Але тої наймїт їїї з дєрева кáжи: „Ѓа їїх покáрай, — алї прїйдї до дoму, зварї дўже дoбрїх трї стрáви: вонї їак їїднoїї зїдьáт, то пoсьльїннут, твїї гесподар с твoїїм наймїтом, а дрўгоїї їак зїдьáт, то поглoхнут, а трєтєїї, то напáду поўмерáїут“. — „А, дякуїу тїбї, Бoже, жї їа почўла такїї гoлoс, — ўже сьа свoїїх вoрoгїу позбувáїу“. І прїйшлá до дoму і зачáла гoтувáти трї стрáвї. Ѓак прїйшлї тїї с пoльа, вонá зачáла їїм вїдавáти то їїдзєньа. І пїшлá наперєд до ксьондзa і рoскáзáла кáже: „Ѓже позбїду сьа вoрoгїу напєўнї, бoм чўла на прáду, жї їак сьа стáне, — мoжїте, їїгoмосцїнуу, прїїтї напєўнї“. — „Та хїбá їа шє пїду, áле вїдльа льїпшoїї бєзпєкї то бїду сoбї ў дрўгї хáтї“. — Але кáже тої наймїтoк до гесподара: „Дўже дoбру вєчєру будєм мáти, гесподару, алї бїсьтї мїнє слўхалї, бо трєбá нам спoсїб рoбїтї“. — „То їа бїду — кáже — слўхáў тєбє“. — Той пїшоу, взьáу вїрїзáу дўже велїку дїнгу і зьáу рoзрїзáу її на двoїнї і казáу, жибї вїн сїбї пїд спoднїї вьзáу, а наймїтoк сїбї вьзáу (по пoловїннї). — „Бїдєм мáти трї стрáвї, гесподару. Але їак зїмo їїдїу, то їа бїду казáу: та їа не вїджу — а вї, гесподару, жибсьєте скáзáли: тáї їа не вїджу. А їак дрўгу зїмo, жибсьєте скáзáли, гесподару: їа не чўїу — і їа скáжу: тей їа ўже не чўїу. А їак трєтєу зїмo, то вї на їїдєн бїк перекїньтє сьа, а їа на дрўгїї, і ўже поўмерáїїм“. — І так зрoбїли. Ѓак ўже скáзáу їїдєн, шо не чўїї і не вїдїт, дрўгїї то сáмо,

так она побігла до другої хати по того бідного ксьондза — „А йдйіт, йігомосцуньу, бо ўже споўніло сьа так, йак йа казала“. (Дуже смутнім кінцём сьа кінчйт, — йак почуйіте те сло́во, то тілько долоньама сплещіте) — Але йак прийшоў той ксьондз, ка́же: „Ни мо́жу сьа так убеспечити — ка́же: возьміно фкінь кавалок зельіза в огонь, распечі, будемо прикладати йім до сподній гараче зельізо“. — Йак роспеклі, йак він приложив до тойі дінні, одже то го́ды було, жиби припекло. — „От, напраўду поўмерали“ — ка́же той ксьондз. Вони собі зачали обойи там розмоўляти і зачали собі такі річі, шо аж господара нарушило, шо мусьіу схопити сьа. Йак ўстане ше наймит, йак зачнут попіска біти (то ўостатні мо́сти ўже бйут), лёдвн попіско ўтык. Вібігла вона за ним (вже й вона дістала, хірна), але він ка́же: „А ти, нигідна жінко, до такоїі карісь мине припровадила! І ўжем собі зарікаў сьа, до теби ни піти, і шесь мине піткусила на такійу кару мойу“. — Шож йа, йігомосцуньу, вінна с того, — та відылісьте, й йа дістала кілька бізуніу. — „Ой, не плеті дурно́го, не піду нїколи до теби до хати... (ўже до́сить дістаў, і шче такі вістаў сьа з нейу ўогорити... — ни так то хутко відна́дти).“ — „Ой йігомосцуньу, дўжжж миньі буди прікро бие вас жити, йак ви нїколи ни мо́жати прийти...“ — Та праўда, — ка́жи — та йабим ра́д, але озьмі то́му штурмакови ка́жй, сво́му чоловікови, шо зачерез йіго злісьть повертаїи наза́д до тебе та́йа хороба, шо першесь ма́ла“. — Теї вона ка́же до сво́го господара: „Тебе́ буде Па́нбйг караў за мене, тепер не мо́жу йа нїколи бу́ти у хаты, но заўши бу́ду ў сыньох спа́ти...“ — Али йак прийшоў ве́чир, таї ка́же той наймит до сво́о господара: „Господо́ру, ни пустьйт господи́ньнй до сы́ній спа́ти“. — І він так зробіў: шо сьа вона сілувала, і він йі не пустиў. І пішоў той наймит сам до сы́ній спа́ти. Али ў почі приходит попіско; але ка́же: „А йи ти там?“ (зо двора питаїить сьа). — Наймиток ка́же: „Ах, йи, йігомосцуньу“. — „А — ке він — вітчині но сы́ни (стихенька)“ — „Ах, во́рог — ка́же — замкнў і кльуч узбаў до хати... Але йа ўже, йігомосцуньу, пририхтувала ту таку дзьуру, йа дўже до́бре знайу, шо й ви бес за́суву дістанете“. — Таї віньаў той наймиток но́жичка собі, — йак пририхтуваў попіско до сы́ній — а він те́ньгій маў, — а той наймиток но́жем відрізаў собі, но́ки міг. Заскімліў бідний ксьондзайско і лёдвн живий пішоў до до́му. На дру́гій де́нь дўже ўже то ўсеї сусьїди збадали, шо той ксьондз сла́бйй, але нїхто не знаў, на йаку сла́бісьть. Йак сьа та́йа йіго до́бра жінка довідала, коха́нка та, — „Ах — ка́ — господо́ру, таж наш сусьїд, йігомосьць, сла́бі такі без на́дїї, ка: здало́б сьа навідати сьа, вони нам мно́го до́бра робїли, йак булі здо́рові“. — „Та навідай сьа, — ка́жи — то́бі льїпши, шож йа там розумїйу“. — А вона взяла́ кавалок кобасї, ста́вила варїти, і понесе́ ксьондзови. Наймит живо взяў кобасу́ віньаў, а той кавалок там вло-

жйў [ксьобндзйў... ха ха ха! (присутний)]. І доўгіі час вонó варыло сьа там, — твёрдэ; але вонá живёнько взьала з горывáтком занёсла. Прышла до нёго, ка: „Йігомоспўньбу, чўлам, шосьте слабї, але не знайў, на шчо ви так заведўжали.. Нáте по, покрепїть сьа трóшки тейў кобáскоў“ . — Коlí він, хирньáка, нагльáнуў свойў мїзэрїйў [жйб буў хоть тейї йўшки зьйў (присутний)], так сьа йїмў велїкїй жáль зробїў і знаў, шо ўже кїнець йїго бўде тї лўбвї (ўже нямá ш чим...), ка: „Бóг знайї, чи йа ўже бўду здорóў, бо ўже й лїкáр ни хóче до мени прїйхати — али кáже: По-кáжї'по ти йазїк свїй, бо минї пёрши булі на йазїцьї прїшчї такї, — бо зрáзу, йак мóна, ше йакїсь мóна лїки дáти, йак йа тибї так ..“ — І вонá взьалá вївалїла йазїк, áлеш то бўло дўже мáло. Але він казáў йї, жи: „Дўжи далéко, бо аж дўже далéко у гóрлбї вїджу, жи шось йї“ — і він йак зланáў, і вїдрїзáў йїйї, поки мїг, і вїдплатїў сьа (пáймит йїмў пáчиньа вїдрїзáў, а він йїйї йазїк). І скипоньїла (скрїчáла) хирньáка, дўже больїло, — прїбїгла до чоловїка, але говорїти ни моглá. Але той наймиток кáже: „Господїньа нáша по нїмéцку й по нїмéцку й по нїмéцку“ . — І ўже ўсьо. І допїру ўже сьа скїнчїло ўсьо і ўже кїнець.

Записано від господаря Кїндрата Бенéдика в Боратнїй брїдского пов. в авг 1894. р.

Пор. Рудченко I, 170: Драгомановъ, 162—166.

12. Вже платно.

Буў сїбї, значїт, хлоп і маў йїднў йїднїм корóўу. Взьáў ту корóўу повїў на йáрмарок, продáў йїйї і зьáў трїйцьїть пїать гульдэніў. І зьáў заньїс пїать рїньских на шняк і кáже так до тóго орендáра: „Нáте вам пїáтку, кладў у вас, — йак йа прїйдў, схóчу тўтай пїти, і так бўду брáти, шо тих пїать рїньских варт, і йак бўду вже йшоў, возмў потрасў свойїм капельхóм, йак вже бўду йшоў у двэри, і скажў до вас: Плáтно ўже, горендáру? — а ви скáжете: Вже, вже! — і не бўдете до мене нїц казáти вїйнци“. Кáже орендáр: „Дóбре, Йївáне, ни бўду казáў нїц до вас. — „Нуш, тож уважáйте!“ — Пїшоў він на дрўгїй шняк ў мїсьтьї і знóў покїнуў пїáтку —: „Кладў ў вас пїáтку, орендáру, — йак йа прїйдў до вас і схóчу пїти, йак наберў, шо та пїáтка варт, і бўду йшоў ў двэри, потрасў капельхóм, скáжу: Плáтно, плáтно, орендáру, вам ўже?“ — А йа скажў: „ўже!“ — „Уважáй тиж, орендáру!“ — „Дóбре, дóбре, Йївáне!“ — І він так пїшоў на трэтьїй шняк, тáкже покїнуў пїáтку —: „Нáте вам, орендáру, пїáтку, — йак схóчу пїти, напїў, шо та пїáтка варт, і бўду йшоў ў двэри, потрасў свойїм капельхóм —:

Платно, орендáру, вам? — а ви скажете: Платно, платно!“ — „Іді здорову, Йівáne, добре!“ — І дóсить, жи він трійцьить п'ять ринських йак взяв за ту корóу, і він по шинках порозвóсиў ті грóши цáлком за свою корóу, ни зетáвиў сибі ниц у кишéни, 'но покидаў по шинках, шчо ймú грóши стáло. Й вийшоў сам сибі на мiсто той хлоп і здибáйи три купцьи богáтих. Кáже: „Ходыть, прóшу вас чéстне, ви́пиймо шчо, по скля́нцьи, áбо вина, áбо пiва, або шчо схóчити, шчо вам бóди смаковáти.“ — Послúхали ті купцьи. — Та — кáже — та ходы́м, йак хлоп клiче, то йды́м, на той мого́рич“. — Прийшоў ин на той пéрний шинк, де покинуў п'я́тку, с тiми тромá купцьáми. Питáйить сь: „Шчо ви сибі жiчите до п'я́тá? — тих купцьи́ — шчо вам бóди смакувáти? Дáй штiри вина, і то йакóго мóцного, — хоць грóши ни мáйу, але мiй капельу́х мáйи“. — Так вони́ сибі пили, 'но сибі хлоп раху́йи, абi він ни перебрáў. Шо ўже тих п'ять ринських напiли, — кáжут ўже ті купцьи: „Ўже вийнци ни бóдим пiти“. Кáже хлоп до купцьи́: „Мóже ви сь ту ўстидáйите на такiм шинку пiти, то шче пiдемо на гiнши́й“. — Ішли вони́ ў двэри́“ — потрáс хлоп капельу́хом до горi —: „Орендáру, платно вам ўже?“ — „Ўже, ўже, Йівáne, йдыть сибi здоровi“. — А ті купцьи ўважáйут, шчо Йивáн ни плати́ў, — тiльки набрáў, 'но капельу́хом потрáс і питáйить сь орендáра, чи платно, а орендáр кáже: „Ўже, ўже!“ — дóже сь шчудовáли. Вийшли вони́ на двiр, тих три купцьи і той хлоп, с тóго шинку. Кáжут купцьи до тóго хло́па: „Шо то йист такéйи, — не видiлисьмо, жибiсь плати́ў, а жид кáже, жи ўже платно?“ — Кáже хлоп до купцьи́: „Знáйти ви шо, панóве“ — йа лiпше жи́йу, йак ви, бо йа той капельу́х мáйу: йак йа ним потрасу́, то йа за нéго мóжу мáти мильйóни“. — Кáжут купцьи до нéго: „То не мóже бóти то!“ — „Мóже ви мивьи ни вiрити? — то ходы́м дáлы де, будéти бáчили“. — Пiшли вони́ на дрóгий шинк, ўже на бiльшiй, шчо ўже ўсьо дорóшче, і зноў вони́ так пили, шчо йим смаковáло, ті купцьи і той хлоп, пiшли на дрóгий зноў шинк і зноў так набрáли йак на тамтiм. Вийшли вони́ зноў ш шинку до двэри́ —: „Бóдьти здоровi, орендáру, ўже мáйити платно?“ — потрáс капильу́хом хлоп. — „Ўже, ўже, идыть здоровi, Йивáne“. — Вийшли ті купцьи на двiр с тóуо дрóжоуо шинку і питáйуть сь, чуду́йуть сь пани́, ті купцьи —: „Шо то йист такéйи, шчо той хлоп такiй капельу́х мáйи“. — І радбать сь вони́ ўсьи три, ті купцьи —: „Ми той капельу́х купiм ў тóуо хло́па; бо йакби ми той капельу́х мáли, — кáжут ті купцьи йидén до дрóжого — то мiбисьмо рiвньо' дорогóуо товáру накупiли, а тин капельу́хом - бисьмо потрасли́ і мiбисьмо мáли кiлька тисьч нараз зарóбку. Кáжут купцьи: „Продáй нам хибáнь той капельу́х!“ — „Е, колi той капельу́х дóрого кошту́йи“ — кáже хлоп. — „Та ходы́ть, мóже ви ни вiрити, — кáже хлоп до купцьи́ — то ходы́м ше і на трéгий. Йак ви

хочите купити, то ще спрахтикуйті, аби́сьте миньї́ по́тім подьба́кували за той капельу́х. — Ка́жут купця́ ўсьї́ три, ра́дять сьї́ —: „Ну, та ходьї́м, й шче спрахтику́ймо, то ми той капельу́х кўпим“. — Пішли ўони́ на той трэ́тьїй шче шинк —: „Ўжесьмо там пїли на тїх шинка́х, тепер вже шчось трóшки йїджмо, бо вжесьмо голо́днї“. — Каза́ли ўони́ сибї́ да́ти йїдзє́нья і пїтьба́ шче, ті купця́, ўсьї́ три, і хлоп з вї́ми, шчо́ та пїятка бу́ла варт. Іде́ хлоп у двє́ри с тї́ми купця́ми, — а ўже купця́ ўважа́йут ўсьї́ три —: „Мо́же ча́сом хлоп платї́т, — ка́жут йїде́н до дру́гого — а ми не вї́днїво“. — Іде́ хлоп у двє́ри, ті купця́ за ним, ўсьї́ три. — „А ўже ма́йїте? — потра́с капельу́хом до́бре ў́ гору́ — а ўже ма́йїте пла́тно? — „Ўже, ўже, йды́ть здо́ровї!“ — Вїйшли ўсьї́ три купця́ на двір. — „Ну, прода́й нам той капельу́х“. — „А мо́жи ще хочїти де прахтикува́ти? „Спрахтику́йті до́бри“. — „Вже, вже, вжесьмо спрахтикува́ли, шо́ то капельу́х йї до́брїй, — ка́жут купця́ — та кудї́ж пїде́мо ще трахтикува́ти? Ўжесьмо напїли сьї́ ўже до́сїть і наїїлисьмо сьї́ та́гже, ўжесьмо ни йї голо́днї. Ну, то прода́й нам той капельу́х — ка́жут купця́ — то гь́лья нас бу́ди зда́лий“. — Купї́ть сибї́ йїго́, — а́ли вї́н до́рого кушту́йї...“ — Шчо́ хочїш, Йїва́нї, за не́го? Дамо́ тобї́ трї́сто рїньскїх за не́ю, нас йї три“. — Ка́же Йїван: „Ни дам за ті гро́шї“. — Ўбра́дили сьї́ купця́ — До́ўго з ним ни годьї́м сьї́, 'но да́ймо, шо́ хочї. Во бу́демо годї́ти сьї́, а прїйдут дру́гї, даду́т йїму́, шо́ вї́н схóчи, і шкóда капельу́за тако́го до́брого“. — Далї́ ўони́ йїму́ три тїсьачї за той капельу́х —: „Ма́йїш, Йїва́не, запла́чене“. Ка́жут купця́: „Та нас йї три, да́ймо ка́жен тїсьачу і возьмї́м той капельу́х, — то ми сибї́ за го́дїну відберемо́ ті гро́шї“. — Да́ли хло́повї три тїсьач. Ўхопї́ў Йїва́н три тїсьачї, аш пїтскóк. Ка́жи Йїва́н сам до сє́бї: „Хóцьїм стра́тїў пїятва́йцьїть рїньскїх, а три тїсьачї ма́йїу, за такий капельу́х, шчо́ не варт два грє́йцарї на́вїть, бо ўже старїй“. — Так Йїван ка́же. Ўхопї́ў ті гро́шї, йак наїху́тши ты́кайї до до́му, абї́ вони́ йїго́ ни дїгна́ли, ті купця́. (Або там трóхи тих нїто́к ў́ тїм кашпльу́сьї? — вїйнци йак ті гро́шї! — старá Морóзїха.)

Ста́ли купця́ і ра́дять сьї́ ўсьї́ три. — „Шо́ бу́демо с тї́м капельу́хом робї́ти... Йїды́м на сам пє́ред, пробўймо шча́сьтя, до готє́льу“. — Ўже ўони́ трóхи походїли по мїсьтьї́ —: „Іды́м до готє́льу, там сибї́ зноў ска́жемо шчо́ да́ти звї́сти-вїнїти. — „Сказа́ли вони́ да́ти звї́сти, ўже ўсьї́ три купця́. — „Тїпє́р — ка́жут — ходї́“ (їдї́, дале́ко зайдїш... — стїра Морóзїха). — Наса́дїў йїде́н на го́лову і ста́ли сьї́ трастї́. Потра́с тї́м капельу́хом, йак ішо́ў ў́ двє́ри —: „А йїш пан ма́ пла́тно?“ — Та дзьп пла́тно, та дзьп! Ньї сподзьывалї́м сьї́ с па́на (на ма́йїш пє́ршїй пунт! — одї́в з прїсу́тнїх)“. — Вїйшли вони́ на двір і ста́ли сьї́ спереча́ти. — „Тї́ — ка́же — ни 'мїйїш тї́м капельу́хом трастї́, да́й'но менї́“. — Ва́заў дру́гїй той капельу́х, — пішли ўони́ зноў ў́ дру́гї мїсци. — „Ни бїрї́м

— кажи — багачко, 'но по скляньці віна хоць, будемо пробувати". - Прийшли вони собі там до то́го готельу, до дру́гого, посідали і вишили по скляньці віна. Ішли ў двѣри. — насадиў капельх тої на голову дру́гий; зди́наў з голови і тѣньо потрас и́го і крикнуў гóлосно: Йш пан ма платно?" — „Та дзыі платно!..." — Вийшли вони на двір, стали сѣ ўже ўсѣ три сперечати. — „Ти ни мійиш такі трасті! Дай'но миньі, — так той трѣтій каже — йа вже тенѣр б́уду". — Пішли ўони до трѣтѣй готѣлі. І там та́кже шче йіли, піли, ка́ут: Бо то ўже о́статок б́уде с тим капельхóм, бо вас два ни мило трасті". — Взяў той капельх трѣтій до горі, та́кже крикнуў: „Платно йш?" — (так ўже тѣньо трасѣ ним). — „Та дзыі платно йш, та дзыі! Пан йакісь варіят йшт. Вім п́ча дóбжи, — н́йди пан тѣго нѣ рóбїд, авь дзыісѣай". — Мўсїли запла́тити за то́йи. Вийшли ўові на двір. стали сѣ ўсѣ три сваріти, тїї ку́пці. Ка́жи той: „А відиш, ти казаў, шчо йа ни мійу трасті, шчо йа повóлы трас ним, — а ти ўже ним тѣньо трас і кричавісѣ гóлосно". Той ка́жи: „То ти казаў купіти той капельх!" — А дру́гий ка́жи. „Брѣшиш, то ти хтѣў купіти! Купиўісѣ собі за своїі грóші б́їдў, шчосѣ до ўстїду приишоў. До ўстїдусьмо приишли і три тїсѣачи рінських стра́тили, ка́жен по тїсѣачу". — І так сѣ мóчно стали сваріти, шчо взяли фсѣ три той капельх подѣрли с тѣї злóсти і самі пішли до дóму. Та́ким; спóсoбом купці ф́тра́тили. Питали за тим хлóпом і ни могли й́го знайти.

Записано в Берлинї від кравця Юзька Захарчука в грудни 1894 р.

Пор. Драгомановъ, Преданія 149—150.

13. Як Іван жидів мудрував.

То такий буў Йіван, але він д́уже буў б́ідний. І видумаў собі такий спóсіб і собі д́умаи: „Ни ма́йу йа так шо йна́кше зробити" — але взяў собі ша́нку таку, то л́йтом б́уло, — і зваў повнїсѣ продавати. Але маў п́ару грѣйцарїў ше і пішоў собі на шиньк, там собі зыў і ви́пшў і зваў собі запла́тиў, але потóму, коли маў в́тходити, тѣї ша́нки ни продаў, взяў собі вивїзаў с хустини і скинуў капельх і нарадиў сѣ ў ту ша́нку і ка́же до то́го арендарá: „Чи вам платно?" — І той ка́же: „Платно". Він взяў ту ша́нку нава́д завиниў ў х́устку, нарадиў сѣ собі ў свїй капельх і вийшоў. Але там б́уло три жидї ина́кших на тїм шиньку та́ких, ка́же: „Чолов́ичи, шо то йи тако́го, жи ти браў і йїў і пшў, а ни платиўісѣ?" — „Шоб йа рóбиў, йакби йа платиў, — йа грóші н́коли ни ма́йу. Але йа ма́йу таку ша́нку, жибим де ќілько

набраў, то йак параджу сьа ў ньу, йак скаўу —: „Чи платно?“ — то кўжден скаже, жи платно“. Ка: „Чоловіче, продай нам ту шапку!“ Каже: „Не мўжу за жадні грўши йи продати, бо минї з нейу дўже дўбре, — йа ньколи нї рўбљу, нї ньїдє ни заробляўу, а шўно хўчу, то заўши ўсьи вигўди маўу“. — Але йак зачалї жидї сьа насїлувати і дали йимў сто золотїх і він йїм спродаў ту шапку. Жидї сьа склїкали вїйици, пїшли сїбї на шиньк, набрали сїбї йїсти, пїти, — потўму скинуў свїй шаламўк і нарадїў сьа ў ту шапку і питайить сьа до тўго орендара: „Чи платно!“ Тодї жид сьа розлўстиў той, орендар, і зачаў сьа з нїми дєрти за свўйў належїтїсьть. Але пўтїм жидї мўсьїли заплаїти ту належїтїсьть, а обрадїли сьа Йїванови шапку вїддати. Але колї Йїван нагльацуў, шо вони йдут, і ка до жїнки: „Йа бўцьїм умрў, а тї бўдем надо мнўйу плакати і такїм спўсїбом збўдем сьа тих жидїў“. — Колї жидї прїйшли, нагльанули, шо він ўже ўмер, ни маїи шо робїти, шо вїйшли їс хати до сьїниї. Али там йїгў вїсьїў цьїп. І кажи йїдєн: „Нашї вже грўши пропала, али йа пїду і дам йимў за три разї тим цьїпом по смертї“. А колї прїйшоў, затьаў йїго раз, пўтїм дрўгїїй раз і трєтїїй, — той за трєтїм разом схопїў сьа тїїй кає: „Дай вам Бўже здорўльа, шчо ви минї то зробїлїсьти, бо йак йа ўмераў, то забўўїм жїньцьї сказати за той цьїп, жиб она менє три разї затьала“. А жидї питаўуть сьа: „Шож то йи за такїїй цьїп?“ Ін ка: „То йїст такїїй цьїп, шчоби йакє бўло слабє альбо навіть уже йи ўмерло, то ним три разї затьати, то зара подўжайи, а йакби навіть умєрло, то ўстани“. Каже: „Ну, Йїван, продай нам той цьїп!“ — І згодїли сьа за трїсто золотїх. Взьалї жидї цьїп той, зробїли на нєго такє пудєлко і радьать сьа, жиб то де хўрого застати такогў, шчоби ўони мўгли зара вїльїчити. Але в йїднїм мїсьцьї бўла богатоўо пана хўра дочка, і він росписаў по ўсьїх лыкарах, жиби хто йи мїг вїльїчити, велїку заплату дїстанє. Ў той час йавїли сьа тїїї жидї і замельдували, шо вони, жиби йакогў хўрого, то вони вїльїчать. Казали сїбї йи вїпривадити на трєтїи пльўнтро (на трєтїу повалу) і там ни казалї ньїкўму прїйти вїйице ўкрїм йїх, тих три жидї, і таїа хўра. Тодї на сам пєрїд пєршїїй взьаў, затьаў три разї цьїпом тўйу хўру так сїльно, шо вона мўсьїла житьа ўже кїньчїти. Колї повїдїли жидї, шо вона ни ўодўжуйи, каже дрўгїїй: „Да йїно, йа ше йи дам три разї тим цьїпом!“ — Але затьаў йи дрўїїй три разї і вона такї ни ўодўжуйи. І потўму так трєтїїй йи затьаў три разї, ну, і забїли ту панну. Ф той час сьа радьать, йакби пофтыкати. Але каже йїдєн —: „Льїзаймо без вїкнў!“ — Але то бўло висўко, вони позвїязували свўїї жидїўскї поїасї, привїязали до вїкнў, зачалї сьа спускати. Йак фєсї три нараз пїшли тїми поїасамї, і то сьа вїрвало і вони фпалм і потоўклї сьа дўже. Тодї такї потўчанї тї жидї взьалї той цьїп по-

пéсли до то́го Йва́на. Йва́н ві́дит, жи́ ўже́ ни ма́йні шо зро́біти, — али́ в́зяў ф́перéд ви́копаў та́ку гл́бóку й́аму — а в́н мéшкаў на гóрі та́кі висóкі, ў до́лині й́аму ви́копаў. В́зяў зро́биў сибі́ та́кий в́зóк на двох колéсах і сьй́ на нéго і та́к нога́ми пítнихаў і й́хаў на́протыўко тих жиді́ў. Жиді́ й́ак на́гльа́нули то́й в́зóк у нéго —: „Алé, Й́ива́не, шо то за в́зóк — кóній нима́, а ти й́йди́ш?“ А в́н й́йм ка́же: „Шоб й́а рóбиў, й́акби й́а не маў та́ко́о в́ска́? Ми́нй ч́асом трéба дэ́сьыть—пй́атна́йцьы́ть миль в́й́хати на дeнь, то́би менé мнóго ко́штува́ло грóші, й́акби прй́йшлó сьа за́плазы́ти“. Каўт жиді́: „Прода́й нам то́й в́зóк! Ми́ тибі́ дамó шт́йрeтo золот́х за нéго“. В́н ка́же: „Ну, то й́а спрoда́м, ал́и трéба, шoби й́а вас наўчы́ў на ным й́хати. Али́ ны́длэ́ ни мóна ўчы́ти, по на т́йй гóрй́“. — І вoнй́ згод́йли сьа, шoби в́н шe й́йх наўчы́ў на т́йм вóзы́ й́хати, — шe й́йму да́лі. Ка́е: „То та́к ни мóжете прй́ўчы́ти сьа, трéба вам ўóчы́ пoзавй́а́зувати ф́сьым, бо в́и на та́кым пoвóзы́ не зв́ыкли, то з́і страх́у не та́к х́ўтко пeрeймéте“. — І зьаў жид́ам пoзавй́а́зуваў ўóчы́ і в́зяў й́йх пу́стыў ў́ ту гл́бóку й́аму і вoнй́ там зoста́ли. В́жe ќи́нець. І ўóбй́браў ч́ы́сто жид́ска́.

Записано в Боратині брідського пов. від господаря Кіндрата Бенедикна в серпни 1894. р.

Тут студено до купи кілька повелістичних мотивів, а власне: 1) „вже платно“, пор. увагу до ч. 2; 2) цпп, що оживляє мерця, пор. Драгомановъ, 345—346; візок самоїздок, пор. Драгомановъ, 344—345; Cosquin, I, 108—119.

14. Жомнїр, сова-гадало і осел-свобода.

Йшоў собі́ жомн́ыр чéрeсь л́йс, та́й з́лапаў сов́у. Прй́йшоў до й́йди́ойй́ госпoд́йны́нй́ нoчу́вати, — а до нéйй́ заход́йў дьак, до т́ейй́ госпoд́йны́нй́. В́н заст́аў, жи́ вoнй́ п́йли́ собі́ п́иво ў́бидво́йи зь дьакóм і й́йли мн́асo й́ пироѓй. Й́ак то́й жомн́ыр прй́йшоў, ўoнй́ п́иво схoв́али пít постéльy, а мн́асo ў́ п́йиц, а то́го жомн́ыра ни хт́йли п́рйночу́вати. То́й жомн́ыр стаў прoсы́ти, жи́би й́йгó та́кй́ п́рйночу́вали. А ўoна́ ка́же: „Ну, то й́йды́ть собі́ на гóрy й́ льяга́йте й́ сп́йть“. — Й́ в́н п́йшоў, а сов́у поќйнуў ў́ х́аты́ пít столóм. А тут прй́йшоў чoлов́йк т́ейй́ ж́инки́ й́ п́та́ййть сьй́, шо то за п́тах. А ў́на́ ка́же: „Ту й́аќййсь жомн́ыр прй́йшоў н́ан́йч і ту п́таху поќйнуў ў́ х́аты́“. — А в́н п́та́ййть сьа: „А дéш то́й жомн́ыр?“ А ў́на́ ка́же: „Сп́йт на гóрй́.“ — А в́н ка́же: „В́йжй́ й́йгo заќлыч до х́аты́, дай́ й́йму шо пoвeч́eрати!“ — А ў́на́ ка́же, жи́ дав́ала. Али́ в́н п́шоў сам, заќлыкаў й́йгo і даў пoвeч́eрати й́йму́ і п́та́ййть сьа то́го жомн́ыра, шо то за п́тахa. А в́н ка́же, то́й жомн́ыр, жи́: „То мoйй́ ѓадалo.“

Й той чоловік учипиў сьї йнго тай каже: „Ўгадайте минї шчо!“ А він зланаў сову, і йак її стиснуў, ўна стала кричати. Тай той госпóдар каже: „Шó ўна каже?“ А він каже: „Ўона каже, жи під вáшойу постелиу йист піво, а ў пийцу пироги й мьвасо“. — Тай він каже: „Ну, ше шо ўгадайте!“ — той хлоп. А він ше раз стиснуў. Ўна крикнула, жи до вáшой жінки хóди дьак. — Тай пішоў спати. Ўрано той госпóдар ўстаў і стаў жомньїра просити, жиб йимў те гадало продаў. А він каже: — „Йа ни мóжу, бо йа с тóго жиў“. А потóму каже: „Ну, то йа продám.“ І даў йиму госпóдар за нью сто риньских. І той госпóдар пішоў ў поле горати, а той жомньїр пішоў собі гет ў дорóгу. Тут прийшоў дьак до тейї самóй жінки і собі полагали спати й позагóльували сьї (попідїймали сьї). А та совá йак зувидыла, тай ўлетьїла на нїх тай учипїла сьа йїх пазурáми. А тут прийшоў госпóдар тай застаў йїх так. Тай каже: „Так ти, мойї гадало, тепер ти минї допильауйиш мейї жінки“ — тай стаў дьакá бити. Тай каже до хлопца: „Нá тобї, — каже — сїну, сто риньских і сьїдай на ўослá й здоганьáй тóю жомньїра і дай йиму сто риньских ше йїднїх і дай йимў тóю ослá, нех він пішки ни хóдит і нехáй йїде“. — І той хлопец дїгнаў і даў йимў грóни й даў ослá тóю йимў. І той жомньїр прийхаў до йїдного силá, — а там, ў тїм сильї булá пánшчина, льўде пánшчину робїли. І питайиць сьї йнго — : „Шо то за кїнь?“ А він каже, жи то свободá — : „Хто — каже — мáйи такоў коньá, то не рóбит пánшчини“. — А тї льўде кáжут: „Продáйте нам!“ — А він каже: „Йа ни мóжу, бо йа бóду робити пánшчину!... Ну, то ўже продám, бо там ў селы нáшим йи вїйници такїх коней“. — І продаў, узяў двá сто риньских за тóю коньá. Тї льўде ўзвалї тóю коньá завелї до стáнї. Аш тут прийшоў польовий. — „Анў, на пánшчину!“ А ўни, тї льўде, кáжут: „Ми ни пїдем, бо ми мáйим свободў!“ І прийшоў до пáна й каже: „Ни хтьать итї, бо мáйуть йакўсь свободў — кáжут“. — І пішоў гумєнний ше раз, ўонї таксамо кáжут, шо: „Мáйим свободў“. — Аш пуйїхаў третїй раз сам ўкóмон зі свейу кобїлоу тай кáжи: „Анў, на пánшчину!“ — „Ми ни пїдим, бо ми мáйим свободў!“ А він каже: „Покажїть, шо то за свободá!“ — Тї йак вїтчинїли двєрї, ўсел йак побáчу кобїлу, — а він дўже за кобїлами той ўосєл — тай зїрвáў сьї, а ўкóмон йак зувидиў, тай стаў ўтыкати, а він йнго дїгнаў той осєл на мóсты. Тай той ўкóмон ўзяў ўпаў с кобїли, тай сховáў сьа під мїст; а той осєл до кобїли. А ўкóмон дївнт сьї с під мóста. Тай прийшоў до дому тай каже: „Ўонї на пánшчину ни пїдут, ўонї мáйут свободў. Йа прийхаў і кавáў показати йї. А ўни йак менї показали, та свободá йак минє повидыла на дворї, тай стáла за мнóйу гнати. Дїгнала минє на мóсты, йа сховáў сьа під мїст, а він йак гльáнуў, жи минє нимá на кобїльї,

йак ўстромиў рúку ў с..., йак помацаў, жи минé там нима, — ка́же — забiгмаў сьа, заприсьагаў сьа, жи йак злáпайи, то ни подаруйи, забий“.

Записано від парубка Михалка Грицишина в Язлiвчику брiдського повіту в вересни 1893 р.

Початок сего оповiдання пор. Чубiнській 510—514 П, До оповiдани про осла-свободу не знаю паралелi.

15. Про бiдного, що за довжюк три рази вмирав.

Вот буў то хлоп бiдний i позичиў сибi у дрúгого богáто грóши. I прийшоў час, ф котрiм маў тi грóши богачéви вiддáти, — ка́же iйднóго дньа до жiнки: „Йа ўмру заўтра, а ти менé ўберi i йак прiйде вiрiтель, то скажи, шчо йа ўмер — фтодi вiрiтель подаруйи тибi грóши, а йа ўстану i ныц вин нам ни зрóбит“. — Али прiйшоў вiрiтель i запалиў офiрку i притулиў тóму умérшому до нóса. Горiт офiрка, горiт, i зачинайи йнó печi ў нiс; а вин тодi рожжмúриў вóчи i дивить сьа, ажéби жiнка вiдорвáла йимú туйу офiрку. Али жiнка ни догадáла сi, тай вин тодi ўстайи, а той богáч ка́же: „Ви миньi казáлисьте, шо грóши вiддасьтé ниньi, а ви бúцым умérли! I такi мусiте миньi грóши вiддáти!“ — Али сказаў йимú той тэрмин, колi майи ўже грóши вiддáти. I ка́же до жiнки iйднóго вéчера: „Йа пiду ў льiс, бúду рубáў дрóва, i бúцым забийу сьа, а ти прiйдеш, рiскалём йаму вiконайиш i гильáками прикидайиш“. — Приходи той вiрiтель i ўона плачучи рoсказуйи йимú. А вин пiшоў, взяў сьiрникiў i запалиў гильáки на тiйi йáмi. Йак тóго припеклó, i вин вiрваў сьi i зачаў тьiкáти. А той йнó злáпаў i ка́же йимú —: „Бúцым забiлисьте сьа, а ви жийiте! I миньi грóши вiддáйте!“ I даў йимú тэрмин зноў на йакiйсь час i ка́же вiн, дóужник: „Возьми менé, жiнко, ф трúмну i занеси на цвинтáр i там менé поховáйиш, а в ноцi прiйдеш i менé добудиш“. — Але сьвьяшчэника й дьакá ни бúло ў дóма i поставили йнó ў цэркви. А той вiрiтель стаў за дверми, колi замикáли цэркву, вильиз на хóри i дивить сьа, шчо той бúди робийу. Ам хтось добувáйиць сьа до цэркви поит пiдлóгу, i вльизли до цэркви сьiм злодийиў i принесли дужи шмат грóший i золоту шáбљу. I йiден скинуў шáнку i начинáйи мiрiти —: „То тибi шáнка, а то миньi шáнка!“ — i так розьдiлили сьа. А йiден ка́же: „Комú припадé тáйа шáбля?“ — а дрúгий ка́же: „Тóму, котрий вiд рáзу тóго умérшого iс трúмноу перетнé“. — Той ф трúмнi перепiдиў сьа, стаў кричáти: „Ўстаньте ўсьi умérли, будéмо живiх дэрли!“ А вiрiтель кричiт с хóрiў:

„Тримай хонь во трох!“ — І ті пофтыкалі тим сáмим місцем, звітки прийшли і грóші і ша́бљу і ша́нку покинули. Віритель зльіз с хоріу, вітчиниу трюмни і випустиву того. І починают мірити сьа —: „То тибі ша́пка, то минь ша́пка!“ — а на ўостáнку —: „Минь ша́бля, а тибі ша́пка!“ — Ті злодіїв відбігли зі страху чверть милї і йіден відважний буу і каже: „Верным сьа!“ — а другий каже: „Тыкаймо, бо йїх йи цыла цёрква!“ — І штирóх стáло, а три прийшли піт цёркву. І колї ўчули, шчо онї міраць сьа, фтыклї до тамтїх і кажут: „Біти сьа Вога, тыкайти! Бо йак вони дыліли сьа по грошеви, тай двом шче ни стáло, то йіден взяу ша́бљу, а другий ша́нку...“ — І ўони зі страху фтыклї ў сьвіт, а ті обá булі великими богачами. Вже кінець.

Записано в Боратинї Брїдського пов. від парубка Луцька Кравчука дни 4. серпня 1894 р.

Пор. Етногр. Збірник VI, 39—42; Неделя 1866, ч. 9.

16. На дурнях сьвіт стоїть.

Буу бáтько, мау двойи дьитїй, дыўку і па́рунка. А ўбóйи булі старї; а па́рубок називау сьа Йивась, а дыўка Марисьа. Але той Йивась виберау сьа косити, йак то вот ў нас. Насїпала йиму ма́ти обїдати, а він сьадаий й каже: „Йди, принеси минь води тим часом, поки йа поўобїдаю“ — свою сестру послайи. Але вона взяла збанóк, пішла по воду; йде по воду, — йїде гурльóпник з зицїрки (так йак то тепер йдут ўо) і здибайить сьа з неїу і каже до неї: „Добрїдень Марусьу!“ — і каже: „Знайиш шо — йа йду до вóйска, а йак прийду з вóйска (на три роки йшоу, то було ў осенї, — він сибї байку таку сказау перед неїу), то йа с тобóйу ўожену сьа і ти будеш ма́ти хлóпця, а він умре. („Мóже вона хўтше будé ма́ла, поки він з вóйска прийде“ — втрутив господар Микола Кравїцкий). — Та ўчипїла сьа йигó за шїю, давай плакати; плаче й плаче, жи буде ма́ти хлóпця і ўмре, вона за тим плаче. А той ў хатї чикайи, — нимá водї... І каже: „Ма́мо, йдыть за неїу, де вона подыла сьа“ — до сеї порї нема, доўго, а він косити йїде... Старá вихóди на селó, дивить сьа — та плаче. Питайить сьа: „Марисьу, шó тибі такóйи?“ — А та зачинайи росказувати. Йак та росказала ўсьо ма́тері, ма́ти ўчипїла сьа з друоо бóку, сибї давай плакати, — ўже ўобидьви плачут. Каже: „Тату, пидыть'но, мóже де ўтопїла сьа...“ — Вухóдит старїй на селó: і та плаче, той стоїт, па́рубок (гурльóпник), а вони ўбидьви плачут... Прихóдит старїй і каже: „Чоó ви плачите?“ — Ай, тату, так і так...“ — росказуйи те самé, ту байку, жи бúdo пёрши.

Старий учиниў сьа с переду, за шийу і сибі плаче. Він чикайи ў хаты, — нима жадного. Виходи він на село, і той Йівась, дивить сьа: — вони плачут, тройи. Питайи йих: „Чогó ви плачите?“ — А та сестра Марисьа йигó вiтповідайи, йак то стало сьа. Але він каже: „Видрікайи сьа ўсьогó, йду ў сьвіт, чи здіблбу де таких тройи дурних, йак ті дурні“.— Взьаў, прийшоў до хати, взьаў сибі бóхонец хльїба ў тóрбу на плéчи і пáлку в рúки і перехрестіў сьа і заберайиць сьа, йде ў сьвіт шукати таких тройи дурних — дóти бóде ходити, покi не здiбе. От, йак зачаў він ітi, йшоў він і йшоў і йшоў, дóсiть кавáлок вiйшоў, — приходи він до села до йидного, дивить сьа —: на дворi така кльúмна лúдий стоийт і хтять тьагнути волá на хату. А він приходи і на то дивить сьа. А той гóспóдар, жи там ў тiм силi йист, взьаў з околóту зробиў снiккi і пошиў хату (не трас кольiў), і йак та хата порослá так жи́том, йакби на пóлi булó зелéне такé, і він привiў волá і хóче тóо волá вiтьагнути, жиби те жи́то зьiў там на хаты. А він кáи до них: „Льúди, шó ви рóбити?“ — А той гóспóдар виступáйи зi середiни і каже. Ка до них: Йá вас порáджу. Ви вiтьагните волá і — каже — вiл полóмит дах і — каже — з даху ўпадé і забийт сьа...“ А той гóспóдар каже: „Ну, і йáкже ми зрóбимо?“ — Каже: Йá вас порáджу. — „А — кáе — йáк порáдите? — „Возьмiть сéрпа, визньи́ть те жи́то і дайте до хльiвá волóви і вiл зьiсьть (i вiл бóде жи́ти — Мик. Крав) — „А той кáе:“ „Дóбре ви кажете“. — Взьаў той гóспóдар тi ўсьi лúди вiтпровáдиў, а тóо Йiвасьа до хати, йисти-пити йи́му за тогó і пáру грáйцарiў на дорóгу даў (жи йигó рóзуму наўчиў — Мик. Крав.) -- I той забрáў сьi дáлi ў дорóгу пiшоў. Але він йде чирезь лúс, — бáба мáла шiнку такú, так йак хатiна булá, але ни бóло вiкiá нi пiчóо, двэри булi ўбэрънáни на пiўнич. I вона хóдит з решетóм по соси́ни і хóче злáпати ў решетó сóнце і занéсти до хати. Але він приходи і кáе: „Бабúньчу, шó ви рóбите?“ А вона кáе до нéо: „Йá, шьiноньку, ни мáйу шьiо́ньця ў хаты, хóчу шьiо́ньньо злáпати, до хати...“ — А він кáе: „Йá вас порáджу. Ви не злáпáйте сóньця, а йá вас порáджу, йá вам ўнесу до хати“. „Ну, йак ти мнi зрóбиш, йá тибi дам тóрбу грóшi“. — Кáе: „Далéко ў вас селó?“ Кá: „Тúтай недалéко йист“. — Він побiг до села, там до гóспóдара напитаў сибi, позичиў пiлки, долотá, сокiри; али той ни хóчи позичити, бо чужий чоловiк, ни зняйи („Так, самá прáўда“ — Мик Кравiцк). Али той йи́му кiлька грéйцарiў даў на залóгу, покi він йи́му те принесé назáд. Той принiс, взьаў, сьтинú вiткидаў, вiрiзаў вiкнó: — вже сóнце йи ў хаты. Зробиў вiкнó і та ўтышила сьа —: вже йист сóнце ў хаты. I росказáў йи: „Йди купи скла і скльáрá приведи, він тибi ўстáви вiкнó“. — Вона ўтышила сьа, жи ўже йист сóнце ў хаты, далá йи́му тóрбу грóшi; він забрáў сьа і вiдньiс той наржéвндзья і сам дáлi ў дорóгу. Ўже мáйи

дво́йи дурни́х, — пішо́у у сві́т да́лі ше шукати трэ́тього. Іде́ він, йіде́ він собі́, приходи́ на́ніч до го́сподара, жи́б йи́го там переночува́ли. Але йак він там пришо́у, ре́звита́у сьа, а вони́ на не́о ўты́шили сьа, назива́ют „зья́ть“, „то насъ зья́ть“. Але вони́ там йи́го прийма́ют, то́йи, коба́си смажа́т, там шінку, насма́жили, і то вони́ собі́ там го́сьтьба́ть сьа. Але він пита́йи: „Ну, ма́мо, де́ж ва́ша ды́ўчина?“ — А вони́ ды́тій ни ма́ли, тійі старі́, майбо́ток вели́кій, бога́чі булі́: — купи́ли собі́ ма́леньку льо́шку, поросе́а, і вони́ йі ньи́де ни пуска́чи, 'но трима́ли за пийцо́м, там ў за́пичку попро́сту. — І ка́же: „Ну, де́ж ва́ша ды́ўчина?“ Ка́: „А йи за пийцо́м“. (Вони́ собі́ оберну́ли ту льо́шку за дити́ну) — І ка́: „Ну, ви́кличи́ туйу ва́шу дочку́, не́х йа побачу́“. А вона́, — а то бу́ла ма́ленька льо́шка, а те́пер ўже зроби́ла сьа вели́ка льо́ха — та старá ка́же: „Мари́нцьу, ви́льза́й сьуди́, на пла́ц!“ — Але та льо́ха ви́льза́йи —: Хра, хра, хра! — го́ла така́, так йак чо́ловік, жи́ ньи́ц ни ро́би, 'но йісе́ть, спа́шана така́.. Те́й дупі́ру він диви́ть сьа на них, диви́ть сьа, жи́ й ті дурні́, та́й він ка́е: „Зна́йите шо́? Йак хо́чите, за зья́тьа жи́б йа бу́у, — а де́ж йа тут бу́ду за зья́тьа? (він собі́ подума́у: ма́йбо́ток вели́кій йи...) в вас не́ма́ ны́ церќви тута́й, ны́ ксьо́ндза не́ма́, — і де́ж ми тута́й поже́ним сьа?... Йа по́йду до сво́о села́, ожену́ сьа там і при́йду тута́й до вас і бу́ду ў вас за зья́тьа...“ — А ті старі́ ка́ут: „До́бре!“ — Берé, витяга́йи зельзі́зний ві́з с під шо́ни, запрага́йи ко́ны ў ві́з і кладу́т туйу сви́нчу на ві́з. Та́й то́й Йі́вась берé мотуска́, хо́че приві́зати́ де, — не жа́рт, бо то да́леко й́хати, жи́б де не злетя́ла с фі́ри. А та старá зуві́дыла —: шо́ то він бу́де з мотуско́м робі́ти? — А він ка́же: „Ма́мо, тре́ йі́ приві́зати́, жи́б де ни ўты́клá“. — А вона́ ка́е: „Ай, си́ну, де́ ти мотуско́м бу́деш йі́йи ві́зати́?“ — Побі́гла до скря́нї, по́йас та́кий воўна́вий сьльі́чний ви́несла, і він тим по́йасом взя́у і приві́зату́ до дра́бини. Хо́че йі́ прикрити́ солóмоу, а вона́, старá, ка́же: „Де, солóму! Йа дам полотно́, полотно́м накрі́ти!“ — Та́кий мо́же пі́сэго́к полотна́, мо́же сто мі́р —: „На, накрій́ йі́йи!“ — Він забра́у сьа, аш по́йхау́ до сво́го до́му. При́йхау́ до до́му до сво́ю, взя́у пішо́у на зальо́ти, посва́тау́ собі́ ды́ўку, взя́у оже́нили сьа, взя́ли сьлюб, сви́нчу заколо́у на висы́льа, зроби́ли висы́льа фа́йне с те́йи бі́лоїи, — забра́йут сьа ўже, по́йдут туди́ наза́д обо́йи, по весе́льї. І ка́е на до́розї́ до пе́йи: „Пам'ята́й, йак там при́йдеш, за́ра уклони́ сьа та́тові в но́ги і ма́мі і ка́жи: Та́ту, йа ў вас тілько́ льі́т бу́ла, ны́чо́ом не ві́дыла, — а він мене́ 'но приви́рва́диу́ до церќви на порі́г, йа зроби́ла сьа така́, йака́ те́пер йі́ст“. — І вони́ так с тим по́йхали да́лі. При́йжджа́йи туди́, на дві́р, а вона́ с фі́ри за́ра, ду ха́ти, уклони́ла старо́му і старі́ і роска́зала, йак сьа з не́йу ста́ло. І там зоста́ли го́сподарити́. — Через дурни́х пришо́у до го́сподарства́, до бога́ча пришо́у.

Записано в Берліні бродського повіту від господаря Гната Романова в авг. 1894 р.

Пор. Чубинській II, 504—505; Житє і Слово III, 67—69; Сумцовъ, Разысканіи 23, 33, 36 і д.

17. На дурнях сьвіт стоїть.

Буў у жїда наймит і потому покїнуў, пішоў до хлопа сьїчки рїзати. І там була дыўка, він сьа хтьїў сьватати. Післала дыўку ту до коршмі по горїлку, питаїить сьа її жидїўка: „Дльа когó горїлка? На шо тїбї та горїлка?“ — Кажї, жи —: „Йїван сьїчку рїжи, їа за него підї. Кает: „Ну, де за него підеш, — ти будеш матї дїтїну, він бїуди рїзаў сьїчку, положїт брусóк на лаўцї, їїму брусóк унаде, то він дїтїну зарїжи...“ — Вна сьїла, плачи —: „Мойаж ти дїтїнонько, їаж ту на тебе всьу надїїїньку мала!...“ Ну, чекайї матї, — її нема; ї пішла і маїти за неїу. Питаїить сьа жидїўка її маїтери: „Чи ви її за него дасьтє? — Кажє жидїўка маїтери: — таж він — кает — будє рїзаў сьїчку, положи брусóк на лаўцї, брусóк унаде тей їн дїтїну забїїї“ (їак вона будє маїти пєрше!..) — Ну, таї маїти сьїла, плачє —: „Мойаж ти вонўчєнько, їаж на тебе мала фсьу надїїїньку...“ — Потому ше ї пішоў батько за нїми, ну таї так жидїўка кает батьковї — кает: „Нї даїте її за него, бо їак она будє маїти дїтїну...“ — і зноў так сьамо батькови кает жидїўка. Чекайї, чекайї, — вже пішоў він за нїми, Йїван. Приходїт до коршмі —: вони фсьї трїїї сидьатї і плачут... за дїтїноїу. Він кает: „Дурнї льїудє, чогó плачїте?“ — Таї забраў сьї ї пішоў. Їде дорогоїу, приставїў хлоп драбїну, — на хатї хопта поросла — тьагне корóву ца хату! Чоловїк тьагне, а жїнка підгони! Він кает: „Шож ви, дурнї льїудє, рóбїте? Їа вас пораджу, шож ви — кает — дасьтє мїнї? — Кажє: „Шо сам схóчеш, то дам“. — Він взяў кóсу, польїа і вїкосїў; і він хтьїў корóву в него. І даў тї корóвї зїсти і потому ту корóву за мотузóк, взяў таї повїў (її він нї маїї і корóви і хопти нї маїї!) Він взяў корóву продаў і вже маў грóшї. І їде далї —: сєдїт баба в поросї і бавїть сьа поросьатами. І він питаїить сьа її: „Шо ти, бабо, рóбїш?“ — А вона тримала поросьата таї тїшила сьа нїми таї показувала їїму. А він її питаїить сьа: „Чи ше маїїш вїїнцє?“ А вона казала, шчо маїї, і казала їїму, шчо —: „Їа дам вам, — їак хóчїте, то їа дам вам“. — І вона їїго повєла до хлїва, позберала тї поросьата на вїзóк, ї запрагла коньа і свїнью її поросьата положила їїму на вїз, жїб він з нїми їїхаў. Приходї її чоловїк і питаїї: „Шчо рóблїять поросьата, чи здорóвї?“ — А вона сьї тїши, жи просїў її Йїван, шчоб она їїму дала поросьат, а вона їїму дала і зї свїнєїу. І він

взяў договіти, — але Йіван дівить сьа, шо той догони, і вважайи, шо він ўже ни втычэ, і зайхаў в збója с конём і взяў — то той ййго догони ше конём госпóдар, ше конём догони дрўгим і той пита́йить сьа ййго — вийшоў зі збója і стаў сибі на рові за збóжам — той го пита́йить сьа: „Чоловіче, чи ни відыў ти, бо тут такій чоловік, повіз порóсьята?...“ — Ви ййго ни доженéте, бо він повіз, ви конём без збóжа ни пойдéте. Дáйти сьуді коньá, а самі ййго догоньіть!“ — І той госпóдар пішоў послу́хаў ййго і пішоў, а ййму даў коньá трима́ти. Али там ййак нанéсло намўли, — ййак от идé дошч, нанесé намўли — і там распáла сьі та намўла (ййак вйсьхне, то сьі распадé). І взяў конéви фостá врізаў і всадйў гет у ту распáднву і кричйт: „Йди, госпóдар, бо кйнь запáў сьі!“ — І трима́йи за фйст. І той госпóдар прійшоў, він кáе: „Тьагнйть, бо в зéмльу пйде, тьагнйть, — кáе — госпóдар!“ — Кáже: „Тьагнйм вбидвá, бо ййдён ни вйтьагнй“. — Тей ййак взяли тьагнўти, тай той фйст вйньаў сьа, — тай кáже: Ого! вже пішоў кйнь у зéмльу! — нй поро́сьят, нй свинйі, анй коньá. — „Пйшоў хлоп плачучй до дóму. І вже нимá нйчóго. Вже кйнец. Йван взяў коньá — прáўда, ше то такі в бáйцнй ййи, жи взяў коньá і свйньй і продáў і вженйў сьа потóму (вже такі до тейй дурнóйи ни вернўў сьі) -- і вже буў госпóдар і вже по всьім.

Записано від Маринки Возьно́й в Боратинй брйдського повйту 6 серпня 1894 р.

Паралелй див. при попереднйім п-рй.

18. Сильний наймит.

Маў батько три синй, два було розумних, а трéтьйй буў дурнйй. Але той ййдён кáже: „Йа йду ў слўжбу — а той дрўгйй кáже: „Йди“. Оже він пішоў. Здыбáйи ййго ксьондз —: „Де ти йдеш, сйну?“ — „От, идў, тоб де слўжби знайтй“. — А він кáже: „Моб ти ў мéне буў, сйну?“ — „Авó, — кáже — дльа чогóбим не буў? — „Но, идй до мéне, вйбудеш“. — Але ййак прйходйў, то питаў сьа ййдён дрўго: „Мóже ти сьа спротйвйш, то врйжу вуха й нóса“. — А він ка: „Та чогóби йа сьа протйвйў?“ — „Но, йди до стодóли молотйти“. — Той молóти, молóти, — не клйче на полўдень; молóти ййдён день, молóти дрўгйй дéнь, — не клйче на полўдень, — ой, бйдá! наймит ўхльаў... А ксьондз прійшоў тай кáже: „Сйну, мóже ти сьа спротйвйў?“ А наймит кáже: „Прóши ййгомóсьцьа, ййак сьа не спротйвити? — два дьнй молотйти й нйц не ййстй“. — Зьаў вйдрйзаў нйс і вўхо і нагнаў вйт сéби. Ожи він прійшоў до дóму, óжйж той дрўгйй пита́йи: „Де твйй нйс і вўхо?“ [Егé, ў с... — один з прйсутних] — А той кáе: „Йди ти, то й ти спрубўййш так, ййак йа“. — От, пішоў той дрўгйй. — „А де ти йдеш, сйну?“ — „На слўжбу“. — То мóжеб ти буў

Ї мене? — „Та чому-бим не буў?“ — От, узьаў він йіго до се́би, пита́йть сьа він йіго: „Мо́же ти сьі спроти́виш?“ „Та чо́го йа сьа — ка́же — спроти́вльу?“ — Молоти́ў той два дьні, та́же ныц не йіў, — приходи́ на трэ́тій дeнь пита́йть сьа, йіго ксьондз: „Мо́же сьа ти спроти́виў? А він ка́же: „Йак сьа, йігомосьць, не мо́жна спроти́вити? — три дьні робі́ти, а не йісти...“ — Той зьаў відрізаў но́са і вўха, нагнаў. Пішоў він до до́му. „Йак при́йшоў той дру́гій до до́му, а той трэ́тій ка́же:“ А дурні́ ви, а деж ви подьлі́и ніс і вўхо? Но, бў́дтеж ви тепе́р у до́ма, а йа йду́ сам ў слў́жбу“. — Ожи він пішоў, здьба́йи йіго зноў той ксьондз: „Де ти йдеш, сїну?“ — „На слў́жбу“. — „А мо́жеб ти ў мене буў?“ — „Та дльа́чо́обим не буў, про́ши йігомосьцьа?“ — „А мо́же ти сьа чо́го спроти́виш? — Та чо́гоб йа сьа, йігомосьць, спроти́виў?“ — От, при́йшоў він до сто́дóли, мо́лоти, йідeн дeнь, дру́гій дeнь і трэ́тій дeнь, і йісти не клі́че на полўдeнь. Йісти хо́че, — нема́ шо робі́ти, трéба бра́ти чвэ́ртку пасьні, нéсти до коршмі́, ві́пити горі́лки, вьзати́ па́ру бу́лок. Оджи ксьондз сьа дочу́ў, жи ваймі́т марнотраўні́т, а не мо́же до па́йма́та ныц гово́рїти і не мо́же ныц сьа спроти́вити, бо вни́ та́кий за́клад ма́ли при зго́ды. Жeльї йа ў сто́дóлы мо́лочу́, то ми́ны повї́нен го́сподар да́ти йісти, тоб йа до коршмі́ пра́цьї не розво́сиў. — Ожи ксьондз почу́ўши, жи ваймі́т пра́цьї розво́си, óжи казаў клі́кати на го́бїд і на вeчeру зі сто́дóли, жиби він по́житкуваў ў до́ма. Ожи йак він при́йшоў на вeчeру, насїпали́ йісти, а́ле дитїна: ка́ку, ка́ку — а йімосць ка́же: „Вї́веди, Йї́ване!“ — От вї́виў він раз, при́йшоў наза́д до мї́ски —: нема́ ныц у мї́сьцьї. Прї́виў він зноў до ха́ти, дитїна зноў: ка́ку, ка́ку, — той йї́дна́ково ныц не йіў. Але при́йшло за трéтїм ра́зом, дитїна зноў: ка́ку, ка́ку, — вї́веди, Йї́ване! — Той йак вї́виў, бу́ло мї́сьячно, — він зьаў за дитїну, поса́дїў на ко́лы, — сам при́йшоў до ха́ти, за ло́шку та́й йїсьть. Але йімосць пита́йи: „Йї́ване, де дитїна?“ — А він ка́же: „На ко́лы, зóрі лы́чи“. — Оже вї́йшли на двір, подвї́лили сьї —: дитїна задревнї́ла. Далá знáти йімосць до ксьондза, жо дитїни нема́, а ксьондз ка́же: „Йа ныц ў тї́м не порáджу, бу́ло Йї́вана не висї́лати“. — Ой, бї́да з Йї́ваном! Йакї́мби чї́ном Йї́вана стра́тити, вї́тпровáдїти вї́т се́бе?... Ожи Йї́ван пита́йть сьа ксьондза: „Про́ши йігомосьцьа, мо́же йі́гомосьць сьа спроти́виў? Зáра но́са і вўха ві́дрїжу“. Ксьондз ка́же: „Та де, Йї́ване, чо́гоб йа сьа спроти́виў? — Оже ксьондз з Йї́вана ма́йи по́страх, бо́йїть сьа вже. Оже ксьондз ка́же Йї́вановї́: „Йдї́но ти до сту́дóли і мо́лоти́ ми́ны ту пасьну́ рéшти“. — Ожи Йї́ван йак при́йшоў до студóли, так ўсьо ў кўпу: грeчку і йачмі́нь і ўовeс, ўсьо до кўпи. Ожи ксьондз ка́е до Йї́вана: „Шож ти ми́ны до́брого зроби́ў? На́шож ти ми́ны ўсьо на кўпу змо́лоти́ў?“ — Ка́же Йї́ван до ксьондза: „Нех сьа йі́гомосьць не жу́рать, — шо йа зроби́ў, бў́де ўсьо до́бре. Нех ро́ска́жут йі́гомосьць

своїм слугам, жиби зошли зо три радні на кúпу, на йіден мішок“. — Ожи далі слуги мішок, він зачáў збирати ту пасьню. Позбираў він ўсу, приішоў ксьондз тай ка́же: „Ай, Йівáne, шó ти мнѣ дóброго зробиў?“ А Йівán ксьондза пьтáйить сѣ: „Прóши йігомосьцьа, мóже ксьондз спротивіў сѣа тóму?“ — А ксьондз видгóвóруи тай ка́же: „А, та чогóб йа сѣа спротивіў, та не́ма чогó“. — Го, ксьондз сибі поміркуваў шось, — бідá! найák наймита збóти сѣ. Але ксьондз сибі виміркуваў: „Трѣба стúдьню фундовáти — хоч до лыса трѣба послáти, жиби він материйáлу приспóбиў; а там ў тѣм лысѣ йн такі лѣви, — жельі він пойдѣ, то йгó вони там зйдáть“. — Кáжи: „Йівáсу, трѣба запрáгти волі і йіхати до лыса і привѣсти материйáлу, бо трѣба стúдьню фундовáти“. — Оже Йівáсь запрáг бикі, пойіхаў до лыса. Пойіхаў до лыса — так дуби повивертáў с коріньям і пкляў на виз. Алеж той виз сѣў мóтлохом (поломіў сѣ) пѣт тѣми дубами, óжи він по своїму зачáў виз фундовáти, — йак він вѣхвундоваў той виз, то він клаў, шо йімú подóбало сѣ. Прихóдьаць до нѣго лѣви, — ка́же: „Лѣве, не руш волá, бо пѣдеш до йармá. — Ожж тѣ такі ни слúхали, взяли волі пойіли, — óжи він йіх полáпаў, псзапрагáў до йармá, лѣви, і йіде сибі до дóму. Йак він прийгáдѣт блѣшче клѣбáньйї, тай ка́же: „Ге, сѣвѣ волі половѣ, бо нáшому ксьондзови пáрхи ў головѣ“. Ксьондз тóо дóчúў сѣ, побіў до йімосьцьї. — „Геї, ка́же — йімосьць, та бідá: воліў не́ма, 'но ведмидьáми йіде. — „Він прийіхаў с тѣм материйáлом, а тѣ бикі новипрагáў і на ўобóру позаганьáў. Оже йак він позагоніў на ўобóру, так тѣ ведмидѣ ўсу худóбу видушили. Ксьондз йак подивіў сѣ, аж за гóлову взяў сѣ. — „Йівán ка́же: А шо, прóши йігомосьцьа, мóже ксьондз сѣ спротивіў?“ А ксьондз ка́же: „Та чогóб йа сѣ спротивіў? Нѣ (бойіть сѣа казáти)“. „Зна́йш ти, Йівáne, шчо, — бóдемо копáти стúдьню“. — Зачалѣ копáти ту стúдьню. — „Мóже тѣбѣ, Йівáne, пóмочи трѣба до землѣ (вѣкидáти), або шо?“ — „Нѣ, йа йáко слугá то ўсѣо робльў сам“. — Вѣконаў Йівán до половѣни стúдьнѣ, мóже пáру сажень. Оже ксьондз радить сѣ з брáтчи́ками: „Шóби то с тѣм Йівáном зроби́ти? Мóжеби вѣтпровáдити вѣт сѣбе... — áле трóдно, бо ше рóку не добóў...“ — А брáтчи́ки ка́жут: „Так, йігомосьць, — то інáкше йігомосьць не зрóблять, 'но трѣба звóна вѣчнѣнѣти і прикотѣти і ў той роздѣл ўкѣнути (ў ту стúдьню), жиб йгó задушіло“. — Але йак там прикотѣли тóо дзвóна, йак спустѣли ў той дѣл, óже він ше тудѣ не долетѣў, та той йак ўхопіў за тóо дзвóна, тай ка́же: „Та шо там кѣдáйш, й...á матерї, капельухóм на мѣни?“ — óжи два рáзи тѣлько летѣў ў горóу, йак нáдаў ў долѣну. О, та не мóна зроби́ти з Йівáном нѣц. Ожи сѣ 'брáдѣў зноў —: трѣба вислáти Йівána до Чорткóва до млина. Оже казáў ксьондз склѣкати брáтчи́кѣў і поваспнáти ў мѣшкѣ половѣ замѣсь пасьнѣ. Ожи насѣцали половѣ і вѣтпровáдили до млина. Але прийіхаў

він до тоо млиvá тай вибіг чортók, тай питаїи : „Чогó ти ту приїхаў?“ А він каже : „До млина.“ — „А шóж ти їи за їіден такий, жи тиби трéба змóлоти?“ — А той каже : „Но, то ходї сьа пїдем борóти пёрше, їак маїим молóти.“ — Але їак зачали сьа борóти, так той Їівán поборóў чóрта. Так той чорт побїг до старшїх тай мильдúїи, жи такий-такий приїхаў до млина. А той найстáрший каже : „А ўжесь пробуваў сьа з ним ? А він ка : „Та пробуваў сьа, áле не мóна дáти рáди.“ — „Но, їак тó такá бїдá, так мýсиш їимú змóлоти.“ — Але понасипáли на кошї, — та полóва ! Тай побїг той кривїї до старшóго, а той старшїї каже : Їакé привїз, то такé милї!“ — І той так змóлóў, áле полóва полóвою. Але той, їак маў той молóти, то той льїг спáти. Змóлóў чїсто, ту полóву позбираў у мїшкї, позавїáзуваў і бóдит їиго : „Ўставаї, бо ўже тибї змéльнано.“ — А той ўстаў тай каже : „Нехай'но їа сьа подиўльу на мукú на своїу.“ — Їак той стаў, порозїáзуваў мїшкї, подивїу сї, — ба полóва ! — „А, чóрте ! Шо ти дóброго зробиў, жо ти замїсь пасьньї минї насїпаў полóви !“ — А то кривїї чорт буў, коло тоо ходїў млива. Тóї ўжи сьа прóси їиго : „Шо ти ў мéни хочеш ? Та їакéсь привїз, то такé молóў — той нїц не питаїи, 'но бїи. Ожи той кривїї чорт дївить сї, шо не жарт, і їдé до свóо старшóо і рáдить сї, шо с тим робїти. — „А ўжесь пробуваў сї — каже — з ним ?“ — „О, вже пробуваў сї, і рáди їе мóна дáти.“ — Ожи той стáрший сказаў розлэлати по шпихльїра́х, жїтньойї ї пшенишнойї, жоб їимú булá мукá. І те сьа розлэты́ло, познóсило і помолóло і ў мїшкї понасипáло так, їак булó ; і збудїли їиго : „Ўставаї, ўже ўсьо готóве.“ — Ожеж той кривїї каже : „Чекáї, сот їиго дупїло мать, їа їму за тї збїтки покажú штúку!“ — А тї старшї сьмїїу́ть сї с кривóго. — „Шо ти їиму — кáжи — зробиш за штúку?“ — „Їа — каже — пїду на перéд і вльїзу пїд мїст, — їак він бóде їїхати, їа їимú зломльу вїсь.“ — От, їакурáт так зробиў. Той шо'но вїїздїт на мїст, той вїхопїть сьа с пїд мóста, злáпаў за вїсь і вломїу. А той лап їиго за рúку — : „Їдї же тепér нид запїáсьтьа (де ўхóдит при запїáсьтьї вїсь, та тонкá) і завезї минї до дóму мукú.“ — Ожи їак він завїз до дóму мукú, ше на ўостáтку дóбре вибиў, — ожеж той їак прилэтыў до своїїх тих стáрших чортїу, — а той кривїї їак утыкаў, то аж вїпрїу — а тї стáршї зачали сї з неó сьмїїáти : „А вїдшї, кривїї, їа тибї казáў : не їди, бо шг наберéш...“ — Оже ксьондз подивїўши сї на ту мукú, ас страх їиго ўбїйньáў, шо ў такїм млиньї страшнїм буў і мукú чїсто привїз і нїц сьа їимú не стáто. Оже ксьондз сьа рáди брáтчикїу : „Гей, брáцтво, шо їа бóду робїў?“ Брáцтво ксьондза рáїи : „Маїгут їигомосьпъ вéприка ў саджú, — нех він їдé їиго колóти, óджи той вéприк їиго скальчї.“ — Ожи ксьондз кáи до Їівáсьа : „Їівáсьу, вїўостри 'но нїж, пїдшї вéприка вакóлиш.“ — Пїшóў Їівáсь до хльївá, а ксьондз череш шпáру дївить сї,

черезь сьціну; тай прийшоў Йівась до хлівá тай ка́же. „Кўцьу, кўцьу кўцьу, кўцьу! коло не́го — тай відвинуў шчигла тай траск вєприка ў лоб шчиглом —: вєприк перевернуў сы. Але ксьондз побіг до йімосьцьці —: „Гей, йімосьць, — ка́же — таж він вєприка не колоў, 'но шчиглом забіў. А миш то ма́ли таку зго́ду, йак йа йіго приймаў, а йа йіго нитаў: Шо ти схóчеш ў ме́не на рік, жи ти ви́будеш? — а він казаў: Йігомосьць, йа вийнце не хóчу ныц, 'но тибі йидно́о шчигла дам ў лоб! О, йімосьць, бідá! коли він вєприка забіў шчиглом, то він менé гоўшим забій ..“ — Ожи ксьондз сы ра́ди свойіх пара́фийа́н: „Пора́льте менé, — шо йа ма́ю с тим робіти?“ — А пара́фийа́не так кава́ли: „Йак йігомосьць найміта прийма́ли, то нас сы не ра́дили, — óджи про́шні йігомосьцьца, так нех йігомосьць зрóbлять: ми тілько б́удем йігомосьцьца ра́дити, нех йігомосьць виступлять с те́й пара́фийі хоць на мѣсяць, — йак він б́уде вѣдѣти, шо йігомосьцьца вже не́ма на ті пара́фийі, то й сам заберéть сьа — піде, чо́гож сьа б́уде трима́ти? — „От кава́ла йімосьць вѣдати вечэру слугáм і —: „Заберáйте сьа, йды́ть спáти.“ Обидво́йні сибі зачалі сьа ра́дити, йігомосьць з йімо́стейу, — óже йігомосьць ка́же до йімосьцьці: „Готу́й'но ти до́броо мѣшкá.“ — Нагoтовáла йімосьць до́брий мѣшóк, виччиніў ксьондз квати́ру, стаў па тавтѣм бóцьці, так ка́же до йімосьцьці: „Ти дава́й шо найлі́пше ў той мѣшóк, і жиби́сьмо ма́ли хоць на мѣсяць там гѣльа сѣбе харч́у.“ — Але Йіваськó то ўсьо чуў, шо вони́ там ўгорі́ли і зби́рали сы. Але йігомосьць ка́ут до йімосьцьці: „Ше там ті книшкѣ дай ми́ны, жи таму́б, до молéнійа йи во-во-во“ — але йімосьць ка́же: „Йди сибі сам возьми́, бо йа не зва́йу, де вони́ лежа́ть.“ — Ксьондз покіну́ўши мѣшóк трима́ти, і пішоў за тѣми книшкáми, — Йівасеві сьа прибуди́ти, жо ксьондз сьа ви́бера́йні — тра́ба сибі ви́бера́ти сьа. Оже він прийшоў до тóо мѣшка, Йіваськó, пидбу́рнў те шма́тья і вльіс сибі ў середніну туди пид шма́тья ў мѣшóк. Але ксьондз вийшоў с книшкáми докладáти мѣшкá тай ка́же: „Йди́но заўдава́й, мо́же б́уди й з ме́не“. — Ксьондз сьа пробў́йні заўдава́ти, — ба, не мóна тѣашко. — „Гей, ка́же ксьондз до йімосьцьці — йди́но заўда́й, бо не мóжу заўда́ти сам.“ — Прийшла́ йімосьць, пидйма́йні тай ка́же: „Б́уде, б́уде с те́бе, вже до́сить йи, вжесьмо набра́ли до́сить. — Так ксьондз заўдаў на сѣбе, йде, аз зипрѣў, а фурт ка́же до йімосьцьці: „Слу́хай'но, чи не йде Йіваськó за на́ми?“ — А йімосьць ка́же: „Ны́, не чу́ти ны́гдѣ ны́ц, вжесьмо покіну́ли йіго.“ — „А шо, йімосьць, не чу́ти? — „Ны́, — ка́же — не чу́ти.“ — Видийшли́ ше кавáлок, але Йіваськó сьа вѣдзвуйні в мѣшкú: „Чика́й менé, поóбнее!“ — „Гей, добродзѣйко, та женé за мно́у! тыка́ймо!“ — То той зноў йде, йде, — той ка́же: „Чика́й менé, по́пе ге!“ — „Гей — ка — десь блѣськó вже йи!“ — Але ксьондз вже змиг сьа, ўже не мóже да́лы ўтыка́ти, — так бу́ла блѣськó рѣка́, і ка́же ксьондз до йімосьцьці: „Тут ужé б́удемо ма́ти ўкóлыцу.“ — А йі-

мосьць ка́же: „Ну, то нехай́ буде́ і тут́ ўже, ту́ — кае, ма́йім блісько́ вóду і ўсьо.“ — От, воні́ сьа́ сибі́ разложи́ли коло́ тэ́йі рікі́, зазві́кле, йак то́ по сьніда́нью, ви́бера́йут сибі́ с то́о мішка́ шось прости́лі там, накрі́ти сьі́, — до́бера́йуть сьі́ аж до́ Йі́васька́ ў мішкú. А ксьондз ка́же: „То́ ти́, Йі́васьу, ту́?“ — А Йі́вась кае́ до́ йі́гомосьця́: „Та́ де́ йі́гомосьць то́ й́ йа́ там.“ — От, повечэ́рали сибі́ під рико́йу, ляга́ти спа́ти, — о́же йі́гомосьць ка́же до́ йі́мосьці́: „Ми́ польга́га́йім сибі́ побі́ч зві́тси, а Йі́васька́ то́ по́ложім ві́т са́мойі рікі́.“ — Але́ Йі́васько́ спа́ти не спаў, 'по́ сибі́ думку́ дума́ў, шо́ с тим зроби́ти. О́же він' ўза́ў ў но́чі ўстаў, йі́мосьць пересу́нуў до́ са́мойі рікі́, а сам там лы́г, де́ йі́мосьць ле́жала. О́же во́гори́ замі́сь йі́мосьці́: Па́ны до́брóдзьйіу, фстава́й, бу́дем Йі́васьа́ кі́дати ў вóду — о́жи він торкнúши ксьондза́ — „Бері́м кі́даймо́ Йі́васьа́ ў вóду.“ — О́жи ксьондз зи́ сну схопі́ў сьа́, Йі́вась за гóлову, всьондз за но́ги, та́й йі́мосьць у рікú. Але́ Йі́вась видивза́ў сьа́: „Ой, йі́гомосьць, йі́гомосьць, шо́ ви зроби́ли до́брого, — та́ж ви йі́мосьць ўто́пілі!“ — Ксьондз с то́о страхú хóди́ понад рико́йу, жи́б то́ йі́мосьць ві́ратувати, спотикнúў сьі́ і сам ўпаў ў рікú, ўто́піў сьі́. Но, то́ 'но́ Йі́васько́ сам і́іден ві́стаў, не́ма́ ксьондза́ ньі́ йі́мосьці́, — а Йі́васько́ стаў подума́ў: Шо́ йа́ ма́йу с тим роби́ти? — Поверну́ў сьа́ Йі́васько́ наза́д на клеба́ннійу, склі́каў сибі́ бра́ччкіў —: „О́жеж те́пер ми́нйі, бра́ччкі, ви́платы́ць за мій́ рік, йа́ сибі́ підú, а ви́ сибі́ гы́ньшого ксьондза́ шука́йте, бо́ вже́ то́го не́ бу́ло́ й́ не́ бу́де [Бу́ти буў, чо́му́ не́ буў? — о́дин з пры́сутних].“ — Івасько́ сибі́ забраў сьа́, пішоў аж до́ до́му, на гурльон. Гро́ші маў́ мно́го і ка́же до́ сво́йіх бра́тйў: „Виді́те, бра́тйі, дур́ны́, ви́ ході́лісьте на слúжбу, роби́вьісь і пра́цыва́вьісь, і ны́ц не́ ма́йш, і без вúха — без но́са і́іден з дру́гям прійшоў, — а йа́ прійшоў зо́ ўсьім до́брым, хо́ць ми́нйі ксьондз рíзьны́ мúки даваў і йа́ мýсьіў то́ стёр́піти і ксьондза́ слúхати. О́жеж те́пер ксьондза́ не́ма́, а йа́ с ксьондзвойі́ ру́кй гóспóдаром заста́йў.“

Записано в Берліні від господара Гілька Сеха в авг. 1895. р.

Пор. Недвля 1866, ч. 16; Драгомановъ, 349—352.

19. Капуш.

Маў́ ба́тько́ три́ сінйі. І і́іден ка́же: „Тату́, ми́нйі ў́же час до́лы шука́ти, йа́ підú ў сьвіт“. — І він і́ідэ́ до́ро́гойу, йде́, здіба́йи́ під гра́бом Капу́ша, і то́й Капу́ш на два́ лікты́ доўгий, а на три́ лікты́ борода́ доўга. І ка́же до́ то́го, ка́же: „Де́ ти́ йдеш?“ — „Іду́ ў сьвіт“. — „А чо́го́ж ти́ йдеш ў сьвіт?“ Ка́жи: „Бо́ йа́ хо́чу до́лы шука́ти“. — „Ходи́ до́ мени́ і бу́дем обидва́ молоти́ти ў студóлы. І так, — бу́ду пёршы́ йа́ говори́ў —

йак ти загикнёсь сьа альбо засьміійсь сьа, то йа тобі ма́йу пас здэрти від лоба аж до пйáти. А коли йа ўм́учу сьа, то ти бўдиш говоріти і ти мині́, йак йа засьміійу сьа, то ти мині́ пас здиреш, а йак нї́ ти ни засьміійсь сьа, нї́ йа ни засьміійу сьа, то бўдем обидва́ бороти́ сьа. А йак котрї́й котро́го кї́не, то той ма́йи пас здэрти́ то́му“. — І зачина́йи Капу́ш говоріти. Говоріт Капу́ш, а той засьміійа́ў сьа, і Капу́ш чим скóрше до ре́мня, — ві́тыгнуў ні́ж і здер пас від чо́ла аж до пйáти. — І за рік нима́ сїна, — дру́гїй підрі́с і ка́же: „Та́ту, йа піду ў́ сьвіт до́лы шука́ти.“ Ка́же: „Йак Бо́жа во́ля і тво́я!́, то іди́. Тамто́го нима́ ў́же рік, погі́б...“ — І йде він те́йу само́йу до́ро́го́йу і зноў здібáйи тако́го хло́па: на два лі́кты́ висо́кого, а на три лі́кты́ борода́ доў́га. І зноў ка́же йі́му, йак і першо́му. І обá зноў мо́лòтьба́ть І зача́ў Капу́ш говоріти, і той дру́гїй засьміійа́ў сьа; і Капу́ш зноў здер пас з лоба до пйáти. І нима́ два ро́ки снї́ў — підрі́с і дурнї́й Йива́сь. І ка́же: „Та́ту, йа піду ў́ сьвіт до́лы шука́ти.“ — Ба́тько ка́же: „Сї́ну, ни йди ў́ сьвіт, бо тамгі́ два бу́ли розу́мні і погі́бли, а ти дурнї́й, хў́тше погі́бнеш“. — І він зача́ў ба́тька просї́ти, і ба́тько пусти́ў йи́го. Іде він те́йу само́йу до́ро́го́йу, шчо́ і тамті́ два, і здібáйи ні́т тим самї́м гра́бом зноў тако́го хло́па: на два лі́кты́ доў́гого, а на три лі́кты́ борода́ доў́га. І зноў ка́же йі́му так, йак тамті́м двом. І мо́лòтьба́ть, мо́лòтьба́ть, аж і зача́ў Капу́ш говоріти, аж йі́му ў́ го́рлі́ вїсо́хло, — а Йива́сь ані́ не сьміійьт сьа ані́ не відзїва́йиьт сьа. І ка́жи Капу́ш: „До́бре, тепе́р говорї́ ти, — йак йа засьміійу сьа, то ти мині́ бўдеш пас здира́ў“. — І говоріт, зачина́йи Йива́сь говоріти: „Іду́ йа до́ро́го́йу, а там хóди́т хло́п і пла́че. І ка́жу: „Чо́го ти пла́чїш?“ Ка́же хло́п: „Бо мині́ пчо́ла́ з ў́лы́йа фты́кля́“. — І Йива́сь вьза́ў накрути́ў ужево́к і дївїть сьа, — а там ме́жи ста́дом кї́ньским пасе́ть сьа пчо́ла!́ Ві́н пішо́ў, ў́зваў повї́заа́ў но́ги ужеўка́ми пчо́лы і, ажеби чим скóрши прїйті́ до хло́па, ў́зваў сї́бі коня́ і йї́ди. І нараз ста́ў кї́нь. Йа: Ві́сьта́ ка́ра!́ Гайта́ ка́ра!́ — ані́ судї́ Бо́же з мї́сьця. Дїу́льў сї́ йа, — а йа на передї́ сїджу́, а зад ка́рої́ ме́жи ста́дом пасе́ть сьа!́ Йа прївї́ў зад до переду́ і вербо́вими клі́ньцями́ попрїшї́льваў. І нараз стої́т ка́ра. Дїу́льў сї́ йа, — а вербо́ві клі́ньцьї́ прївї́ялі́ сї́ і вїросли́ аж до не́ба. Лы́зу йа до не́ба, лы́зу, і прїшбóўим до сї́нїй і добува́йу сї́ до покóїїў не́беснїх. А там сьвяти́й Петро́ мине́ ни пуска́йи і ка́же: „Іди́ собі́!́ А йак нї́, то тебе́́ зїжену́.“ — І там дїу́льў сї́, а ў́ ку́тку ле́жїт йачмі́нна поло́ва. Зробї́ў йа гак іс поло́ви, зачїпї́ў за сї́нїи не́бесні́ і плегу́ мотузóк. І нараз вї́пльї́ў йа ў́сьу поло́ву, а тут два рази́ тї́лько до землі́ летьїти́ йак до сї́нїй не́беснїх!́ І йа ў́ горі́ увї́рву́, а ў́ нїа́ў до́гочу. І та́кім зьлы́з до землі́.“ — А Капу́ш тоды́ ка́же: „До́кїсь, Йива́сьу, бриха́ў, то йа ві́рву́, а тї́пер ў́же зїпра́ўды́ бре́мїш!“ — А Йива́сь покї́нуў цї́п, чим скóрше по ні́ж і здер по́йас від лоба до

пійати. І взяв Капúша за нóги і повісив на тiм самiм грабови, пiд котрiм Капúш сидiв. І Капúш кричав страшно і птахам в ночi спати ни дав. А братiй виднайшóв двох і понiс до шпитальу і вигой. І ўсi три прийшли до дóму. — І вже кiнець.

Записано в Боратинi брiдського пов. вiд парубка Луцька Кравчука дня 4. серпня 1894 р.

Пор. Етногр. Збiрник VI, 326—329 і IV, 157—161. і Сумцовъ, Разысканiя 181—187.

20. Хлоп і журавлі.

Посiйвав хлóб пшевицьу на пóли, — ходили там йимú журавлi. Так вiн взяв намочiв пшевицьу ў горiвцi и насiйвав на пóли. Поприходили тi журавлi, тóби пшевицьи сi найили і там польгали спати. Вiн вийшов ўрано зо швóром, взяв тi журавлi так ўсi повивив, повивив так до кúпи на швóр до рiвдú и себе ўпiв прививив. Вiн сибi гадав, жи, йак вони поуставут, то вiн йих ўсiх залапав, — а вони йак поставали, йак скричили, йак сi звесли ў гору, взяли летiти тай йигó взяли. Принесли го над лiс, — каже: „Вривив сi, то ўпаду до дiрева, покальчу сi.“ — Принесли го на такi горi великi, — каже: „Вривив, то забив сi...“ — Принесли го над вóду, каже: „Вривив сi, то ўтоплю сi...“ — Принесли го на такú багновину, тий вiн сi взяв вивив, тай йак сi ўпустив на дiв, так загриз по самiй карк. Взяла йимú на голови дiка качка зробила сi гнiздó, нанесла там йийиц. Прийшов воук тi йийици йисти, тай йих поив, ше му сi хтив по тóму ўпаскúдити на гóлову, на те гнiздó, такú му прихит хтив зробити [гей дóгид, жиби то маў вивив]. А хлоп йак сi ўмотави рúки коли фостá, йак крикне до воука: ага! — йак сi воук вивив ўтiкати, йак сi сiвне вiт хлóна, — тий хлóна, — тий хлóна з болóта вивив. Тай сi воук прервав i вiраз здох, а хлоп дивiру прийшов до своóв вобiсьти. — Йу ўсi.

Записано в Кожичах 1894 р.

Пор. Етногр. Збiрн. VI, ч. 641.

21. Мудрий дяк.

Буў сибi ксьондз богатий, а дяк буў дúжи бiдний, — вiн сидiв вiт ксьондза дúжи далéко пiт самим лiсом. Али раз кажи дяк до свéй жiнки: Тре йти альбо шо ўкрасти, альбо шо! Йа йду — кáи — до ксьондза,

там їи два пацьукі ў садзі [та йак хлыў] дўжи великі, йа йідноўо задушў, мўжи ксьондз минї йигў дасць.“ — Али прійшоў ин раз ў ночї до ксьондза в раднўм, — ў ксьондза ўже польгагали спати. Вин пїшў до саджў і вضاў тим раднўм накрїў йїдноўо пацьукá і лыг на вёго, колївнїм ўсадиў сї, вضاў йигў, задушїў; таї прійшоў назад до дўму. Кáжи до жїнки: „Задушїўм йїдноўо, али ни знати, йак з ним станїть сьа.“ — А жїнка до вёго кáжи: „Йа' ксьондз довідайїть сьї, шчо то ти так зробїў, скїне тебе з дьакá, і бўдем ше бїднїйшї.“ А вин кáжи: „Ньїц не пїтай, жїнко, йакось то вонў бўди.“ — Али на дрўгїй день вранў прїсїлаїи ксьондз кўхарку Голёну і кáи: „Йїцїть, реїннцьї, шось вас йїгўмосьць клїчут.“ — Прійшоў дьак до ксьондза, а ксьондз кáжи: „Знáйїти, рїїннцьї, стáла сьа минї прїча.“ А дьак кáи: „Шў такўїї?“ — Кáи ксьондз: „Пацьук минї дїїшў. От возьмїть, рїїннцьї, до дўму [ни дўбри сї грáпило йїмў? — один з прїсутьнїх] таї усмалїть і натўпїти минї хоть два гáрци смáльцьу, бо клўстїй такїй, аз за нáто, і йáбїм маў до дзвўнїў той смáлиц мастїти; а мнãсо те закопáйїте.“ — А дьак кáжи: „Йїгўмосьць, таб мнї жїнка вїгнала с хáти за такў рїч, шчоб йа коли здохлўго пўраў сї.“ — Ксьондз кáжи: „От, рїїннцьї, ни пїтайїти на жїнку, йа вам дўрно ни схўчу; за то...“ йа вам дам два кўрци жїта і корец йачмёну і корец пшеницьї за то. — І кáжи ксьондз до наймїтїў: „Возьмїть тўго пацьукá на фїру і два кўрци жїта і корец йачмёну і корец пшеницьї, ўозьмїть, завезїть то до дьакá і пускїдаїти йїмў. — Взьалї вонї, прївезли на двїр, а дьачїха за кўцьубу, так бўцїм, таї за дьакўм, а дьак забрáў сї таї ўцьїк у лыс. Наймїтї пускїдали то на дворї таї прїїхали назад. А ксьондз пїтайїть сї: „А шо там?“ — А наймїтї кáжут: „Ми то пускїдали на дворї, а дьачїха с кўцьубўїу пїгнала за дьакўм гет в лыс.“

Але раз зноў ксьондз прїслáў кўхарку по дьакá. Кўхарка прїїшла до дьакá, а дьак зь дьачїхойу йїў мнãсо с тўго пацьукá. Таї вонá прїїшла назад до ксьондза і кáжи: „Йїгўмосьць, та дьакї йїдбаць с тўго пацьукá мнãсо! Вин бї — кáи — здохлўго ни йїў, то вин мўсьїў сам йїгў задушїти.“ — А ксьондз кáжи: „Ідї, ти дурнá Голёно, та деб вин то минї робїў, йа на то не даїў вїри.“ — А кўхарка кáжи: „Йїгўмосьць, возьмїть мнї ў тўїу шáфу, де мўлокў йїст, замкнїть і завезїть до дьакá, то йа перекопáїу сї. Але так скажїть дьакўвї: нех вин ту шáфу на день вїнўсї до комўри, а нáнїч нїхáї вїнўсї до хáти, — скажїть йїмў, шо то бўди лышнї робїти сї сметáнка на мўлоцьї ў глáдўшчїках.“ — І взьалї наймїтї, завезли ту шáфу до дьакá і так йїмў наказали. Али дьак ни знáў, шчо ў шáфї йїст, шчо там сїдїт Голёна кўхарка; і дьак так робїў. Ўнїс він на день до кумўри, а вáнїч до хáти вьзаў ту шáфу,

— самі дьакі посыідали вечерати. Тай дьак кажи до жінки: — „А відиш, жінко, ти бойіала сыі мине пустити, а йа пішоў і пацьука задушіў, а типёр майім шо йіети і ше до того нам ксьондз даў хлыба досьце.“ — А кўхарка Голена ў шафі відізваіа сыі: „О — кажи — кобиі ти коіьку звіў, йак йа йіго годувала, пилнувала, а ти задушіў! Типёр вже тибі друіа штука ні вдаеіьт сыі!“ — А дьак дўжи пирількаў сыі, йак тоііі почўў; взьаў дьак, відікніў ту шафу, — а стоііала дїшчына сіра — він взьаў в жменьу того сіра тай нанхаў Голелыі поўну гўбу і взьаў йіі задавіў, назад засінуў. А за паіру день прійіхали найміті і взьалі ту шафу назад: а ксьондз заіра відікніў ту шафу: хтыў Голеліі роснітати сыі, шо такойіи (шо сыі дзыійіи), чи вониі говорілі ў чім, чи ныі. Али йак ксьондз глянуў на Голелу, тай сам пирількаў сыі — а Голеліа ў куточку сідіт таііак бос сінца, і поўна гўба сіра! Тай кажи ксьондз: „Чиш ти ні маіа шо йієіьт, та сіра, шо ти так сіром заіхала сыі! Коб жи ти буіа коіьки зыіа за теіі!“ — Тай післаў ксьондз найміта по дьакіа. Прійшоў дьак, а ксьондз русказуйі, кажи: „Йак мойіа кўхарка буіа тоды ў вас, йак ви мнїасо йілі, і вона відыіа, йак ви йілі мнїасо; вона прійшла ду дому і сказаіа: то — кажи — дьак мўсыў задушіти того пацьука нашо — і каже: ўсадыіьт мнє ў шафу і завязыіьт мнє до дьакіа, йа йіх післўхайу, шо ўониі бўдут говоріти. І — подныіьт сыі, — каже — реійьцьці: взьала, йіла сыр і задавіла сыі! Возьміть — кае —, той сыр з гўби йііі віберіть, нех ніхто не знаяі за ны.“ — А дьак кажи: „Жиби йа типёр до неіі браў сыі, шо ўонаіа така на мєніі напасьтє складала! Йа йііі ні хочу знати типёр!“ — Али ксьондз стаў просіти дьакіа, даў дьакові досьте грощі (по льўцькі) —: „Возьміть, з веіу шо зробіть!“ І даў хлыба дьакові і трўнку —: „Спраўте йііі — каі — похорон йакій!“ — А дьак взьаў Голелу напєред себе тай несє. Али дивіть сыі: йідєн брачнк навїяў цыілий тік пшенїцьці, а ныкоіго ні буіо ў студолыі. Він Голелу завыіє ў ту пшенїцьцу, і ўстроміў йііі колыіа ў кўпу у ту, нагорнуў пшнїцьці йііі ў фартушок, а сам пішоў, стаў за стодолоу. Али брачнк вийшоў тоі с хати, шо йіго пшнїцьца, дивіть сыі: хтось бирє пшнїцьцу! Лижай дручок коло хати, — він злапаў за дручок, прибіг до Голелі, ўдарїў йііі по голові, тай Голеліа гет залыіла ў пшенїцьцу. Тай дьак натходи —: „Шчо ви, — каже — Йіване, зробілі, там то ксьондзова кўхарка! Та ви бўдїти маіа дўжи вилїку бідў!“ — Взьаў дьак брачника тоіо Йівана завїю до ксьондза, каже: „Йігомосьць, таж ваішу кўхарку Йіван забїў!“ — І брачнк кажи: „Йа ні знаў — кае — шо то йігомостєва кўхарка, — каже — от, вагодїм сыі — каже —, нех ніхто не знаяі: йа вам дам — каже — два гїрци грощі, нех сыі за тїм ўубїїте.“ — А ксьондз кажи: „О, ны, — каі — йа ні прїстаїу на то, йа подаїу до сїду, а ви,

підити до криміналу на віки!" Али бра́чик Йіван стаў просіти ксьбндза, даў ксьбндзові скіне́ц гро́ші і дьакові скіне́ц гро́ші, тай ка́жи: „Заго́днім сы, нех пыхто́ то́го не зпа́йні!“ — Взяў дьак Голэну ў мішо́к і несé ў лы́с: десь закопа́йні. Али він йіде́ лы́сом і несé ту Голэну ў мішкú, здібаў він йако́гось зло́дья́на, — а той зло́дья́н ны́с мішо́к гро́ші, са́мі папиро́ві. Тай пита́йні той зло́дья́н, пита́йні дьакá: „Шо ти за йіде́н?“ — а дьак ка́же: „Йа зло́дья́н ййстім; йа за тобо́йу — ка́е — пита́йну дру́гій рік, — так до то́го зло́дья́на — бу йа ни ма́йу — ка́жи — до се́бні па́ри, а са́мому д́жи зле ході́ти кра́сти.“ — Тай ка́жи той зло́дья́н ду дьакá: „Шош ти ма́йніш ў мішкú?“ А дьак ка́жи: „Йа йіде́н пала́ц оби́краў — ка́жи, — гро́ші ни хцыві́м бра́ти, 'но тілько забра́вім на́чннья злоте, са́мі — ка́е — тальірки, видельца́, лошкі і горня́тка; на што мннн — ка́же — гро́ші, йак йа ма́йу задосе́нь ўже... А ти — ка́и — шо ма́йніш ў мішкú?“ А той зло́дья́н ка́жи: „Йа — ка́жи йідио́у па́на ўоби́краў, ма́йу по́вен мішо́к са́мнх паперо́внх гро́ші.“ — А дьак ка́жи: „Спо́чннньо те́пер тро́хн, пуляга́ймо, а по́тім пуўстайнімо́ тай піднм ўбідва ра́зом.“ А зло́дья́н ка́же: „Добре, йак ми сы ўбідва здібали, то ўже б́днм трима́ти сы йіде́н дру́гого.“ — Вьа́лні вони́ пуляга́ли, а дьак ни спнл, 'но ўсьо сл́хайні — а зло́дья́н фетаў потнхэнько, — д́маў, шчо дьак спнл — вьаў, свй мішо́к в грішнн покннуў, а за Голэну... в мішкóм заўдаў на плéчн тай побі. А дьак д́внть сы, шчо зло́дья́н Голэну вже від не́го фкраў, а свйі гро́ші покннуў, д́ма́йні: „Колька тнбе́ берн, йак ти та́кій д́рнній!“ — тай за гро́ші тай со́бі фты́к с то́го мнсьца́ до до́му. Прышóў він до до́му, роска́зуйні жннцы: „Йа — ка́жи — за та́ку дурну́ Голэну то йа ма́йу до́снть гро́ші.“ — І вьаў со́бі наку́пнў гру́нту до́снть за ті гро́ші і буў велі́кнм бога́чэм на цы́ле силó. А той зло́дья́н, шчо ўкраў відь дьакá Голэну, прнйшоў до до́му тай положиў нід лаўко́йу в мішкóм. А жннка йнго́ пита́йніть сы: Ну, шош там, чолові́чн, прнннсьснть шо, чн ны́?“ — А він ка́жи: „Йа прнннсьснть—ка́е—д́жн злóта. Ка́и: „Шош та́ко́йні?“ А він ка́жи: „Йа ўбнкраў йідно́го па́на велі́кого, набра́ўнм мішо́к гро́ші, али здібаў сы́ в дру́гнм зло́дья́ном, а той зло́дья́н ны́с са́мі на́чннья злоте: горня́тка, тальірки, видельца́, лошкі са́мі, і то ўсьо са́ме злоте. Мн ка́же полага́ли спáти, він засннуў, а йа фетаў потнхэнько, те на́чннья фсе від не́го фкраў і фты́к, а йнну́ свйі гро́ші покннуў“ — А жннка ка́жи: „То ше лы́нншн, чолові́чн, ны́ж гро́ші, бо мн хату ўбернмо́ фáйно.“ Ка́и: „Засьвнті́но, чолові́чн, нех йа ка́е поднўльу́ сы хоть на то, бо йа ше ны́гдн та́ко́у на́чнннн не вн́цла.“ — Вьаў чолові́к, засьвнтіў. а жннка ху́тэнько розвнзала́ мішо́к тай за ро́гн злáпала, за мішо́к, хты́ла внспнати то на хату́ і подвннті сы́. Вона́ піднвала́ мішо́к, а Голэна: хлáп! та́йак фля́к на хату́ (доп́ру ма́йóнток! — докннула ба́ба). Тай вони́ д́жн ўбóнн пнрнльа́кали сы́, шо то сы́ ста́ло, — тай ка́же: „Ух — ка́е,

— сколоў ііго ма́му! Дóбри він мині казаў, шчо ўже дрўгій рік за мноўу шука́й! Али він маў рехт, а йа — ка́жи — шче й цьілу ніч ни снаў биз не́го, а йа на той труп так ўважаў, шоб йа ііго ўкраў йак хўтко!* — Тай вьзаў Голéну, позбераў в мішок і завязаў на зад і заніс ў корчі тай поховаў. — І скінчила сьі ба́йка.

Записано в Берліні від парубка Василя Харчишина в авг. 1894 р.

Пор. Основа 1862, липець, 55; Аванасьевъ III, ч. 222; Schleicher 125; Haltrich, ч. 61; Chelchowski I. 54—61; Polaczek, 225

22. Мудрий наймит.

Буў сибі госпóдар і маў паймита і віслаў тóго наймита ў пóле горáти. І маў пса, називаў сьі Питрўшка. Дзў іімў хлѳб на полўдень, йак шобў у пóле горáти, і ка́же: „Пополўднай і дай Петрўшкови і цьілий до дóму на зад привезі!“ — От, він сьў полўднати: Петрўшку набіў, відігнаў віт сэби, той хлѳб узваў, роскройў, мнякўшку вірѳзаў і зьў, а Петрўшкови ни даў; а шкѳрку ўзваў, збѳў кілóчками і привѳз до дóму цьілий. Али Петрўшка буў лихий на наймита і вьзаў іімў ў вѳчир, йшли до дóму, — загнаў бикі іімў на колі, на плѳт: ті сьі волі поприбивáли на колáх. Прийшóў він до дóму тай ка́жи: „Далісьти мині такóго погóньча, шо волі позаганяў на колі.“ — тай ка́жи: „Мóжи ви, госпóдару, гнѳвайнти сьі?“ — А госпóдар ка́жи: „Ну, та нима́ за́нчо.“ — (Бо вони мáли такў згóду, шо, йак наймит влѳ шо зрóби, а госпóдар бўдить сьі гнѳвати, то він мáйи госпóдарові нóса відрѳзати, а йак бўдить сьі наймит гнѳвати, то госпóдар мáйи наймитові відрѳзати.) — От ўоні ў видѳльбу пѳшли собі до цѳркви (госпóдар з госпóдинейу) і мáли привѳести гóсьцьцѳ; казáли кўхарцьцѳ наварѳти — напечѳ, а наймитові казáли зарѳзати вѳцьцў, — а він маў ўвѳец цьілу чѳреду. Ка́жи: „Котрá бўди на теби дивѳти сьі, то ту зарѳж!“ — Він пѳшóў до хлѳвá: ті вѳцьцѳ ўсьі на не́го дивѳли сьі. Він ўзваў тай ўсьі порѳзаў. — І казáў: „Закришиш цѳбўльбу до мня́са до тóго і петрўшку!“ — А то буў Петрўшка, пѳс: він ўзваў тóго пѳса зарѳзаў, закришѳў ў мня́со. А кѳцька булá, Цѳбўльба називáла сьі, — і ўзваўту кѳцьку покришѳў до мня́са. Прийшли ўоні з гóсьцьцами, тай ка́жи госпóдар: „А зарѳзавѳсь вѳцьцў?“ — „Та зарѳзаў — ка́жи. А — ка́жи йа ўсьі порѳзаў, бо ўоні ўсьі на мѳни дивѳли сьі.“ — Ка́же: „ўкришѳѳѳсь петрўшку?“ — „А — ка́жи — зарѳзаў і ўкришѳѳѳ.“ — „І цѳбўльбу — кáв — ўкришѳѳѳсь?“ — „А — ка́жи — вóзьди на пѳйцу лѳжáла йѳ ўкришѳѳѳим.“ — „Бодáй ти еказѳў сьі!“ ка́жи. „А — ка́жи — хтош ту петрўшку криши!“ — кáв. — „Та — ка́жи — казáли петрўшку ўкришѳѳѳ.“ — Ка́жи: „Мóжи гнѳвайнти сьі, госпóдару?“ — Ка́жи: — „Нима́ за́нчо (бо він бойѳть сьі, шоб нóса ни врѳзаў, звáйти). — Ка́жи: „Шо ми бўдим,

жінко, робіти с тим наймитом, шо він нам такú білу рóби? Дúжи нас звишчиў...“ Кáжи: „Ти, жінко, будь ў дóма, а йа підú до коршми, напиў сьї.“ — А дúжи булó невідно ў ночї і болóто. І кáжи до наймита, шóби наймит зробиў йїмú дúжи сúхо і відно, йак він бúди йти с коршми. Наймит ўзяў полотнó, зачáў стелїги аж до сáмоїй коршми, і взяў запалиў студóлу. І пішóу до коршми і кáже: „Хольїть ўже, господáру, ўже відно і сúхо!“ — Господáр вийшоў: ўже сúхо і відно. Али дівить сьї: то йїгó стодóла горїт! Прийшоў він до дóму тай кáжи: „Шо ти минї наробиў?!“ — „А — кáжи — шож йа маў робїти, йак ви казáли, шоб зробїти вам сúхо і відно?“ — Тай кáжи: „Мóжи гнївайити сьї, господáру?“ — Кáжи: „Йáтжи минї ни гнївати сьї, йак ти минї такоїї бїдї наробиў?“ — Тай наймит ўзузяў, господáровї відрїзаў нóса. Господáр ўзяў йїмú мýсьїу заплатити, і наймит забрáў сьї і пішóу. Ўже ўсьа.

Записано в Берлинї від парубка Антошка Мороза в авг. 1894 р.

Пор. Драгомановъ, 349—352.

23. Чоловік і три жінки.

Такий буў йїден мúдрий і богáч, шчо вженїў сьї іс тромá жінкáми. Пойїхаў дї Львóва, там вженїў сьї з йїдноїу; він сибї купиў такú камїяницьу і там вона продавала, там сибї гиндель провáдила (такий склеп маў), а пóтїм він казáў: „Йа йду дáлы ше сибї шукаги вийнце“. — А пóтїм, йак він пойїхаў до дрúго мїста, то він ни ка-áў, шо він жонáтий, то він сибї шукаў і там з дрúгоїу вженїў сьї. То там зноў він сибї такий гиндель провáдиў (там йї зїстáвиў шось), а сам пойїхаў до трéтього мїста, кїльканайцїть миль. Так він зноў ка-áў шо він кавáцїр, вженїў сьї с трéтьоїу зноў. Н' áле вони йїднá дрúгоїї не а́нали, тай ті казáў, жи він тáм мéшкайи, а ті казáў, жи він тáм мéшкайи, а жáна ни звáла де.

Але заўши вони, йак він дóўгий час уже в них в жáдноїї ни буў, то вони вже хт́їли, — кáжна до нéго йїзала. Але йак йїх нїч ушхопїа, то вони фесї зайїхали на йїдно мїсце на нїч; али йїднá дрúгоїї ни звáла. Допїру йїднá дрúгоїї питаїи там: „Сконд пáнї? Йак пáнї сьї назїва?“ — Йак вони сибї зайшлї в мóву, і ўсї три йїднáково сьї називáют, по чоловікови — нїби кáжна сьї так пїши, розúмно? — ну, і таким спóсoбом, йак вони вже там до нéго добúли сьї фесї три рáзом, і вже дáлы нема шо з ним вогорїти. Ну, і шо робїти, — вони сьї йак порáчили — шож будúт, сварїги сьї ни випадáйи, ни помóже нїц. („І фесї три сьльубнї“ — додав Мик. Кравáцкий. — „А йáтже.“) і заскаржили йїгó до

суду. Оджи і суд то́го ни міг розібрати, значіт, йакби то ўсуліти; але відаў йім такий термін на цілий рік, ажéби ка́кна йиго здуріла („Та́ йак він йі“ — Мик. Крав), а котра́ найлі́нше здурі, то то́ буде йійі, а тих дві сибі підут так.

Але йак то́ ўже від до йидної написаў лист, жи він прийіди там на той на той день, то вона́ сибі заложи́ла, спраўля́йи весі́ля. Ожи він прийіаў до не́йі, там призна́йіть ся до не́йі, то вона́ каза́ла: „Йак, то йакі́сь рабу́сь! — ка́же — він ка́же, жи йа йио́ жінка, а йа ка́же — шоно за́муж іду́! Та в ме́ни — ка́же — висі́ля!“ — Ожи він вже вдурі́у (доўгі́й час там ни бу́ў) і ка́е: „Мо́же бу́ти, жи йа вмилі́ў сы́ (то ніч-но́йу поро́йу прийіаў)“... — Але пішо́ў сибі по сусы́дам, жи то, значіт, блі́сько йио́ до́му булі́: та бо ны́! та́кі то йио́ дім! То він зноў там прійшо́ў, жи то та́кі то йио́ жінка. То там ше йио́ хты́ли замкн́ути, там йио́ вбра́ли за тако́о спекуля́нта за йакбо́, жи він мо́е хо́че там шо ўкра́сти або шо, жи він ка́же, жи то йио́ жінка: — сам ін ни знаў, йак то зробі́ло сы́ вже. Вже значіт ро́зум стра́тиў з не́йу. Но, але він мислі́т: „Е, ма́ть тво́ю за но́ги! Йа ше ма́йу дві́!“

Піше до дру́гойі лист, жи він до дру́гойі вже прійіди. Одже та дру́га йак споды́вала сы́, жи він прійіди, то вона́ спі́ та́кий по́гріб спраўля́ла, шо йи́л чолові́к ўмер; то вона́ сибі з ѓуми тако́о мерца́ зробі́ла, жи то́ буде лежа́ти акура́т йак чолові́к („байсо́ваний“ — Мик. Крав.), і та́кий по́гріб то спраўля́йи. Там ф́ тім до́мі та́кий жа́ліб вели́кій повистаўля́ли... То він там прійіаў до не́йі і призна́йі сы́ до не́йі, а вона́ ка́же: вона́ йио́ ни зна́йи. Зноў йио́ за тако́о самбо́ рабу́сьа ўбера́йут, ка́е: „Мій чолові́к на катафе́лку лежи́т, умер, а той — ка́е — при́ходит і ка́е, жи йа йио́ жінка!...“ — Він зноў сы́ абала́мўтиў, гадаў сибі, жи до гіншого́ до́му в но́чі зайшо́ў, значіт, ни ўтра́мў до сво́о. Але вийшо́ў на двір, там пішо́ў сибі по сусы́дах, фе́рда там убішо́ў значіт, — та бо ны́! та́кі то йио́ дім! там, де той умере́ц йи. Верта́йи нава́д і та́кі там сы́ чинля́йи го́стро до не́йі. Там йио́ зноў хты́ли гарештува́ти. С то́о фе́рбо́ він зрика́йіть сы́ йійі, піше до тре́тьо́йі, шо він прійіде, — йак ше ў тре́тьо́йі му ўдасе́ть сы́? Але йак прійіаў до тре́тьо́йі, то вже зви́кли йак до жінки, вона́ вже йи́му ны́ц не робі́ла. Але там ўже він бу́ў йакі́й час доўгі́й з не́йу, але шож то, — йак та́кий бога́ч, то булі́ льока́йи в не́го, то він йак льага́ў, то йио́ роззў́ли і розды́гну́ли („До́бре бу́ло вигадувати!“ — Мик. Крав.), а йак ф́става́ў, то йио́ й вмі́ли і взў́ли і вды́гну́ли, а йі́сти піти то́ вже шо хты́ў. Но, але на́раз, йак він розібраў сы́ і лы́г спа́ти, і то́ фе́рво сво́йи шма́тца поскладаў на та́кім сто́лику (а заўше луби́ў кнй́жку чита́ти в лі́жку сибі або йакў́сь там га́вэту: то там на тім сто́лику то ўсе́о йиму́ було́: сві́тло, цига́рок, вбра́ня фе́рво ли́жало коло́ не́го) — йак він вже засну́ў, то вона́ йиму́ да́ла

такій волі поньухати, що він заснуў на пару діб; і топіру йго вьзала і затаскала до гіншого царя, сумного?), до гіншой землі і там віддала йго до войска; і там росказала ту своєю причину, заплатила тамўо с пару тисьбачі і жиб вони йго там трюха роуму наўіши. Ну, і він, значіт, йак він тут льагаў спати, то він знаў, де він льагаўи, а йак він фставаў, то були слўги зарч коло него, вода, тамво. Але йак там ті жомьіри поўставаїи, лалі йїму такої волі поньухати, жи він вже маїи фстаїи, і зачинаїут йго бїги („Такю пача!“ — старий Гананїна). Він схопїў сї, ни знаїи, шо сї роби: льагаў ў такім пачетві спати, ўстаў межи войском! І стаў і стоїт, дїзїть сї. Той кажи: „Чому сї ни збираїиш?“ — то він ни хїи. Друїй приходїи, тай йго ф писок. Він каже: „Зашчо бїиш? Йа ни знаїу, шо сї роби с тим!“ — Третьїй приходїи, друїй раз йїму даў —: „Фчєрась — каже — знаў, а нїнї ни знаїиш?“ („Ах, моя годїио!“ — Мик. Крав.) Шо робїти, бїут... („При войску нїма часу: бїут і плакати ни даїут“ — Мик. Крав.) Ну, трєба сї ўже збирати по йакомусь. Отам йїму вже, зачаў сї збирати, вже йїму помогли, ну, вже виходьать на двір, штельуїуть сї до глїду: він зноў не знаїи йак — той зноў йго ф писок —: „Фчєрась — каже — знаў, а нїнї ни знаїиш?“ („Бакї йїму забиваїут“ — стара Гананїнїха). То він вже цалком одурїў, вже ни знаїи, шо сї з ним роби. Тї зноў бїут: ни знаїи, йак ітї. — „Учєрась — каже — знаў, йак ітї, а нїнї ни знаїиш?“ — Досїть, цїлий рік йго так мїнили. Але вже потїм, то вже йїму було трюха льїше, йак він сї 'брїхтуваў; 'но заўше він ни знаў, шо з ним робїть сї, а нїгди ни знаў, де він йи. Але йак мнєўў рік. йак він льїг спати, то ўона прїїїхала і заплатїла там то ўсьо, дала йїму зноў такої водї там поньухати, шо він заснуў на пару час, і вьзала йго назад до дому і положила йго на тїм самїм лїжку, і там то фсьо лежїт, вїт тоо часу, йак він тоды льагаў на тїм самїм лїжку, і тї самї слўги, те саме ўсьо, та йак він зїставаў. („А там ни було тоо?“ — Мик. Крав. „Анї! Там по жордї давати, ше й поранїли йго там“). Ну, дала йїму зноў такої там водї поньухати, шо він там вжиў, — досїть він йак схопїў сї, йак звїкльї при войску, гїстро, досїть вона йго нїтаїи, дльа чоо він так гїстро фстаў, бїцїм вона нїцї ни знаїи. Він кажи: „Бїї сьа Бїа — каже — по йакому то йа — та йа бїў в войску — кае — йак йа льагаўспати, і ни знаїїм навїть, дє буў в войску!“ Вона каже: „Е, бїї сьа Бїа! Шо ти говорїш — каже — такї — каже — глїства говорїш! В очї сї тобї — каже — снїло, черес сон, а ти тепєр — ка — за праўду ўбертїїиш!“ — То він ўже, значїт, цалком удурїў, він вже ни знаў, шо з ним робїть сї. Він йї показуїи, шо йак йго в войску порубали, аж йїму докторї шшивали, і такї шрами йи, знакї — вона каже: „То ти з малєньства мўсьїў так матї.“ — І значїт, він цалком удурїў, він ни

знаў, йак він на сьвітї жлій. („Вже іна́кше ни випда́йи“ — Мик. Крав.), і такі ни знаў, шо то робило сї і йак то сї робило.

Аш ту вони́ по́тім три зноў збира́ли сї до кúни і взьали́ йиго́ і по́йхали́ зноў на то́й те́рмин, ше раз, і ка́жна приста́вля́йи, йак йиго́ зду́рила. Одже та перша, шо весьли́й спраўля́ла, йак но він при́йхау, до першо́й, приста́вила сво́йї. „Но — ка́же — тось му́дро зду́рила йиго́!“ Прийшла́ та дру́га с тим по́грибом. — „Но, тось таже — му́дро — ка́же йиго́ зду́рила!“ — Але йак при́йшла́ та тре́тья, приста́вила сво́йї, йак вона́ зду́рила, то́піру там йак зачали́ розбира́ти там ті су́ддьї, там хто йїх там су́диў, — та́й найму́дрїши́ такі та зду́рила, шо до во́йска йиго́ взьала́. Та́й він с то́йу тре́тьо́йу жи́йї й до то́о ча́су, а тих двѣ то йа ни зна́йу, де пішли́.

Записано в Берли́нї бродьско́го пов. від господари́ Каро́льва Луго́вого д. 6. лив. 1895 р.

Пор. Жите́ і Слово́ III, 381—384.

24. Вдячний злоді́й і збиточна небі́жка.

Було́ таких два бра́ты, йидѣн бога́ч, а дру́гий бідний. Алеж то́й бога́ч ни маў дьти́й ави́ йидно́го, а то́й бідний ни ми́г сї обт́рїпати з дьти́й: маў мно́го дьти́й, а ўсе́ї дрі́бні. Го́рко йиму́ тї́ї дьти́ було́ году́вати, бо й ни маў чим, не го́ден було́ заробі́ти. Притисну́ў йиго́ тьши́кий рік, біда́, го́лод, та́кий, жи́ замáло дьти́ ни по́гинут. Маў він йидну́ коро́вицьу, — так тим дьт́ьям була́, йак ма́ма. Ра́диг він сї зо́ жінко́ў —: „От, ни́бого, дьти́ з го́лоду́ гі́нут, моло́ком сї не ви́живимо, ави́ дьти́й ни ви́году́ймо... Ой, тре́ продáти, купи́ти дьт́ьим хлѣ́ба“. — Жінка́ йиго́ до́бра бу́ла і йиго́ гадо́к посл́ухала. Оджи́ зьвѣ́ він коро́ўу на ши́уро́к і веде́ на йа́рмарок. Прода́ў ін тѣ́йу коро́йу ни за вели́кі гро́ші: зьвѣ́ може́ два́йцьїть зо́лотї́х, або пѣ́нтна́йцьїть, а да́льше ни. Одже йде́ він с то́го мѣ́ста, купи́ў бохо́нья хлѣ́ба дьт́ьом, а рѣ́шги гро́ші ни хтѣ́ў мѣ́нїти. Іде́ коло́ шибени́цьї, а там — ка — привѣ́ли злоді́йчука́ вїшати, ма́ленького хлѣ́пцьї, може́ маў пѣ́нтна́йцьїть ли́т. — „Ой, — кри́кнуў так йидѣн пан — хто си́ тѣ́йу ду́шу сподо́байи, неха́й си́ ви́купит“. То́й хлѣ́п мило́се́рний буў, — жалѣ́ му сї зроби́ло, ви́кинуў тих пѣ́нтна́йцьїть злѣ́тих і то́о хлѣ́пцьї ви́ткупи́ў. Ой, йде́ с тим хлѣ́пцьїм до до́му і нисѣ́ то бохо́ньї хлѣ́ба, розлу́пиў на дво́йи, сам зьѣ́ полові́ну і хлѣ́пцеви даў по́ловіну і зоста́ў бѣ́даком. Від дьти́й коро́ўу про́даў так йак рѣ́дну ма́му і мно́го дьти́й ма́йи ўдо́ма, а й ше си́ йидно́ купи́ў. Стаў сї жи́лувати, жи́ ду́же бідний, і зьвѣ́ пла́кати до́ро́гоў. Йак то́ Бог да́йи бідно́му чо́ловікови, а ше й шчи́рому до то́го, — про́даў коро́ўу, купи́ў хлѣ́пцьї. — „А може́ жінка́ менѣ́ ўдо́ма бу́де бі́ла...“ Хлѣ́пце́ ка́же: „Ви, тату́сьу,

не гризѣт сѣ, — йак ва́ша жінка бу́де до́бра і ви, то йа вам віддычу. Йак прийдем до до́му, йа сибі ста́ну ў сы́нбо́х за двѣрми, а ви пі́дете до ха́ти. Йак сѣ жінка бу́де з ва́ми сва́рила, — йа буду́ слуха́ў — то йа бу́ду ты́каў; а йак бу́де ма́ла до́бре се́рце на вас, то йа буду́ маў шче льпше“. — Прийшо́ў чолові́к до ха́ти, а наймито́к сѣ зоста́виў у сы́нбо́х за двѣрѣма. Ка́же до жінки: „Ой, ўстава́й, вибо́го, свѣ́ти, бо ўже ла́зати ни мо́жу, таким сѣ згриз. Пішо́ўим до ме́ста, прода́вим коро́у, а нѣчо́гом си не купи́ў, іно́ наймитка́“. Ды́ги поўстава́ли, ўты́шили сѣ зо со́ну, жи ба́тько ўже йи з ме́ста, — ка́жде о́жѣт до та́та і шчебе́че: „Ой, та́ту́нбу, шосте нам купи́ли?“ — Зроби́ў йіму́ сѣ вели́кий жа́ль і зви́ў пла́кати: — „Ой, — ка́е — жінко мо́я коха́на, кі́пске мо́й се́рце, бо зава́дто до́бре. Прода́ўим — ка́е — коро́у і зви́ў пѣйтнайца́ты зло́тих і купи́ў — ка́е — бохо́ньї хлы́ба, а ре́шти жа́лува́ўим ми́ньїти. Ішо́ўим — ка́е — коло ші́беницы́, а там — ка́е — ви́шьили ма́лоо хло́пцы. Крѣ́кнуў йіде́н пан: Мо́же си хто бу́де шчы́сливий, най си то́о хло́пцы віткúпит! Але йа си — ка́же — гада́ў, жи то мо́йї шча́сьты, а йа ви́джу, жи то ни́шча-сьты...“ Ка́же йіму́ жінка: „А де́ж той хло́пец?“ — „Ой, — ка́же — сто́їт у сы́нбо́х за двѣрми“. — „Стѣй, — ка́же — не гризѣ сѣ, — мо́е то бу́ти, жи то шча́сьты тво́її. Мо́же нам — ка́е — Бог заки́руйи сво́їим дýхом, мо́же ми будѣ́м жи́ли у свѣ́ты і так...“ — О́же той хло́пчина то ўчу́ў і ўты́шиў сѣ, ўсту́пайи бес поро́г до ха́ти. Провѣта́ў сѣ з господа́неў: — „До́бре ма́йїте, господа́не, жи сѣ не гризѣ́те, йа вам шось тро́ха допо́мо́жу. Бу́ду служи́ў ў вас йіде́н рік, а на да́льше вас поки́ну, але вам надгоро́джу, жи сѣ будѣ́ти ты́шили тим. Бу́ду ў де́нь спаў на ви́сьць, а ў но́чі бу́ду на вас робѣ́ў і льпше вам зрѣ́бљу, йак ва́ша коро́уа“. — О́же те́пер обначу́ва́ли сѣ господа́р з господа́неў і зо сво́їими ды́тьми ў ха́ты. Злы́з він у пі́зні го́дины́, ў перу́бенах (йак льу́ди висипльѣ́ють сѣ дýже) з ви́шки і пішо́ў на село́ пра́цува́ти. Пішо́ў він по ко́мѣрах, нады́баў пе́чене й ва́рене: хлы́б і рі́зні мѣ́йса печѣ́ні, солонѣ́ну, понабира́ў на се́бе мнѣ́го і пѣсе́. При́нѣс до ха́ти до сво́о господа́ри, поста́виў на сто́лы, а сам пішо́ў на ви́шку начу́ва́ти (де́нь маў за ні́ч). Ста́ла господа́ни́ ра́но, побачѣ́ла на стѣ́л — „Ой, йи мнѣ́го, йидѣ́еньї, ва́рене й пе́чене“. Помолѣ́ла сѣ Бо́гу і поды́кувала. І збудѣ́ла чолові́ка і сво́ї ды́ти, ка́зала йім сѣ поўмѣва́ти і Бо́гу помолѣ́ти і — „Будѣ́м сьньїда́ли!“ — Посьньїда́ли самѣ, али тре́ полѣ́ти й наймитко́ви. Наго́товѣла йіму́ мѣ́йса на тарѣ́ль і бу́лку, пода́ла йіму́ на ви́шку, жи́би він посьньїда́ў, і на́казауѣи ды́ти, жи́би то́то бу́ло ты́хо, жи́би вѣхтѣ́ то́го ни знаў — „О́же, ды́тоньки, посьньїда́листе, помолѣ́т сѣа Бо́у і йды́т сибі́ на подві́ри і ба́ўти сѣ“. — Пішо́ў він, по́льга́ли вони́ сибі́ спа́ти, на дру́гу ні́ч, а наймито́к з ви́шки іде́ зноў на село́ пра́цува́ти. Ой пішо́ў він по сусѣ́лах, по бога́чо́х, при́нѣс мѣ́шок круп і мѣ́шок му́кѣ. Поста́виў у ко́мѣрі, збудѣ́ў господа́нью, жи́би си зам-

кнѹла комору, а сам пішоў на вішку. Пішла господиня, засвітіла свѣтло, подивіла сѣ ў коморі — : „Дуже добре йи, ўже майим чим жити“. Прийшла до чоловіка і каже : „Ўставай, чоловічи, ўмивай сѣ, моў пацьбир і просі́ Бóга за сво́го наймитка́, бо то не йи твій наймиток, тілько наше шчась-тьи“. — Доглядайт наймитка́ і так йигó шьнуўйт, і дьги і господар, аж не знайт го де посадити. Просьать йигó до хати у лішко спати, бо на вісьцьї йимѹ зле — : „Ой, лѣкше минї, господине, на вісьцьї начувати, нїж на шибеници сѣ бамкати“. — Пішоў наймиток на дрѹгу ніч по па-на́х, по жила́х, понаносиў срібла і злота, принїс до сво́о господарі, по-си́паў на столї, аж сѣ ў йигó до́мі відко було́ (від срібла і злота — то ў ночі). — „Зачинайти, господари, фабрикѹ, стаўти сибі будинки і ку-пїйти сибі худобу і купит сибі па́ру кавалкїў польи, жи́бнети мали йакѣсь господарство...“

Спит наймиток на вісьцьї, але свїй звичай усе рóбит: у день спит, ў ночї праўїи. Піднїс жи він сво́о господарі на великого па́на, на великоо господара, ўже льнїшїй, йак йигó брат буў. Приходить йигó брат до не́го, знимаи шїпку і йимѹ сѣ кланїи. — „Де ти сѣ, брате, то́го дочитаў, жи ти сво́ї такіа майиток заробїў?“ — „Ой, — кае — так сѣ Бог змідуваў над мо́їми дьтїми дрібїи і надо мноў і над моў жінкоў...“ — „Ой, повідж минї, брате, праўду, з йакóо ти повóду до то́го господарства дїйшоў?“ — „Радь сѣ, — каже — брате, так йак йа сѣ раджу ж жінкоў по но́чи, не спи, най тибі так голова́ вїсхне, йак минї, — то й ти будеш маў“. — Каже той брат, жи перше буў богачем, прийшоў до сво́її жінки і каже: „Сираўльїи́мо ми поминки“. Але ў то́го брата старшóго, богачїи, була ше старá ма́ма. — „Ой, — каже — ми справим поминки і заклїчем брата до се́би і братовѹ. і ми йиго ту — каже — напоїмо і йигó жінку, він ту бóде забаўльїй сѣ, а ти вольмеш старѹ ма́му заведеш до брата до сїнїи. Тамка йи старá скрїнї (так йакби тойó сусїк во), і посадиш ма́му ў тѹиу скрїнѹ. Вони — каже — звїнци поприходьать від нас понапївани і будѹт сибі шось повідати, а ма́ма будѹт слѹхали і нам прийдут і нам росповідѹт усьѹ праўду“. — Взїла вона́ старѹ ма́му і заирова́ла тамка. — „Ой, нати, ма-мѹнѹ, тѹтки будете йїли сир, будете начували, доконайте сѣ праўди і нам повїсьте“ — і сама повернѹла до сво́о чоловіка. Забаўльїи сѣ кавалок з вѣчїра. а ўона́ сибі нагадала, жи ни дала ма́мі водї, — трѣба занести й водї. Наймиток помаленько сѣ схобиў з вішки, ссѹнѹ сѣ до ма́ми і взїў старѹ задусїў і напхаў йи поўний пїсок сїра і ка-аў, жи старá сѣ ўдавїла, і сам польїз на вішку. Понѣсла вона́ ма́мі воду, — смóтрит, — а ма́ма неживá! Б' але дївить сѣа до пїска, — а ма́ма сѣ ўдавїла сїром. Прийшла до до́му до сво́о чоловіка с тим льїком і взїла повідати. Гóсьцьї сѣ ў хатї забаўльїйт, а вони потихенько пішли і при-

несли маму до дому до пекарни і посадили меж горшками. Дали старі пиріг в руку, жиби старá йла. Упхали їй пиріг ў пісок, різом, ше й до того сир. Напхали їй поўну губу, замало їй щéки не тріснут. Самі прилégли до хати і кричат гваўту: „Ой, ходым 'но, гóсьцьи, бо сьі наші мамуны ўдавили!“ Повилбгтали гóсьцьи, взяли стару водоў відливати, — але старá ўже й ўдеревіла. Поросходили сьі гóсьцьи, а брат в братом сьі радит. — „Ой, трéба, брате, дати до ксьбндза знати тай трéба стару маму поховати...“ А той брат старший буў Йіван. Поховали тўйу маму з великоў парáдоў, дóбре ксьбндзави заплатили, бо було вiтки (бо вона лишила майиток). Пішло по тим похорóньи, оні сибі польгагали спати. Той богач лыг удома спати, а той бiдний пішоў до свóго дому, до свóйих дьитий зо своў жiнкоў. А наймиток сьі сьунуў з вишки, взяў сибі лопатку, пішоў на цвiнтар, стару маму добувати. Прийшоў на цвiнтар, добуў стару маму, ўхóниў на плéчi і несé до дому. Принёс до того богачий під вiкно, зьиў, напéрiд себе постаўиў у вiкни і взяў кричiти: „Йивани, Йивани, а ти спиш?“ — „А хтож там клiчи? То ви, мамуньу?“ Кáже: „Йа, йа, сiну, йа. Ой, ўозьмi 'но, нибóжи, ти дўже свóму братови зробиў криўду: ти тайиш мнóго пóльа, а йимé ни даў. Ўозьмi 'но — кáе -- дай йимú ше два кавáлки пóльи, бо будéш в ним мáти суд на тамтiм сьвiтi.“ — „Идыт, мамуньу, йдыт, йа ўже то зрóбьу.“ Взьиў той наймиток стару маму занёс за хату ў базникi і постаўиў (ше на дрўгу нiч) і сам забраў сьі і пішоў на вишку. Ўстаў богач рáно зо спаньи і повiдаий жiньцьи: „Ой, жiнко, так i так, — наші мáма приходили i ўпоминали сьі о братову криўду —: Возьмi — кáже — допоможi му!“ — „А шож ти казали дати?“ Кáже: „Казали дати два кавáлки пóльа.“ — „От, знайиш шчо, йак трéба дати, то возьмi i дай.“ — Приходит брат до брата рáно —: „Ой, ўставай, брати, бо мамуны бiли...“ — „Ой, знайу йа тотó, брати, сам i говорiўим до свóйи жiнки, — наші мáма бие часу ўмёрли, пирогом сьі ўдавили, то такий будiт ходили (ше йигó настрашиў!)..“ — „Ой, йди, брате, заклич сибi сьвiткiў, бо казали тибi дати два кавáлки пóльи...“ Брат сьа тим ўтышиў i живенько побiг за сьвiтками. Привиў сибi сьвiтки, даў йиму брат руку, пiтнисаў сьі йимú на два кавáлки пóльи. — „О, дякуйу ти, брати, за тўйу лáску, а наші мáми дай Бóже цáрство небéсне. вiтпочiвок!“ — А вона стоийт за хатоў ў базнику. — Прийшло на дрўгий вéчир, — сьувайи сьі наймиток з вишки. Пішоў потихенько ў базник, ўзьиў стару напéрiд себе i зноў писé до вiквá, i клiчи: „Йивáne, ци ти спиш, ци слўхайиш?“ — „Ой, мамуньу, ни спльу, бо страх мáйу. Чось ви минi ни дайти спокóйу...“ — „Ни дам йа тибi спокóйу, допуки ти сьi ни зримайиш в молóтшим братом. Ти сьi запомiг, а вiн бiдний. Давись йимú пóле, óже дай му ше й тiйi молодi кóны, бо вiн не мáйи чим на пóли робiти.“ — Ой, чекайи брат

до раньї, вже й ни досипльїи, — той зноў поньїс навад ў базник стару. І дупіру побїг собі рапенько до брата. — „Ой, зле сї, брате, дьїи!“ — „А шчо ж там такоо?“ — „Ой, брате, мама зноў бїли! — „Ой, чо ж вони потребуїут?“ — „Ой, казали, жиби йа ти ше даў тїї молодї коньї.“ — „От, видиш, брати, жи йа ў тебе ни вимагаїу, але мама видьять на тамтїм сьвїтї, йакїй з нами суд бїди.“ — Пішоў собі привїў ті самї сьвїдки і даў їму брат рїку і пїтписаў їму ше пару конїи. — „Ней тибї, брати, Бог даїи, так йак ти минї, абсьемо ўже булї спокїи, а наші мама най з Богом спочиваїут, най сї не метрїжат с тамтоо сьвїта на той.“ Пішоў брат, з дьїточкамі, запрїг їму брат коньї до вїза, посадиў дьїти на вїзок, і ўже сї дьїти тїшут, жи від стрїиа їдут (ше нїгди ни їхали, йак жиїут). Забавило то до вїчера, і смєрко сї, наймиток з вїшки злавїт зноў. Пішоў ў базникї, взьїў стару наперед сїби і приньїс до комїри, до старшого брата. Стоїала їднї дьїшка сїра і дрїга при кїпї, а трїта масла. Взьїў тон наймиток ўсадиў їднї рїку у їднї дьїшку старїї мами, а дрїгу рїку у дрїгу дьїшку ў сир, а дьїшчину з маслом постаївиў її під гоову. І забраў сї і пішоў. Вїйшла госпїдїнї рано по заспу до комїри, зобачила трїпа ў комїрї і зльїкла сї, наробила гваўту на цїлє силї. Летїт плаче с комїри до хати —: „Ўставай, чоловічи, бо мама ў комїрї!“ Схопїў сї госпїдар, прильїгаїи до комїри і зь лїку ўпаў на порїзї. — „Ой, бїгаї, жїнка по брата, бо йа ўже тоо клопоту не годен вїтримати...“ Побїгла жїнка, по брата —: „Ой, мїй шваїгре солїткїй, ходї, бо клопїт.“ — „Шчо за клопїт?“ — „Мама йи ў комїрї.“ Али шваїгр збираїи сї, але не квїпит, вїн дїже ўсьо дїбре знаїи. Приходїт до брата і сьмїїи сї. — „Чо ж ти, брате, такїй грїзлївїй, — йа тибї казаў ўже даўно шче на перед, жи то сї такї так буди дьїїало. Бо наші мама без часу вмерла, пїрогом сї ўдавїла, — то такї будє ходїла (ше го страїит!) Ни жалуй, брате, грошї, бїїаї до ксьїндза, красенько попросї, дїбре заплатї, най їїгомосьць маму поховаїут на твєрдо.“ — Даў Йїван до ксьїндза знати, — ксьїндз сї застанївїли: шо то за їнтарїс, так нїгдє ни придаїи сї... Попросїў ксьїндза красенько, заплатїў хорїше, — ксьїндз сї пофатїговали і маму поховали. — „Ой, ходїж, брате, до мене — до того молїтшого брата казаў — тай возьмї сїбї той сир, тих двї дьїшки, і тоїи масло, бо ў мєни дьїтїиї нїма, а ў тебе йи, а моїа сї жїнка брїдїт, того їїсти ни бїди, а ў тебе дьїти дрїбнєвкї, то зьїдїт.“ Брат пішоў по жїнку і забраў той сир і масло і несє до дому, тїшїт сї і дьїти сї радуїут —: „Дивїт сї, дьїти, шо нам бабїнї наскладали, нам і то стрїи даїи. Покльїкаїте, дьїти, мїўте пацьїр за бабїнїну дїшу, жиби їм Бог даў царство нїбєсне на тамтїм сьвїтї.“ Подьїкуваў вїн Боу за своїїи дьїтїиї і за свої жїнкоў і польгаїли спати. Наймиток сї сїнуў з вїшкм уў

ночі і взьїў лопáтку, пішоў на цвїнтар: Добуў стару́ ма́му і назад принїє до до́му. Пішоў до карника́, — перепрошїїу напичеви гонору — там булі два пацьку́к, годівані порідні́ б́ули — і взьїў ті пацьку́к подусїў и попоро́ў, їдну́ р́уку ўстромиў у їднóо пацьку́ка у живіт, старóїи ма́ми, а дру́гу р́уку ўсадиў у дру́гого і так зоста́виў. Сам забраў сьї потихе́нько і польїз на ви́шку. Спит Ї́ван у ха́тї і сл́ухайи — : Бо́гу дя́кувати, вже ку́ри сьївїа́ют, а вже нашо́їи ма́ми ни чу́ти. Вже може Бог дасьть, жи вже будé спокї́й.“ Прихо́дит до бра́та ра́но і тьїшнїть сьї — : „Ой, бра́те, хвалїти Го́спода, вже нашо́їи ма́ми то́їи но́чи не б́уло.“ — А вона́ ў карнику́ їи, вони́ не звїа́ют шче. Повнпраўльїїу чéльады до робо́ти, наїмичка нагото́вила для пацьку́кї їїсти і понéсла. Прихо́дит до карника́, вотварїїи, а старá межи пацьку́ками: устроми́ла р́уку ў їднóо пацьку́ка, а дру́гу ў дру́гого і так трима́їи. Ўульїкла сьї наїмичка, прибіга́їи до госпо́дїїи. — „Ой, ходїт, госпо́дїне, бо старе́нькі мату́сї їи ў карнику́ межи пацьку́ками. Зїбра́ли пацьку́к до рук і ни го́дин підне́сти.“ Вибїга́їи жїнка з госпо́даром, на ту робо́ту дїу́льаьт сьї. — „Ой, чолові́че, то ўже їакїсь нишча́сьтьа. Бїїа́ї 'но до бра́та, даї знáти, жи зноў маму́ньи їи.“ Побїгла наїмичка до брата — : „Ой, ходїт 'но, тату́сью, до нас, бо старе́нька мату́сї їи зноў.“ Брат оповїда́їи, шо то за причїна, жиби мерлїї у день ходїў перед полуднѓом. — „Ой, — ка́е — то ледвó перед полуднѓом, вони́ ше десь з но́чи та́мка їи, бо ми там ше не бувáли, аж допірум понéсла пацьку́кам їїсти і том ўобáчила.“ Іде́ брат і сьміїи сьї зо сво́го бра́та. — „Чо́го ти, бра́те, такий гл́упий, чо́му ти сьї зо мноў їїднáко ни подїлиў за мамїного живїтї (їак ше ма́ма жїла)? Не жа́луй, бра́те, грóшї, їди ше раз до їїгомосьцьи, краснó попросї, дóбре заплатї, — вони́ їїх пéўно ўже ў оста́тний раз похова́їут.“ Прибіга́їи богáч до кесондза, зьїў шьїнку, ўклонїў сьї і повїда́їи: — „Їїгомосьць, зле, бїда сьї дїїи коло мéни, — мо́їи мату́ньї приїшли ў но́чі, задусїли ми два пацьку́кї і хотьїли забра́ти, позапихáли р́уки ў животї і ни го́дни булі підне́сти і там сьї зоста́ли. Най їїгомосьць будўт лáскави, най минї учїна́ьт тўїу во́љу, ше раз похова́їут.“ — Зїбра́ли сьї їїгомосьць і пішли по тьїло і похова́ли. Але то б́уло болóто, а даўнó кесондзаї пішкї за мерцьóм ни їшли і во́зом ни їїхали, їно на кобїльї на верху́. А коло то́їи кобїли буў лошьїк, мóже їїму́ було піўтора рóку, буў фáйний. Повéзли тўїу ма́му хова́ти, — а наймитóк зьлїз з ви́шки і пішоў сибї наперїдь на цвїнтар, і сьїў собі за корчьїма. Привéзли то́їи тьїло на цвїнтар, вїтправи́ли їїгомосьць по́грїб, грїб запечьїтували і пішли з лудьмаї до до́му, ни пішли, їно поїїхали. Лошьїк сьї нас поза корчї, — тої наймитóк сьї схóпиў зза корчьї, зланаў то́го лошьїка і припнїїў до корчьї. Тої гра́бар буў пїїак, лáкомий буў на горїўку, трóшки там пригорнїў то́їи тьїло, а рéшти кїнуў лопáтку і полéтыў на по́хорон, шоби

ше застаў у хаты кіблішок горіўки. Найміток лопатку ўхопіў, стару відгорнуў, посадиў на лошык, прывязаў ногі попід живіт, удариў лошык лопатоў і нагнаў до дому во староў. Летіт лошык з горі до села і зарваў. Кобіла сьі ўобівзала, а йігомосьць сьі ўоглынулі. — „Ой, лўди, утїкаїти, бо йіакась опирїцы йїде за намі верхом.“ А лошык женé, мало сьі не запалїт. Ксьондз потискаїи кобілу з лїку, малó йї ни ўмираїи на кобілі. Приїадїт на пробóрство і клїчи до жїнки, до йїмосьцьї: „Отворїт, йїмосьць, покóїи, бо нешчасьтї!“ Отворїли йїмосьць покóїи, ксьондз сскóчили с кобілі і замкїули сьі ў покóїу. Дїўлять сьі без вікнó: йїде мерлá на конї, на лошыку, уганьаїи по пробóрствї, кобіла ўперéд, а лошык з гау, замалó сьі не позапальуїт во страху. Ідé найміток до йїгомосьцьї, питаїи сьі йїгомосьцьї без вікнó: „Шо то йї за новина? Уже по сьвітї буў, а ше нїгде не бачїў, жиби мерлїй на конї йїхаў...“ Йїгомосьць повїдаїут до наймітка: „Ше, сїну, і йа тóо чўда не вїдыў. Ужé тўїу бабу штіри рáзи ховаў і заклинаў, а вона фурт вїлáзит. Ни знаїу, ци то від Бóга така причїна, ци мóже йї грабар ни заколуїи...“ — „Ой, йїгомосьць, поверньїт тїїи грóші, шчóсти взьїли за тїїи похорóни, тóго гóсподарї брáтови і тўїу кобілу з лошыком подаруїти ми також. Олже йа йї поховаїу, пёўни, жи ўже йї вїхтó ни добўди.“ — Йїгомосьць сьі ўтїшили тим слóвом і дьїкуїут Бóгу, жи Пáнбїг такў дўшу надньїс, бо вони дўже бўли в велїкїм страху. Відраxувáли йїму грóші на стїл: — „На, сїну, заберї тїїи грóші і берї си кобілу з лошытьом, і жиби йа ўже такоó клопоту на сьвóїм пробóрствї не вїдыў“. Взьїў найміток тóо трўпа з лошытьї, заньїс на цвїнтар і поховаў. Повернуў сьі до йїгомосьцьї, забраў грóші і кобілу з лошытьом і заньїс до сьвóо гóсподара. — „Ой, нáти вам, гóсподару, вáші грóші і ше вам додаїу кобілу з лошытьом і дьїкуїу вам за слўжбу. Вжеби буў вóрон кóсти мóїи порозносїў во шїбеницьї, а ви би бўли во сьвóу корóвоў на лад ни вїїшли. Вас Пáнбїг надньїс на мóїи нїшчасьтї, а менé зноў на вáши шчасьтї. І буваїти здорóви, йа від вас вїдхóджу.“

І йа там буў, ішóўїм вїттам і хтўїїм йти до Гóспода Бóга. Алем йшоў дорóгоў, ўступїўїм до сьвітóго Петрá вáнїч. Питаїу сьі сьвітóго Петрá, йіакби йа сьі до нéба дїстаў. Сьвїтїй Петрó миньї каже: „Ідї, чоловїче, до мóїї стодóли, тамка йї йачмїнна полóва. Ссучї сьбї мотузóк з йачмїннóї полóви, і по тїм мотуску пользївш до нéба.“ — Ссукáў йа сїбї той мотузóк, але буў за корóткий. Але йа, шчо пїдлїз до горї, а миньї не стáло тóо мотускá, йа вьлїз на долїну, — на дольїм тóго мотускá урваў, а на горїм натточїў. Вїлїзїм до нéба, чїпїўїм сьї кльáмки, — дўжéм буў вїпрїў. Йіак сьї пáльцьї посóнули, і йа сьї вїдїрваў і вїттамїм ўпаў. Йіакїм ўпаў з горї нáдїл, і застрїгїм по сáму шїїу. І не гóден вїлїсти. Так йа си гадаїу: „Шо йа будў бїдний робїў?“ Пїшóў йа до

дому, взяв її си лопатку і таким сьм виконав. І тогдїм вїльїз і Господи слава Тибї, шчо їа ўже прїйшоў до дому. І паничовї дїякуйу, жи рука болїт.

Оповїв Кароль Мазурчик в Плетеничах, пов. Перемишляни, 6 червня 1897 р.

Пор. висше ч. 22.

25. Москаль і 12 неживих попів.

Буў сибї ксьондз і маў пасычника; той пасычник маў дўжи файну жінку. Али той ксьондз заходїў до йїго жінки, до того пасычника (то буў польскїй ксьондз). Тих ксьондзїў ходїло до тейї жінки дванаїцїть. Жінка звовїла сї с чоловіком, кажи: — „Ти, чоловічи, сховаї сї, їак він прїйди!“ — Тай ксьондз прїйшоў, — али та жінка кажи: „Йїгомосець! сховаїти сї, бо вара мїй чоловік прїйди! — Кажи: „Деж їа вас, йїгомосець, подїм? — сховаїти сьа хїба ў грўбу.“ — Ксьондз сховаў сї ў грўбу. Чоловік прїйшоў, ўзваў вїаску солóми і запалїў ў грўбї, — óтши ксьондз залушїў сї. Прїйшоўжи дрўгий ксьондз до тейї жінки зноў, — та жінка ўзвала зноў кавала сховаїти сї ў грўбу дрўгому ксьондзови. Чоловік ўзваў і так сáмо зробїў дрўгому. Прїйшоў третїй ксьондз, — та жінка зноў кавала сховаїти сї ў грўбу. [То мóн ни трéба так за кўжноўо вогорїти?] Прїйшоў четвэртий ксьондз, ўона то сáмо йїму так зробїла. Прїйшоў пїятїй ксьондз, ўона так сáмо зробїла — дóсить, шо ўона тих дванаїцїть ксьондзїў схова́ла у грўбу і чоловік йїх ўзваў і подушїў. Óтши сьїў собї чоловік тай жўрить сї, де він йїх подїсьеть, тї ксьондзї. Али прїходїт до нéго дьїд тай кажи: „Шо ви, господа́ру, так зажури́ли сї?“ — Кажи: „Ви минї тóму ни порадїти, чо́го їа зажури́ў сї.“ — „А — кажи — скажїть, їа вам порадїжу.“ — Кажи: „Їа забїў ксьондза, коб ви минї йїго схова́ли де..“ — А той дьїд то буў Москаль. — О — кажи той Москаль — сьїдаї, робї сапагї, то їа тобї йїго сховаїу.“ — От він ўзваў то́го ксьондза і нїсé, нїсé йїго ў Дунаї. Óтши він нїсé, — али стоїт вáрта. Кажи вáрта: „Хто йде?“ — Той Москаль кажи: „Чóрть іде!“ (Нїбн ўона так ўогорїти йї хўтко, то ўона складвїйши йде.) — „А шо нїсé?“ — „Пона́“ — Óтши вáрта йїго ни рўхала. Óтши той прїйшоў дьїд до то́го шиўца́, — швец вїгвагнуў дрўгого ксьондза тай кажи: „Їакжи ти йїго занїс, їак він прїйшоў нава́д? Берї нїсї йїго зноў!“ — Той Москаль ўзваў ўже нїсé дрўгого пона́. Зноў вáрта пїтаїить сї: „Хто йде?“ — Москаль кажи: „Чóрть!“ — „Шо нєсé?“ — „Пона́.“ — Занїс він йїго і ўкїцуў ў Дунаї. Прїходи він до шиўца́ — швец вїгвагнуў третїого. — „Їакжи ти йїго занїс, їак він прїйшоў зноў?“ — ўзваў жи Москаль зноў йїго новїс. Нїсé він, вáрта пїтаїить сї: „Хто

йде? — „Чорт іде!“ — Кажі: „Шо писе?“ — „Попя.“ — Занісжи він йіго, ўкінуў ў Дунай, — приходи до шиўця. Швец витягнуў читвёртого, кажи: „Йажи ти йіго заніс, йак він такі прийшоў?!“ — Ўзяўжи Москаль поніс того читвёртого так сáмо. От, він поносиў тих дванайцять ксьондзіў, — він собі мислиў, шо то того йідного, 'но йідного він носіў. Али він ўже заніс того дванайцятото і сьіў собі і чикайи — йак він буди вилізати, то він йіго кїни дрўгий раз. Али йде собі ксьондз рáно на спацер, ўже той тринайцятый, таї сьпівайи собі понад Дунай. А Москаль кажи: „А, чортї твою мáть! То ти такий!... То йа тибé дванайцять раз кидáў, а ти такі вилізайиш!...“ — Ўзяў того живого ксьондза і ўкінуў ў Дунай. Прийшоў жи він до шиўця. — „От, — кажи — ўже він ни гїльзи!... Кажі: „Йа собі сьіў трóшки, а він вилізайи і ўже сьпівайи і йде назад...“ — Той швец йіму допіру зробіў чóботи. Ўже ўса.

Записано в Новоставцах брідського пов. від парубка Антошка Мороза в грудні 1893 р.

Пор. Драгомановъ, Препанія, 155—160; Dunlop-Liebrecht, 209—210; Le Grand, Fabliaux, а також Montaiglion, Fabliaux I, 13—23; Straparola I, 339—353; Keller, Roman des sept sages і йорож Dyocletianus Leben 61; Murko, Die Geschichte von den sieben Weisen; P. Cassel, Mischle Sindbad, 175—181.

26. Москаль і 12 неживих попів.

Буў собі хлоп йіден і він ходіў далéко на робóту. Али до жінки заходіло дванайцять ксьондзіў. Али чоловік з робóти прийшоў, а жінка кае: „Чоловічи, шчо йа буду робіти! До мени заходи ксьондз і нїгди минї ни дайї спокóйу. „А він кáи так!“ Йак він прийди, то йа сховайи сї до комóри, а ти скажи, жи чоловік на дворї, нихáй він сховайи сї ў грóбу — бу йак чоловік зувиди, то зрóби смерть вам!“ — Й акурáт дивить сї жінка биз вікнó, — а ксьондз іде. Таї кажи до чоловіка: „О — кáе — ўже йде, сховай сї до комóри!“ — Чоловік до комóри сховаў сї, а ксьондз приходи до комóри. Таї кáи жінка: „Йігомосьць! чоловік вóнди пїт шóпойу — і йагжиз типер буди! Ви будети сї насмерть бїти!“ — Кáже ксьондз: „То йа сховайи сї де.“ — Кáе жінка: „Сховайи сї ў грóбу!“ — Пішоў ксьондз, сховаў сї ў грóбу, а чоловік вийшоў іс кумóри, пішоў, взяў вїашчїну солóми, запалиў ў грóбї, таї ксьондз задушіў сї. Таї кáи жінка: „То ше не рéшти, чоловічи, то ше — кáи — одинайцять заходи до мени.“ — А чоловік кае: „Ньїц не питай, — котрий прийди, то ти кажи, нех сховайи сї ў грóбу, бо йи чоловік

ў дома. — І вона так ііх вислала ў сьвях ў грубу ховати сьі, котрый прійди, а він вольми за кáжним внашчїну солóми і запалїт і ііх дўши по кáж-
 ному. Али він стаў типёр грїсти сьі, де він ііх подїйи, шчо подушїў
 ў сьвях. А він буў швец, той чоловїк, він шуў зáйши. Али прїйшоў Москаль
 до нёго, кáе: „Ўшиї мнїні чоботи.“ — „Ет, — кáе — шо мнїні з вáших чо-
 бїт, іа мáйу вїлїку грїзў!“ — Кáже Москаль: „Шчóж ви мáйїти за грї-
 зў? Кажїть мнїні, — кáже — іа вам порáджу.“ — А він кáе: „Е, — кáе
 — ви мнїні не порáдите. — Али той ўчпїїў сьї чоловїк і він іїмў сказаў.
 Кáе: „Пошїї мнїні чоботи, то іа тїбї порáджу.“ — Той пїшоў, ўвїс іїму
 іїдногó попá і даў іїмў. Кáе: „Деш ти іїго понїсеш?“ — Кáе: „Іа іїгó
 занесў — кáе — ў ставóк кїну.“ — „О, — кáжи — іак ти іїгó занесеш,
 то іа тїбї зроблў чоботи.“ — І той нїсё попá блїсько ўже стаўкў, али
 вáрта ідё тай кричїт вáртá: „Хто там? Шо нїсё?“ — А він кáп: „Чорть
 попá — кáе — несё!“ — Тай вáрта перехрїстїла сьї тай пїшла дáлы.
 Тай прїходї Москаль назáд, а той чоловїк наготовáў дрўгого, постаївїў
 ў сьїнгах. Прїходї Москаль, кáе: „Ўжем занїс.“ — А той чоловїк кáжи:
 „А вот ў сьїнгах — кáжи — стоїт, — деж ви іїгó занесли, іак він сто-
 їт!“ — Дївїть сьї Москаль —: прáйда, стоїт ў сьїнгах той самїї! —
 „Ох — кáе — і...ї твоїў мать! Ходї зноў!“ — Взьáў іїгó зноў на ўбї-
 рёмок і зноў занїс, ўкїнуў ў ставóк. Він прїходї назáд, а той зноў на-
 готóїїў іїдногó. Так кáе той чоловїк до Москальá: „Шож ви — кáжи
 — зо мнóйу рóбити, чи ви бáвити сьї зо мнóйу, чи ви іїгó прїносїти
 самї, чи він сам прїходї? — „Зноў ўзьáў Москаль, зноў затаскаў ў ста-
 вóк і зноў ўкїнуў. І так він взьáў ііх поносїў дванáйцьїть. Али іак
 він нїс дванáйцьáтого, то іїмў хлоп так наказáў: „Сїдїть і дївїть сьї,
 іак бўдї вїльзáти, жїбїсїти іїгó назáд кїнули, бо іак ше раз прїйди
 назáд, то іа вам нї зроблў чобїт!“ — Али Москаль занїс іїгó, кїнуў,
 дївїть сьї, — він нї вїльзáїи. Він ўгльáнуў сьї навáт сёбї —: спаце-
 рўїи ксьóндз! Кáе: „Ах, — кáе — і...ї твоїў мать! То ти ўже вїльзї!“
 — А то вїйшоў на спáцир ксьóндз гїншїї. Він іїгó за кóмнїр тай
 боўть! у вóду. А той: буль-буль-бўль у водї, буль-буль-бўль, тай вї-
 льзáїи назáд. [То то ўже іїмў тáкжи булá мўка, то то ўже варт пошїти
 дёсїт пар черевїк!] І той шо вїльзїе, то Москаль зноў ў вóду [нї 'нати,
 чи то булó лыгóm, чи зїмóйу] і мўсьїў ўтонїти сьї. Піру прїходї Мос-
 кáль назáд і кáе: „Но, давáї чоботи, бо мўжем утопїў. — Кáжи: „Іа прї-
 нїс іїгó, кїнуў і сьїў — кáе — тай дїлўль сьї на нёўо. Іа — кáже
 — ўгльáдáїу сьї, — а він спацерўїи за мнóйу по грёблї! А іа — кáжи
 — іїгó злáпаў за кóмнїр тай боўть ў вóду. А він — кáже — зноў на
 бере лызи, і іа — кáе — топїру іїгó — кáе — до трётьгó рáзу утопїў
 і ўже нї вїльзáў — кáе — ўже, нї вїльзїи, ўже нї прїйди!“ — І то-

піру йімү той швец мўсыў пошити чоботи, за то збуў сьі клопоту ўсьоўо. Ўже кінєц.

Записано в Берлині від парубка Василя Харчишина в грудни 1893 р.

Пор. попередній в-р.

27. Побожна дівчина.

Буў сибі грабїа і маў йїдноо сина; той син уже буў в лытах, маў до сорок! лят, і загадаў сибі вженити сьа. І каже до своо батька: „Тату, роспишіть листи по крайў, жиби де така знайшла сьа, жиб пішла за мене, жиб була дўже побожна і ни знала ше ў кіпских річах, бо йа хочу сибі такоїі, жи вона ше нїгди ни здібала сьі ж жадним трўнком, анї с хлопцями, нї на танцьах, на музїках, — бодайби була і жи брака, то возмў за шенў йїї.“ — Старий росписаў по крайў і ходїло то бес пāру мїґацьцў, нїким то приїшла відомосьть. Але приходит той лист до тоо сїна, жи йист йїдна дьўка дўжи з бїдного лōжа і сидїт в лысы далєко вїт силā, йї мāти тємна на вōчи, а бāтько кривий на нōги („Не треба гїршой!“ — стара Гананїнїха) і вона нїгди нїгдє ни йде, 'но фцїонш коло бāтька й коло мāтери, пильнўйи йїх. І він зїбраў сибі той āдрес з нєйї, де вона сидїт, ў котрїм мїсьцьцї, і каже запрагāти кōнї фўрманови, берє йїдногo пāна с собōйу за старосту і поїде до тєйї дьўки на зальōти. Але вїїздїт у лыс, йїде тим лысом мōже пāру миль, і дўже невїдно зробїло сьа в лысы і зблудїли з дорōги. Зблудїли з дорōги, зимā велїка, і каже пан до своо фўрмана: „Типєр ми ў тим лысы ўже погїбнем.“ — Але ўбглядāйтє сьа назāд, — з'увїдїў сьвїтло в лысы. І каже тому фўрманови, жиби погонїў на те сьвїтло прōсто. Приїжджāйт вонї на те сьвїтло, зайїжджāйт на подвїра, — так зимовїї порї то не чўти булo, йак ўуйїхаў. Зьльїзāйи з брїчки і зачинāйи стўкати ў двєрї. Але вона стāла до вїкнā, та дьўка, і питāйтє сьа: „Хто там йї?“ А він 'бзивāйтє сьа: „То йа йист.“ Вона кāжи: „Йак шчо дōброго, то пушчў до хāти, йак побожне, а'к йакє невдāлє, злє, недōбре, то нех сибї йде, кудї дївить сьї.“ А він 'бзивāйтє сьа, жи ўсьо дōбре, нїц кїпекого нїмā. Пішла вїтчинїла двєрї, вїйшли до хāти, поздоровїли сьї і кāжи той пан до нєйї: „Шче мāйу фўрмана на дворї, — йāбим просїў, жиби де кōнї запровāдити пїд йакє ўострїша.“ — Так она пішла, запровāдила кōнї до шопи, кїнула кōнѓм сьїна, ўсїпала вїўсā, фўрмана запросїла до хāти, кōнї сажкнўла й приїшла до хāти. І зачинāйи питāти сьа тих панїў, чогo тї панї приїхали. Вонї йї зачинāйт роскāзувати і питāють сьа, той пан —: „Чи буў ў вас колї йакїй лист на тих часāх?“ А ўна кāже: „Мāлам лист, але

вже буде пару місяців, від грабійого сина. Він собі жадає жінки дуже побóжної, але їа йст побóжна, 'по бідна, — то п'єўні пан прийїхаў на вївідки.“ — А він каже: „То їа йст сам.“ І вїймїи бутельку вина, дрўгу меду і до тóго вина закуску, кладє на столї і зачинає пїти за пїи батька. І дивить сьа, жи вони такі бідні калїки, йїдó сьлїне, дрўе криве, а вона самá їм рáду дає, і кажи: „Хóчу взьати вáшу донькў за женў, — чи позволити, чи нї?“ Старий 'бзиває сьа на самїй перед: „Дóбре пан вóзьмут донькў, а шчо ж ми бідні калїки бўдим робїли? Хто ж нас бўди доглядáти? Хто ж нам подáсть лóшку водї і стрáви тєплої розмочити гўбу?“ А той пан вїдзиває сьа до них: „Їа берў донькў вáшу і вас до сєби, їа маїу чим вас кармити.“ — Ну, так рóблять собі згóду. Зробїли згóду і викликає той пан ту донькў на двір і зачинає її роспїтувати у кипєких рїчах, а вона ўсе повїдає, жи нїц ни знає. Ну, зробїли згóду, поїхаў пан до свóо дóму, далї на заповїдї, і йдут тї заповїдї бес пару нєдѣль, зачинає сьа висїла. Питає сьа пан: „Їак те висїла бўде зачинає сьа, чи потрїбно цимбалї, чи нї?“ Она каже: „Ў мене жаднї цимбали не вивóдять сьа.“ — „А їагжеж може бўти висїла бес цимбалї? Ў мєни висїла зачинає сьа двáйцїть штїри музїк, двáйцїть штїри сьпївакї і гóстей пóўна хáта, граєт і сьпїваєт, танцьуєт і трўнок пїєт, хто їакóо жадає, гáрак, горїлку, пїво, мед, вино, то ўсьо на висїла достарчає.“ А вона кажи до нєго: „А ў мєни ни так. Ў мєни двáйцїть штїри сьпївакї с побóжних книжóк, трўнку жадного, нї горїлки анї гáраку анї меду анї вина, тїлько йїднó пїво. Гóстий запрашає до хáти самї ксьондзї, бо хлопи паскўднї рїчи сьпїваєт, а ксьондзї фєсо побóжно, — і так у мєне зачинає сьа. А їєслиби з вас котрїй прийїхаў сьудї до мєни, засьпїваў їакў пїсьньу паскўдну, тобим казáла ўчинити до лошакá і пустити їигó на льсá, жиб їигó кóсти поросспáли сьа.“ — І с тим слóвом пїшоў він до дóму і роскáзує свóму батькови —: „Тáту, шчо ми бўдем робїти, їакóо ми трўнку наберемó, їак пїдем по ньу? Нї жадного трўнку не хóчи, 'но їїднóго пїва. Колї ў нас нїма пїва!“ Кáжи грабїа до свóо сїна: „Їи в нáшого сусїди двє бóчки квáшаного боршчў, налїймо ў барилкї і повеземó до нєї ў гóсьтьї... Чи ўонá прийєме той прийїм, чи нья?“ — Взьалї той буракóвий квас, кїнули двє голóўки цўкру, засолодїли їигó і йїдут до нєї ў гóсьтьї. Прийїжджаєт до нєї і стаўлять те пїўо боршчовє на столї і пїи той молодїй на самїй перед до нєї. Она напилá сьа тóго квáсу, стáнї на нóги і сплєснула рукáми і каже: „Їак пан мóже знáти, їакє їа пїво пїє? П'єўнї пáнови хтось казáў, жи ў нас такє пїво рóбить сьа, бо мойї пїво, а вáше пїво, то з їїднóо брóвару. Вáшї вóчї, а мойї вóчї так їак їїднóо батька, тїлько ви вїшчї, а їа мєншá...“ —

І зачиняють те висьльа вже робіти гучне, али вже трэба выбера́ти сьа. Берэ пан туйу дочку с собо́йу, берэ старіх обо́х і пита́йць сьа йііі: „А де́би ми те до́мство́ поды́лі? Йа́'би де йа́кій тра́фіу́ сьа бідня́ка жи́брак, шчо ни ма́йи зві́тки ку́піти, то ўда́рува́либсьмо́ йіму́, а йак ни тра́фіць сьі ныхто́, то двэ́рі пови́йма́ймо, то змио́йу́ бу́ди дичи́на́ ночува́ти, грі́ти сьа.“ — „А по́тому́ йак бу́дут двэ́рі ві́тчи́вані, хто бу́ди йти́ льісо́м, то ска́жи, жи́ то нидо́бре мі́сце, — льі́нше ўзьмі́м спальі́м, а на ті́м мі́сьцьі посьі́ймо дере́віну, ко́лісь бу́де льіс, то зда́сьць сьа дльа́ ко́гось на дрова́...“ А він ка́же до не́йі: „Ны́, грі́х палі́ти, льі́нше нех сто́йіт, а ми по ті́м интерэ́сы, по ті́м балы́ прійде́мо́ сьуді́, тут хо́дять та́кі бідня́кі, жи́ він ни ма́йи де переночува́ти, то ўда́ру́йм йіму́ ту ха́ту, він бу́де Бо́а просі́ў за нас.“ — І забра́ли сьа й по́йхали аж до то́о мі́стэчка.

А йа буў на ті́м висьльу́ і диві́ў сьа че́рез ві́кно́, али заба́гло́ сьа ми́ны йти́ до ха́ти, подиві́ти сьа на ті́ молоді́, хты́ў переступі́ти бес по́ріг, по́ріг висо́кій, — йа йак зачипі́ў сьа та́й леты́ў ко́митьго́лово́йу, ўда́риў сьа ў бо́чку с ква́сом го́лово́йу, бо́чка переверну́ла сьа — й йа ўті́каў, за мно́йу гна́ли, али ми́не ни зпа́нали. Йа́ сьуда́ прілеты́ў й вам ту ка́ску ўпо́вйіў.

Записано в Берліні від господаря Гільва Сеха (с прізвищем „Гнида“) в гру-
дні 1896 р.

28. Я́к син хоті́в повбу́ти сьа старо́го ба́тька.

Буў сибі́ госпа́дар йі́ден, маў ба́тька старо́о, шо ны́ц 'но в за́лїчу сиды́ў, робі́ти вже не робі́ў ны́ц, дў́же вже старі́й. Та́й то́му госпа́да-рові́ жи́нка ўме́рла та́й за па́ру там час він ожени́ў сьі, взыаў дру́гу. Але вона́ посьі́дыла там тї́ждень, дьві́ неды́лы, та́й йі́іі не сподо́бало сьа ко́ло не́о ході́ти, ті́ нові́тньі́ госпа́дыні́ — йак то старі́й: дай йі́му йі́сти до́бре, дай йі́му то́ заба́га́йи, то́, трэ́ба йі́го опра́ти, ві́ськати трэ́ба, — а йі́ то не сподо́бало сьа. Ка́е до то́о чоло́віка: „Чоло́віче, йак ти йі́го де не поды́сіш, то йа́ тебе́ покы́ну!..“ — „А де́ж йа́ — ка́же — йі́го поды́м?“ — „Де хо́чеш йі́го поды́й!“ — Та́й він турбу́йіць сьі́ й дў́майи: „Де́б то йі́го поды́ти?...“ — Пішоў на дві́р, запра́г ко́ны ф ста́ны, — моро́з на двори́ та́кій аж-аж. Прихо́дит до ха́ти, прійшоў до за́пича до ба́тька: „Ну, вильзі́айте, та́ту, на ха́ту! десь по́йде́мо.“ — Йа́ невдў́жайу́ вильі́сти і йі́хати йа́ невдў́жайу...“ — От він узьаў за ру́ку сам, витьа́гнуў на ха́ту, ўдья́гнуў в лату́н, бо не маў ф шо до́брого вды́агну́ти сьі́, по́віз старо́го. Але везе́ йі́го, везе́ гет ў по́льа́, — лежа́ть на по́льу́ ку́пи гно́йу́ так ве́лікі. Він зайі́хаў пі́т той гні́й і ба́тька іс са́ній ісса́дыў: — „Сьа́дьте тут

пiт тейу кiпноу сидiть, бо йа вiджу, ви нездужайте йiхати, де йа хтiу,
— то йа вже пойдi сам, а назад бiду повертати, то йа вступлiу й возь-
мiу.“ — А вiн пойдi до дому назад. Прийдi до дому, та й жiнка
каже: „Ну, вже завiз де ту бiду?“ — „Та — каже — завiзiм, та шо буду
вже робити...“ — А вiн конь тi випраг, пустиу до стайнi, пiшоу до
хати, повечерау i трiшка прислау сь i кае: „Трiба йiхати туди назад,
брати, вже дiси — кае — застиг...“ — Ну, то ти минь привезеш зноу
до хати ту бiду, — i йак буде?“ Вiн каже: „Та йа мiшу йiхати назад
взати, — скажу: умер! — та й уже. А та' йак буде на польу, хто найде,
то буде бiда... (Ну, пiшоу гноу роскидати — Микола Кравцкiй) —
Пойдi. Прийдi до батька, — а вiн сидiт живий, такий на
сiбi майн кожух новий, тiлуп, шо чуд! (Бог милосiрний дау дау крi-
пiсть i одiжу — стара Гананiниха) шапка сiва, кожух добрий... Син
йиго на фiру, привiз до хати, ввиу за рiку; она дивить сьа —: на немi
кожух добрий, шапка!... Та й з нею розьбагнули, повiшали, батька за
пiниц назад (кожух на жiртку — Мик. Крав.) — ше буу шось чи тiждень
та й умер та й уже скiчило сьi.

Записано вiд господаря Каролька Лугового в Берлині 6. ливаря 1895 р.

Пор. Аванасьевъ, III, ч. 244 i IV, 534—535; Гринченко, II, ч. 115.

29. Про чоловіка, що продав жінку роз- бійникам.

Оженiу сьа чоловік з молодiу жiнкою i пiшоу сiбi на траву ко-
сити. Прийшо до него два розбiйники i уповiдайт йиму так: „Чоловiчи,
чоловiчи, ни здiбауби ти нам такої жiнки, котораби була при надiїи,
шоби сьi виньки-заўтра могла уродити? Дай нам йийi, а дiстаниш сiму
грiши, котору ни зльичиш.“ — Оджиж пiшоу чоловік косити i косиу до
вiчера i пiшоу до дому i казау так: „Жiнко, жiнко, йа йду до гобiду
косити, а ти абiсь минь вiнесла на тiу синожать гобiд.“ — Тiшко
сьi тi жiнцьи на сiрцi здихало, гдiби йi душa шось чула, — йийi брат
рiдний буу за гайового — i уповiдаи вона: „Брате мий, брате мий,
шось минь тiшко дiжи нины на мойм сiрцiу... Будь так добрий, ка-
зау мий чоловік, аби йа йиму вiнесла гобiд, де вiн коси...“ — Взау
бiдний брат, набиу си рушницю добре, взяу на плечи i зi свейу сестроу
пониє гобiд чоловіковi, йак добра жона звичайно свойому чоловіковi.
Iшоу вiн разом з нейу блiсько чоловіка тий кае так: „Сестро, сестро,
ти сiбi йди до чоловіка, а йа буду уважати на тебе.“ — Оджеж брат
уважау на тотi усьо. Принесла вона чоловіковi убiд i проси йиго:
„На тибi!“ Вiн до нейi оповiдаи зi злостий: „Постау там!“

Приходить два розбійники і каже чоловік: „Озьміть собі онде вон її!“ — І оні взяли жінку йingo власну і повелі в лісі, положили її, розібрали, припальували її і беруть сьа з гострими мечами її пороти і цалком з неї добути живий дитину. А брат йако брат на то ўсьо дивить сьа. Дивить сьа, дивить сьа, але відмикайи замок від рушніци (кўрок), йак вицьлиў, так йидно застрілиў, а другій від неї ўтык. Приходи брат, відмикайи бїдну тўйу жінку с кльўкіў, ў которі її роспйали, — оджиж та жінка ўстала, не жила доўго, ино пїру дньїў, а брат замельдуваў ўрїядовї манархїчному, і тоо чоловіка смертїльноу смертїну стрїтили.

Записано в Берліні від господаря Івана Якимовича в грудни 1896 р.

Є се прозовий переповїд нар. пісні, пор. Головацкий, III, 1, стор. 62 - 63.

30. Як бурлак правував ся з удовою.

Служїў бурлак у такїї бїдної вдовї сорок лїт і штири і вона йїму ни платїла (за тих сорок лїт і штири), а він маў надїїу, — вона мала йїдну дочку — він ў неї грїшї не браў, 'но хтыў сьа с тїю дочкїю ўжеїти. Пришли на зальоти зноў гїншї до тїї дочкї і він взяў її шонї подаў до сїду. І каже: „Судьїт минї лўди, шо за мої лїта бїди —: за сорок лїт і за штири і шче минї ни платїли...“ — Вїдит та вдова, жи вже чїпльїїть сьа йї бїда, і взяла двї коровї з убори на йїрмарок продавати: трїба бурлаковї грїшї дати... Бурлак на то не пристаў, 'но взяў вдову дальї зноў ў суд подаў. Взяла удова пїру конїи зи стїнї на йїрмарок продавати і трїба йїму грїшї дати. Він тї грїшї взяў і дальї йї зноў ф суд подаў. Прдала ўона зноў вїўци і він грїшї зноў тї взяў; потїм прдала хусткї зи скрїнї, фсьо, знїшчила сьї, — а він каже: „То ўсьо мїло, 'нотїлько йа твоїу дочку мўшу ўзїати за жїнку...“ — І вїди ўдова, жи ўже ни зрїби з ним нїц, і мўсьїла дати за нео дочку і шонї вїтчицї сьї йї. І кїнец.

Записано в Берліні від господаря Миколи Кравїцкого 21. липня 1894 р.

31. Вандрївка Івана з жїдами.

Буў сїбі Йїван і заходїў до коршмї до жїда; той жид буў дўжи богїтїй, а Йїван буў бїдний. Пришоў Йїван, вїпнў пїўкватїрок і кажа до жїда: „Мїшку, нашчо тїбї так бїдувати! От, мїїш пїру грїйцарїў,

іди тай підемо ў сьвіт, будем вандрувати.“ — Жид дурний послухаў Йівана, забраў грóші тай пішоў з Йіваном. Але вже ўвійшли далёко, жид грóші майі, йісьць і пии і Йіванови дайі, аби Йіван не покинуў йигó. От, вітбагнуў Йіван ў жίδα грóші дóсьць уже, али дівить сьа, жи жид майі шче дóсьць грóші, тий ка́же до жίδα: „На́шчо нам пішки ходіти, — купім собі ко́ны.“ Жид ка́жи: „На́шчо мины ко́ны?“ А Йіван ка: „Йа такі куплю́.“ — Пішоў Йіван, купиў ко́ня сівого, даў три рінских, сьіў на ко́ня тай йіди: а жид іде пішки. — „Але, Йіване, мене ўже но́ги больа́ть, — іди ти грóха, йа сьаду на ко́ня.“ — „Дасі — ка́же — два́йцьіть рінских, то й сьа́деш на ко́ня.“ — „Але, йа тибі дам дэ́сьіть.“ — „Ньі, ни дам за дэ́сьіть.“ — „Дам тибі півта́йцьіть рінских, б́уду йіхати шт́іри мільі.“ — Даў жид півта́йцьіть рінских, сьіў на ко́ня, ви́йхаў шт́іри мільі. Йіван ка́и: „Зьльіза́й!“ — Жид дівить сьа, жи ни спас, — тре зльіза́ти. Йідут да́льі, ка́е жид до Йівана: „Але, Йіване, йа собі куплю́ ко́ня, али ни б́уду купува́ти сівого, йа собі куплю́ чо́рного.“ — Пішоў жид, купиў ко́ня чо́рного і дай пиа́дэс́а́т рінских; посьіда́ли тай йідут да́льі. Йіхали вони́ бесь ці́лий день і захо́пила йіх ніч у льісы; вони́ вьзали́ ко́ны попу́тали па́сти сьа ў льісі, накла́ли вогню́ і сидьа́ть. Але Йіван ка́же до жίδα: „Йди ти до ко́ний ночува́ти!“ — а жид ка́жи Йіванові йти ночува́ти. А Йіван ка́же: „Йа не піду́ ночува́ти до ко́ний, мій кінь білі́й, то йа з далёка виджу, де він хóдит, то мого ко́ня злод́ійні не ўкраду́т. Йак прійдут злод́ійні, то йа б́уду видьіти, йак б́удут бра́ти. Твій чо́рний, то прійдут, возмут тай поведу́т, бо не видно, де хóдит.“ — Дівить сьа жид, жи ни спас, і пішоў ночува́ти до ко́ний. Розвиднило сьа на др́угій день, посьіда́ли вони́ на ко́ны і йідут да́льі. На др́угу ніч я́рийіхали зноў до льіса. — „Але, Йіване, мінва́ймо сьа за ко́ны! Ти дай мины́ білого, йа тибі дам чо́рного.“ А Йіван ка́же: „Дасі со́рок рінских, то дам.“ — „Але, ти, даў три рінских, а хо́ц со́рок!“ — „Але мій кінь льіпше, ў но́ці видно далёко, а тво́го н́і. Коло тво́го ў но́ці тре ночува́ти, а коло мого н́и.“ — „Йа тибі дам трийцьіть рінских.“ — „Ньі, — ка́е — ни дам.“ — „Дам тибі трийцьіть і сво́ю ко́ня.“ — Даў жид трийцьіть рінских Йіванові, сво́ю ко́ня, накла́ли вогню́ і сидьа́ть. Але ка́же Йіван до жίδα: „Мо́шку, йди до ко́ний на нічльіг!“ — Йа ни піду́ до ко́ний ночува́ти, мій кінь білі́й, то йа виджу з далёка, а твій чо́рний, то не видно. Йак злод́ій буде бра́ти мій кінь, то йа буду видьіти, то йа буду крича́ти, — а тво́го зла́пайи, сьа́де тай пойіде, ти ни б́удиш видьіти.“ — А Йіван ка́же: „Ти дурний жиде, твій кінь білі́й, то злод́ійні з далёка будут видьіти, жи там хóди кінь, прійдут, ўкраду́т тай пойдут. А мій кінь чо́рний, ніч чо́рна, то ни видно, тай злод́ійні ни ўтра́фит.“ — „Але,

Йіване, коб нам до днѣа, то ми будем продавати коньї. Али тоїї ночі йди переночуй коло моо коньа, йа тибї дам дѣсьїть рїнских.“ — Пішли ўони попрóдали ті коньї —: Йіван вьзаў за своо пїадѣсьят рїнских, а Мóшко вьзаў пїўтора. Ну, тай идут далы, вже Йиван охóчий, вже грóмі майї дóсить, вже від жїда вїтбагнуў дóсить, то за коньї, то за нїчлыг, то за те. Але йдут вони понад селóm, дївлять сьа —: пасѣть сьа чередá гусий. Йіван скóчїў хўтко, злáпаў дьвї гўски і сховаў пїт полў. А жид каи: „Але, Йіван, нáшчо ти злáпаў?“ А Йіван кáже: „Ти дурний жїде, а шчó буду йїсти? Зварў, спечў тай б́ду пїї.“ — „Але, Йіване, дасї минї?“ — „Ти дурний жїде, абó ти ни бáчиш, жи хóдьать?“ — „Ну, Йіване, йак минé злáпають, а б́дут бїти, тїбїсь минé боронїў?“ А Йіван кáже: „Йак б́дут бїти, то йа б́дў стоїаў, а йак пўсьтьать, то йа буду тькáў, жиб минé ни злáпали.“ — Пішóў жид і злáпаў сибї дьвї гўски. Прийшли до льїса, наклáли вогнў, по'пскўбували гўси, вараť, печўт. Але Йіван скїнаў с себe своїї лáхи, там такé подérте маў дрантьа на сибї, і берé те пїра, жи 'пскўбаў гўси, і раз від рáзу так тїкайї ф ті лáхи те пїра, крїла привїазуїи до рук з гусий і пурушчи-пїруваў, — а жид кáже: „Але, Йіване, нáшчо то так?“ — „Ти дурний жїде, йа коньа не мáю, йа тепér б́ду летьїти вже, вже мáю крїла, пїра, — а ти б́иш пїшки йти.“ — „Ну, Йіване, зроби минї так, жиби йа летьїў за тобóйу, бо йак ти менé покїнеш в льїсї, то менé звьїрї зьїдьать.“ — „А шож ти минї дасї за те?“ — „А шож ти хоч?“ — кáжи жид до Йівана. — „Дасї трийцьїть рїнских, то йа тибї зроблў крїла.“ — „Алé, Йіване, йа тибї дам пїитнáйцьїть, абїсь минї зробиў.“ — „Дурний жїде! — йа йїму буду за пїатвáйцьїть рїнских робїў... А дасї двáйцьїть?“ — „Ну, на двáйцьїть, вже робї!“ — Вьзаў Йіван пїра, вьзаў жидїў жупáн, раз від рáзу повертьїў, повертьїў той жупáн, натїкаў дóсить пїра ў жупáн, вьзаў попривїазуваў йїмў крїла до рук, до ньїг, і сам берї так пїтскакуїи, так рукамі махайї с крїлами, той Йіван. Кáже до жїда: „От, дивї сьа, йа ўже буду летьїти. Але мї — ка — не вїлетем так хўтко, бо ту льїс, верх дѣрева зачѣним сьа“ — кáже: „Льїзьмо на соснї, ти на йїднў, а йа на дрўгу, а топїру с сосóн ми б́дим пускати сьа литьїти.“ — „Ну, Йіване, льїзьмо.“ — Вїльїзали на верх сосóн, Йіван вїльїз ў сáмїй вершóк і кáе до жїда: „Али ти — кáже — дивї сьа, йак йа буду летьїти, то жибись сибї зáра зам нóйу литьїў!“ — Али Йіван тáмка дївить сьа на жїда, жид на Йівана, — Йіван йак затрáскайї рукамі по гильáках, жид йак стрїпнѣ рукамі до горї, йак ногамі ўпреть сьа ў гильáки, йак пїтскóчи ў горў, мїслїў, ўже полетїт, тай полетїў аж до землї. Йак паў на землў, так фсьо пїра 'блетьїло і жид забїў сьа. Йіван хўтко спустиў сьа с сосни, прийшóў

до жида, забраў гроши с кишэні (вже рэшти), забраў сьа тай пішоў і жида покинуў ў лэсы. І ўже кінэц.

Записано в Берліні бродскаго пов. від господара Юрка Соколовскаго з прізвицем Горобець в серні 1894 р.

Див. Житэ і Слово III. 65—67.

32. Три поколэння. А.

То йак йіхаў цысар собі по сэлах, так на прахтику, але йіде бес селó —: сидіт дыд піт плóтом і плаче, старій, сівий, борода по по́яс. Але він казаў кóньи запняти і пита́йить сьі: „Чо́го ти, стару́шку, пла́чиш?“ — А він ка́же: „Бо менé тáто набіў. (А вже дóсить сівий!)“ — Але йіго здіўувáло то і він зльызáйи, іде до хáти подивіти сьі на тóо тáта. Прихóди до хáти —: праўда! йи старій чоловiк, сівий ше лiпше йак тамтóй. — „То ваш сын — ка́же — на вўлицы пла́че?“ Ка́же: Мій. — „А зáшто ви йіго бйитé?“ — „Бо гáлган, не хóче робити...“ Мій — ка́же — тáто ў стодóлы то мóже молóтити, а він, мій сын, то ка́же, жи нездўжайи... А йа — ка́же — за те вибиў, вибиў і вигнаў с хáти.“ — Але той цысар на переконáнья ше йде до стодóлы, подивіти сьі на тамтóо батька. Прихóдит —: праўда! бйи цы́ном! Пита́йить сьі: „Де ваш сын?“ — Ка́же: „Ф хáты.“ — Він ка́же: „Йа ўже буў ў хáты, то там йи такий старій чоловiк дўжи. А чомў він ни молóтит?“ — „Бо він нездўжайи — ка́жи — вже.“ — „А гльа чо́о ви здўжайите ше, ўже ў таких лытáх?“ — „Бо йа — ка́же — за сьвойй жигá ныгдим жáдноо трўнку не пуў і сóловом ни йіў, а ж жiнкойу 'но два рáзим на рiкiм здибáў сьі („То не праўда!“ — увага старої Гананiнхи. Один господар до неї —: Вибсьти так ни хтыли? — Де там!). — А він, — ка́же — син мій, ни хтыў так слўхати, йак йа йіго ўчиў, він фсьóго — ка́же — побiльше вживáў, — тепér — ка́же — за те нездўжайи.“ — І той йіго поблагословиў і пойіхаў дáлы ў сьвойў дорóгу.

Записано в Берліні бродскаго пов. від господара Каролька Лугового в авв, 1893 р.

33. Три професіі.

То тáджи цысар йіхаў так, прахтикуваў сьобі сьвіт. Але здибáйи чоловiка горáти на пóльу штирма вола́ми, а такий старій! Ў зáтоки хóдит за плўгом (затáчуйить сьа, а за плўгом шче хóдит). Але пита́йи йіго: Нáшо ти, такий старій, горéш?“ Ка́же: „Бо мўшу.“ — „А ды-

тій ни майиш? — Каже: „Майу три сини.“ — „А деж — каже — твої сини?“ Каже: „Йіден — каже — різником, а другій — кае — лупійим, а третій дїдом.“ — Ну, поїхаў він далі, здибайи друо чоловіка і питаїи йигó: „Шчо він там і там такоо й такоо здибаў і питаў йигó там за йигó сини і він мини так і так казаў.“ — „А, — каже — ни вірти! Бо йигó — кажи — сини то йіден — каже — дóхтором, а другій адука́том, а третій ксьóндзом. — Допіру він йигó, значіт, ўскаржиў до староства і закликали йигó, значіт, на термін, до роспрáви, і питаїи йигó, гля чоó він так своїх синиў назваў? А він каже: „Ну, 'бо шож? Бож мóже — каже — не праўда? Бож — каже — йак хто приїде з йакейу рáпоў, жи́б йимў, значіт, видохторував, то він — каже — шо знаїи? Він берé тай ріже! То він не різник? У поле — каже — не хóче йти за плўгом... А другій, — каже — то він — каже — не лупій? Хто — каже — з йакейу там приїде скáргоўу до не́го, він — кае — 'но питаїи за грóші на самий перéд. І тьягне, — каже — доки ўстáтнью сорóчку з неó не сьтáгне. (Пóтім вже каже, жи нимá прáва!“ — додав Юрко Соколовский) А ў поле — каже — тáже не хóче йти за плўгом... За те йигó — каже — називаў лупійим. А той — каже — третій, шо ксьóндзом, — каже — вїц не рóби, інó по селы — кае — ходи. То йа йигó — каже — за те називаў дїдом.“ — І за таким спóсoбом старий ви́говориў сї і далі йимў за рехт, старóму. Но, то вже кїнец.

Записано в Берлинї бродського пов. від господаря Каролька Лугового в инв. 1893 р.

34. Дурний зі ступою.

Бўло сибі три брати, бўло два розумних, а йиден дурний. І той дурний ўсе за пийцом сидиў і нїц нїгдé не виходиў, 'но за пийцом. А тих два розумних пїдут до мїста і шукáйут сибі йакóйсь рóботи по пáнах. Той пая каже зрóбити залубни йимў на зиму, йиден каже зрóбити брїчку, — так ўни возьмўт вїт паниў заўдáток, купльаць шчо сибі до йидэньа і прихóдьять до дóму і рóблять далі рóботу. І дурнóўу годуйут тиж при сибі. Али йиди́чо́ часу, зимóўу, ни могли рóбити на дворі, бу́ло зимно, так рóбили ў хáты. А дурний фсе сидіт за пийцом. Рóблять вони ті залубни, докїньчуїут йїх — дурний вилїзáйи за пийца і каже до нїх: „Брáте! так, так, — áле с хáти йак?“ — А найстаршій каже до не́го: „Сиди, дурний, йак тибі дóбре! Ни знаїиш пугьá ў тїм, — ни 'бзивáй сьа!“ — А він ўсе своїи прáви, ўсе каже: „Брáте, так, так, але с хáти йак? — Ті докїнчили залубкиў, вино́сити с хáти, — ни мóжна! на жáдний спóсїб! Так давай розбирáти назáд. Розїбрáли їх і вїнесли до сї-

ний. Дурний забраў свої лахмані, ўдбагнуў сьа і сьіў сьбі коло грубі ў сьінбах. І дівить сьбі дάλі, шчо браті б́удут робіти. Так воі докнъчуйут ііх зноў, а він ка́же: „Бра́те, так, так, а́ле сь сьніій йак? Бра́ті зробіли сьа злосні на не́го і ка́же: „Моўчі, йак тьбі до́бре! Злапайу дручка́, так забй́ў!“ — Але він ни ма́йн з них страху́, фсе своїй пра́ви. Вино́сити зі сьніій — ни мо́жно на жа́дній спосі́б! Розібра́ли воі дру́гій раз ті залу́бні в сьінбах і вино́сять на двір. Складайут на дворі воі ті залу́бні, зложили і беру́ть сьа ве́сти до ме́ста, до па́на. Почіплъали мотускі, запрага́йут сьа і везу́т. Дурний дівить сьа, жи воі везу́т залу́бні, сьіда́йн в залу на лаўку, на ті залу́бні, і погони браті́ў. Але воі ўгляда́йут сьа і ка́жут до не́го: „Злы́зист ти, дурний!“ — А він ка́е: „Ны, йа ни йіду, йа йду.“ — Так він зайіхаў аж до са́моўо ме́ста. Прийіжджа́йут до ме́ста, відали на́нови залу́бні, вьзали гро́ші і пішли шчо купова́ти на вече́ру. Але той середу́шчий ка́же до ста́ршого: „Бра́те, да́ймо і то́му дурно́му па́ру грёйца́ріў (він ду́рно ни поганбаў! — госно́дар Микола Крави́цкий) за те, жи він нас на́учиў ро́зуму, — хоть ми ро́зумні, а́ли ше дурні. Бо ми три ра́зи залу́бні розбира́ли, а він за пийцо́м сиды́ў і міркуваў, жи ни ўлы́зи ў двє́ри.“ — Зьзали гро́ші і купу́йут на вече́ру. Ста́рший купиў до́лото, середу́шчий сокі́ру, а наймоло́тшій, той дурний, купиў сьбі круп, вьзаў сьбі солоні́ни. Йіду́т до до́му, вече́рати ва́рїти. Прийшли до до́му, запалили ў пийцу, — пидє́н ўста́виў до́лото ва́рїти, дру́гій сокі́ру, а дурний поста́виў ў пийцу води́ і засипа́йн кашу. Ка́ша дова́руйить сьа, він покришиў солоні́ну, росква́риў і бу́де сма́роваў кашу. Солоні́на йак ўсква́рила сьа, так ду́жи трішчала, шкваркота́ла, — так тих два бра́ті сьмія́ло сьа з не́о. — „От, — ка́е — купиў йако́йсь біди́, та́й кричи́т у пийцу, а на́ше тїхо — ка́же — ва́рїть сьа.“ — Дурний вітетаўля́йн кашу на лаўку, бере ло́шку і накида́йн на ме́ску і ма́стит сма́льцем. Тих два дівить сьа на не́го і ка́жут: „Йак йи́го готбе́, то й на́ше вже, — ми ху́тші приста́вили, йак він...“ — Вітетаўля́йут на лаўку, вийма́йн той сокі́ру, той до́лото, і б́удут вече́рати. Але куса́йут:— тве́рдé! (залы́зо!). Пукалы́чили гу́бу, ру́ки попе́кли, та́й йіде́н до дру́о ка́е: То до́піру тве́рдá вече́ра, жи шче ни ўки́піла!“ — А дурний йісьть і сьмія́йт сьа з них. — „Ну, бра́ті, вольмі́т'но ло́шки, а поку́шайти мо́го!“ — Ну, забра́ли ло́шки і сьіда́йут до не́го йісти. Пуну́йли ўсе́ три і ляга́йут спа́ти. А дурний пішоў ў своїй ме́сце за пийцу. І гово́раць сьбі ўбйдва ті бра́ті, йіде́н до дру́о. Ка́же: „Бра́те! зле́! тька́ймо від не́о, віт то́о дурно́о!“ — Ну, так воі забра́йут сьа ўты́ка́ти. А дурний ўсе́о сз́ухаў. Так бере свої лахмані, ўдбага́йить сьа і піде за ні́ми. Вийшли на двір і ўты́ка́йут, тих два, — дурний вихо́ди за ні́ми, бере ступу́ на плє́чі і жинє́ за ні́ми. Але тамтїх два ўгляда́йить сьа та́й ка́же: „Тька́ймо, бо дурний женє́, то забй́й — ступу́ вьзаў, на плє́чі!“ — Та́к

оні ўбгльадаўт сьа, жи він жинé, так шче лъпше ўтыкаўт. Так уже змогли сьа і стáли під лысом. Пригóни він до них, стаўльаи стўпу на земльї і сьїдаїи, на стўпі. А найстáршїй ка́же: „Ти, дурний, на шо ти браў стўпу?“ — А він ка́же до нéго: „Тілько ўсьбо́го миньї тáто покїнуў майóйтку, шчо́би йа й те покїнуў кому́!“ — ка: „Прывїсїм під лыс на чим сидьїти.“ — Али вони пїшли до лыса, назбирáли дроў і кладўт вогóнь —: бўдут почувáти в лысы. А блїсько буў гостїнец. Так уже пїзно ў ночї, слўхайи —: хтось йїде лысом з дзвїнчáми. Так тих два ка́жи: „Хтось йїде гостїнцем, мóже то йакї розбóйники! Вильзаймо на дўба і бўдем сидьїти!“ — Дурний дївить сьа, жи братї полїзли на дўба, берé стўпу на плéчї, лъзе за нїми. Але вїльз на дўба, повїсиў стўпу і сьїў сїбї. Прийїжджаўт пáни до вогнў, казáли фўрманови стáти, фўрман стаў, вони позьльїзáли, виймаўт з брїчки гўси, кўри, качкї, настаўльаўт баньакї і бўдут варїти. Але то ўже довáруйить сьа, так дурнóму дўже велїка ўоскóма. Ка́же: „Брáте, йа мўшу — каé — йїх вїдїгнáти вїт тóо, жи́би йа звьзїў!“ — Онї каўт до нéо: „Цїть, дурний, бо смерть тїбї бўде!“ — А він ка́же: „Йїм хўтчї на земльї, йак миньї на дўбови.“ — Ка́же: „Брáте, йа (за позволїньїм) — каé — сьцьáти хóчу. Він ка́же: „Тримай, бо смерть тебé чїкаїи!“ — А він ка́же: „Не мóжу, бо трїсну!“ — Так берé тай сцїт на пáнї. Так пáнї ни тьїкаўт, каўт: „Але то тéплий дїшч їдзьи!“ — Так він знóў каé: „Брáте, йа мўшу — каé — вїдїгнáти йїх!“ — Так він — за позволїньа — скидаїи штáнї, ка́же: „Бўду пускáти.“ — Так тї пáнї ка́жут, шо —: „Йакїсь птах так паскўдзьї.“ — Повїтсувáли сьа далї тай сидьáть такї. Так трéтїй раз він ка́же: „Брáте, йа стўпу кїдаїу!“ — А тї каўт до нéо: „Цїть, дурний, бо смерть чїкаїи.“ — Так берé стўпу тай пускáи межи гильáки, — не кїдаїи так, 'но межи гильáки, жи́би тарабáнила. Пустиў стўпу, стўпа йак зачалá тарабáнити по гильáках, — пáнї польака́ли сьа і поўтыка́ли в лыс. Дурний дївить сьа, жи нимá ньїкóўо коло вогнў, — ўсьї поўтыка́ли, 'но тілько фўрман дїстаў сьа з вóзом з бóку — тай хўтко зльїзáи з дўба, а братї за ним, і сьїдаўт доўкóла вогнў, на стўпі. А пáнї з лыса дїўльáть сьа, шо то за бїдá йи. Але дурний ўстáи зї стўпи, прихóди до фўрмана і питáиить сьа, йїгó ка́же: „Вам дóбре ў тóго пáна бўти, мáйните шчо йїсти й пїти, — а так кéпско вгльадаїите, мїзérний!“ — „Шчо́ж йа зроблў, коли йа тáкóго вродзáїу!“ — так ка́же до тóо дурнóо. А дурний ка́же до нéго: „Йа йист дóктор до тóго, йа вам порáджу. Ви мáйните на йазїцы на кїньцы такїй пїпоть, йа вам зїтнў, то ви попрáвите сьа.“ — Фўрман зльїзáи з брїчки, вистаўльаїи йазїк, дурний вїньаў нóжика —: Чак! — по йазїковї й вїдрїзáў. Фўрман ўхóпить сьа за гóлову, йак рухнé за пáнáми, зачнé липетáти, 'нотїлько: Лáтáтáтá, лáтáтáтá, лáтáтáтá! кричїт тай кричїт, — пáнї

їа' зачнѹт ўтыкати, — загнаў Гѳсподь знїи де панїў в лїсї! Прихѳди до вогнѹ і сьїдаїт вечѳрати, будѹт їсти кѹри, гѹси, качкї. А кѳнї привїзаў до дѹба. От, дѳбре повечѳрали і кїже до братїў: „Ви сьїдаїти з гїду на брїчку, ўдбагаїте сьа ў паньскї воўкї, ў тї, жи мїли на брїцьцї, бѹдете сидїти їак панї, а їа бѹду за фѹрман.“ — Так посьїдали на брїчку, а вїн вьзаў батїг в рѹкї, сьїдаїи, їїдут до дѳму. Али вїдїїхали кавїлок і кїже до братїў: „Вїдите, брїтєа, ви кїжите, жи їа дурнїї, — жиб ни їа, тоб ви погїнули, їак рудї мїши! (бо вїн їїх повѳдуваў).“ — Так вїн їїде вже бес селѳ без їїдно і здїбаїи пїру хлѳпїў. Тї хлѳпи росповїдаїт їїмѹ —: „Пїани, ни їїдєти сьудї, тим сїлѳм, бо ви не перейїдєти. Ў нас за селѳм їїст такїї мїстѳк, пїт тим мїстѳкѳм сидїт звїр, вїдмїдь, і нїкѳб не хѳче перепустїти. Хто їде альбо їїде, так вїн вилїзаїи с пїд мѳста і дѹси лїпами.“ — А вїн кїжи до хлѳпїў: „Їа не такѳю звїра вїдїў, та не бойїў сьа, а дурнѳб вїдмїдїа бойїть сьа!“ — І пїтаїиць сьа тих хлѳпїў: „Чи їїст ввас у селї стельмах?“ — А вѳвї кїжут: „Їїст.“ — „Так кїжїть, нех вїн прїїде до мѳни!“ — Заклїкали стельмаха до сѳбе і кїже сьїдати з ним на брїчку і поїїде до тѳю мїстїа, де тѳї вїдмїдь сидїт. Прїїздїт до тѳо мїстїа, — вїдмїдь вилїзаїи і їде на двѳх ногїах до нѳго. Але дурнїї злїзаїи з брїчки і пїтаїиць сьа їїгѳ: „Чѳгѳ пан вїдмїдь хѳче?“ — А вїн до нѳго кїже: „Їа хѳчу тїбѳ задѹшїти і кѳнї твоїї!“ — Дурнїї кїже: „Дѳбре, подѹшїши кѳнї і мїнѳ, али їак бѹдиш знїати такѳ майстерство, їак їа.“ — А вїдмїдь кїже: „Шчѳж ти за майстер?“ — Дурнїї кїже: „Їа їи стельмах.“ — „Їак ти стельмах, наўчи мѳнѳ стельмаства. Нех їа так ни повнївїраїу сьа (ни блѹдїу) по сьвїтї..“ — Так дурнїї послїаїи стельмаха до дѳму, жиби їїмѹ привїсти тѳї варстїт, жи губїдїа гнѳ, і їїден гѳбїд, пїру клїнцьїў і дѳўбнѹ, — і бѹде ўчїти вїдмїдїа стельмаства. І кїже до вїдмїдїа: „Ну, їак ти такїї мѳцнїї, озьмї мїнї тѳо кавїлка, а загнї їїгѳ на гѳбїд до кѳлеса.“ — Вїдмїдь зьаў кавїлка, гнѳ, — не мѳже. — „Вїдиш, їакїї ти мѳцнїї, — а не мѳжеш загнїти. Рѹкї велїкї твоїї, пїльцьї дѳўгї мїїиш, а моїї рѹкї такї малѳнїкї, пїльцьї коротѳнїкї, — а їа сїїчїас загнї!“ — Кїже до вїдмїдїа: „Стрїмляї своїї рѹкї до тѳїї дьзурї, бо твоїї рѹкї їїст крѹглї, то їа мѹшу зробїти тїбї долѳнї плескїти, пїльцьї прѳстї, бо кривї, тупїру бѹдеш стельмахѳм. Бо їак мѳнѳ за стельмаха ўчїли, то дѳбре пїлкоїу бїли. — Стрїмїў вїдмїдь рѹкї до дьзурї, дурнїї запраўляїи двї клїнцьї, а трѳтїї ў сѳредїну, берѳ за дѳўбнѹ і бїи помалѳнїкѳ по клїнцьї. Але вїтьаў раз —: мїдвїдь головѳїу трїсѳ, вїтьаў дрѹгїї раз —: мїдвїдь сьїдаїи ўже нагїд, вїтьаў трѳтїї раз —: ўже крїчїти зачнїаїи. Їак дурнїї пїдїїме дѳўбнѹ, їак зачнѳ бїти клїнѳц, їак зачнѳ мїдвїдь рї-

чати, — а дурний нїц, 'но бїи. От, забїу дурний кліньця, лївить сьа, жи мидвїдї уже ни рїхайить сьа, ўже зїмліў, і піднїаў доўбнїу, тарáхнуў раз по головї тай забїу рїшти. Вибївãи кліньцї назãд, витãаїи мидвїдã в верстãту, кладє на мурãвї і здїмãи з негò шкїрку. Зднїаў шкїрку з ногãми, з лãпамц, так ãак вїн буў, і берє ўдãаїить сьа ў нїу, стромїў рїки ў лãпи, ў ту шкїру, сьдãи на брїчку і ãїде дãлы. ãїде дãлы, але лївить сьа —: ãїдут панї з повòзом. І гòвòрит до свòїїх братїў: „Брãтã, мòже схòчут панї менє купїти, — то продасьтє, але дòбру сїму вòзьмете за менє. А ãа на дорòзї шкїру покїну, а сам ўтїчї.“ — Курãт прїїждãїут панї блїськò, дїўльãть сьа —: шчò за звїр поганãїи кòнї! Загãльтувãли ãїх і питãають: „Мòжеб ви продãли тòгò фїрманã?“ — Тих два брãтã кãжут: „Дльã чòгò нї?“ — „А шчòж вї хочїте за негò?“ — „Ûак дãдут пан тїсьãачу рїнских, то ми продãмò.“ — Так той брат кãже до них потїхєнькò: „Продãйте.“ — Вїїмãють панї грòшї, дãдуть братãм, а тòўò дурнòўò зи шкїроїу беруть на брїчку, дãдуть ãимў батїг, жиб погонїў кòнї. І питãають сьа ãгò, чи вїн знãи дорòгу тудї ã тудї, до тòгò мїста. А вїн кãже: „Гльã чòгò не знãїу, — ãа нãвїть знãїу, де пан сидїт...“ — Але вїїхãу в дорòгу, дзлєкò вже, панї сидьїли в бїдьбї (то бїда такã, ãак вї Львòвї мãїут фїїãкри, з вїкнами), а вїн спєр сьа на бїду, зднїаў с сєбє шкїру, постãвїў коло бїди, спєр, льци ўчїнїў до гãчкã, а батїг стромїў (там такє ãи, жи ўстрãмльãи), — сам зльїзãи з брїчки і догòни свòїїх братїў. Панї дїўльãть сьа—: Шò такòгò! Жи фїрман ãи на перєдь, чòгòсь кòнї повòльї ãдуть! Кãзãў, жи знãи, де панї сидьãть, а кòнї блудьãть по вулицьãх! Пан вилїзãи з бїди, дївить сьа —: спїт фїрман, спєр сьа на бїду. Вннãў батїг, піднãаў пужãк до горї, ãак ўкрòпи ту шкїру по вїтах! — а шкїра: шєлєн! на зємльї тай ўпãла. Пан нарòбїў крїку, вїкликãў тãтòўò дрїўò, тай кãже: „Прòпãли нãшї грòшї! Грòшї нїмã і фїрманã нїмã. (Буў вїн дурнїї! хорòба на нєò! — гòспòдар Микòла Кравїцкїї) Вїтãаїм ãїдєн раз пужãкòм по головї, а вїн рòссїпãў сьа, 'но ãнã шкїра дїстãла сьа. С тòò стрãхў, то 'но тїлькò фєтãаў сьа! (а там мòкро булò ф тїм кожухў, вже дєсь нєршє зрòбїў сїбї...)“ — Взьãли шкїру кїнули до бїди, а сам сьїў погонїти кòнї. Прїїждãїи до дòму і рòскãзуйи жїнцї: „Купїїм фїрманã за тїсьãачу рїнских, тїлькò сьа мнї ãїднã шкїра дїстãла!“ — А дурнїї дїгнãў братїў тай пòїхãу до дòму. — Ўже кївòц. Ни знãїу, чи шчє жїїї, чи нї.

Записавò в Берлинї вїд гòспòдаря Юрка Соколòвскòгò в груднї 1894 р.

Пор. Чубїнськїї II, 492; Сумцòв, 148—150.

35. Дурень зі ступою.

Пишіть, жи було зноў три браті. И ті два розумних, а йіден тае дурній буў. Той дурній до тих розумних каже: „Виріть ступу і підим до лыса.“ — Приходьть вони до лыса, — росте дерево високе; вилызають вони на те дерево і тьагнут ту ступу за собойу. Витьагнули вони до горі аж на те дерево, і там посыдали тихо. Але там прыйивдьять панови бріками, і каже до свойіх фурманіў, жио роскладали вогонь під тим деревом. А то була госынна поря, вони прыйіхали, ті пани, на польованья. І стяли собі там печі різныі печеныі, а дурній каже до тих розумних, йак вони стяли ті печеныі йісти —: „Йа пушчў ступу.“ А ті каут: „Ни пускай, бо — кае — будиш видыти, жи пан буде буў...“ — Там не видно жеке лысьтям, де вони сидьять, і дурній не слухаў, — йак пусти ту ступу, йак то стяни таряхкати помєжи гильяки і ті набрали сьа пуду, фєьо то покидали, а самі далы в поги, кажут: „Шось чи пйироныі траскайут...“ — Зьлызають тїі с того дерева і давай сьидати до тих печеныі. І каже дурній до них: „А хто — кае — виграў, ни йа?“ — Тєньго понайідали сьа, і вїно новинивали і забрали то ўсьо шче, шо було, і пішли до дому. І вїт тоды дурній востаў розумним.

Записано в Клекотові Брїдського повіту від господаря Демка Ричара в серпни 1894 р.

Пор. попередній н-р.

36. Попів наймит і дяк.

Буў ксьондз і маў йїдноо наймита, йїдноо йїднім. А той наймит буў дўжи мўдриі і він підглянуў, жи дяк ходи до йїмосьцьці. А йїгомосьць буў трюха старій ўже. Али він раз ўубідаў і ф той час прыйшоў дяк до кўхны. Він поўобідаў, вийшоў до сынній, той наймит, а йїмосьць кае до дяка: „Прійдете потім, реїинт, бо ксьондз пойдут до мїста.“ — А наймит то ўсьо ўчуў. І вийшоў ксьондз, кажи: „Запрагай коньі, пойдим до мїста!“ — Вийіхали вони так йак звїци до дубїни ўот з дому и він каже: „Йїгомосьць, йїабим шось сказаў, коб сьа йїгомосьць ни гнївали на мєни...“ — А ксьондз каут: „Ну, то мюжиш казати, — чо йа бую гнївати сьа?“ — Дяк ходи до йїмосьцьці. Нїньки ўзьмим сьа заверным, акурат дяка влїнайимо з йїмостейу.“ — Казавў ксьондз завернути фўрманові коньі і прыйіхали на подвіре, а йїмосьць дяка без друі двєрі тай вїпустила. Прыйшоў ксьондз до покюйу, глядять ўсьюда, і нима дяка, ўже ўтык. Али дяка йак йїмосьць вїпустила, сама за ним вийшла

і казала: „Взаўтра дэ вы будзеті, рэйнт?“ — пitala сьа. А дьак каже: „Яа буду заўтра там і там, буду горати ў полі, там пад лысам.“ — Каже ймосьць: „То яа заўтра там прйдў до вас, на поле.“ — А наймит то ўсьо почўў. Каже до ксьондза на другій дeнь: „Йігомосьць, підемо горати, там і там, на те поле.“ — Пішли ўони на другій дeнь горати там, пішли ўже, а нидалеко дьак них йи, али так кавалок. Уони горут, і наймит фцьонш вважайи, — і ўже ймосьць іде до дьака. Прийшла ймосьць до дьака, принeсла пирогу с самим сиром пшенишних і там кобасу йидну і дала, і сама пішла до дому. А той наймит каже: „Йігомосьць, кілок мнйи зломйў сы, підў яа до дьака, мџи він майи сокіру.“ — Прийшо він до дьака і каже: „Рейнт, шо вам ймосьць принeсла, то дайтиж мнйи шо, трџха звісти.“ — Дьак вьзаў, даў йиму кілька пирогу, і він ті пироги йісьць, сир ізвьeсть, а шкаралупу ту вџьме кіне. І кae до дьака: „Казали йігомосьць, йик до вас прйдут, то вас каменем забйўт, жи ви ймосьць лубите.“ — І приходит до ксьондза назад і каже: „Ни хтыў дати дьак сокіри, майи, али ні хтыў дати. Нех підут йігомосьць самі, мџи дасьць йігомџцеві сокіру.“ — Ксьондз іде до дьака; али йде, здибайи ті шкаралупи, с тих пирогу. Вџьми йидну здйиши ксьондз, ту шкаралупу, сховайи до кишeнџ і далы йде. Дьак дивить сы, жи ксьондз шџь здйимайи, — подумаў сибџ: „То пeўни камінья ўже на мeни..“ — Зьаў дьак покіннуў волі і зачаў ўтыкати. Ксьондз до тџо наймита, кae: „Чџгџ він фтыкайи?“ — А наймит каже: „Йігомосьць, дивить сьа ўџ, — кae — клeбаныйа горит!“ — Ксьондз йак підйиши жупан, йак пустить сы за дьакџм, — дьак дџсить ўтыкайи, а ксьондз за ним жинe..!“ Прибџг ксьондз до дому, тай — клeбаныйа стџйит, ни горит. Пішоў ксьондз до дьака, кae: „Чџгџ ти ўтыкаў?“ — А дьак кae: „Приходйў наймит і казаў, жи йігомосьць минe забйўт каминем. Йак до мeни йшли, то здйимали камінья, та йа — кae — мўсьйў ўтыкати. А чџгож йігомосьць гналі за мнџйу, йак минe ни хтылі бџти?“ — „А, — кae — та мнйи наймит казаў, жи клeбаныйа горит, тай йа дўжи буў зальаканий тай литйўім.“ — І вьзаў ксьондз вџпровадйў наймита, за те, жи він йігџо дурйў. — То буў такий наймит злџдџйи.

Записано в Берлинџ від господа Яурка Соколовского в мартџ 1894 р.

Пор. Драгоманџвџ, 162—166.

37. Жупуйте вмерлих.

Булџ три братџ. Вйинц йим батько ныц ни покіннуў, 'во йидџого бџка. І вонџ ним ни моглі сы подыліти. І шо робџти, — кae той най-

стáршій: „Ми мусим — кáе — стáвити три хлѣви, і до котро́ю хлѣва́ піди той бик, та то б́уди йнó.“ — Тих два поставило хлѣви́ з дѣрева такі фáйні, а трéтій так-ó з лободі, с конопéль, йак міг сперáу, абі спер. Той бик взяу́ пішо́у до те́ї лободі, то то́ю хлѣва. Тупіру вони мали мáтьір, — кáе: „Взáвись бикá, бері й мáтьір.“ — Та мáти булá так з рік і ўмѣрла. І він ни ма́у за шо поховáти, і запрáг то́ю бикá у букúн (так пѣрше колісь дáўним чáсом йїздили. йїдним бикóм, в йáрмó такé) і фсáдїу мáтьір на віз і взяу́ поставїу́ гладу́шчик йáйїц мѣжи колы́на і поїхаў до мѣста з мáтьіру. Прийшо́у пан куповáти йáйїц, пѣтáйить сьї: „Бáбо, по чѣму йáйка?“ — А вона́ ниживá, та не ўбзвáйить сьї до нѣо. Він запитáу йї раз: „По чѣму йáйка?“ — дрúгїй, трéтїй, а нарѣштї взяу́ бáбу йак турв́у, таї бáба взалá таї фпáла. Той син кричїт: „Гвáйт! забїу́ минї мáму!“ — Той нан кáже: „Цїть, йа тиби дам такїй мїшóк грóшї, йак твоїá мáма. — Він взяу́ мáтьір положїу́ ф солóму, поїхаў до пáна, взяу́ мїшóк грóшї і поїхаў до дóму. Взéу́ мáтьір поховáу і зробїу́ сьа велїким богачém, вже грóшї ма́у. Той брат йимú зади́уваў, де він тїлько грóшї взяу́. А він кáже: „Йа мáму прода́у і грóшї ма́ю.“ — Кáже: „Ти возьмї жїнку забїй і йїдь до мѣста і — кáже — кричї: Купїти ўмѣрлі, — кáе — твоїá жїнка бїльшá йак моїá мáма булá, то б́уднш мáти бїльшїй мїшóк грóшї йак йа.“ — Взéу́ прийшо́у той брат до дóму, взяу́ макогóна, вдáриу́ жїнку в лоб макогóном і забїу́. На дрúгїй день жїнку взяу́ ў фїру і поїхаў до мѣста. Йїди биз мѣсто і кричїт: „Купїте ўмѣрлі!“ — Вїйшли, там шчудовáли сьї, де хто ўмѣрлі купїли, прийшли́ з майстрáту таї взелї йнó, дó гарѣшту. Посїды́у він там в гарѣштї трóха, мóи там де з рік або вїйнце. Прийшо́у він йак вже з гарѣшту до дóму і взяу́ то́го брáта, шо йнó до то́о привїу́, і взяу́ йнó забїу́, а сам дáлы до гарѣшту пішо́у (йак вже покúшаў, жи там дóбрїй хлѣб. мусьїу́ їти — гóспóдар Соколóўскїй) Ну, і вже, — ни знáйу, чи він мóи сидїт шчé, чи вже вїйшо́у (бо йáкби булі повїсили, то миб булі ч́ули за нѣго). Квіт.

Записано в Берлинї від господаря Миколи Кравїцкого в серпни 1894 р.

Пор. Аеанасевъ, III, 356; Ciszewski I, 009.

38. Пáнна з знаками.

Мáла йїднá бáба йїдноó сїна; та бáба ходїла до дворá на робóту, а той синóк говїу́; л́оху своїу́ с поросьáтами до дворá пáсти (а ма́у чѣтверо поросьáт). Але він пїгнаў до дворá, там ходїла пáнна, шче ма-

І вона вбрала сьа наза́д й він занбаў сви́нью, льо́ху, і пігнаў до до́му; пригнаў льо́ху до до́му й зачиніў до кучі. Прийшла́ ма́ти зо двора́ з ро́боти і понесла́ льо́сы йісти. Принесла́ йісти, дівить сьа —: нима́ поро́сята! Приходи́ до ха́ти й зачина́йи йіго́ біти —: „Де́сь поды́ў, зло́дыіу, поро́сята?...“ А він ка́же: „Йа пас на лані́ під лы́сом, вййшоў воўк зь лы́са, занбаў поро́сята тай пігнаў“ (здуриў ма́тыр)... — Ма́ти зачала́ йіго́ дуже біти, він вьзаў фты́к і пішоў ў слў́жбу, і так зайшоў да́леко, жи на́віть ма́ти не зна́ла, де він йіст. Вже дівить сьа й па́ру лы́т, — нема́ хло́пця. Ма́ти мйслила, жи він ўто́ниў сьа, а він зайшоў дуже да́леко до йідно́о госпо́дара, той госпо́дар не маў ды́тій і вьзаў за свбо́. Але він ўже маў два́йцьіть і шты́ри ро́ки, мо́жна бу́ло йіго́ ўже ўжені́ти. А до то́го па́на до те́й дочкі́ вже свата́ли сьа кавальи́ри. І пан розпи́саў по цы́лі око́лицы —: „Хто ме́йі па́нни відгада́йи знакі́, йакі́ вона майи́, то той бу́де мй зять“ — нех бу́де хлоп, жид, пан, то йідна́ково ўже... — Зачала́ сьа зйіды́ти велі́кі панове́ і вга́дувати ййі́ знакі́, йакі́ вона майи́, — ныхто́ не мйг відгада́ти. Али той па́рубок почу́ў, жи там відга́дуіут, покида́йи свбо́ госпо́дара і ййде до двора́. Приходи́ до то́о двора́, пита́йи сьа ййго́ пан: „Чо́го ти прийшо́ў?“ — „Йа — ка́же — чу́ў, жи тут відга́дуіут ва́ші па́ньны́ знакі́, — ныхто́ не мо́же відгада́ти, мо́же йа відгада́йу“ — так ка. Пан ка́же: „До́бре, йак відгада́йиш, бу́деш мй зять, йак не відгада́йиш, діста́неш пйаде́сьят бу́кйі...“ — Але буў зна́комий жид з ним, з тим па́рубком, — ка́же: „Йіва́не! йа́ буду відга́дувати...“ „Ну, — кае́ — бу́деш — йак зна́йиш...“ — „Ну, — ка́же — йак ти будеш говори́ти, то йа́ так бу́ду говори́ти“ — жид до Йіва́на. А Йіва́н берэ́ відга́дуіи, ка́же: „Па́нна майи́ срі́бний пас, на гру́дях мй́сяць, під пра́войу руко́йу зо́лота́ зйрка“ — і жид собі́ так гово́ри са́мо, йак Йіва́н говори́ў. І ка́же пан: „З вас дво́х бу́де котри́йсь зять. На́ти вам сто ры́нских, йды́ть собі́ до мй́ста, заба́ўти сьа тро́ха, у ве́чир прийде́те, йа вас пушчу́ до поко́йу і по́ложу́ коло вас па́нну, — до котро́го буде вона́ ўбе́рньана вочы́ма і ўбй́ше, той бу́де мй зять, а ві́т котро́го ўбе́рнить сьа плечы́ма і ві́тсуні́ть сьа, то той діста́ни сто бу́кйі.“ — Йіва́н вьзаў сто ры́нских і пішоў ж жидом до мй́ста. Набраў собі́ різньных ме́дцыні́ў пахньу́шчих, на́йй сьа, — жидови вьзаў га́рнецъ гнйлі́ць (грушо́к), вьзаў ййму ква́ші. Жид на́йй сьа гнйлі́ць, на́йй сьа ква́ші, пішоў до ры́кі, на́йй сьа воді́ до́сить — жйда́ спёрло йак дй́нью, жид лё́дво сонé. А Йіва́н йде, так па́хне коло не́го..., — набраў собі́ пахньу́шчого вольййку, нама́стиў во́лосья, жи́б па́хло, ру́ки, і йде до двора́. Прийшли́ до двора́, пан замкнй́ў ййх до поко́йу і па́нну, — лы́г жид з йідно́го бо́ку, па́рубок з дру́о бо́ку, а па́нна ф се́рединьы́. Пузасы́пляли вони́ в но́чі пі́зно і ка́же жид до Йіва́на: „Але́, Йіва́не, так йа́ хочу́ на сто́рону!“ А Йіва́н ка́же: „Ай, та йа́ хочу́..., коли́ двéрі за́мкньани́.“

ленька була, і він бавивъ сѣа з пѣйу і зувидиў у неї знакі. І каже: „Пану́нцьу, ко́бсьѣти ми́нѣ показáли, підня́ли сѣа по по́яс, то йа вам дам йидно́ поросѣа...“ ’На підня́ла сѣа по по́яс і йи коло по́яса срі́бний пас. — „А ски́ньте ми́нѣ — ка́же — фсѣу во́дыж с сѣбе, так йак ма́ти на свѣт породила, то дам вам дру́ге поросѣа...“ Она́ ка́же: „Йак дасѣ ми́нѣ фсѣ́ чѣтверо поросѣáта, то йа тибі розберу́ сѣа...“ І він даў усѣ́ чѣтверо поросѣáта і вони пішли ўбо́йи за сѣ́рту, ’на ски́нула сорочку і спидни́цьу, він дивить сѣа на ньу — на грúдях йи мѣсáць, тúтка, де ўнерізу́ють сѣа, срі́бний пас на ты́льї такйй, а під пра́вою руко́ю зѣрка... — „А шчо́ж бúдем робі́ти?“ — А Йі́ван ка́же: „Шо́ будѣм робі́ти, — от, сѣда́й у кутку́ тай́ будѣм робі́ти...“ А жид ка́же: „Ну, тѣ й йа буду сѣда́у...“ Посѣ́дали ф кутку́ тай́ кладу́т там сво́йї. Жид найі́у сѣа гни́лиць до́сѣть, тай́ тараба́ни тай́ тараба́ни, — а той ви́ймайи с кишѣ́нѣ баўбо́ни (цукі́рники) і кїдайи бúцьїм на кúпку з вáду. (Колі́сь булі́ дурні́ жиді́, алив типѣ́р.. — господар Мико́ла Гаваньї́на). Устаў, вберну́у сѣа тай́ йісѣть Йі́ван, хрúпайи баўбо́ни. А жид ка́же: „Алѣ́, Йі́ване, шо́ ти робі́ш?...“ А Йі́ван ка́же: „Шо́ роблю́? — йїм. Пан йак рáно прї́йде і то застáне, то ти дїстáнеш і йá дїстáну і жáден не бúде звáть“... — Жид ўберну́у сѣа тай́ сво́йї йісѣть. Ви́ймайи Йі́ван с кишѣ́нѣ гольї́юк, помастиў во́лосѣа на голо́ві, жиб пáхло — а жид дівить сѣа, шчо́ Йі́ван робі́ш, тай́ ка́же: „Алѣ́, Йі́ване, на шчо́ ти масті́ш?“ — „Ну, колї́ йа вже не мóжу зї́сти, то во́лосѣа помашчú.“ — „І йа тáже не мóжу зї́сти, йа бúду тáже масті́ти во́лосѣа.“ Ка́е: „Мастї́...“ — Помастїў во́лосѣа і вї́тер підло́гу жу́паном і польга́ли зноў коло те́йї пáнни. Пáнна ў но́чі при́кїнула сѣа, убѣ́рнить сѣа до жї́да, йак почу́йи, жи смердї́т коло жї́да, — хúтко відсúнула сѣа до Йі́вана, — коло Йі́вана пáхне — ўбїньáла Йі́вана і засну́ла. При́ходи пан рáно, дівить сѣа —: пáнна так Йі́вана ўбїньáла, спит, — а жид відсúнаний. Казаў пан жї́да вї́вести с покóйу на двір, заклі́кати парубкі́ў і вї́сипати жї́дови сто бúкіў. Жид вї́рвить сѣа, йак ру́хне зо двора́.. — ’бгльáнуу сѣа за бра́мою тї́й ка́же: „Га, чика́й, чика́й, Йі́ване! Халáрес ма́ма тво́я! Йа тибі́ бúду наўчї́ти, йак ти прї́йдиш до мѣ́ни до коршї́ по горї́лку!...“ — Йі́ван стаў с пáниїу, пі́шли на о́груд, поспа́цирува́ли, пан ўбраў Йі́вана по пáньски (звáть!), зробїли висѣ́льа, поженїли сѣа і жи́ўт...

А йа буў на тї́м висѣ́льї, там гра́ли і сѣ́пїва́ли і з мосьдзї́рїў стрї́льáли, — а йа лїжаў ме́жи кла́ками, — бо бойáў сѣа, жиб ми́не не бїли так йак то́о жї́да... Во́нї тих кла́кіў йак набра́ли, і в мосьдзї́р ладувáли, і ми́не тудї́ запáхали, до то́о мосьдзї́ра. І йак вї́стрі́лили, то йа литьї́, литьї́, литьї́ і во́зде на стї́льци́ сѣў і вам оповї́ў.

39. Як Іван з панською дочкою оженив ся і свого тестя змудрував.

То буў в ійдию пана дурний дуже Йіван (той, жи в грубі палиў), а той пан маў дуже красну дочку і ўсеі до неїі сватали сї, сватали сьа навіть до неїі крулі. Але той пан не хтыў за жадноо дати її, — хто сьа присватаў, то він казаў: „Йа не за кого не дам, 'но за Бѳга.“ Присватаў сьа йіден поткоўник до неїі (той найстарший, жи йсет при реґимѳнты) і той отѳць такі каѳе: „Йа йїї ни дам, 'но такі за Бѳа.“ — Але той дурний Йіван палїт ў грубі тай той поткоўник питаїить сьа тоо дурноо Йівана, каѳе: „Йівасьу, шмат тут кавальїрїў було?“ — Каѳе: „Вже було штирнайцьїть на йїден бїк і на дрїї штирнайцьїть.“ Він питаїить сьа, той пан (бо то дуже дурний буў Йіван) —: „І кїль-кож те разом бїде?“ — „Двайцьать вїсім.“ — „Но, то — каѳе — дурний буў, а вгадаў! — „Але той дурний каѳе так: „Прѳши пана, йа ту дочку сам возьму...“ — Доїру той поткоўник пішоў до тоо реґимѳнту і каѳе: „Так і так, дурний Йіван казаў, жи він тоо пана великоо возьме дочку...“ — Але ті ўсеї реґимѳнта зїїхали сьа до тоо пана, вахмішши позїжджали сьа і ѳїцїри, і той поткоўник зноў навад прїїїхаў, — і не хоче дати той пан, каѳе: „'но йїї такі дам зи Бѳга...“ — Доїру ті ѳїцїри там повхѳдили і той поткоўник вїїшоў, тай кажут до Йівана: „Йівасьу, йак ти мѳжеш взьати ту дочку?“ — „Йа йї — каѳе — возьму, нех наві мнїи дадїт свїї ўбїур...“ — Але той поткоўник свїї палаш даў, свїї ўбїур даў, а сам поїїхаў до дому, так, жиби вона ни знала. Але стаў той дурний Йіван, убраў сьа і вїльїз на горї, на ту клебанїїу на горї, там, жи вони мѳшкаїут на ті самї салї; і в дванайцьати годїнїи начаў стїкати на горї. Раз вастїкаў, а отѳць питаїи: „А хто то?“ А він ка: „То йа йї, Господь Бѳг, йа — каѳе — прїїшоў по твойї дочку.“ — Той батїко зрадиў сьа та йї каѳе: „Вїдш, — каѳе — стара, такі Господь Бѳг прїїшоў по нашу дочку...“ — Доїру каѳе: „В дрїї годїнїи бїду с твѳїу дочкоїу сьлюб брати.“ — той дурний Йіван. Полѳтнами казаў вїстелїти дорѳу вїт сѳмоїї цѳркви до тоо пана —: І жиби ўсѳа кїннїца прїїїхала на мїї сьлюб (Господь-Бѳг казаў) і дѳрева позаса-джували на той і на той бїк до сѳмоїї цѳркви. — У дрїї годїнїи зльї-зїїи Господь-Бѳг з горї с тѳїу панпоїу вже сьлюб брати. Але ни зльїз до хати, бо не гѳднї були йїгѳ зувїцьїти фсї, — то сам буў Господь Бѳг — казаў сїбї заложїти дванайцьатїро кѳнїї, чїрвѳнїми бїндами поўбїрати кѳсї і жиби с канѳвїў стрїльїали до сѳмоїї цѳркви. Поўсѳа-дали обѳїи враз на той пѳвїз і йїдут там коло своїїх йам, то жи дур-ний Йіван пїлнуваў. Но, взьали вони сьлюб і зноў йїдут коло тих йам. А вона каѳе: „Ай, Гѳсподї Бѳже, повѳлы йїдте, бо там — каѳе — дур-

ний Йіван у буді сидіт.“ А він кає, той Йіван —: „Твій батько дурний, твоїа маи дурна, ти з дурним Йіваном сьлюб узьалá!“ — Она дупіру у плач, заломіла рúки —: „Ай, тату, шó ви мині зробили! Та ви казали, шо то йи Господь-Бóг, а то дурний Йіван буў!“ — Ну, вже ту прийіхали віт сьлúбу, — ни хтьять Йівана пустити до хати. Але шáржа ўсьа установіла сьа, — мúсит пустити до хати, бо ўже сьлюб узьалá. Допіру той батько поїіхаў, шо тут робити, до найстаршого ксьбóндза радити сьа —: „Гей, духóвно осóба, порáдь менé! Йа мислú, жи то Господь-Бóг прийшоў по мойу дочку, а то той Йіван, жи в грóбі палú... — „А ти пáне глúпий, де Господь Бóг мóже дочку взáти! Но, та шó, — кає — йа тибí ньц не порáджу, — йідно дрúгому Гóсподу Бóгу присьагаю, то вже присьаг нixтó не зломит...“ — Але прийіхаў той йи батько до дóму і ньц ни хтьіў тому Йіванові ань з грúнту, ань з грóшій ньц дáти. От він повóльі ту дочку угóўтаў і вони сибí вже й дитинку придбáли. Той батько десь дúже моц маў худóби й говéць і казáў тóму Йіванові дурнóму пáсти, взьаў йиго до чередí. Али вони обóйи змóвили сьа, та жінка ш чоловіком, і він ті віўцьцэ пас і загнаў ўсьа на ўобóру, булó йих двáсто шсьдесьáт пйать, і той Йіван взьаў і фсьих подушú, 'но йідну вістаўіў. Допіруш той отець пішоў до тóо дурнóо Йівана, вже йиго ни назвáў Йіваном, 'но сíном —: „Сíну мій, дитíно, на шчо ти мині такú шкóду зробиў! Та тиж мині фсьі віўцьцэ подушú!“ — „Ей, тату мій кохáний, та то звёр прийшоў до хлывá тай подушú...“ — Допіру той отець пішоў до тóо хлывá —: „Праўда, жи звёр йи!“ — Той отець пішоў до хлывá, а той звёр: гальт! с хлывá тай фтык. (А то Йіван там приўіў воўка, а віўцьцэ сам подушú). Прийшоў до старóбі, зачáў той пан плакати вже —: „Жи мойіх говéць нима...“ Та й каже: „Зьáтьу мій кохáний, сíну! Знайиш, зьáтьу мій, дитíно, шчо йи вісьмдесьáть штук товáру, бúдеш товáр пáсти вже“ (а такі гóсподáрки йиму фурт ни дайí.) — Але пасé товáр, — йіде купéць велікíй дúже з грíшнями, дивить сьа, — пасе товáр. Йіван каже до тóо купця: „Куп пан ў мньи те бідло фшíетки!“ — Али дивить сьа на тóо пастухá, — вбрáний фáйно, сам пан, — питайть сьа: „А кíлько пан жóнда за те бідло?“ — „Два тисьчáчí!“ — „Ньих бéдзьи пуўтóра, пáны!“ — От даў він йиму пйўтора тисьчáчи грóши за той товáр, і той пастух с твм пáном пíгнаў той товáр двáйцьцать пйать миль. Цьлíлий тíждень не булó дурнóо Йівана (а він зі свейу жінкойу змовíў сьа буў). Батько йи жінка шукайут, хóдять, — Йівана нема і товáру нема. Хóдять йідéя день, шукайут, і дрúгíй день, і на трéтíй день шукайут і на четвэртíй, і на пьáтíй день шукайут, — а на шéстíй день Йіван вже прихóди, такий ўбдріпаный Йіван, такий наглий... Жінка питайи: „Чоловíчи, де ти ходíў, бідный мій?“ — Батько прийшоў —: „Сíну, де худóба

подбіла сьа? — „Гей, тату, тату, та худобу злодїїи фкράли...“ — „На шож ти даў? — Менé взьалї, рўки — нóги звїязалї й до сóсни привїязалї...“ — Но, моц пан дўже зажуриў сьа вже. І той пан ни маїи ани овець ани худóби вже. Ше маў двáйцятэро кóний, каваў йїму на нїчлыг вже кóны вéсти. Він ті кóны пїгнаў, — злодїїи йїхали вёрхами і він тим злодїїям фсї кóны запродай. Взьаў сьїмсóт рїньскїх за нїх і ті грóши фсї зложїў до тóо поткóўнїка. Бо вони мали такў згóду, жи вони тїми грїшми маїи подбілїти сьа, за те, жи той му пан ўбїур даў до сьльўбу. Но приїшоў той Йїван до дóму тай жїнка пїтаїи: „Чоловїчи, де ти ходїў так?“ — (А жїнка й чоловік, то вони знáли ў тóму ўсе). Али приїшоў той пан, такїй заплаканїй вже —: „Де ти, зьацьбу, подбїў худобу моїу?“ — „Та злодїїи йїхали вёрхами і забрáли фсї кóны і мїнé привїязалї до коньá навёрх сьїдлá і завéзли мене далéко в льéс і самї скїнули і поўтыкалї с кїньми...“ — Знаў брехáги. — „Но, Йїване, бодáй ти пропáў на цїле жїтá! Ти грўбнїку, тм мї ўсью гóсподáрку змарнїў. Не хóчу йá тебé знáти й вїдати!“ — Але той пан дўже велїкї грóши маў. Але вони змóвили сьа обóйи, йáк то звїкльи полъагáли в ночі —: „Йагўсью, йáк йá зробльў тепér, — йá вїконайў йáму і йá ў ту йáму лъажу, йá ўмру. А тáто велїкї грóши маїут, — жиб онї потóму мїнї на катафэльок грóши складáли.“ — І той приїшоў, бáтько, пїтаїить сьа: „Де зьаць? — На кáе: „Десь пїшоў там на пїдварок до льóху картофель брáти.“ — Але він ту йáму вїконаў, шїрóка і вїсóка булá, дошкї поклаў, такїй катафэльок зробїў, і сам ўбрáў сьї, бўцьым то він вже вмер. А жїнка приїшлá до бáтька, кáже: „Тáту, бо вже чоловік умér!“ — Але той бáтько ни йшоў тудї, вáра до своїїх братїў пїшоў (брáти маў той пан шче). Йїдén дўже буў розумнїй, йїдén дурнїй тáже. — „Брáте мїй коханїй, дочкá шельма і зьаць шельма, — ходїм, хоць поховáймо йїгó!“ — Але пїшли до нéо, хтїли поховáти йáк зїбрўщого дьїда, хтїли так на тельшкї вївести й поховáти. Але дочкá дўже зачалá плáкати —: „Йá з ним — ка — прїсьагáла, — ка — тре йшго поховáти, йáк ше найлїпшого пáна...“ — Зїїхало сьа шмат ксьондзїў і óфїцїрїў, та дочкá бáтька пїдмóвила, жибї шмат грóши даў ксьондзám. Али ті ксьондзї зїїхали сьа, ўгльóндач йїгó зоглядыў, жи ше нóги мїахкї! Али жїнка поньўхала тай ка: „Смерлїт вже, вже мóпа ховáти.“ — Бáтько сїбї поньўхаў, — він хап! за нїс, нóса вїткусїў. Дрўїй брат розумнїшїй сїбї поньўхаў, — він хап! за нїс тай нóса вїткусїў. Трéтьїй той брат дурнїїшїй сїбї зоглядыў, — він хап! і нóса вїткусїў і тóму трéтьому ше. Той трéтьїй ка: „Мїнї нóса вїткусїў!“ — (Жáдин ни 'бзїваў сьї). Дрўїй брат кáе тáже: „І мїнї нóса вїткусїў!“ — Бáтько кáже: „І мїнї нóса вїткусїў!“ — Но, шо тут робїти, — вже фсї без носїў; без худóби, без носїў, вже нїц нїмá. Уже той Йїван

соби фстайі. Тепер Йіван робить сьа господаром, бо вже фсьім носі повіткúсоваў. Отой пан с теїі жалосьцьі пішоў кунати сьа тай фтопіў сьа с тоо фсьоо. А Йіван стаў великим паном, а на ўстатку то ше крулем зістаў (а такий буў дурний, бідний страшне буў). І жиў девятьдесят і пўтора рока. Потому Йіван, як він умер, тай фсьі міслили, жи то він крулем буў, то йіго треба вімуровати, жи то він буде сьвітатім. Але він лежаў два тизьні і зачаў смердыги. Взали йіго так поховали (хтіли в міху тримати). Але він не буў ў Господа Бóга вірний, бо він дўже тэсневі прікросьць велику робіў. На тамтому сьвітї, як він умер, то ним фсьі чортї дрóжа возіли, і так зістаў на вікі — поки сьвіт буде, то він ў не́бі не бóде. Конец.

Записано в Лешневі Бридського пов. від господаря Демчука в серини 1895 р.

40. Небилиця.

Буў пан, лубіў дўже байкі, — а буў ф тім сельї господар, називаў сьі Йіван і знаў дўжи байкі. Оджи той пан послаў по него, шчоби він йіму казаў байку. Коли він пришоў до пана, і пан йіму кажи: „Йіване, вогорї байки.“ — Каже: „Не бóду панови вогорїти, бо пан какут, шчо йа брешу.“ — А пан каже: „Йа кладу на стіл сто золотих, — як скажу тобі, жи ти брешиш, то возьмеш собі ті грóші.“ — Положиў грóші і каже Йіван: „Йа бóду казаў, аби пан, як йа скажу: Чи праўда? — жиби пан сказали: Праўда.“ — Каже: „То так, проше пана. Як йа буў молодий, йа собі посадиў ф хати під лавой биб, — а праўда, пане?“ — Каже пан: „Праўда.“ — „Той биб ріс аж до лави, — йа в лаві провертыў дзурў, він ріс до стéлы, — й йа ў стéлы провертыў дзурў, він ріс на горў, — йа продер стріи і він ріс аж до не́ба, — а праўда, пане?“ — Каже пан: „Праўда.“ — „Йа подивиў сьа, шчо биб уже віріс до не́ба, — йа зачаў лысти по тім бóбови аж до не́ба. Йа вильіз, пришоўим до сьинїі, а двері до не́ба були замкнїані. Не маў йа там шчо робїти, бо до не́ба менé не пустили. Ни маў там шчо йїсти, йа гадаў, якби назад на зéмлю зльїсти. Йа дівлю сьа — ф кутку кўна йачміннойї половї. Йа зачаў сукати мотузóк і спускати сьа назад на зéмлю. Коли минї не стало половї, то йа в горї вірваў, а нїсько дотачуваў, коли ше ни стало, то йа ўпаў на болóто і застрáсим по сáму шїю, — а праўда, пане?“ — Каже пан: „Праўда.“ — „Йа ни мїг с то́го болóта вильїсти, бо застрáг по сáму шїю, — прїлетьїла лїка качка, зробїла гнїздó на моїй голові і вїсидыла качата. Пришоў воўк, поїў

ті качата, — а йа йак ўхоплю сьа хвостá, йак крїкну на не́го: „Гутьу!“ — а вїн вїрваў менé с то́го болóта. Йа йду тим болóтом, а там настухї пасўг свїны. Йа дїўлду сьа, — а пánїў тáто тáджи пасўг! А прáўда, пánе?“ — „А брéшиш, то нїпрáўда!“ — А Йівán за сто золотїх с столá тай пїшóў до дóму.

Записано в Боратинї Брїдського повіту від царубка Луцька Кравчука в серп. 1894 р.

Пор. Етногр. Збірник VI, ч. 664, 665.

41. Дїдич і тивон.

Буў тївон за пánшчини у пánа, — то вїн, йак прїйди до пánа на диспозїцїю, то той пан, йак там во пїше, так йак ви, то пан кáже: „Ти брéшиш!“ — А вїн кáжи: „Йак йа брешў, то йа ў пánа не хóчу бути, йа сибї пїду.“ — А пан ўже пóтїм зноў на дрўгїй день кáже: „Нехай'но прїйде тут!“ — Прїйшóў тут: „Ну, йак йа ўже тибї скажў, шо ти брéшиш, — і вьзáў положиў пїадесáт золотїх на стóлы — то то твоїй.“ — Пїшóў тївом і мїркўїн: „Шóб то зробїти с тим? Йáкóн тї грóши вьзáти с столá?“ — І вїн вьзáў допїру прїйшóў до пánа, кáн: „Йа буў ўчéра такїй мóтуз іс полóви ўплїў аж до нéба. Алем не далéком ўже буў, той мóтуз увїрваў сьа мїнї, йа ўпаў ў болóго. Йак у болóго ўпаў, зáра побїгїм до дóму, горóдника вьзáў, вїконаў сьї і до пánам прїйшóў.“ — Пан лївить сьї на не́го: „А бáчш, брéшиш!“ — А той за грóшї тай пїшóў.

Записано в Берлінї від господаря Кїндрата Сторожукá в серпнї 1894 р.

42. Вояк і царївна.

То буў зноў йїдén круль і маў пáлац; коло то́го пáлацу стоїаў пост, йак звичáйно. Але булá там прїнцїзна і до неїї йїдén цївіль заходїў, а кудї заходїў? Через двéрї не мїг перейтї, бо пост хóдит, — так прїнцїзна вїкнó вичїнчáла на пéршїм пльóвтрї и спускала посторóнок и вїн заўши до неїї без вїкно льїзаў. Так вїн ходїў без дóўгїй час і пост стоїаў чáсто на вáртї, йїгó кїлька разїў вїдїў. Допїру пост прїйшóў до касáрнї по слўжбї і сказаў тóїн фїрэровї. І рáда в рáду, вбїдва сибї зробїли рáду, йáкóгoбї збїгкa йїмў зробїти, тóму цївилевї. Отже прїпáла на не́го вáрта йти на пост и вїн кáже до фїрэра: „Пánе фїр, ви йдїть на мойї мїсце, постїйте на пóсьтї пáру годїн, а йа буду

стукати до вікна і піду до принцїзни.“ — Так і зробив. Прийшов під вікно, даў знак, котрий знав від тоо цивільа, принцїзна вчинила вікно, пустила штрик до него і жомвир вільіз по штрику биз вікно до покюу. Йак прийшов до покюу, гóлос змінив, йакби то він сам цивіль був, і там принцїзна зара поставила йому підвечірок, він попідвечіркував собі і розмóльав с принцїзноу за добрі розмаїті річі (за кенські нїц). Покохав сї з нею і вона йому дала свій перстень. Фтим натхóдит цивіль під вікно і гóлос свій дає, пúкає, шчоби причїзна його пустила. Алез вона каже: „Хто там такий пúкає? То пёно пост!“ — І каже до него: „Возьми там під лішком орнал, кинь на него без вікно і нех він собі йде звїц!“ — Він взяв орнал, вичинив вікно, пустив без вікно прóсто йому на гóлову і занаскóднв його палком. Цивіль розгнїваний пішов до дому, а жомвир по недóвгим часї покохав сї з нею і попрашав сї і спутив сї по штрику на змьлю і пішов до свей слóжби. На дрóгй день вийшла принцїзна на горóд на снацир, снацеруйи, а цивіль поза парканом сїбї снацеруйи и виби то гнївайиць сї з нею, шчо вона йому тоїи зробила. И принцїзна питає сї бее паркан його: „Чогó ти сї на мене гнївайишь?“ — А він йїи вїтпóвдає на тоїи, шчо так и так сьа стáю. Та дóже здивóвана тим, йакїиби йїи мїг зрадити на тїлько? Оджиж прийшла вона до покюу і каже свóйму вїтцєви, шо — „Йа була на снацирі и згубила свїй перстень золотїй, — шчоби отец казаў вїтрубити, хто знайшов той перстень і принесе, то бóде за зьатьа у цєсара (принцїзни мóжж. Оджи допіру гнївайиць фантерїст ни мїг сам нести того перстєня, но даў його фїрєрови, і фїрєр зібрав сї, ўпудоваў сї ў парадьї і привóсит до принцїзни перстєнь. Прийшов до пєїи і мельдуйи йїи, шчо він знайшов перстєнь. А вона сьа подивїла на него і вдарила його пáру раз ў пїсок і вїгнала його вїт себе і сказала: „Най той принесе, хто взяв!“ — Допіру принадає ити фантерїстому нести перстєнь. Убрали фантерїсту чїсто ў парадьї і вїпровадили його с перстєнем. І привїс фантерїстїй перстєнь до принцїзни і мельдуйи йїи, шчо привїс перстєнь. Йак зувидыла його, пїзнала по мóві, ўхопїла його за шїю, поцїлувала і запровадила до вїтцєа і розказала, шчо фантерїст знайшов перстєнь. Оджи круль зробив його вїдрáзу майóром и поженив зї свєю донькюу. І вони жиє и до тепер жиють. І бóуим йа на йїх сьльóбї...

42. І в лехюго часом бувають люди.

Маў бацько йідноўо сїна, — той бацько буў богач великій. Тоўо сїна до войска йїго тае віддали, — але він до дому пише: „Тату, присьляіть минї трїйцїть рїньских, бо йа ўже капралем зїстаў, менї тре грóші.“ — Взяў бацько таї пїслаў йїму тих трїйцїть рїньских. Він так вїтримаў пáру недыль, — прислаїли до бацька зноў лист: „Присьляіть минї зноў сóрок рїньских, бо йа ўже фильфóбром зїстаў.“ — Потóму вїтримаў зноў пáру недыль, пише зноў лист: „Пришльїть минї — кáе — сымдєсáт рїньских, бо йа ўже майóром — кáе — зїстаў.“ — Але бацько с того бóў утышнїй, трéтїй раз взяў: „Трéба сї до нéю довідати!“ — Взяў сїбї коньá ўсудлаў, фєсў на верх і поїхаў до нéго. Приїхаў до того мїста і здїбаў там жомьїра і питáйить сї: „Де йїст ваш майóр, де сáме мéшкайи?“ — Той питáйить сї: „Нáмож вам -- кáже — майóр?“ — а він ка: „То мїй снї тут йїст майóром.“ — Там йїмú показáў, він приїшоў, подивїў сї на нéго: — та бо то не йїго снї! Зачáў йїмú роскáзувати, йак сї він пїши, йак то, — а він кáе: „Твїй снї у гарéштї сїдїт!“ — Просїў йїго, жїбї йїмú показáў, жїб випустїў з гарéшту. Даў їн два жомьїри, вїпровадили йїго на плáц, — і той снї, — він хтїў поговóрїти шо з ним і казáў так, просїў йїго, жїбї того сїна трóшка далї нїбї пустїў йїго, на мїсто трóха. Али далї два жомьїри пїд вáрту пїд нéго, ішли так кавáлок, сїбї так снацєровáли, дєшо ўгорїли. А той снї кáже до бацька, кáе: „Тату, дáйте минї трóшка коньá, нєх йа ўсáду. Йа даўно на немú йїхаўїм“ — кáже. Таї бацько взяў даў йїму того коньá, зьльїс с коньá, — маў тóрбу такú рамїну з грїшми, тьáшко йїмú булó пéсти, — він йак потїснўў тоўо коньá, — повóлы йїхаў, йїхаў, йак потїснўў, таї фтык. Фтык аж пїд гїншоўо царá. І там він ўже пїшоў до тоўо царá і сподóбаў дочкú і ўженїў сьа з нéїу, с тéїу дочкóїу. І з нéїу тошїру хóче до бацька свóго нагáд, с тéїу дочкóїу, приїхати, жїбї бацько сьа подивїў на нéго. Але він вїїхаў, взяў сїбї вóйска, пáру там компáнїїїў, і йїхаў бїзь льїс так, бїзь льїсá, і заложїли сїбї так в льїсї льóгир і кáже: „Ви тúтай фєсї чїкáйити, а йа до свóю бацька сам тїлько пїдú, шчó минї будé казáти.“ — Те шмáтьа с сéбе скїнуў, а собї ўбраў сьа таке ўот хлóпєске шмáтьа. Приїшоў їн до свóго бацька вжє, приїшоў на подвїра і до хáти нї йшоў, ну пїшоў до стáнї сїбї, сховáў сьа сїбї ў стáнї там пїд жóлуб. А сїєтра йїго нагльáнула і дúже сьа зрáдувала ним, шо сьа він повернўў, йак найхúчи побїгла до хáти і взалá там йїмú фєїпала кáшї там з молóкóм і нєсла йїму йїєти. Вовá шо тїлько нєсла, а бацько надїїшоў на той час і питáйить сьа йї: „Комú ти то нїсєш?“ — А ўонá нї хтїла прїзнáти, казáла, жї—

„Йа то собацьї несу, те йндзєня.“ — Пішоў бацько до станы і йго здібаў ў станы, і йго здібаў і вьзаў йго до хати і кае: „За ту штуку — склікаў фсьїх наймитіў свойїх і пастухіў фсьїх свойїх спровадиў і кае: „Тепэр він під вашоу рукоу будє, шчо ви йиму скажете, він вас муси слухати, — йа йго — кае — ни знайу, жи він мій син ўже.“ — І казаў йиму, жи він ў нєго безроги муси пасти, йїнакшої слўжби він йиму ни даст, 'но безроги муси пасти.“ І він дигіру написаў лист до нєї, жиб вона прїїхала і йго вікушила с того. Вона тигіру прїїхала на подвіра, заклїкала йго до сєби, вьзала йму дала мундур гінчий, той скинула, а той гінчий вбрала, — таї вїйшоў бацько, вьзаў кльаквў 'же на колына таї вже проситє йї, перепрашаїи вже йго і вже йїї. І вона йго вьзала на повуз, вьзала з ним відїїхала і казала тому войсковї йїх фсьїх побїти, бацька і мятыр, і вони побїли, хату запалїли, фсьє, і самї поїїхали. (Тає не повинєн тоо буў робїти — запримїтив старїй Гандрух Кравїцкїй.)

Записано в Берліні від господаря Микола Кравїцкого в грудні 1894 р.

44. Про дурня, шчо замісь у церкву зайшов до млина.

Йїден чоловік нїколи не ходїў до цєрквї і не знаў, шчо то йїст цєркоў. І йїдноґо разу кае жїнка до нєго: „Чоловіче, ідї до цєрквї, помолї сьа Бѳгу і вїслухай слўжби Бѳжойї.“ — Послўхаў чоловік і пішоў до цєрквї. Ідє дорѳгоу, прїходїт до мліна. Кльакнў, помолїў сьа Бѳгу, роздивїў сьа ўсудї по мліні, шчо стоїали мїшкї зі збіжом і з мукѳїу і послўхаў, йак цїтїль таланаў, йак камїнь гуркаў. І ідє до дому. Прїходїт, а жїнка питаїи: „Чоловіче, бувїсь у цєрквї?“ — „Буў.“ — „А шчось бачвў?“ — „Йа бачїў, шчо у цєрквї йїн баґато мїшкїў з грїшми, і сьватї сьпївалї, а йак сьпївали, Мятїнка Бѳжа —: Льататата, льататата! — а Пан-Йїзус — Гур гур!“ — А жїнка кае: „Ти дурнїй чоловіче, та ти буў у мліні, не ў цєрквї.“ — І кае жїнка до чоловіка: „Ти, чоловічи, дурнїй вродїў сьа, дурнїй вїрїє і дурнїй умрїш.“

Йа ходїў по сьвітї і на той час прїйшоў до тєї хати і чуў, йак той чоловік прїйшоў зі мліна і росказуваў. Йа послўхаў і пїзнаў, жи він дурнїй, жи ў сьвітї дурнїйшого нїма і по сьвітї йїшчє йїст такїх дурнїх баґато, але кўпоу не хѳдять, бо йакби кўпоу ходїли, тоби була велїка бїда. Конєць.

Записано в Берліні від парубка Тимка Яремка в грудні 1895 р.

45. Брат без людськості.

Було два брати, йідий бідний, другий багатий. Ё тоуо багатуо булі христїни — так кае, ті кумове: „Клікнїт тоуо своуо брата“ — а він кае: „Та чоуо ё клікати, ци він — кае — знаїи лїуцкїсть чи шó!“ — Так йїго приклїкали тай він сис так сїу на лауцї, ти ктó пришоу, тай усé кае: „Посуньти сї, посуньти сї“ — тай іго так засунули ё кут, йак ёо деле йа тепер сиджу. Там стоїала дїшка з боршчóм, — йїго притиснулі до тоїї дїшки, тай їн ту дїшку взїу тай з боршчóм вїльїу. По тому взїу сїу си ё колїсьцї, тїї ё ті колїсьцї була та дїтина, жи сї вродїла, — теї він взїу теї ту дїтїну задушїу. Тай потóму стоу, вїйшоу там на двір; а вони до дїтїни —: дїтина нежива! — Так кае той господар: „вїте, не казаїм вам го клікати, по він — кае — ни знаїи нї лїуцкостї нї нїчó!“

46. Як баба підвела чоловіка і жїнку.

То було сїбі малжєнство, жи дїжи лїубїли сї йїдно з другїм. Той чоловік пішоу косїти на лóнку в лїс. А баба жибрушча там приходит, ходи по корчах і фсе кае: „Косарїки, чи вас дєсьїть, чи вас сїм?“ — А той кае: „Та деж, йа — кае — 'по сам йїдєн кошу!“ — „Йа йїла гарбуз і молоко кїсле, то минї ё очах двоїть сьа.“ — І вона, та баба, пішла до теїї жїнки до хати, ка: „Ви сї так лїубите, але ше лїнше бїдїти лїубїти сї. Але твїї чоловік бородауку маїи тутюо на шїїї, — жиб ти йїму зрізала, тоб ше лїнше ви лїубїли сї.“ — І пішла, стала на дорóвї ё вєчир, йак той госпóдар ідє с косовїцї, і гае: „Тебє жїнка зарїже в ночї.“ — Той накосїу сї, лїк на гóзнак, чи то праўда бїде, шо жїнка зарїже. Вона взьала бритву, ту бородауку хтїла відрїзати, а він злапау за бритву тай пє дау. Тай скусила тотá баба йїх малжєнство такєїи, жи вони дóбри жили, а пóтїм кїнеко.

Записано в Беранїї від господаря Кїндрата Сторожука в серпни 1894 р.

Пор. Сумцовъ, Повѣсть о томъ, какъ чортъ разсорилъ супруговъ (Юбилейный сборникъ въ честь В. О. Миллера стор. 162—171).

47. Як чоловік вилїчив жїнку.

Буу сїбі йїдєн чоловік і мау жїнку, дїтїий ўже ни мау жадного. І та жїнка йїму дїже слабувала. І він так жїрїть сї нєїу, жи вона так

слабуйи йиму, — та жінка каже: „Чоловіче, ратуй мене — каже — бо йа дуже слаба...“ — І взяў він її там везе до дóхтора, дóхторови заплатиў, дóхтор вьцц ни помі її; привіз він її до дóму, ўона зноў таки слаба. Али приходит так ўот баба така жибрушча і каки до нейі: „Шо ви, госпосьсу, слабі?“ — „Ой — кае — слабам“ — каже. „А шчо вас — каке — боліт?“ — Каже: „Боліт мене — каже — і голова і рúки і нóги, фсьо — каке — менé боліт. І — кае — чоловіка такоо дуріоо ма́йу, жиб він — кае — хтыў, то він би минé — кае — сам вíдохторуваўби; але — каке — йа йимú — каже — ўстидайу сьі казати..., коп — каже — йигó хто на путь навiў...“ — Она́ каже: „Йа йигó наведу“ — та баба. Кае: „Там йист в лььсы така дуплава ліпа, там і там, ф тим місьццй; а йак він прийде з дорóги, то скажеш йиму, нех він піде тейі ліпи запитайить сьі, то ўона́ йиму скаже, шо він ма́йи робіти тибі...“ — Але він прийхаў, — ўона́ льягла на постéлы тай стóгне. А він каже: „Жінко, шó тибі, ни льише?“ — „Ой — каже — ны, чоловіче, шо ма́йи б́ути льише, то гiрше... Та — кае — бись пішоў, десь — кае — когóбись питаў сьі...“ — Каже: „Деж йа — каже — підú пита́ти сьі! Та йа ўже — каже — йiздиў до дóхтора і вьцц тибі ни помага́йи...“ — „Иди́но — кае — там до лььса, і там сто́йit та ліпа, запитайно́ сьі — каже — йийі, то ўона́ тибі скаже, шо ти ма́йиш мвны́ робіти.“ — Пішоў чоловік до лььса; прийшоў до тейі ліпи і пита́йить сьі, каже: „Лiпо, шó йа свої́ жiньццй — каже — ма́йу помохчi, жиб вона́ здорóўа бу́ла?“ — А та баба вiдзвiвайить сьі ў тi ліпi, кае: „Ти дурний хлóпе! Возьми́но — кае — ти йi зi три рáзи на нiч вiбери, то вона́ зáра — кае — б́уди здорóва...“ — Приходи хлоп до дóму, такий смутний... Пита́йить сьі йигó жiнка: „А шó тибі казала та ліпа?“ — „Ай — кае — жiнко, на́вiт тибі ўстидайу сьі казати, шо ўона́ мвны́ казала...“ — „Та чо — кае — ма́йиш ўстидати́ сьі, та ти — кае — мiй чоловік, а йа тво́йá жiнка, чо́о — кае — б́удеш ўстидати́ сьі!...“ — Каже: „Та казала та ліпа, жиб йа тибé хоць три рáзи на нiч браў, — а ти — кае — слаба, деш тибé“ — кае... — Она́ каже: „Чоловіче, менé — кае — тут боліт і тут боліт, а там — каже — минé ни боліт! Спробуй, мо́же йа — кае — будú здорóўша...“ — От, чоловік йак спрубуваў, і жiнка здорóўа бу́ла. Врáно фстáне і сьнiдати йиму зварiт, — і вже здорóва бу́ла і ходiла і робiла.

Записано в Берлинi вiд господаря Миколи Кравiцького 20 липня 1894 р.

Пор. Аванасьевъ III, ч. 241 (Въщiй дубъ).

48. Як чоловік жінку розуму навчив.

Буў сибі зноў чоловік і жінка. Али та жінка така була дужа мўдра, ни давала йму спокўю та'же. Він прійде, цўлий день косит, накосить сьї цўлий день, прійде ў вўчир, ўона йму каже: „Підї, принесї водї, нарубаї дроў, безрогим винеси там ўот де йїсти...“ — А він каже: „Жінко, та йа — каже — цўлий день косўю натьагнуў сьї, далабись минї спокїй — кае, — нех би йа спочїў трўхи...“ — А ўона каже: „Оўва, шў то коса, шў то — кае — косїти — взаўтра — кае — йа сама підў с тобўю косїти.“ — Кае: „Дўбре, пїдемо.“ — Стаў чоловік врано, вїклинаў косу сибї і вїклинаў жївцьї косу, поўбїдали, взьалї полўдїнь і пїшли косїти. Прийшли, зачалї косїти. Але баба так тўньго косит, шо хлоп лўдвї дочкаў до полўдїнья. А прїшоў вже полўдень, посїдали вони, пополўднали і каже баба: „Йа трўшка льажу, — каже — заснў...“ — Взьала вона заснўла; хлоп льїг і він сибї так дўмаїн: „Шўб йа тибї зробїў, жїб ти вїїнци ни йшла косїти, бо ти — кае — минє замўчись...“ — Взьаў хлоп спїдницї бабї закинў і вїбачти, — взьаў спўдньї спустиў і взьаў такў кўпу навалиў йїїї... Баба там, мўхи йї кусали, погами рўхала, обмўрала сьї... Тай хлоп каже: „Ну, фставай, бабо, бўдим косїти вже...“ — А вона каже: „Ай, — каже — йа ше трўшкабим заснўла...“ — „Е, — кае — ўставай, тибї нїц ни помўже, фставай!“ — Тай баба каже: „Ай, коб ти знаў, чоловічи, шо минї сьа стало.“ — Каже: „Шчў такогў?“ — „Ай, — каже — йа навїть тибї ўстїдаїу сьї казати, шо йа зробїла.“ — „Та чож — каже — маїнш минє стїдати сьа, — та йа твїї чоловік, мўжеш минї сказати праўду.“ — „Та йа — кае — так косўю натьагнула сьї, аж — кае — ўс... сьї і ни чўлам“ — каже. Каже чоловік: „Но, йди, йди ўже до дўму, йди, ти ўже намўчила сьї дўсїть.“ — Баба пїшла до дўму. — Заўши, вїт тўо дїнья, нїгди чоловіковї робїти ни давала ў дўма ўже. Чоловїк прїшоў до дўму, берє за коноўку, йде, по воду, — на кае: „Нї, нї — кае — чоловіче, нї, не йди, бо йа знаїу, — кае — шо коса варт...“ — І вїт тўо часу жінка вже була дўбра на чоловіка і спокїйне жїли сибї, аш пўки не поўмерали.

Записано в Берлїнї від господаря Миколї Кравїцкогў 20 лїппя 1894 р.

49. Як Іван жидїв дурив.

Йїван буў, маў він сибї коньаку. Стаў гнати йї трўхом через мїсто, а коньака стала кїдати с себе, значїт своїу пўтрїб робїти. А він взьаў тай грўшї тудї патїкаў. Ідє жид, а Йїван каже: „Алє, — кае — двїть

сья, льуди, мій кінь грішми сіщи!“ — Прийшоў жид —: „Алє, Йивану́нью, шчо вам да́ти за той кінь?“ — „Та шчо да́ти, — два́сто рубльі́ў дасі́ш.“ — Даў жид і́му два́сто рубльі́ў —: „Алє, Йивану́нью, шчо він і́їсьть?“ „Та — шчо і́му дасі́ш — ка́же, — на́внч ко́рець ка́мнѣак. Не при́ходь — ка́же — три днѣ́и до нѣ́о, то тілько́ тибі́ грѣ́ши насі́пи, жи́ ти двері́й не ўчи́ниш.“ — Жидѣ́ака заві́ў ко́ньа, поста́виў дѣ́вн корѣ́бки ка́мнѣак ко́неві на́внч. Шось не за́глядаў зо два́ днѣ́и до то́о ко́ньа. Той бѣ́дний ко́ньака здо́х, аж но́гами дѣ́ре́и пі́тпер. Жид до ко́ньа —: кінь ле́жит, двері́й не мо́на ўчи́ннн. — „Алє, жінко́, — при́шоў до до́му — бі́гай, дава́й мі́шки, будѣ́м грѣ́ши збѣ́рати, — ка́же — бі́гай за льудьмі́! — „Льуди́ по́приходили, відбѣ́или дѣ́ре́и, — а кінь ле́жит, аж но́ги задѣ́р до го́ри! — Ну, вже за́ тим ча́сом ста́ло сѣ́а так, жид пла́че —: пропа́ло два́сто рубльі́ў!

Пор. Етп. Збѣ́ри. VI, ч. 529, уст. 7.

Пішоў Йива́н да́льн, ві́хоннў́ два́сто рубльі́ў ў́ жѣ́да. Зварі́ў він го́рнѣ́а ка́ши, Йива́н, вѣ́заў те го́рнѣ́а ка́ши вѣ́ннѣ́с, на до́ро́зѣ поста́виў, — та ка́ша дава́й кнѣ́ти шче від во́гннў́. — „Алє — ка́же — дѣ́внть сѣ́а, жиді́, мо́їи го́рнѣ́а са́мо кнѣ́т — ка́же — без во́гннў́! — „Жиді́ збі́гли сѣ́а, ра́да в ра́ду —: тре́ кнѣ́ти те го́рнѣ́а. — „Ну, алє́, Йивану́нью, шо ви хо́чете за те го́рнѣ́атко?“ — Ка́же: „Сто рубльі́ў дасі́ш.“ — От, жид кнѣ́тнў́. І́їде в до́ро́гу, берѣ́ с са́бо́їу го́рнѣ́а. Наля́ў водо́їу, поста́виў там на до́ро́зѣ, хтьі́ў, аби во́но і́му варі́ло. От, наля́ў він, сто́їт го́днѣ́а, сто́їт дѣ́вн і́ три і́ пнў́ днѣ́а ў́же, — ни кнѣ́т го́рнѣ́а... Пла́че, вже жиді́ і́їсти хтьа́ть, — дава́ў жиді́ўка сва́рнн сѣ́а ж жѣ́дом —: „Шѣ́ ти кнѣ́тнў́ — ми хо́чем і́їсти — та́ке го́рнѣ́а, жи́ ни хо́чи варі́нн?“ І́ак та́ра́хне́ тим го́рнѣ́ам в зе́млю, і́ розбі́ў і́нго жид.

Пор. Етп. Зб. VI, 529 уст. 7.

Ну, по́їхаў жид, Йива́н да́льн машеру́їн, ко́б ше де ко́го ў́шукати́ (вже́ два жиді́ ў́шукаў́). І́де він, ў́ступнў́ він до і́їднѣ́о го́ста. — „Алє́, Йивану́нью, — жиді́ пита́їут — зѣ́ткн ви?“ — Він ка́е: „І́а з Бѣ́га“ — то́ї Йива́н. — „Алє́, Йивану́нью, ви від Бо́га?“ — „Так — ка́же — і́е, і́а від Бо́га.“ — „Ну — ка́же — мо́же ви там відѣ́ли мо́го ба́тька — ка — у Бо́га?“ — Ка́же: „Дѣ́льа́чо́го́м не відѣ́ў, та́кі бѣ́дні — ка́же, — во́ду но́сьа́ть до пе́кла, дро́ва но́сьа́ть, — ка́же, — ў́ тернѣ́а́ках та́кіх сплѣ́а́ть...“ — „Ай вѣ́й, Ива́ну́нью, не́ма́ перннн?“ — ка́же. Ка́же: „Не́ма́.“ — „На́те — ка́же — вам перннн, Йивану́нью, і́ по́душки, занесѣ́ть.“ — „Ну, і́а занесу́.“ — Він по́набера́ў, по́набера́ў то́о ў́сьо́го і́ занѣ́с, по́про́даў і́ вирта́їн наза́д. — „Алє́, Йивану́нью, вѣ́сьте бу́лі там у Бо́га?“ — „Ну, та бу́ў — ка́же — та занѣ́с.“ — „Алє́ — ка́же — Йивану́нью, мо́б ми з ва́ми пі́шли?“ — ка́же. Ка́же: „Дѣ́льа́чо́о — ка́же — не во́зьму́ ва́с, хо́днть зо мно́їу!“ — За́віў він і́їх та́к, де велі́кий шум па́даїн, ко́ло шѣ́льзѣ́у, (во́да велі́ка леті́т) і́ поста́вали во́нн ў́сьн на мо́сьтн —:

„Скакайте — каже — по йїдному ў той шум, то — каже — до неба йдете.“ — Котрий жидьака розлетить сьа, то гуль! ў ту воду, — та вода глу-бока, так йнго несє..., той жидьака так вимахуйи ногами, руками... Ка: „Дивї сьа, — каже — жїде, йак тебе ўже кліче на тамтой сьвіт.“ — А він бїдньака ўже топить сьа, жидьака, кричїт, кліче. І за тим часом пїадєсїат жидїў ускóкло, ўтопїю сьа.

Пор. Етногр. Збір. VI, 697, 698, 529, уст. 7.

От, шо робїги — тре Йївана до гарєшту взїаги за те. Взїали вни Йївана до гарєшту, привелї рїбіна, стаў рїбїн йнго судїти, йакў йїму кару дїти. — Треба завїязїаги ў мїх і ўкїнути йнго тудї. — Привєвли йнго до шльўзу, ўсадїи й мїх і вже 'но ўкїнути ў воду, але забўли сьа питїти рїбіна, чим кїдати, чи ногами, чи головóйу, в воду. Пїшли питїти сьа. Лежїт він на мóсьты і кричїт, Йїван, у мїху —: „Нї читїти, нї писїти, — кричїт — хтьать за корольї менє ўбїрати!“ — Йакїйсь пан йїхаў чвўркоўу, почўў тóйи, ўлїз у мїх, а тóо Йївана вїпустиў. Тї взїали прїйшлї, жидї, гол! тóго пїана ўпустили ў той шум тай той пан ўтопїў сьа. Йїван сьїў на кóнї тай поїїхаў, на брїчку.

Пор. Етногр. Збірн. VI, 529, уст. 5.

Йїде він, йїде, прїйїхаў зноў до мїста. Тай тї жидї опступїли Йївана: — „Йїванўнью, де ти буў?“ — „Та де буў, — на тамтїм сьвїты буў.“ — Ну, завїў той Йїван тї кóнї до пїана тай постївиў пїд хатоўу, пїд покїй завїў. І сам пїшоў в дорóгу дїлы. І йїде, йїде дорóгоўу і здїбїайн жїда. Жид ка: „Алє, Йїванўнью, де ви йдете?“ — „Йїду — каже — тудї йї тудї, до тóўо й до тóўо сєлї“ — каже. Йїдут вони, йїдут, Йїван вїбраў сьа ў перєд дорóгоўу, йїде. Жид маў коло сєбе тлумок такїй, жи мóже вартовїло коло пїадєсїат рублїў — той жид не знаў, шчо робїти с тим. Йїван стаў пїд грўшоўу, а жид на дорóзї. Каже: „Знаїиш ти шчо, — до жїда — йїа тебе озьмў с собóйу, ти не знаїиш, де дорóга, але трїмаї мнїи ту грўшу, жиб онї ни ўпїла.“ — Йїван за той тлумок тай в нóги. Каже Йїван: „Ти трїмаї, поки йїа не вернў сьа с тамтєїї горї назїад, то бўдемо йти обїдва.“ — Шчо та грўша вїтер пóхитнє йїїї, то жидьака так трїмаїи..., мїло не трїсне, жиб не ўпїла. І Йїван забрїў той тлумок і пїшоў і не вернўў сьа назїад; а жид такї стоїт коло грўши і трїмаїи грўшу, жиб ни ўпїла.

Ну, идє Йїван, йїде, зноў ўступїў до мїста до йїдноо. Прїйшбў до жидїў, а там трєба булó вартїўникї ў тї шкóлы жидїўскї. І вони йнго взїали і зачинїли на цїлу пїч, тóго Йївана, у шкóлы. Зачинїли вони йнго до шкóли, — прїйшлó рїчо, питїають сьа: „Алє, Йїванўнью, шо ти вїдїў ў шкóлы?“ — „Вїдївим три Богї“ — каже. „А йакї, — каже — йакїж тї Богї, цїїї вони?“ — Ка: „Вїдїў рўского і пóльского

і жидіўскаго.“ — „Ну, ў цым вони ўбра́ні?“ — Ка́же: „Рúскій ў поло-
твя́ньцы, ў сямра́зы чо́рні, а по́льскій ў сýрдуты, а жидіўскі́й бекешу
маў. Але — ка́же — ваш — ка́же (они́ Йіва́на зачыві́ли на цы́лу ніч
там ў шко́лы, там Йіва́ніско не маў де пі́ці, значі́т сво́ю по́трі́б зробі́ти,
та́й Йіва́н взыаў напоро́ў кúпу те́ньгу там у шко́лы) та́й ка́же: „Але́, —
ка́же — жиді́, — ка́же — та ваш Бог на́рзаў кúпу те́ньгу!“ -- Ко́трый жид
прілеті́т, йак ухо́пі в рúку, та́й по голо́ві ма́стíт, ка́же: „Наш Бог,
на́ше пома́зані́я.“ А жидіўкі́ йак по́прылы́та́ли, — жиді́ 'но тілько́ ту
се́рэдыну вма́стили, а по бока́х покі́дали, а жидіўкі́ то цы́лком, цы́лі
го́лови поўбо́ма́зували тым. Йак Йіва́н сказаў, жи —: „То йа́!“ — то жиді́
дава́й го́літи сьа ўсы́, го́лови, то жиді́ ого́ліли цы́лу го́лову, а 'но пе́й-
сахи покі́дали, бо ўони́ тут не сма́рува́ли коло́ вúха, а жидіўкі́ то цы́лу
го́лову поўбо́го́львали. — То на ту па́мйатку жиді́ тепе́р го́лову го́льва́ть,
а пе́йсахи кі́дайт, а жидіўкі́ ўсы́ го́лови го́льва́ть, бо ўони́ цы́лком по-
ўбо́ма́зували. — Кі́вэць.

Записано в Берліні бродскаго пов. від господаря Юрка Соколовскаго в серп
1895 р.

Пор. Етногр. Збірн. VI, 529, уст. 5 кінець.

50. Як Іван водив жидів на гриби, а відтак у ставі потопив.

Буў то зноў такіў Йіва́н, але він буў дўже пийа́к (то десь такі́й
буў, йак то ў Бро́дах на трыпа́трі пока́зували —: в білі сямра́жыні́ вібí-
жит с хати́, ўже йде́; жінка до́жене́ —: „А ти куді́ йдеш?“ — господар
Йіва́н Паны́кіў), лубі́ў дўже до ко́ршми хо́діти і шо маў, то так цы́лком
сьа зні́шчыў, змарнуваў. Ко́лі вже ни маў за шчо́, то хо́діў до лы́са по
грибо́ і ті грибо́ посиў там до то́го жи́да, до шинька́ра; але дўже ве́ліку
ва́ртэсьць за них собі́ укладаў. От жиді́ кілька́ раз йі́му запла́тили за
ті грибо́ горі́лкаю і ка́жут до не́го: „Будь так, Йіва́не, до́брый, пока́жы
нам ті мьсьца́, ми собі́ самі́ на́збира́йим...“ — Але він ка́же йі́м: „Ви
ше ны́коли не збира́ли́сти, то такі́й чо́ловік ны́коли ни мо́же най́ці,
у шма́тць жи́б буў ўбра́нй, — 'но мусі́ть сьа ро́зібра́ти цы́лком до го́ло'
ты́ла...“ — Взыа́лі жиді́ порозбира́ли сьа і Йіва́н йі́х повіў до то́о лы́са;
але завіў йі́х, де найгі́рша кро́пыва, бо́дыаки, і ўони́ сьа там так по́ко-
ло́ли, по́пеклі́ дўже, на кро́пыву... Га́жут жиді́ йі́му: „Ми ўже ни хо́-
чим ны́ тих грибо́ў, ны́ ны́чо́го — ко́б ви так, Йіва́не, до́бры́ булі́, а нас
до до́му завэ́ли!..“ — Ка́: „Шо йа́ зро́бьлу, ко́лі йа́ ўже йі́ сам за-
блуді́ў, — йа́ не зна́йу, куді́ завэ́сти, вьвэ́сти з лы́са...“ -- І трымаў ті
жиді́ до са́мого ве́чэра в лы́сы, а пото́му ка́же: „Мусі́м ту начува́ти до

двѣ...“ — „А — ка — деж ми будем, Йіване, спати?“ — Ка: „Ви думайте, жи то грибі ті такі добрі, — ту не моѧа переначувати на зимлі, бо ту так мноґо воўкіў йи, жиѧ вони вас ни мѧли нѧвѧть по рѧзу взѧти... Мусимо льѧсти на дѧрево і там будим начувати. Льѧзь, Мѧшку, ўперѧд і ўчени сѧ ѯ сѧмім верху до гильѧки, а друге зноў тебѧ за нѧги і ѯсѧ дѧвѧтеро так будете ѯ таким ланцуху начувати. — Йѧк сѧ почпильѧли фсѧи жидѧи йидно за друго, одже йиму дѧже було тѧшко тримати сѧ йидному, — але кѧже: „Йіване, минѧ рѧки мльѧют...“ — А Йівѧн кѧже: „Озьми поплѧуй!“ — Він йѧк витхонѧу рѧки поплѧвати, і зачали ѯсѧ летьѧти с того дѧба. І так сѧ сѧльно потоўклѧ, шо ўже на дѧрево не могли повилѧзѧти. Ін кѧже йим: „Идѧм, пѧдем дѧльѧ, ту йи такѧ мѧсце, шо ту так мноґо воўкіў ни хѧдит, а хоць де з йидѧн приѧде, то йѧ вам ту лѧску зробльѧ, шо йѧ йго віджену...“ — І розгорнуў комарѧ, положиў жидѧска там начувѧти (він казаў, шо тѧ подушка). І ѯонѧ там перебѧдили через пѧч черес ту і рѧно йѧх лѧдво живѧх завѧу до дому.

Пор. Етногр. Збірн. VI, 529, уст. 7 кѧнець.

Але онѧ на пѧго так були дѧжи злѧсні, хотѧли сѧ докѧнче відметѧти; ѧдже він ни мѧг приѧти до кѧршми за тѧйи до них, аж приѧшоў за йѧкийсь час, то ўже бѧла зима, морѧз буў. Жидѧи взѧли Йівѧна звѧзѧли, завѧзѧли йго ѯ мѧшок і повѧзли йго на стаў топѧти. Але той стаў буў дѧже при дорѧзѧ, а ѯонѧ ни мѧли сокири прорубѧти полѧнки — жи буў замѧрз — і вернѧли сѧ по сокиру, а йнѧго положили на льѧдѧви. Він дѧвить сѧ бес той мѧшок, — йѧде пан. І він кричѧт, кѧже: „Йѧ не звѧйу вѧѧ читѧти, нѧѧ писѧти, а хтѧть менѧ за корольѧ обѧбрати!“ — Пан питаѧй йнѧго: „Шо ти говорѧш?“ — Він пофторѧу зноў тѧкжи, — він кѧжи: „Замѧнѧй сѧ зо мноѧу, йѧ тобѧ дам тристѧ золотѧх і своѧі кѧнѧ с повѧзом, бо йѧ звѧйу дѧбрѧ читѧти і писѧти, йѧ буду за крѧльѧ.“ — І взѧў ѯсадиў пѧна ѯ мѧшок, завѧзаў, грѧші взѧў і на кѧнѧ фсѧѧ і поѧхѧў. Приѧшли жидѧи, прорубѧли льѧд і ѯтонѧли пѧна тѧго, і дѧже сѧ за то тѧшили, шо сѧ відметѧли за своѧу приґѧду, йѧку йим буў зробѧй, за ті грибі. На другѧй день взѧў Йівѧн вѧйѧхѧ на йѧрмарок тѧкими дорогѧми кѧньми, — здѧбайн жидѧѧ, витѧйнь сѧ з ними і дѧже йим за те льѧкуйн, за то, жи ѯонѧ йнѧго ѯтонѧли і він сѧбі там тѧкі кѧнѧ мѧг дѧстѧти і мноґо грѧші... Кѧут: „Алѧ, Йівѧн, то там на тамтѧм свѧтыѧ то так даѧут?“ — „Даѧут, даѧ вам Бѧже здорѧўльѧ, жи ви минѧ зробѧли так!“ — „Ми тѧбе будем просѧти, жиби ти нас потонѧў...“ (ше просѧти! — один з приѧсутнѧх —: Вони сѧ лѧкомили, жи вони кѧнѧ дѧстанут тѧкі і грѧші!) — „За прѧзьбу нѧкому тѧго ни зробльѧ, бо то йи великѧй майѧнток...“ — Яни йиму заплатѧли баґѧто грѧші і вѧбрѧло сѧ йѧх жидѧѧ мноґо і казѧли сѧбі, жиби парѧз ѯсѧ полѧнки прѧтивѧў, жиби парѧз йѧх ѯсѧх покѧдаў, — кѧут: „Йѧк той старѧй Мѧшко усѧветь сѧ,

то він переберé, котрі кращі коні...“ — Ну, тай вже потопіу, — нικά жидіу.

Записано в Боратині брідського пов. від господаря Кіндрата Бенедика дня 4 серпня 1894 р.

Пор. Етнографічний Збірник VI, 529, уст. 5, 7.

51. Як жид косарів гостив.

Жид нап'яу косаріу, менше більше чи п'ять там чи шість, і каже до тоо, шо найльпшій, найвірнійшій му буу, (шо нїби му свій ґрунт продáу): — „Шчо вам варіти рáно?“ — А той кажи, той найстáршій —: „Варі кукурúдзу рáно і пóтім при остáтку пироги зварі, а на полúдень дай гогіркиу і горілки, а прийдехо с косовици, горілка мáйи бúти у порóзві зáраз і зáкуска дóбра, а посидáйим вечáрати, на сáмій перéд сирóватка із масльáнкоу мїшана, потóму кáша молóчна, і то бúди вечéра укінчана. Але пídвечірок цýлком осóбно, — пídвечірок горілку і квáшані гогірки і то з горшкá, на чéтверо рíзані.“ — Але йак при-йшли косарі шойно до хáти до жидіускої, і жид рáзом ни ваготóвиу фсьогó. Пёрши постáвиу горілку; закїм принїс хлїб, горілку вїпили; принїс хлїб, закїм пішоу по гогірки, хлїб ізвїли; принїс гогірки, кричáть: „Давáй хлїба! Нима ш чим гогіркиу йїсти.“ — На нишчáсьтья дитїна кричїт жидіуска, а жид на те крикнуу: „Штиль! Бо йак кїну меже косунї, то й тебе зыдбáть!“ — И на тїм скінчїу сьа жидіускїй харч дльа косаріу. Бо жидї колїсь говорїли: „Шчо то хлóна кошгúйи — він дасьть йїден золотїй і йїсти і шó йїму кошгúйи!“ — І на тїм, йак жид спрубувáу, то на тїм скінчїу сьа жидіускїй харч дльа косаріу. За те жидї тепérка ни даїу́т вікту косарáм, — запла́ти і вітченї сьа!

Записано в Клекотіві Брідського пов. від господаря Івана Ризара в серпні 1894 р.

52. Як гостили ся Русин з Польком.

Запросїу Пóльак Рúсина на Рїзвїяні свáта. Шо постáви жінка йїсти, то Рúсин чвкáйи, жиби йїгó просїу —: „Вашéцьї!“ — а тут не прóси ані раз. І Рúсин не йїсть нїц. І Пóльак жїньцї каже: „Заберай, нáшо мáйи задарéмне вистигáти!“ — Але дочекáли рúских свáт, запросїу Рúсин Пóлька і стáви жінка йїсти. Шо стáви, то йїсть. Але Рúсин каже: „Живїть сьа!“ — а Пóльак каже: „Зийї і йїиче бéнде (аш поки ни найїсть сьа).“ — Але по одїзду тейї гостїни каже Рúсин:

„Нащо мнѣ такі госьты! Він, шчо жінка поставила, то казай: „Заберай!“ — а мойа шо поставила, то звай і казай, іше буде йй.“ — І на тѣм сѣа скінчила така гостина, шо Рѣсин Пѣльака вийнце не просій. Бо Рѣсин хтый, жиб йнѣ просій, а хто на прозьбу здайть сѣа, голѣден спати лѣгайи.

Записано в Клекотѣвѣ Брѣдського пов. від господаря Івана Рипара в серпни 1894 р.

53. Де міткѣвѣ кѣонець.

Пішла дѣйка замуж. Али прийшло сѣй йй піумітки звивати, — она ни звала, міткѣвѣ де йи кѣнец; глѣдыла, глѣдыла, ни моглѣ знайти. Али кажи: „Чоловѣчи, запрагай конѣ, пойдим до мами й гѣсѣцы!“ — От чоловік запрѣг конѣ, ййдут собѣ до мами й гѣсѣцы. Али вони ййдут, а пасѣ дѣвѣ дѣйчынѣ товѣр і тѣ дѣйчѣта собѣ гульѣйут. А та жінка кажи до тих дѣйчѣт, кажи: „Гульѣйиш, чортѣ твоѣй матѣ! А де й міткѣвѣ кѣнец, то ни звайиш!“ — А тѣ дѣйчѣта кажут, — кажи: „Чому ни звайу! Вѣрхнѣя нѣтка й чнѣх“ (нѣби чнѣ сѣй називѣйут й міткѣвѣ). — Йак тѣ дѣйчѣта йй сказѣли, а вона кажи: „Завертай, чоловічи, конѣ!“ — Чоловѣк завернуй конѣ; йна прийхала до дѣму, зачала глѣдыти вѣрхнѣю нѣтку й чнѣх і вона сѣбѣ звайшла. — Уже йсѣа. (Йона ни звала, де нѣтка йи й міткѣвѣ, то йона сказѣла так на прѣтики тѣм дѣйчѣтам, йона сѣбѣ мѣслила: йак вона ни звайи, то й тѣ дѣйчѣта ни звайут. Тѣ дѣйчѣта йакжи йй сказѣли, йона казѣла до чоловіка: „Завертай конѣ назѣд!“ — і йона прийхала до дѣму і звайшла кѣнец).

Записано в Берлинѣ брѣдського повѣту від парубка Антошка Морозѣа в дек. 1893 р.

54. Череванѣ і телѣа.

Буй сѣбѣ госпѣдар, буй велѣкѣй богѣч. Али він сѣй зробѣй пѣйак; йак зачѣй пѣти, жінка йнѣ дѣжи спнѣвала, ни моглѣ спнѣити. Али він дѣжи уже снась сѣй, живѣт ййму вѣсѣ, бо май звѣтки. Али кажи жінка: „Чоловѣчи, бѣй сѣа Бога, шо ти рѣбѣиш? — Али кажи: „Дивѣ 'но, — кан — йакѣй тобѣ живѣт вѣсѣ! — кажи: „Ти бѣдиш матѣ тѣльѣа, — або дѣтѣну, або тѣльѣа. — Кажи: „Йди собѣ, чоловічи, — кан — на чужѣ сѣла, жиб тѣбѣ лѣуди ни звѣти йй своѣйѣ силѣ, жи ти бѣдиш матѣ тѣльѣа.“ — Чоло-

вік послухаў і пішоў на чужі сёда. Ішоў жи він, ішоў і зайшоў на клебаньіу, просіў сьі наніч. Отжи йіго приньали наніч. (Помилиў сьім дьві слові:) Він сібі йшоў і знайшоў чоботи, ў тих чоботъах були но́ги — воўкі зьіли чоловіка, дістали сьі но́ги. Він сібі прийшоў на клебаньіу наніч і йіго переночували. Прийшло ў ночі, ма́ла коро́ва тильа і парупкі принесли те тильа ў ночі до хати, а він спаў, ни чуў. Те тильа заричало і він зьлякаў сьі і ўтык, — він сібі мислиў, жи то ўже він маў. А ті чоботи з нога́ми покінуў. Ті врано поўставали, діўльаць сьі — йи но́ги, а чоловіка нима́! Тай кажут: „Шо́ ми будим робіти, жи те тильа зьіло чоловіка, 'но но́ги сьі дістали ў чоботъах!“ — Бо вони ни зна́ли, шо то той чоловік приніс чоботи з нога́ми, йни сібі міркували, шо то те тильа зьіло чоловіка і сьі но́ги ў чоботъах дістали. — Ка́же: „Те тильа возьмім закопа́ймо, бо оно́ такé малéньки, а ўже зьіло чоловіка, а йак бу́ди велі́ки, то бу́ди йісти ўсьі льу́ди.“ — Прийшоў же чоловік до до́му, пита́йть сьі жінка: „Шож там чу́ти, чолові́чи?“ — „А, — ка́жи — до́бри ти миньі, жінко, казала праўду —: та бо йа такі маў тильа!“ — Отши та жінка дочу́ла сьі, шо ўони́ собі міркували, шо те тильа зьіло тоўо чоловіка. То та жінка сьі дочу́ла тай пішла до тоо ксьондза тай ка́жи: „Шож то бу́ди, йігомосьць, шо ва́ше тильа зьіло миньі чоловіка?“ — Той ка́жи: „На́ тобі, жінко, грóши і ны́ц ны́кому ни ка́жи, йа ўже те тильа закопаў.“

Записано в Берліні бродського повіту від парубка Антошка Мороза в дек. 1893 р.

Пор. Етнографічний Збірник VI, 690.

55. Як пачкар стражників перехитрив.

То в нас при во́йску буў йакісь Стремільский, то він буў за стразьніка там ў Стойанові. Йіден раз під Радеховом то там дуже пачку́йут сь тьутьуно́м, — і пішло два стразьнікі на засідку, а йшло штіри пачкарі. І вони́ зачали, ті стразьнікі, стрільати, а ті сь тьутьуно́м зачали фтыкати. А стразьнікі порозьдагали сьі, поскидали бунди, та далы за ними. Тим бу́ло зле сь тьутьуно́м фтыкати тай вьзали тай покидали. Але вони́ дігна́ли —: йи мішо́к тьутьуну́. Іду́т далы —: йи дру́гій мішо́к. Іду́т шче далы —: йи трэ́тій мішо́к. Але то́му четвёртому то жаль бу́ло покінути тоо тьутьуну́, то він вьзаў вльіз ф таку́ йамку, і лыг, а на плечах тьутьун трима́й такі. Але вони́ побігли —: коб ше йім хло́па злани́ти, то лы́ншии котриба́нд бу́ди, — тьутьун вже йи... Але вони́ побігли далы за тими хло́пами, а той верну́ў сьі наза́д, шо лежаў під мішко́м, і забраў ті фсьі мішкі і пириньіс в гінше місце; но, і верну́ў сьі і бунди

забраў шче. Стразьнікі вертаўт назад, — нима тьутьуну! (А то буў хлоп, він ў нас буў фірэром). Приходьць там, де сидьлі, — і бундїў нима! Пішли, шукаўт, шукаўт аж до рання, — нима нї тьутьуну, нї бундїў. А той хлоп тьутьун забраў і бунди і за цылу ніч поносиў до міста, за тьутьун взыаў шіснайцьць риньских, а за дві бунды двацьцьць пїать. Ну, і кїнец, і стразьнікі фесо програла.

Записано в Берліні від господаря Каролька Лугового в грудні 1595 р.

56. Дівчина і офіцери.

То була така баба, жи здуріла три офіцери. То дыўка. Такво, йак в войску, переберайць сьї з міста до міста, — але йак вони прїїхали до міста, то вони сибї там станцїю таку найміли на пїонтрі, на горі, а по другї сторони вўлицы то мешкаў такїй жид богатїй, шо маў таже мільйони. А маў таку файну дуже дочку, жи ў цылім сьвітї нї була крашча. А жоньїри то такї файнї дыўчата лўбляць. Але йак вона значїт с тоо бoku вўлицы сибї вїтчинїла вїкно, а ті офіцери с тейї зноў сторони вўлицы сибї вїтчиньць вїкно, — то кажен до нейї маў хьїньцьць, але йїден другому не споминаў нїць. Але йак вона пішла на спацир, то вони такжи пішли сибї на спацир фсы три, але так, жиби йїдїн ў другому нї знаў, кудї йде, кажен з ўсобна йшоў. Але йак здїбаў йїї на такїм на райкуфцьї¹⁾ значїт, йакби то ў Бродах, то значїт там омор йї віддаў і каже, жи хтыўби з нейїу шось вогорїти. А вона вїтказуйи, шо вона нїньки нї маїи часу вогорїти, 'но жиб взыўтра вїйшоў там ф шестї годїньї на те самє місце, то вона бўде вогорїти. А йак здїбаў йї другїй, то так само пресїў йї, жи бўди з нейїу шось вогорїти, то вона зноў казала, шо вона нї маїи часу, 'но жиби він вїйшоў взыўтра в восьмї годїньї, то вона бўде вогорїти. А йак здїбаў йї третїй, то зноў йї пресїў, жи хочи шось вогорїти, то вона зноў казала, шо нї маїи часу, 'но тїлько жиби взыўтра вїйшоў о десьатї годїньї, то вона бўди вогорїти. На другїй день ўу шестїй годїньї той вїйшоў і там зачаў з нейїу гворїти, („Стала сьї на словї?“ — Мик. Крав. — „Стала сьї.“) — він з нейїу гворїў так, шо вона сьї йїму дуже сподобала і він маїи хьїньцьць з нейїу сьа вжєнїти, і то, йак він з нейїу нї вжєнїть сьї, то сам сибї шо зроби. Але вона каже, жи —: „Йа тому нї віру“ — шчо він мўси йїї таку йїднў рїч зробиць, йак то він зроби, то вона тушїру дасьць віру, шчо він маїи таку хьїньцьць велїку до нейї. — А він каже:

¹⁾ Міський город, vulgo Rajkowska.

„Хоцьби шчо, то зроблю.“ — То вона йому казала, ажиби він пішоў до костёла і там, йак то на Великодні свята, де Божій гріб, і жиби там лежаў добу, то вона дасць віру, жи він майи хыньць до неї, то вона пристане та' йак він хоче, — і то ў порадзі жиб він там лежаў, при шаблы, при ўсым. І він то зробіў. А йак прийшоў другій до неї, то вноў вона та'же казала, шо вона на то ни дайі віру, 'но жиби іі зробіў, то шо вона хочи, то, йак він то зроби, то вона дасць за рехт йому, то вона вже спустить сы і пристане вже так, йак він схоче. То він каже: „Хоцьби шо, то зроблю.“ — То вона тому казала, жиби стоїаў дваіццят і штири годіны колó тоо Божоо грóбу там на варты (Той буди лижати, а той буди стоїати“ — Мик. Крав. — „Айа!“). То він пристаў так. А йак прийшоў трэтыі той вже, жи ў десаці годіны, то вона тому трэтьому казала та'же так само, шо вона ни дайі віру, шо він хыньць майи до неї, 'но йак він то зроби, шо вона хочи, то вона йому буди вірити, шо він майи хыньць до неї. То він каже: „Хоцьби шчо, то то зроблю.“ — То вона йому йому казала, жиб він взыаў такіх тылько ланьцухіў і жиби ўбвіў тїм ланьцухамі кóсьцьул три рази наўкóла і ў двэрах трымаў ті два кінцьці так дваіццят і штири годіны. І він на то пристаў. Але той вже в грóбі лежит, а той на варты стоїит, а той трэтыі йак зачаў ланьцухамі кóсьцьул обвóдити, то ланьцухи дуже бра-скотыли, — то той, шо ўу грóбі лежаў, то він сы настрашнў, він гадаў, жи Дух сватїй з неми там вже йде по него, то зачаў фтыкати. Йак тамтой зачаў фтыкати, то той шо на варты стоїаў, то ше дубиль¹⁾ за-чаў фтыкати („Той же óшм зьлякаў сы“ — Мик. Крав.). Йак всиі зачали бес кóсьцьул гвати йїден за другим (бо йїден ў другим ныц не знаў), то той ланьцухіў відрїк сы, зачинаїи собі фтыкати („То жадеи ни вїтримаїут віри!“ — Мик. Крав.). Так дóсць йїден за другим гнаў, бо йїден в другóму ныц ни знаў, а до тейі самоїі камїаницьї значїт, бо там кажен маў своїу стáнциїу. І вони сы фсы три понастрашували і фсы три послабли. На другій динь рано, то значїт, жиби рóсказ відаў тим прóстим жомнырам, йака нїны буди слўжба, йака изницрка, — таї пішоў до них той такскапраль²⁾ з рапóртом, жиби пїтнїсаў, то той пїтнїсаў, шчо він слабїй, то значїт нїбїи капїтан пїтнїсаў, шо слабїй, а нех провади оберльїйтнант нїны команду, бо він слабїй. То він по-ныє до оберльїйтнанта, то він пїтнїсаў сы, жи нех льїйтнант провади, бо він та'же слабїй. То він поныє до льїйтнанта, а льїйтнант та'же пїтнїсаў, шо він слабїй, нехай фїльфёбер провади команду нїны. Пóгїм то вони собі зачали думати, шо то за спóсїб, так кажди, шчо ўчэра були ўсы здорóві, а нїны слабї... І зачали сы схóдити до кўни і йїден

¹⁾ нім. doppelt. ²⁾ Tagcorporal.

дру́ого пита́ти, чиреш шчо він слабій. І йіден дру́ому зача́у роска́зувати ту ўсу́ сво́ю причі́ну і вели́кій сьі йім фетид дуже зробі́ў, шчо йідна́ дьі́ўка здурі́ла три ўофі́ціри, хоць бога́та, але шче й жиді́ўска до то́го... І йакім би то спосо́бом йій здурі́ти? Але ма́ли йідно́го жо́мні́ра гима́й-ного, шчо би́ў ф та́мбур, а бу́ў вели́кій льумп, пійа́к, зло́дій з не́го, — то вони́ закли́ка́йут йигó і тако́о вже найгі́ршого га́лґана ра́дять сьі, жи́би йі́х пора́диў. А наса́мперéд дали́ йіму дисьа́тку і дали́ йіму фра́й на цьі́лу ні́ч, а йак принесе́ ра́но йакійі́ грéйцар, то бу́де стра́чаний. Але він ра́но прихóди і шука́йут йигó за грі́шми, а він ка́е, шо він шче бога́то завини́ў на місцьі́. То вони́ йі́му на дру́гу ні́ч дали́ пійатна́йцьі́ть рінських, — ра́но йигó пита́йут за грі́шми, він ка́же, він шче завини́ў бога́то. То вони́ йі́му на трéтью ні́ч дали́ два́йцьі́ть рінських, — то він зно́ў ра́но прихóди, пита́йут йигó за грі́шми, то він ка́же, жи́ він шче бога́то завини́ў. Ну, топі́ру вони́ йі́му зачали́ роска́зувати тў́ю сво́ю пра́хтику і йак — ка́кут йі́му — йак йі́ї ни здурі́т, то бу́ди стра́чений. То він ка́же, шчо він йі́ здурі́т, але шчо́би вони́ йі́му бога́то грóши́й дали́. Ну, так дали́ йі́му грóші́ і фра́й, значі́т кілько́ йі́му тре́ часóу. То він набра́ў грóші́, взя́ў сибі́ с кілька́ жо́мні́ріў шче зі́ собо́йу, по́йі́хаў до дру́о́ мї́ста, покупи́ў сибі́ там му́ндур та́кий, йак цьі́сар хóди, а тим жо́мні́ра́м то та́ йак ті йидно́ра́ли, шо коло́ цьі́сара хóдять, нї́би цьі́сар і підру́чники. І написа́ў лист до них до тих самі́х офі́ціріў сво́йі́х, ажи́би вони́ робі́ли вели́ку пора́ду, бу́лі приго́товля́ні, бо на той на той де́нь при́йди́ цьі́сар до то́о мї́ста, і жи́би йі́му пора́дну ста́нці́ю шоб ма́ў го́то́ву. Ну, так нема́ де льі́пшо́й ста́нці́ї, йак ф то́о само́о жи́да. Вже́ то на той де́нь цьі́сар йі́де, ро́блять йі́му пора́ду вели́ку, му́зику, фсе́о во́йско ві́рокувало напро́тьі́ўко не́го, і с те́йу пора́до́йу прова́дять йигó аж до то́го жи́да там на ста́нці́ю. Ожи́ж жид с то́о охóчий дуже. („Кунтéтен дуже́ с то́го“ — Мик. Крав.) — де́ то цьі́сар до не́го на ста́нці́ю! — Ожи́ він там бу́ў па́ру час в не́го на ста́нці́ї, але дужи́ зло́стиў сьі́ заўши́, — але пита́йи́ йигó жид, дльа́ чо́о він сьі́ зло́стит, а він ка́жи, шчо він пи́ше па́ру разі́ў до swéйи́ му́нїстéрїї́, бра́к йі́му грóші́, ни присла́йут! — „Но, — він ка́же — за тим ча́сом то йа́ позичу́ па́ру тї́сьачі́“ — жид. А то́му шче на ру́ку, бо він йі́х відда́вати ни́ бу́де. Йак він в не́го до́сить грóші́ позичи́ў, то він вже́ зачина́йи́ вогорі́ти, шчо він ўже́ ўбї́йхаў дуже́ бога́то сьві́та, а ни́ здї́баў то шчо він хóчи. А жид пита́йи́: „А шóж ви тако́о шука́йи́те?“ — А він ка́же: „Шука́йи́ сибі́ за жінко́йу, а ни́ мо́жу здї́бати, жи́би минї́ при́йшла́ до мо́о се́рцьа.“ — але ка́же: „Йак то па́на дочка́, то вже́ — ка́жи — му́си́ бу́ти мо́я!“ — А жид ка́же: „Ну, а йакжи́ж бу́ди, шо йа́ — ка́жи — жиді́ўского ўо́бра́тку?“ — „Ну, — ка́же — то сьі́ му́си́ ві́хрї́стити.“ — Але жид нї́кóнтент с то́го, шо то тре́ ві́хрї́стити сьі́, алеш то вже́ йак

підє за цїсара, б́удє цїсаро́вою, то вже нех віхрестить сї, — але ше й богато грóшї мусит дати. Але вже тотї сьа там офіцїри зложили, там ксьондзїў попросїли, жиби їїму за́повідь голосїли; вже то за́повідї вїйшли, її віхрестили, вже то й висїльа і по висїльї, жид грóшї дóсєть даў за дочкóйу, йак то цїсарови, мóжи с пáру мїльїóнїў, — він хóди, їїсьть і пїи за грóшї по мїсьтьї. Але ті офіцїри кáжут: „Но, дóсєть с тéбе тóго, панувáти, йди до слўжби!“ — Но, але він маў такú скрїночку, шо ў ті скрїноцьцї маў той свїй мўндур і бéбен свїй схóваний. Але та йгó жїнка і той жид то заўше питáли сї, шо він мáйи ў ті скрїноцьцї, а він кáжи, жи то йгó корúна там їи, цїсарска. А то заўши вáрта коло нéго стоїáла, йак коло цїсара. Али вже нараз рáно прихóди с касáрнї кїлька жомнїрїў і пúкайт в двэ́ри: „Вїтчинї!“ — А вихóди той жид: „Ну, шчо рóбити? Ту ни вóльно, бо ту цїсар спит.“ — А жомнїри жїда ў грúди: „Ти, паршївий, с своїм цїсаром!“ — двэ́ри добúли та до нéго: „А дóки — кáже — б́удиш спáти? три мїсьацьї тúтай спиш, а ми за тéбе слўжбу б́удем рóбити!“ — таї йгó по пїску. Тей він схопїў сї таї живо зїбраў сї, таї с тейї скрїпочки свїй мўндур добúў, де булá корúна, і пїшоў на звїцрку. Прийшоў з звїцрки, прихóди до нéї: „Давáй обїдати!“ — Вонá йгó вже зрїкаїть сьа, а жид ни пускаїи, — він жїда набїў і її набїў, мусїла дати ўобїдати. Но, поўобїдаў він і кáже до нéї: „То 'но йа нїньї сьудї прийшоў на ўобїд, а вьзáўтра — кáже — то мáйиш минї принéсти до касáрнї. Закїм йа б́уду йти на звїцрку, то жи́б йа ўже маў сьнїдáньа ў касáрнї, бо йакбїсь — кáже — не принéсла, то йаб тебé — кáе — допїру вже набїў, не так йак нїньї.“ (І старїй жид наберé — Мик. Крав.). — Але вонá там ранéнько принéсла їїму сьнїдáньа ф такїм богáствї, там кáви, там розмаїтóсьцї, там такїх терефэ́льї, — він подивїў сї й за то її дóбре набїў: „Жóмнїр — кáже — ни мáйи чáсу такóо сьнїдáньа їїсти! Жóмнїрови — кáже — фляшчїнка горїлки мáйиш минї принéсти і разовóо хлїба і кавáлочок солонїни, — кáже — то жомнїреки сьнїдáньа!“ — Ну, вже там вонá їїму бес пáру час так носїла, вже він ньїц ни казáў до нéї (вже її вá нїч мусїла ходїти до нéго до касáрнї): „Ну, — кáже — вже вьзáўтра йак прїйдеш, — кáже — принесéш сьнїдáньа, то жибишь забрáла сї на цýлий день, бо то — кáже — в нас там йїдé ф кóлыїу, жи кáждин йїдén день мусит рóбити порáтки тúтай по гóфї.“ — Ну, так вонá прїйшла, то він її даў двї коноўки: „Бїжї 'но, принесї водї!“ — Принéсла водї, казáў її фсьу касáрньу покропїти і мїтлú позамїтáти даў її, пóтїм гоф фсьої, значїт на дворї, а по тїм вонá питáить сї: „Но, вже фсьо?“ — Він кáже: „Шче мáйиш йїдén кавáльчик порáток шче зрóбити, то пїдéш до дóму.“ — Казáў її принéсти шче двї коноўки водї (але то

Їже тепер то їже паскудно приходить, то їже йакось не випадайи...), а вони сї вже фсї змовили, — перепрошайу — там вже у трензєтї там так наробїли на злїсть, де хтыли, — і там її завїў, показай її і казай її так чисто вичистити, жиб такє чисто там було, йак на столї. А сам побїг по тих три офіцїри і привїў їїх і вони стойали і дивили сї, йак вона там чїстила то до ўостатку. І допїру її сказаў, за шчо то вона так покўтуїи —: за те, шчо вона їїх трох так здурїла, то вони її здурїли.

Записано в Берлинї від господари Каролька Лугового в грудни 1895 р.

57. Д і в ч у р.

Маў батько їїднї дочкў, але вона замуж ни хтыла їти. Але там до неїї сватаїть сьа великій дуже пан. Але вона ни хтыла їти, бо вона ни мала тоо, шо льуде маїут. Допїру вона каже до мамї: „Йак їа пїдї замуж, коли їа тоо ни маїу, шо льуди маїут?...“ — Мати каже: „Донецько, то повольї розробить сьа...“ — От, онї поженїли сьа обїїи і допїру там їїднї межи дрўгим польгаїли спати. От, він там до неїї, — от, вона тоо ни маїи такї, шо кажна... Дўжи він засмутиў сьа, ка: „Чом ти мнї ни сказаїа, чом ти мнї сьвіт завїзавала?“ — Она каже: „Мама мнїї казала, шо то сьа повольї розробит...“ — „Твоїя мама дурна і ти дурна, жи ти мнїї сьвіт завїзавала!“ — і він взяў с теїї злосьцьї на дрўу нїч задумїў. Пїшоў до матери, розверку зробїў, жи ўона ту слабїсьть дїстала дезинтерїїу йакўсь. Ксьондз ни хоче ховати, бо она здороўа була. Пїслаў по дїхтора, жи то ўона так нагле вмерла. Приїїхаў дїхтор і взяїалї її до трупарнїї, зачалї порїти. Коло гїрла кроў кїїїла, — дїхтор пїзнаў, жи він її задумїў. Топїру взяїалї їїго шандари заковали —: „Шо ти зробїў своїї жїньцьї?“ — Він признав сьа, жи він житїа з неїїу ни маў, жи він до неїї браў сьа, жи вона тоо ни маїи, шо кажна. Тай він каже: „Йа її за те взяў тай задумїў.“ — Али на шож ти женїў сьа, коли ти знаў, жи вона ни маїи?“ — „Йа не знаў, вона казала мнїї, жи її маїи намївила...“ — Взїалї тї шандари матїр заковали і питаїут сьа теїї матери —: На шо ти дочкў давала замуж, жи з неїїу чоловік житїа ни маў? — „Она молодїа була, їа мїслила, жи то ўонїо потїму роздобудеть сьа...“ — Суд уврадїў сьа, ту матїр стратїти. Але зачала она ў нїгї ў рўки цьулувати, жиб їїїї покўту такї дали, жиб она ни вїдїла нїїгди сьвїта, йак день так нїч. Шчо днїа її давали лїшку крушникї і за грїїцар бїлку, а на вїчир чїстойї гарбати з вїцтом. І вона була ф тїм сїсьть мїсьацьїў і взїала

там шнурка і сама повісила сьа с тейі нэндзи. — Ковѣк. А йимү нѣц не було. Він жиү і по тім вженіү сьа шче і шче на ўостатку крулем великим зістаү.

Записано в Лешневі брідского пов. від господаря Демчука в серпни 1895 р.

58. Анекдоти про цигана.

1. Взау цїган лопату деревльїну і мотіку деревльїну, пішоў пасерїд гостїньцї йїму копати. Надїїхаў пап тай каже: „Циганьї, цо ти робиш!“ — „А ўот, панейку, йїму копайу на себе.“ — „А то на шчо?“ — питаїи сї. — „Панейку, бо йа йу буду ўмераў.“ — Тай пан йїгб сї питаїи: „Звїтки ти можеш звати, жи ти йу будеш ўмираў?“ — „Циганїско каже: „Прошу пана, миньї ў задницьї зїмно!“ — Пан каже до фїрмана: „Злазь, фурманьї, дай цигановї пїиндзїсьонт сьцьїнек на дўду (на телек)!“ — Дїстаў цїган пїитдесїт тростїнок на задницю, помацьвї сї, — а йимү така горїйча йак ўогень! — „Ой! — каже — панейку! (ше сї ўклонїў) ней миньї пан ше дадүт пїидесїт і най миньї подарїють тїйу тростїнку, бо йа буду сибї льудїй ўуздоровльїў віт смертї.“ — Пан каже: „На, циганьї, йа цї за дүрно дам.“

Ну, тай цїган взьїү тїйу тростїнку тай пішоў, подїйкуваў панови, — тай йде, йде дорогоїу, здїбаў пса неживого ў рові. Вїбїү пейска, вїбїү тоў тростїноў, — пейско не ўстайї, ни хце бїти горїйчїй! —

2. Ишоў цїган понїт хату бис силó, а пїт хатоў бабї сидїли, ў голові ськалі сибї (їнднá дрўгу ськала, ў гóлову сї дивїла, гнїди бїла, чи там дé шчо). Циганїско настаївїү гóлову до них тай каже: „Вїйте миньї вўши.“ — Бабї взьїли циганїска кацьўбами вїбили, вїбїли і нагнаїли.

Ідé він дáлы, — бїуть сї ў кóршми хлóпи, так сї за волóсьи чубїт, дрўгї паўкама сї бїют.. Циганїско прїйшоў до них, — він си гадаў, жи то так сáмо ўонї сї ськаїют по голові, йак ті бабї, а ўонї за волóсьи йїдén дрўгого тьиглї, — настаївїү до них гóлову тай каже: „Вїйте миньї вўши!“ — Хлóпи взьїти циганїска за волóсьї, аж му головá ўоблїзла, дрўгї зноў паўкама набили, ше вїкинули го за порїг. Циганїско ўстаў, помацьвї сї, жи йу го вїськали дóбре, бо йуж му головá гóла, — но, взьїү він, кїнуў тїйу тростїнку, вїдрїк сї тóго.

3. Ідé він дáлы, — здїбаў на дўбї пчóли там вївели сї. Тай каже: „Ей, Бóжи, Бóжи! жиби йа так до тóго меду сї дїстаў, тóбим такү велику ўофїрку зробїў йак йа сам.“ — Но, тай вїльїз, сьїү си на гїлї кóли тóго меду тай каже: „Ей, йа Бóга здурїў!“ тай дрўгий раз каже: „Ей, йа Бóга здурїў!“ — тай взьїү і ўнаў с тóїї гїльї с тóїї ўтьгх. Так каже:

„Ей, Бóже, Бóже! Йакій ти непоміркований! та десь ти жьїрту ни знайиш! йа так жьїртуваў, а ти за праўду си ўбернуў.“ — Надійшоў хлоп тай кае: „Ти, дурний цїггане! та бо ти вильизь на горú і зїтнї йїх з гїлєў!“ — Циганїско погадаў сибі: „І то мóже бúти праўда!“ — вильизь на дúба, сыў сибі на гилї, зачинайи рубáти. Тай хлоп кажи: „Сьидь ти сибі с тоўо бóку від вершкá на гилї, а звітнї бúш рубáти!“ — Циганїско послúхаў, на гилї си сыў і гилý рубáў. Йак відрубáў, тай разом з неў ўпаў на дїў, там му кїнец прїйшоў.

Записано в Кожичах Городецького повіту від парубка Івана Ренчиньского в серпні 1893 р.

4. Буў то цїган і взяў мішóк, пішоў по ўогіркі ў чужий горóд дúже тёмнойі нóчі. Поставиў мішóк на стесьцьї, а сам рве, огіркі рве. Але насúнула хмáра і дúже тёмно зробило сьа. І він не видьїў, де мішóк. І каже: „Божóк, моргий разóк, мішóк найдú, до дóму пїдú.“ — А тут блїснуло, а він шчо маў мішóк хапáти, то чим хúтши огіркі. І зноў зачинайи так проказувати. Госпóдар ў студóлы снаў і слúхайи —: шось муркотїт у горóды. Він взяў цып, вїбїг і бїи. А цїган каже: „Йак хочете, бїйте, пáны госпóдар, ино менé бес плїт не перекидайте, бо йа буду рóдовї трифний.“ — Хлопїско взяў йїгó обїруч і лédви пересадїў йїгó бес плїт. Йак йїгó пересадїў, а він зачаў тьїкати і каже: „Дьáкуйу вам, пáны госпóдар, шчосьти минé дúже не бїли і шче бес плїт пересадїли.“ — І ўже кїнец.

Записано в Боратинї Брїдського пов. від госпóдаря Кїндрата Бенедика в сер. 1894 р.

5. Буў цїган і маў сїнкá. І той сїпóк мáтьїр набїў і вона запїзвáла йїгó до сúду. А там у сúдї той сєндзьа каже до тóго циганчукá: „За шчо ж ти мáтьїр бїў?“ — (А вона сказáла: „То йа мáти йїмú“ — а то гїнша). А він ка: „То не мойá мáти, то не праўда.“ — „Возьмї на плéчи, занесї йї до дóму.“ — Циганчúк рад не рад і берé на плéчи і несé ту бáбу. А дрúгї льúде здїбайут на дорóзы і каже: „Шо ти несєш?“ — „А то — каже — мáма.“ — „Та то не твoйá мáма!“ — „Пїди там скажї, де велїкї вїкна, жи то ни мойá мáма.“

Записано в Берлинї від госпóдаря Кїндрата Сторожука в серпні 1894 р.

Паралелї до ч. 1 пор. Етногр. Зб. VI, ч. 569; до ч. 3. пор. Етн. Зб. VI, ч. 567 і 568; до ч. 5. пор. Етн. Зб. VI, ч. 537.

59. Циган юсарем. А.

Наньаў госпóдар цигана, жиб йиму йшоў косіти. Али той госпóдар буў сам йіден, от йак то тенер ўо, жива́, робóта ўо, тай ка́же: „Йди, цигане, там на ту сибóжать і там косі!“ — Даў йиму поўобідати, полуднати та́же йиму там парихтуваў дóбре, фляшчину горілки йиму даў на полудень, йак то косареві, — циган прійшоў на сибóжать, горілку ви́пнў, пополуднаў сибі тай лы́ спати сибі під дубом ў холотку. Виснаў сьі, рэшти тóйц, шо маў ше, позьідаў, а траві тілько ви́косиў, шо там, шо маў ляхчї спати, жиби ни тоўк траві. От ўже вéчир, йде циган до дóму ўже, косу вьзаў на плéчї. Прійшоў до дóму, пита́йить сьі йигó госпóдар: „А бага́цькось ви́косиў, цигане?“ — „Ну, — ка́же — паньі госпóдару, йа — ка́же — ви́косиў від дуба до дуба.“ — Госпóдар сибі дума́й — там дубїни сто́йало бага́цько —: „То він — ка́е — дóсиць фкосиў ви́нї...“ — Поста́виў фляшку горілки циганові на сгїл, казаў жїньцьї пирогиў зварїти, — циган паниў сьі і найіў сьі і пїшоў ночувати до дóму. На дрўгїй день госпóдар пїшоў по тóго цигана зноў, ка́же: „Йди, цигане, пїдем зноў косіти.“ — Але там так сусьїда зноў косиў десь недалéко йигó сибóжаты і ка́же: „О, твїй циган ўчэра алé накосиў траві тибї..., тілько — ка́же — ви́косиў, шчо спати де ляхчї абї!...“ — Али той госпóдар жїньцьї наказаў, ка́же: „Ми пїдим косіти биз обїду, а ти вóзьмиш — ка́же — ўобідати бўцьїм ви́несиш нам, вóзьмиш — ка́е — так горшкї льадашчї, вóзьмиш понасарóвуйиш там йїх трóха смїтанойу; а йа — ка́е — здалекї, йак ти бўдиш йти, — а так — ка́е — коло полудньа нисї — ка́е, — йак ти будиш йти, то йа бўду до теби кричати і бўду до теби бїхчи, бўцьїм йа тебé бїти буду хтыў, — то ти вóзьми тї горшкї кинь і до дóму фтыкай.“ — Али циган коси, коси, сóнци під полудинь ўже, циган йїсти хóчи, аж мльїи. Ка́же: „Ей, — ка́же — десь нема́ теїї нашої госпóдиньки...“ — А госпóдар ка́е: „Ей, йак вона́ миньї прїйде, йа йї ўже — ка́же — покажў, ў тїм часьї йїсти нести“ — ка́же. Але дївить сьі циган —: йде госпóдиньа. — „Ей, — ка́же — йа йї ўже покажў, — той госпóдар — йа йї забїў кóсоўу.“ — „Ей, — ка́же — паньі госпóдару, не бїйте, нех хоць поста́ви нам той ўобїд.“ — Але госпóдиньа ўже на́дїйшла блїсько, — йак госпóдар пўстити сьі с кóсоўу до неїї... А ўона́ вьзала́ кóшк — бах! — кинула ў зéмљу, тай горшкї побїли сьі, а ўона́ сама́ вьзала тай ўтыклá до дóму. Прибї циган, тї черепóчки так облїзу́йи —: „Ай, — ка́же — паньі госпóдару, шчо ви дóброго паробїлисьти..., сметана була́ і розбїла сьі...“ — „Ну, — ка́е госпóдар — косьїмпо ми до вéчера, ўже ми ў вéчир надолўжим“ —

каже. Косять вони уже до вечира, вечир уже, ідуть до дому. Прийшли до дому, а жінка уже наваріла пироги, борщ готувати, сиріватки засипала таже горщик і каші з молоком. Но, циган горілки випиє собі, хліба кілька кавалків з'їсть, бо він голодний буває; поставила господарина борщ, — він собі борщ добре попоїє, насипала потім сиріватки йому, — він сиріватки з'їсть; поставила каші знову йому з молоком, та він троха з'їсть, вже й вочі вивалив, вже не може йти... Як поставила йому ще пироги і миску сметани, та він кає до господарина: „Знаєте, — каже — як варити, але ви не знали, як давати... Жиб ви були сиріватки не давали, а давали пироги...“ — А він їм затинає такі, ті пироги —: їдуть їдуть, а другий за пазуку кидати. Накідає за пазуку так досиць їм, білиз він уже за стіл та й стає так на хаті, чикає, жиб йому господар заплатив. А він має такій наймитка, той господар, і каже до того наймитка: „Нивки — каже — у мене ївкіски уже, іди до мене з циганом трохи погуляй — каже — шче, нех циган погуляє...“ — Як той наймит цигана ухопи танцювати, як він зачне по хаті тріпати, — циганові гудзик від штанів тріє, та ті усьє пироги по хаті поросинає... Таї поросинає таї уже пішоє. Досиць найіть сьєсь, — ще й за пазуку ховаєш!..

Записано в Берліні від господаря Миколи Кравіцького в грудні 1894 р.

Пор. Етногр. 36. VI, ч. 552.

60. Циган юсарем. Б.

Наньає кум цигана косити і вислає його з наймитом в ліс, далекі. Наймит поганьає хутко, жиб на синожать зайхати, жиб робити, а циган кає: „Ни поганьає, повольи їдь, — бо як ти будиш поганьати, а кобила лоша скіни, то твій рік пронає.“ — А у вечир їхали до дому, то циган каже: „Поганьає, бо вона найла сьє уже добре.“

А той зноє кум каже: „Куме, заўтра прийдьте зноє косити!“ — А циган каже: „Шче оушим, яа прийдь.“ — Таї вони на другій день зноє вже з наймитом повогорили на рано косити, а там гобід сьє винесе їм. Косять, косять і сьняданья нема. Несє сьняданья там жінка, а він там скочив, хлоп, каже: „Почкає, яа тибі допіру дам!“ — А та вернула сьє назад сьє сьняданьям до дому. І той наймит пішоє у корчі, кобасу майи, то собі посьнядає добре там. Али несє баба на полудень, той

хлоп накричаў, та зноў вернула сьі, ни дала йісти. У вѣчир ідўт, лѣдвн цїган йде, ни йіў ныц, ухляў. — „Ой, — каже — кўме, ни кричїть уже, аш пѣки вѣчѣрати не дасць!“

Записано в Берлїнї від господаря Кїдрата Сторожука в серпнн 1894 р.

61. Придане.

Йак той, поприїздїли зась с пїд Йавороўа лўди, і кїи йїдѣн до друоо: „Федь, Федь! ци йусь сьа ўоженїў Грїмїў Грннѣ?“ — Каже: „Йу.“ — „А йакѣ вїн си вїно вьзїў?“ — „Взьїў — каже — сьїм нар ходачкїў новїшькїх і сьїм нар добрїшькїх, і батожнїа спущаннї, на кїнцї гуда завїизанїї. Йак йшоў черес селѣ на весельїа просїти, йак фтьаў попѣўу собїаку черес фїет — за позволїнїем — бис с..., — сьїм раз лнтьїла черес селѣ, нїж раз сказаїла: гаў гаў!“

Записано в Кожичах городецкого пов. від парубка Івана Ренчннського в серпнн 1893 р.

62. Юринолїни.

Ну, йшла пїанї ў Вїднн сїбї йїдїа, йак то пѣрши тї кривальїни носїли, но, і там здїбаў йї на мїсьтї пѣсик йакїїсь такїї, жи то так причѣнить сьа, туй туй за нѣгу фкўсит. Онїа ўоглїанула сьа сьудї не тудї, — немїа члн ўбїгнїти сьа, деж у мїсьтї пїтїкї знаїди? І вона рўку пїд спїднїцью. вїдїрвїла кавїлок шўшварка (бамбульїк), йак пўстит за собїакоў, — трафїла в зїднью нѣгу і перебїла по кольїво йїмї. Ну, і собїака бїднїїака покамчїла аж до дѣму (покавїкаў аж до дѣму той собїачка бїднїї).

Записано в Клекотѣвї Брїдського пов. від господаря Демка Рнцара в серпнн 1894 р.

63. Брехун.

Йїхаў йїдѣн пан і здїбаў сьа із другїм пїанѣм. — „Йа тїбї скажў прїлнтку“ — йїдѣн до другого, і кїи: „Ў пѣлї дуб стоїаў, а сѣрна-козїа бїгла і до тѣго дўба забїла сї.“ — А другїї каже: „А йа йїхаў зь

льса, а за мною дванайцять воюїю гнало. І йа — кає — наморозьну вирваў (зі сани), йідногом забіў і другого забіў і третьогом забіў, фесі шістьым побіў.“ — А той другій слухайи тай каже: „А тож можи бѹти праўда так?“ — А той каже: „А тож може бѹти праўда, жи той дуб стоїаў і коза забїла сї?“

Записано в Берлинї від господаря Кіндрата Сторожука в серпни 1894 р.

64. Василянни і король.

Ў йиннім мїсьцьї буў заклад тих Василянїавїў ксьондзїў и вни сїбї вїписали таблицьу, шїльд такий, жи йїм там дѹже дѹбре. Перейїжджїйїи король через тѹїи мїсто, дївїт сї на тѹїу табличку — : „Оў, бїдї, ўсѹда по крайїу чѹти, жи зле, а ту знахѹджу, жи йїм дѹже дѹбре“... — Прихѹдїт межї нїх и повїдїйїи до нїх: „Шчо чувїти?“ — Поклонїли сї ксьондзїи и вїтповїли, шчо ўсѹбо дѹбре. Кїже король до нїх: „Йїа йїду там и там, а бѹду сї повертїти за дѹсїт днїў, — аби ви мїнї вїдгадїли, шчо йїа бѹду мїслїти, йїак йїа бѹду до вас ўступїти.“ — И поїїхаў. Тепѣр настїла велїка бїдї межї ксьондзїами, бо нїхтѹ не може знїти, шчо король будѣ гадїти. А то шкѹда велїка —: йїак не вїдгадїйут гїдкї корольѹвїї, то король закладї розвїїаже. Прихѹдїт дег, нешчїсьтьї йїїх, бїдї... Ўсї сумнї, табличьу зньїли и кѹждїй гадїйїи, де сї дїйїи, йїак король йїїх рожженѣ. И таїи напращїду с плачѹм очїкуйут нешчїсливїї хвїльї, корольїа. Аж тут прихѹдїт дїд и прѣсїт мїлостїннї. Але жїден не подївїт сї на дїда, кѹждого смѹток онацѹваў. А дїд пїтїйїи сї: „Шчо вам такѹго, шчо ви такї сумнї?“ — „Ай, шчо ти, дїду, тѹткї мїйїш?“ — „Ну, та нїц, але мѹжебїм шѹе порїдїў?“ — „Нї такї нї мѹглї порїдїти, тай ти не порїдїш..“ — „Але чѹмѹ нї, прѹшу, скажїт, то вас нїц не коштїйїи. Скажїт, шчо такийїи.“ — Йїдѣн ксьондз каже, шчо надїйїи сї корольїа, а король йїїм сказаў, жи йїак не вїдгадїйут йїїго мїсли, то рожженѣ йїїх с тѹго кляштѹру. — „И, вам бїйїка ў голѹвї, — каже дїд — ви сї дурїйїцѹ грїзѣте. Йїа знїйїу, шчо будѣ король мїслїти.“ — „Ну, та скажї, — шчо будѣ король мїслїти?“ — „Ну, то йїа тепѣр зноў не знїйїу, бо корольїа не вїджу. Йїак булѹ вїдїгїи корольїа, то булѹ знїти, шчо король мїслїт.“ — Тогдї сї ксьондзїи цїшїли и казїли му чекїти. Але вїн казаў сї дїти горїўкї, нанїў сї дѹбре, попоїїў сї дѹбре тай лїг сї снїти. Дїлїи клїчут йїїго: „Дїду, ўставїйї, бо король йїїде.“ — Дїд ўстаў, казаў сї дїти шмїтьї такѣ, йїакѣ ксьондзїи мїйїут, убрїў сї и стаў сї

на порозі и чекаїи на корольа. Приїжджїи король, ўстайї с повоза и йде до палати. Той же кланїиї сї королєви до сáмоїи землї, а ўсї ксьондзї чекаїут тóго слóва, шчо дьїд будє вїтвїдати королєви. При двєрох питайї сї король: „Но, шчо йа тепєр мїсьльу?“ — А дьїд кáже: „Найаснїйшїи пан мїсьльїт собї, жи йа ксьондз.“ — „А так йи.“ — „Ньїт, йаснїй пáне, йа не пїп, йа дьїд.“ — „А йак то мóже б́ути?“ — „Але прóшу, йа йи цáлким прóстїи дьїд.“ — „Ну, то дóбре, тос моїу мїсьль вїдгадаў. Бо йа собї гадаў: оў, йакїсь пїп на перєдї стоїт, моїу мїсьль вїдгáдати, — а тїс тóїи ўгадаў. Шо ти не пїп, а й ти дьїд, то йа не ўгадаў. И даруїу нáзад такє житїи, йакєсти мáли.“ — И ксьондзї потóму тóго дьїда шанувáли до сáмоїи смєрти, вжє то нїгдє не пустїи.

Записано в Грабівци стрийскїм (в присїлку „Селу́кєсло“), пов. Стрий, 17. цвїтня 1900 від господаря Стефана Боженька.

Тема Біргерової балади „Der Kaiser und der Abt“ (див. Kürschner, Deutsche Nationalliteratur, Bd. 78. G. S. Bürger, Gedichte. стор. 247—252). Се властиво перєрїбка англїйськóї людóвої балади „King John and the Abbot of Canterbury“, помїщеної в Percy, Reliques of ancient Poetry II, 262. Паралєлї зібрано у Чайльда (Child, The english and scottish popular Ballads), при сїї баладї, далї Orient und Occident I, 439 і R. Köhler, Kleinere Schriften I, 267—8, 492—494.

65. Королївськї загадки.

Йїден король маў вїрного слугу (вóзника). Дрúгим же булó то прїкро, жи король йїгó д́уже лубїў, и сї старáли фєьми спóсoбамї, аби шос набрєхати перед корольом, аби король йїгó вїтпáвиў. И набрєхати перед корольом и король такї напáрду нагнáў йїгó. Він же вїтхóдїў, пїшоў поклонїў сї королєви и кáже: „Дьáкуїу вам, найаснїйшїи пáне, за сл́ужбу и тим сї д́уже тьїшу, жи вїдхóджу від вас чїстїм сєрцєм, жим нїц вам не вїнен.“ — Король застановїў сї пат тим, кáже до ньóго: „То напáрду ти нїц не вїнен?“ — Він кáже: „Нї.“ — „Кóлиж ньї, то йа тїбї дам три зáгатки, котрї до йїннóго мїсьицьи абїс минї вїдгадаў.“ — Йїнна зáгатка йїу такá: абї він порáхуваў, кїлька звїзд на нєбї йи. А дрúга: де йїс середїна нєба? А трєта: шчо цар вартуїи, йак сидїт на престóлї царскїм, корóна на головї, б́ульава ў руцї, — шчо він тогдї вартуїи? Йак тóїи фєьо вїдгадаїи, то цар зноў го прїїмє и б́удє тим, шчо йи; а йак не вїдгадаїи, то будє кáрний смєртю. За трїцїт днїв закликаний слугá зноў до тóго корольа, и король питайї сї: „Ци порáхуваўїись звїзди на нєбї?“ — Вїтвїдаїи слугá, шчо —: „Порáхуваў. Анї йїннóїи бїльшє, анї йїннóїи

мѣнше, кїлько на вїші головї волосьи.“ — А дрўга —: „Де йи середїна нѣба?“ — Кїже слугї, шчо ходїть дїсит понаўкїла и нїгдѣ не мїже середїни вїнайти, лиш у тїм дворї, у цїрскїм дворї: бо понаўкїла йиннїко крўгло, нїгдѣ нема дїўше нї корїтше. — Тогдї кїже до нѣго цар: „Шож йа тепѣр вартўйу, шо йа сїджу на престїблї цїрскїм?“ — „Двїацїт дѣвїт дукїтїў.“ — „Йой, а то чомў так мїло?“ — кїже, настрїшиў сї ўже цїсар. — „Та бїльше нї?“ — Кїже: „Нї. Бо Спасїтель буў продїний за трїцїт, а ви лиш о пїдѣн дукїт тїячий від Гїспода Бїга.“ — Тогдї цар дїже ўрадїваў сї, казїў йингї прїймїти нїзад до слўжби и надгородїти, а клеветнїкїв тих укарїти. Спокїй.

Записано ut supra.

Див. попереднїй п.-р., а надто М. Дикаревъ. Царскїя загадки (Этнографическое обозрѣніе, 1898 т. XXX 1—65.)

66. Гринько тихий господар.

То так буў такїй чоловїк буў, фїйний госпїдар, али жи жїнка йингї ни мїла нї зїшчо. Зїўсїгди йингї висїлїла на фїрманку, а скїро вїн бувїло прїїздит с фїрманки, то ўона зїўсїгди казїла, жи хїра. Йак вїя йїїї питаў, шо йїїї болїт, то ўона казїла, жи йїїї болїт сѣрце йї головї. Але жи худїби було мнїго, то той госпїдар йїїї казїў, жи з великїой прїацї вонї трїдит сї і с тогї хорїйи, і давїў йїїї наймїтї, — а тїїї наймїтї не моглї сї ўтрїмати черезь нїбу, за тоїи, жи ходїў до нѣїї ксїндз і дїк і пїальмїр. То тїїї наймїтї перестерїгїли, ўонї хтїла бїти 'но самї зїўше, — то вїїнцѣ наймїт або наймїчка не буў, йак двї недїли. А скїро госпїдар удїма ўбуў сї тїжднїш, то ўона шче гїрше слабувїла і нївїть з лїшка не хтїла ўстїти, жиби му шчо зварїти. Алеж той госпїдар сїбї дїже браў до головї, шо госпїдарство пїдїнадаїи на тїм. Аж раз цїган надїйшоў дорїгоў, а вїн питаїи цїгана: „Де йдеш?“ — А цїган кїже: „Йду слўжби шукїти.“ — А той госпїдар кїжи: „Мїжеби ти буў ў мѣни?“ — А цїган кїжи: „Йа будї цїлїй рїк у вас, али тїлькїжи пїки ни пїздру жїнчїнонї хорїбї, черес шчо хорїйи.“ — Госпїдар кїже: „Йдїж, ідї, йа там повѣрїу сї с фїрманки і тебѣ згїджу на цїлїй рїк.“ — Йак той цїган прїйшоў, ўонї сї ўстрїшила і кїже до нѣо. „Ти не мїжеш бїти ў мѣне цїлїй рїк, бо йа слабїйу, то нема комї йїсти зварїги.“ — А ив кїе: „То бодай шїсь ви йїстѣ, тїлькї то й мнїнї дїстѣ, бо хорїй — кїе — дїўго не гїден лежїти, йак вїн нїц не йїстѣ.“ — Тимчїсом госпїдар прїїїхаў

і питаїи: „Іак ту йи?“ — А ціган повідаїи: „Дубри, дубри, — кай — панї гусудару. Уже ваїи жінка доўго хорувати ни буде. Бо йак йа пригнаў корови с польи, то ваїи жінка така здорова була, жи с ксьондвом і зь дьаком і с пальмаром так гульала, аш сї за підбоки бра́ла. А скоро 'но йа пригнаў і пішоў до хати, то вона двєри замкну́ла і минє не пусти́ла. Йа сї питаў: „Дайте минї хоць шо йїсти!“ — а вона минї ўповідаїи: „Там йи учораїи боршч, возьмі вїньїи с пїица тай йїдж.“ — Тимчасом йа пішоў, дивїти сї до пїица —: на перєдї боршчик застилий стоїт, — а йа сї подивїў, аж мьїи плач обгорнїў. Алеж бо мьїиркїу, жи ў пекарни не повинно бїти так горїчо, а то чоґось дїже дїшно. Але будї йа шукати далї пїица. Знаїшоў йа далї пїиц, — а там такий дух і запах, аж ми сєрце вїїне. А йа сї подивїў, шо ў пїицу йи, — а там пирїшкї на масьлї аж квїчїт (так сї смажїт) і коўбасї і печєньи, рїзньї присмаки. А тимчїсом почкаї, — не будї йа боршчу сьїгати! Будї йїсти шоє маснїїше, будє минї трїха льїпше. Алеж йа посьїг, 'но тїлько взьїу, зачяў йїсти, — тимчїсом слїхажї: хтось їдє до хати. А то знаїте, йак то звїкльї чужа чельдїїна перєстрах маїи, — тай йа тотї ўсьо разом кїнуў. Дїўльї сї скрїзь дзьїри на двїр (до сьїнїї), — а то три гєсьтї разом до хати сїне, ше й два музїки заду їдє. А господїнї бїчна ў лїшку так стогнала, йак йа надїшоў с польа до хати, — а тепєр ўже ўстала тих трох гєсьтїў вїтати. Еї ба, мїшу йа йти такої голоден до своїї робїти..“ — Пішоў ціган не до робїти, 'но поїд вїкна зазїрати, йак то ў хати будїт гєсьтї присмаки йїсти і пїти, а ціган бїднїй голоден мїсит робїти... — „Гей, гїд не гїд, з мєне робїти не будє, бо йа ціган вїдродїў сї, не до робїти, 'но ходїти тай дивїти сї тай дурнїм льїдљом тра праўду повїсти, йак вони не знаїут, шо сї в йїх домї робїт. Кобї Бог принїс гєспїдари йак найборши с фїрманки до дому, тб вжеж мїї будє цїлїїй рїк заплачений (вже вїшпїгуваў)...“ — Але тим часом гєспїдар прїїздїт с фїрманки до дому, — ціган так на подвїру завїдїт, аз за гїлову рукамі трїмаїи сї. А гєспїдар мїслїт, жи вїн так плаче, жи гєспїднїу лишїў хїру, пеўнї ўмєрла. Але гєспїдар стаў тай ўже с тїго думаїи, цїгана клїче до сєбе, мїслїт, жи вїн вїдїїхаў на тїжднї і йї хїру лишїў ўдома, — пеўнїи вона ўмєрла, ўже йї поховали.. А цїган прїїшоў, каже до гєспїдари: „Не ходїт, не ходїт, панї гєспїдару, йа вам повїм, — бо ў хати йи гєсьтї, жїнка так гульаїи, аз за підбоки берє сї...“ — Гєспїдар с тїго сї задумаў, жи хїру лишїў ўдома, не мїже бїти праўда. А цїган ўповідаїи: „Попочкаїте 'но трїшка ў ноцї далї, най гєсьтї вїїдїт, то ўонї зноў хїрї будїт (будїт хїрї).“ — І гєспїдар затрїмаў сї на дворї уў нїч, по пїўночи до дрїгої гїдїни

і є циганом х́одит по́ід вікна, д́ивит с́и на ж́инчини здорóуїи, — ас́ь с́ьї с́ то́го за го́лову берé с́ьї... А ц́їгана не спитáїи, шо за с́ьобс́їб мо́же бу́ти, йáкби т́их го́стий с́ хáти пригнáти. Так же ўо́ни зо ж́инкоў гульáли, аж трéтїї коѓут п́їў. Помáленько кес́ипцá догадáу с́ьї, шчо зáўтра сл́ужба бóжа, будé доўго спáти, і в́исунуў с́ьї с́ хáти. А тим ч́аїсом незадоўго розв́иньїло с́ьї (рóбит с́ьї де́нь), — гос́подар ідé до хáти (го́сстьї в́же в́ийшли). А ж́инка ў л́їшку так стóгни, — йáк го ўзд́їрла, д́уже хóроў с́ьї зроб́їла. А в́їн й́їїї п́итáїи: „Тáкої т́їбї, Кáсьу, н́и полéкшъїло?“ — А ўо́нá кáже: „Ч́им раз ѓірше колькáми менé берé, бо ти д́верн́ї скр́ипайн́ш. Ўот т́їлько п́їў год́їни, ж́и зач́їла спáти, трóха хóрóба с́ьї ўлéкши́ла, а ти тимч́асом над́їїхаў, а йá не мо́гу б́їдна ўстáти, бо йá с́ьї тебé н́и спод́ївáла аж на полóдне, а тáкби ти тра й́їсти звар́їти... От там — кáже — ш́че й́ї ўчóрáшнн́ї боршч, заѓрїї, тáї ц́їганови дас́ь тáї сам попоїсь.“ — А ц́їганн́ско корóви доїт (ў́же на рáно? — Аїá) тáї мо́локо п́їи, а б́їднн́ї гос́подар Грнн́ько лéкко в́исунуў с́ьї с́ хáти, — а ж́инка м́ислит, ж́и в́їн й́ї тáкú в́їїру даїї, ж́и ў́же й́ї н́и бу́де буд́їти, аж тоѓдї, кол́ї пої́де др́угнн́ї раз на ф́їрманку. Але гос́подар п́шоў до ц́їгана тáї кáже: „П́раўду ти мнн́ї казáу, ж́и йá дурнн́ї Грнн́ько, даїу ж́инчинн́ї хóрóбї в́їїру, а сам замáлоў з́ го́лоду не зѓїну...“ — А ц́їган кáже: „Й́дьїт до ж́инки і кáжїт ж́инц́ї, ж́и пої́дете на ф́їрманку за вóду на ст́їри нед́їли (за Дунаї).“ — А ж́инка ўстáла, п́итáїи: „Грнн́ьку, шо будéш ннн́ї рóбїти?“ — А в́їн кáже: „От дéщчо мнн́ї нагóтúї на дорóгу, бо йá й́їду на ст́їри нед́їли на ф́їрманку аз за вóду.“ — Алеж вонá тáкá с́ тоó ас́ь с́ьї ф́тыши́ла і пов́їдáїи до Грнн́ькá, ш́чо—: „Мнн́ї ў́же трóшка лéкше, й́їдъ, й́їдъ.“ — Тей налáдила й́їмú й́їсти, навар́їла ц́їлнн́ї горн́ец кваснóго боршчú—: будé на ц́їлнн́ї тн́ж-де́нь д́ля то́го ц́їгана, а ш́е рéшти л́їшит с́ьї, то ў́ помнн́ї в́ильвнн́ї... А Грнн́ько йáк учúў то́то слóво, аж му с́ьї с́ьльóзи в́ очóх закрут́їлнн́ї. Кáже: „П́їдвопáде моїá гос́подáрка, бо чéльїдъ з́ го́лоду ѓїни.“ — Тимч́асом ц́їган ўпов́їдáїи: „Зб́їрáйте с́ьї — кáже — скóрше не делéко, аж на заѓумн́ки на ф́їрманку і там будéте ц́їлнн́ї де́нь аж до в́ечнн́ї, а ў́ в́ечнн́ї в́ерн́ете помáло на под́вн́ї.“ — Та Грнн́ьчн́ско-неборáчн́ско сл́ухáїи ц́їганскóї рáднн́ї: зв́ьїў ко́ннн́ї нагóдувáў, на ф́їрманку й́їде. А ц́їган худ́їоку женé у пóле і тимч́асом, маў посьл́їднн́ї ѓрáїцар ц́їганн́ьско, даў товáр займ́їти, а ў́б́їдва с́ьї з́ Грнн́ьком посхóдн́їли, то й́ ў́же ц́їган Грнн́ькá рóзуму дóбре ў́чит. Кáже ц́їган до Грнн́ькá: „Ўот йá товáр ў́ в́ечнн́ї позагáнн́їїу, корóви подоїу тáї будú чекáти, аш́ по́ки го́сстьї н́е поп́рхóдъїт до хáти, — а йá вам дам знáти, йáк онн́ї б́удут ў́ хáтнн́ї.“ — Так ж́и Грнн́ьчн́ско то́то ў́сьо в́їслухáў, шо ц́їган го нарáднн́ї, і чекáїи аж до т́емної нóчнн́ї. А ж́инка с́ьї так д́уже ут́їши́ла, ж́и Грнн́ько

на стіри неділи від дому відійхаў, — варит і пече присмаки для го-
стей на вечер, саміх, йакіх сама ни знайи прибрати —: „Бо йногомосьть
бідні сьі нівьі змўчили на слўжобі божі, треба йіх дўбре потрактувати...“
— Наварїла йі напеклї, присмаки зготувїла тай ў пїиц позасувїла.
Мнїркўйи, жи ўже десьїта годїна, цїган будє гнати корўви с пўла,
— тре ў лїшку лежїти, жиби казїаў перед Гринькўм, йак вєрне до дўму,
жи вона дўжи, ше гїрши хўра. А цїганїскови тотў до голови не берє
сьі. Ў десьїті годїнїви корўви пригнаў тай ўхўдит до хїти, — а ўона
з головоў накрїла сьі, жиби йі мўхи ўочїй не вїбрани. Спитаў сьі, ци
ўона спит, — а ўона сьі так змўчила, твєрдо заснўла, хўтби громї
били, то ни чўйи. Кїже: „Най сьі цїганїско там тим зїмним боршчўм
потрактўйи...“ — А цїганїско, залєдво ўсўнуў сьі до пекїрнї, кўшьїйи
присмаки, — боршчў зїмного не хўче йїсти, кїже: „Ўже ми з гўспўда-
ром лїнька будєм мїли на вечєру, шо тих три гўсьтї мїйут зїсти...“
— Дўбре найїў сьі присмакїў, а борш вїставиў на прїпїчок, тай друкўм
трўтиў на зємльу. А тогдї взвїў гўспўдарови трўха пирогїў тай коўбїс
тай рїзного печєнї понїс на загўжинки і показўйи, йак нїшї мамўнї
ўмїйут варїти. Гриньчїско-неборачїско звїкльї тўго нїгдї ни йїў тай
двїўйи сьі, шчо вона так прєкрїсно тотў готўйи мўже вже кїлька лїт
удўма для ксьїндза і для паламарї тай дїкўви, а Гринькўви не
дасьть... — „Почкїй же нїнька до вечєри, йа йі ўже дўбре казїаў, жи
стїри недїли будў на фїрманцї. Бўду гўсьтї вїтїти і з ними той прї-
варєний смак йїсти, на йїх тїло кїйї готувїти...“ — А цїганїско так пїт-
скїкуйи, аз за живїт берє сьі, ўже помїслиўши, жи Гринькў рўзуму ўчить
сьі, ўже не схўче по фїрманкїх йїздити... — бо ксьїндз ужє сьі вїпас
на йїгў присмаках бес кїлька лїт, то му тўїї нўчи мўсєть, шо зь лў-
дїй зїдраў, мўсит заплатїти. — „А най сьі дўбре нарїхтўйи кишєнью
з грїшма, жиби хўть за моїї фїрманкї заплатїў, шчо йа бїдний з гўлоду
намлїў сьі, а вїн зь дїакўм і с паламарўм за моїї тїшкї трўди моїї
прїцї найїў сьі. Скажу йа до цїгана, шчоби вїв менє спўсўбом до хїти
ўунїс, — рекўмач (? причїпу) замїсто чогўсь найде, жиби жїнка не
знїла...“ Цїганїско ўже спўсїб той даўнў знайи —: жи Гринькї на
дорўвї кїне ў мїшўк, ўоколўтом ўўберє, замїсто ўоколўту Гринькї до
хїти ўнесє (вїн ўоколїт ше взвїў ў мїшўк). І цїган йїмў тотў ўновїў:
вже спўсўби звїшўў. Зробїў сьі вєчїр, — цїган корўви пригнаў, до
стїйнї загїнаў тай шукїйи скїпцїй корўви дойїти, а Гринькў-неборїк
на пўли чєкїйи. А жїнка-небўга ў хорўбі дўмку гадїйи тай биз дєнь
с хїти ше й не вїходїла, мїслїт, жи цїган корўви заженє тай подойїт
тай спїти пїдє. А цїган корўви подойїаў, ўже сьі дўбре ў нўчі прїмєр-
кло, напїўши сьі молокї тєплого від корўви, тєй ужє здорўвий, тай

мнѣркуїи, чи Гринька з мішком гóден занести до хати. Тай мішок узїїї теї пішої, теї там собі думку ўбїдва гадаїют, ци ўже сї тїї гóсьтьї до хóройї жїнки на прázник збираїют. Алеж бо то ўже дóбре гóсподїнї мїслит: цїганиско ўже спит теї ўсї лўди ў силї... Помáленько ўстала з лїшка, ў пїйцу распалила, нагрїла присмакії, бо йїгóмосьть ўже прїйдут. А цїган-неборák гóсподари вже нарадиї до дóму с пóльи повертати, вже мнѣркуїи, жи гóсьтьї посходили сї до жїнки Гринькóвойї на прázник до хати. Тай пішої подивїї сї, заглянуї без вікнó до хати, — а йїгóмосьть за столóм і ма́ма Кáська, ўже сї пороздїга́ли, дьк і палама́р з бóку сидьат тай пироги́ і рїзньї марципа́ни с тарельїї потьгаїют. А музїки стру́ни стрóйят, будўт гра́ли рїзного тавцўї, бо гóсподїнї повїдаїи: „Гринька́ не видати, Гринькó поїхаў, за стїри недьїли повє́рне до своїї хати.“ — Йак сїи поваїїдали, понанива́ли Гринькóвойї пра́цьї, ўохóчо берўт сїи трóха веселїти, бо ўже Гринькó не прїйїде, аз за стїри недьїли —: „Треба ше Кáсьцьї трóха й своїих грóшїй да́ти, бо ўона́ маїи час на стїри недьїли нам йїсти-нїти дава́ти.“ — Аш ту разóм скрип —: шось іде́ до хати. А ўона́ зачу́ла тай вїйшла до сїнїї, — а цїган стóгни: „Мамў́ню, ўтворїт!“ — А ўона́ тогдї сьвітло загасїла, а гóсьтьї потїхли, реко́мач нїкóго нема́ ў хати. Тай пнтаїи цїгана: „Шось там, Йáсьу?“ — „Ої, йам, мамў́ню, шось знайшоў з мїшком на дорóзы, мўшу ту ў хати́ поста́вити, най стоїт до ра́ньї...“ — А ўона́ кае: „Та постаў там ў хати́ ў кутї.“ — Тай цїган поста́виў тай Гринька́ добре напїнуї, ка́же: „Стїй тїхо“ — тай сам двє́ри замкнў теї пішої. Гóсподїнї засьвітїла тай музїки граїут, а ксьїндз помáло Касў́ню за пїдбоки теї дрїбноїї пóльки гульаїут. Йак музїки вїграли, а Кáська йакóсь не вїїи пóльки гульати, 'но прóсят йїгóмосьтьї, жиби йї позволїли засьпїва́ти. А йїгóмосьть ка́жут: „Спївайти по свóму“ — а Касў́ньї зрадошчїла, зачинаїи спїва́ти, — а цїган поїдпїраў двє́ри ўу сїньох тай стаў Гринька́ будїти ў кутї. А Касў́ньї спївом на́вїть си то́го ў голо́вї ни маїи, жи йїї муж ў хати́ ў мїшкў стоїт тай то́то слўхайи, — а ўона́ собі спїваїи:

„Ої мїй мїлїй Грїгóрїї,
Тай поїхаў за мóри,
Не вє́рне сї нїкóли...“ —

А цїган собі зо сїнїї спїваїи та́кож:

„Ої слўхайже, Грїгóрїї,
шо твої жїнка гóвóрит! —
Маїиш нїж за пасóм,
розрїж мїх тим часóм,
жїнку раз, попá два, —
а ти, по́пе, гóца дра!“ —

А ўона зноў собі так зачинай сьніваці, йак цыган поўторіў, а мужики зноў зачинаўут грата, — а той ўсе помало винймай ніж, будэ ўже пороў. А ўона собі небога другій раз фторіт пісьмьу: „Ой мій милий...“ — само так. То аж до трох разіў цыган пофторіў, а той тогді з мішка фа, вірваў сы, а цыган собі тогді спід порога. Каже:

„Жінку раз, попá два, —
а ти, попе, гоца дра!“ —

„А ти, жінко, хóрась бўла, менесь за мўжа не мáта, інос мойў працьу ксьондзови і гóсьтьом йісти-піти давала?“ — Тогді цыган до хáти, а йігóмосьть хóче ўтыкаці, — але Гринькó ў лоб колóm, ксьондза поза ўўха, а ксьондз на порозы унаў, притайіў сы йак мўха. Гадайи си, шчо —: „Йа ўже неживій, тра сы ни кивáти, бо Гринькó ўже бйи дьакá і паламарі, нема кому менé ратуваці...“ — А цыганіско, йак ксьондз унаў, с тоїі злóсти ксьондзови на шйіу стаў, — а ксьондз бу неживій, так закрывіў: „Гóсподи, Гóсподи, змйлуй сы над нáми! Шосмо сы найіли і напіли, — ўже, Касуьну, ўостáтний раз тотó було меже пáми.“ — А Гринькó-неборачіско каже: „Хвáла Бóгу, йігóмосьть, жи ви ше жийіте, не буду вас на смерть, 'но потрóха бйги, бо мўсите за тйіі мойй присмаки за тйіі лытá за ўсьо заплаціти. Бо ви ўже — каже — мно́го грóший мáйште, з бідних льудйй грóші берёте, на ййх злйдни не ўважййити, — ше чужй жінкй намóўйййште тйй ййх за коханкй мáйште? Ось бо трéба — каже — і вас рóзуму наўчыці... У́же ви — каже — льудйй ўчыли, самйсьте нйчóго не знáли, — аш тепér йа вас наўчў, бо ви сы ў мойй рўки ўпхáли...“ — Кае: „Не раз то ви, йігóмостўьну, хлóпа ў цёркві картáли, шчоби ййден другóго не ўшўкуваў тйй дивййнтоїй зáповіди не переступйў, — алеж бо ви самй переступйли! Ни трóха ви сы мойй працьы від мойй жінки найіли і напіли, а менé дуриóго Гринькá пйред моў жінкоў зробйли. За шож то так, йігóмосьть, ў свйты бувайи? Ци то Бог так прыка́зуйи, жи ксьондз у цёркві на абóни на ка́заньу на́ка́зуйи, а сам сы до чужйх жінók пхáйи?“ — А йігóмосьть-неборачіско стáли сы просйти —: „От, Гриньку, будь цы́хо, ни заўдавай ўстйду, ми сы ўобá погодим, най нас нйхтó ни знáйи, бо то полйўска такá дурнá рйч: вйн сы до свйжоїй пхáйи.“ — „Ай, йігóмосьть, не говорйт, бо вжесьти і наговорйли, 'но такóй за мойй лытá заплатйт. Бо йа дурнйй буў, бо ви мойў жінку намóвйли, шчо вона дльа мене була хóра, а ви ладнйші, бо ви свойй грóші до кишéньи пхáли, дáрмостй мойў працьу ййли, бо дльа вас було лйпши. Трéба мнйь тепёрка за мойй трудй заплатйти, а йа жінцы прйсьйгу дам, жи ўона ўже вас не бóде льубйти.“ — „А ви, Гриньку-татуьну, — йігóмосьть побйгй до Гринькá гóворут — цйш то багáто вам сы налёжит?“ — А цыганіско-неборачіско

попраўіііи, ка́же до Гринька́: „Тра ми́ны за рік заплати́ти, — а йіго́-
 мосьть ма́йут гро́ші, бес ті́і лы́та дост насклада́ли, ва́шой жі́нки пиро́гі
 жёрли, а сво́і гро́ші до кишэ́ны хова́ли. Попраўтеш там, Гриньці́у-
 тату́нцу, раз ксьо́ндза, най йім лё́кше бу́де, най чужэ́ ла́кімство не за-
 ходит у ксьо́ндзаві́ грэ́ди.“ — А ксьи́нда-небора́чыско йак то́йи ўчу́ли,
 та́й зо землі́ ўста́ли, та́й сво́і гро́ші ўже́ поті́хо порахува́ли. — „Ма́йу
 йа, — ка́же — Гриньці́у, со́рок тисы́ч у ка́сы, ўдо́ма не вида́ти. Не
 зна́ти, ці вам трэ́ха да́ти?“ — А ці́ган ка́же: „Ей, нема́ ў ка́сы, нема́,
 ўдо́ма сті́ри во́лі, а йа та́мто́го тиж́ны буў, ми́ны йімо́сьть повіда́ли,
 жи йіго́мосьть ўдо́ма гро́ші ў ку́фер схова́ли.“ — А йіго́мосьть мі́сьлит,
 жи Гриньці́ска зду́рут і йакбу́дь с ха́ти вийду́т. Алеж бо йакбу́дь Гринько́
 с ха́ти ксьо́ндза ни пуска́йи. Ка́же: „Тота́ ми́не йідна́ ніч дорахува́ла—:
 жи йа приві́з с фі́рманки тры́цціг рінці́х, а Ка́ська мо́я за них вам
 но йідэ́н обі́д урихтува́ла. А помньі́рку́йте, жи то ўже́ дэ́сьіт лы́т, йа
 зо своў жі́нкоў на лі́нку не спаў, а йа з неў сьлю́б ўзьіў, — то за
 вас, йіго́мосьть, ці задла́ сэ́бе йа йі присьі́гаў?“ — А йіго́мосьть ті́хо,
 на́віть па́ри не пуска́йут. Ка́же: „Шко́да тих со́рок тисы́ч, хоть йа йіх
 ма́йу, так ми́ні сы́ либо́й зда́йи, шчо му́шу Гринька́ ні́ны зала́годити...“
 Та́й ка́же: „Кобі́ сы́ хоть не порахува́ў за ўсы́ лы́та, а хто не доньі́с,
 шчо йа шчоде́нь гуля́ў, то ше й ми́ны тих гро́шій ни ста́не...“ Ка́же:
 „Йак до́бри вийди́ на раху́нок, то йи ўдо́ма дві́ коро́ві, сті́ри во́лі, ше
 сы́ й то́то ў Гринько́ві ру́ки діста́не...“ — Аш ці́ган-небора́чыско ўже́
 зна́йи, шчо гада́йи, те́й ка́же до Гринька́: „Йидно́го по́па пусьці́мо, ні-
 хто́ не будэ́ знаў, бо ўо́ні присьі́гну́т перед ці́ганскі́ми і перед Гринь-
 ко́вімі очы́ма, — бо йак буду́т до чужі́х жі́но́к ході́ти, то йім сме́рць
 ні́нька за плечы́ма.“ — А йіго́мосьть учу́ли тый сы́ дуже́ ўлы́кли. Ка́же:
 „Ўсы́ гро́ші дам, ні́ко́му не ка́жы́ти, бо то — ка́жи — ду́рна така́ йі-
 го́мосьцьова́ нату́ра, коло́ чужо́й жі́нки лежы́ти.“ — Та́й зачы́ли при-
 сьі́гаты́: від ні́нышного́ дньа́ не увійду́т до Гринько́войі́ ха́ти. По при-
 сьі́зьы́ ўсы́ гро́ші зложи́ли Гринько́ви за дэ́сьіт лы́т, шчо до йіго́ жі́нки
 ході́ли. Та́й залэ́дві вийшли́ с ха́ти, пі́шли на пробо́рство, та́й гро́ші
 принэ́сли та́й ні́хто́ ни знаў, бо Гринько́ ше ті́хій чоло́вік буў, — аш
 по́тім, йак до́бри палама́ры й дьака́ ўдраў, аш палама́р упо́віў сво́йі жі́н-
 цы́, йак ці́ган прыйшоў за Гринько́ве ма́йно́ до палама́ры й до дьака́ до
 ха́ти: ў палама́ры взыў дві́ коро́ві, а ў дьака́ два во́лі ше й неаўті́ру
 с ха́ти, — то́гды сы́ зарі́кли ста́рші́ бра́ты́ палама́ры на ві́кі по чужі́х
 жі́нка́х ході́ти, бо пла́кали йіх ды́ти зо ўста́ду і з го́лоду, аж не зна́ли,
 шчо робі́ти.

Ош то так чужэ́ ла́кімство, чужа́ жі́нка ксьи́ндзам і так хло́пам
 і так ка́ждому на ті́м сьві́ты бо́ком ві́льзе, а йак не бо́ком, то грі́шні

і кишенеу. Шчо назбирау чужого добра своу рідноу рукоу, то їх мусіу ў Гринькові рўки дати. Тогдї Гринько тихій господар, по фірманках ўже ни хтыу іздити, а Гринькова жінка ныгди хора ўже не була, бо сы бойала цїгана, шчоби за наймита ў нейі не служіу. Тогдї цїган, за рік Гринько му заплатіу добрі гроші, подарувау му від паламарі тїї воли, а від дьака дві корові, а від йигомосьтьи тїсьичу ринцких, і цїган забрау сы, Гринькові подьїкувау за йигó рóзум, за йигó фатїгу, жи му ўже рóку не казау служіти, бо не буу 'но дві недьїли. Тогдї від сего часу того не чувати, жиби ходїли ксьиндзи по чужїх жінках до хати. —

Записано в Серниках, пов. Бібрка, 22. цвїтня 1900 у господаря Василя Серкиза.

Пор. висше ч. 11 і 36. Мотив: муж у місї чує жінчині спів, пор. Етногр. Збірник VI, ч. 119.

67. Не стій о печінку.

До йїдної жінки ходіу піп и дьк тай пальмар. Але йїдєн за дрўгого не знау. Так йїного вєчера приходит ксьондз до хати. — „Добрий вєчїр!“ — „Дай Бóже здорóуї!“ — и сьїдаїи собі и зачинаїи с кумóу собі дєшчо бєсїдувати. Чоловіка не було дома, пішоу до мїста дєшчо купити, бо заўтра мала бўти обїднї (комашнї). Хтос там пўкаїи під двермі. Кáже ксьондз: „Йой, де йа сьї сховаїу?“ — Кумá повїдаїи: „Ой, йдыт, йигомосцўну, на під, а там йи бóчка порóжна, там сьї сховаїти.“ — Утварїи кумá тому, шо пўкау, — а то дьк. — „Добрий вєчїр, кумо!“ — Сьїдаїи си зноу, дєшо зачинаїи бєсїдувати: — „Де кум?“ — питаїи, ўна кáже, шо ў мїсьтьї. Зноу хтос пўкаїи під двермі. Кáже дьк: „Йой, де йа сьї сховаїу, кумó?“ — „Ой, йдыт, рейнтїї, на під, там стоїит бóчка, сховаїте сьї ў бóчку.“ — Утварїи кумá, — а то пальмар. — „Добрий вєчїр вам!“ — „Дай Бóже здорóуї!“ — повїдаїи. — „А ци сут кум ўдóма?“ — Кáже: „Ньї, ў мїсьтьї.“ — Сьїу си трóшки на лаву, а ту зноу хтос пўкаїи. — „Йой, де йа сьї дьїу, кумо!“ — кáже пальмар. — „А йдыт живе на під, там йи бóчка, залїсьте ў бóчку.“ — Утварїи кумá, — а то чоловік приходит з мїста. Купїу дєшчо ў мїсьтьї, показуїи ў сьїнох жінцї. Купїу тєньгїї кўсен мїйса, — жінка кáже, шчо мáло. А він кáє, шчо дóсит будє. Кáже чоловік, мїрїиїи мїйсо: — „Пóти ксьбндзови будє печїнка, а ўопóти дьїковї, а ўототá будє пальмарóви“ — а пальмар хотїу видїти, йакá дльа ньóго печїнка будє, ци велїка, тай вїльз з бóчки дивїтись, вїста-вїу гóлову з бóчки тей аверцїу бóчку, ну, тай ўсьї три з бóчкоу ўпáли

на сїни. Кум не кумоў ўтык до хати, а тї ўсї три посхалували сї тай также собї ўтеки. На дворї злїнали пальмарї, ксьондз та дьик, а бийже пальмарї! — „Нашчó тобї сї булó дивїти, йакá тобї печїнка маїи бўти!“ — Кáже ксьондз: „Йа свѣйшчєнник, том не стоїаў о печїнку.“ — А дьик кáже: „Йа пан рєйнат, там не стоїў о печїнку, — а ти пальмар о печїнку стоїаў тай нам такóго клопоту наробїў.“ — А бїдний пальмар шче печїнки не ўкусиў, а снїцьцї ўже посиў. И конєн. —

Записано в Грабївци стрийскїм (в присїлку „Селўксело“), пов. Стрий, 17. цвєтня 1900 від господаря Стефана Боженька.

68. Як пан учив судию розуму.

В йиннїм сўдї буў сєндзьом (сўдїийїу) рўсин, але же вїн буў дўже сумльїнний, ретельний, шо сї тим дўгим панам не сподобало. Йак шос хотьїли панове ў сўдї цїганїти, то той сўдїяа нїгди сї не мїг зголїти на тоїи и так си пїднїў ворогїў, жи го мўсьїли вїт сўду вїт-правїти (нагвати), йак то кáжут по учєному „супсєндувати.“ Але жи вїн шче буў кавальєр, лшнїў сї бес кавалка хлїба и пустїў сї ў свїт, мўсьїў їтї. Идє, идє ладний кавалок и здїбáи йїго грабїа. — „Дзьин дóбрї, пáне сєндзьо!“ — „Дай Бóже здорóўїи, пáне грабїо.“ — „А гдзьи пан їдзьи?“ — „Га, идў ў свїт.“ — „А то чєму?“ — „Бо менє ўже с сўду гет нагвãли.“ — „Агá, то за пáнцку ретельность. Йа пáну мў-вїл: Нш бондзь пан так ретельний, бо хлїба нш бєньдзьи! А цó тє-раз, мóже бис сї покáйал? Йакбис хцьал жїць, йак йа цї мўвї, то бис мнѣал у мнї слўжбу (у пáна грабїого)...“ — Дóбре, пáне грабїо, згãдзьїїу сї.“ — Прїїїхали до дворá, забáвили сї трóхи и кáже грабїа: „Ти пан сєндзьа, ти йи ўшїєткїм знáний, ми зробїми антєрес. Бєньдзьиш мнѣал от сєткї дьїсьнїньць (ншбї вжє барїшїўнóго) злóтах, йак сї ўда штўка. Мой сóнсєал нш хцє спшєдаць свóй фольварєк, а он мнш бáрдзо на пшєшкóдзьи, — а йїму тєраз бáрдзо пншїндзи потшєбно. Идзь пан до ншїго и муў йїму, же ти маш пншїндзи и йїму визїчїш дьїсьнїньць тшсьонци. А он на то сї згóдзьї, ти бєдзьиш пїсал скрипт, йа пншїндзи дам, а ти зámїаст дьїсьнїньць тшсьонци напїшєш двãдзьїсьцьа. Он вш ў стáнї двãдзьїсьцьа тшсьонци нам вшплáцьцї, и тáким спосóбєм ми йїму зафантуїмо цãли йїго грунт.“ — Сўдїяа згодїў сї на тотó. Прїхóдит до дўгого пáна. — „Помáйбї пáнови!“ — а пан ўже старєнькїй —: „Витáйте, гóсьцьцї! Чо пан сўдїяа до мєнє загостїли? За йакїм дóбрим антєресом?“ — „А, йа ўже не йи сўдїяа, менє вїтправїли

с сѹду.“ — „Ага, то бѣда, панї праўди не лѹбѣйт! Пяне, тримаї сї свѣго, будѣш жїти на сѣвїтї, — а йак сї будѣш тримати панїў, то лиш до часу.“ — Лиш їннакѡво пан не знаў, йакїї вїн до него прїйшоў —: вже не ретельнїй! Посѣдали си ў покоїї, при забавцї, зачыли си бѣсѣду и каже пан, жи бѣда, жи бракуїи му грѡмїй, — а сѹднїя повїдаїи: „Для чѡгож, ви си мѡжити позичити на малїй процѣнт, а на доўшї рати, и по йакїмос часѣ сплатїлибѣсти їбѣсти си бѹли спокїї-нїми.“ — Каже, жи нїма ў когѡ позичати — каже пан. — „А ў вашѡго сусѣди не мѡглибѣсти позичити си?“ — „О, даїте ми спокїї, то мїй вѡрог.“ — „А шѡж то вас обхѡдит, жи вїн вѡрог? Вїн вам анї вї їмў жадну ласку не рѡбїти! Вїн вам позичаїи, а ви їмў процѣнт за тойї заплатїтѣ. Вїїде час, вїдастѣ и ласки не ма жадної.“ — „Дѡбре.“ — Погодїў сї пан, але просїў, абї му позичити двацьїт тїсьчї, ни дѣсїт. — „Дѡбре, то шче льїпши.“ — На лїт дѣсїт, шѡ рїк ратами вїплачувати. Дрўгнї ден, прїїхаў їнѡ сусѣда и сѹднїя и рѡбїли скрїпт доўжнїй: жи пан грабїа зїчит панау дїдичѡви двацьїт тїсьчї. Сѹднїя писаў замїсьць двацьїт тїсьчї сѡрок. Сѣвїтки булї: ковал глухїй и штельмах сьлїпнїй. По скїнченьу тогѡ письма сѹднїя вїчитаў, лиш о сѡрок ни спомїнаў, и даў шче дрўгнї раз читати штельмахови, йако сѣвїткови. А сѣвїдок дѡбре запамїнтаў си, йак пан читаў, таї собї так читаў. А шѡ там булѡ писанѣ замїсьць двацьїт сѡрок, то сьлїпнїй не вїдїў. Перейшло лїт дѣсїт, пан вїплатїў двацьїт тїсьчї, а грабїа упомїнаїи сї о дрўгмх двацьїт. Заўдаў скаргу до сѹду и нїц ни помѡгло, — кѡнтраг буў два рати читанїй, при двѡх сѣвїтках, незмїненїй, ѡджеж важнїй, суд прїзнаў: важнїй, и шѡ суд прїзнаў, сѡрок тїсьчї, а не двацьїт. Пан жи ни маў зѣвїтки вїдати, то мўсїли пустїти їнѡ фїльварѡк у лїцїтациїу, публїчну лїцїтациїу, котрїй пан грабїа сам купїў. Пан дїдич дўже засумѡваў сї, вже не знаў, шѡ далше рѡбїти. Прїхѡдит до нѡгѡ той сѹднїя и каже: „Пяне, не сумўї. Шѡ мнїнї будѣ,? — їа шче той ґрунт вїд пана грабїѡго вїдбѣру...“ — Каже пан: „Йак вїпроцесуйнїш той ґрунт з рукї вѡрога, то будѣ твїй ґрунт, лиш прѡшу тї, абїсь сї ожениў з мѡїїў дѡнькѡў, жиби їа шче ў тїм двѡрї мїг коло вас умерѣти.“ — Дѡбре, згодили сї, — подаў сѹднїя до сѹду ошўство, йаке сї стало на тїм панау, — вїкрїла сї праўда и суд тўїу лїцїтациїу зьнїс. И прїзваў суд по доўгїх корѡвѡдах кару за сѡрок тїсьчї заплатїти дїдичѡви вїсьїмдѣсїт тїсьчї. А сѹднїя ожинїў сї з дѡнькѡў дїдичѡви, вїграў прѡцѣс вїд пана грабїѡго и зьлїцїтуваў ўсї дѡбра. И пан сѹднїя зїстаў панаом обѡх фїльваркїў. Панї го наўчили рѡзуму. Конѣць. И праўда-ретельнїсть побїдила.

Занїсано ut supra.

69. Рабін в телятєм.

У йїднім місяці буў рабін, дўже богомільний! До него сьї льўде зїйжджїли о порáду, так йак до йакóго велїкого прорóка, и вїн усїм льўдьом даваў рїхт, кўждий, хто до ньóго прїйшоў, то маў рїхт. Оджи жїнка сьї йїгó тóму спротївила, шо вїн кўждому, хто прїйшоў, казаў рїхт, а вїн казаў, жи і вна маїи рїхт. А донькá каза́ла: „Йакїй тото рїхт, шчо й льўде маїут рїхт и ма́ма маїи рїхт и ни йи вїра́зньий той рїхт...“ — Рабїн сказаў, жи і вна маїи рїхт то, шо говорїт так. Пїшла донькá до йїпчóго рабїна и скáржила сьї перед дрўгим рабїном, жи йї тáто кўждому даїй такий рїхт. Дрўгий же рабїн буў молóтчий від ньóго, не хотїў йїї нічóго сказáти, лиш сказаў йї, аби вна каза́ла свóму тáтовї, аби йї сьї тáто не трафїў чужїм молóком. Прїйшла донькá до дóму и кáже свóму вїтцьў рабїновї, жи —: „Фсї льўде маїут рїхт, лишé ви нї.“ — „А чомў нї?“ — „Бо ви йїстé від чужїх корóў трафїе молóкó.“ — „Тáкой прáўда, — аж тїпér ти маїиш рїхт! Ну, і мўсїмо купїти собї корóву свóйў. Бо тóтò молóкó, шо ми купїймо, йи від рўских корóў, тáкой трафїе.“ — Прїйшоў четвér (торг), идé рабїн, рабїновá и рабїновá донькá корóву купувáти. Дївїит сьї, — гóнит хлоп фáйного бугайá. — „Слўхай, ти, чоловїче! — кáже рабїн — шчо ти хоц за тóтў корóўу?“ — Хлопїско знаў так жьérти, жи дурнїй жид не розумїи сьї на тїм, таї сказаў йакўс там цїнў. Кáже рабїн: „Йой, то дўже богáто!“ — Але хлоп кáже: „Во то фáйна корóва! И тлўста, и молóкá дóсит даїй. То пóўне тóтò крўгле вїмїи, то пóўно молóкá йи!“ — Рабїн дївїт сьї, — тáкой прáўда! — „Авў, дьїй, хлоп, най йа вїджу, йак молóкó течé.“ — „Ей, пáне, — кáже хлоп — ви знáйте дóбре, чим льїпша корóва, тим онá делькãтньїша. Дебўды доїйти йї не мóжна, лиш у стáйни дáти коньшїни, тогдї доїйти, й даст до двáцїт льїтрїў молóкá.“ — Прїйшлó до згóди, згодїли сьї и вїплатїў рабїн хлоповї грóши за корóўу. Вернўў хлоп назáд до пáна рабїна, прїйїў до жóлоба ў йакїмос там кутї тей з грїшми пїшоў собї до дóму. Рабїн казаў напéсти коньшїни и наймїчцьї слузбї казаў доїйти. Пїшла наймїчка доїйти, — не даїй прїступїти до сéбе корóўа, бїи. Прїхóдит до хáти, кáже, шо зле, жи корóўу доїйти не мóже и дьїйки не маїи (не маїи за шчо)... — „Шкодá, жи ти рўска дьўка, де ти рослó? Шчо не знáйиш, йак сьї корóўа доїйт. Дай 'по ти коньшїну, йа сам бўду доїйти.“ — Далá наймїчка коньшїни бугайовї, рабїн взьїў си скопéц (дїнїцьў), позапїнаў пóли, сьїдáйи на сьтїльчик и хóче доїйти (аж вїн ўже бўде доїйти!) Лише злãпáў за бугайїве вїмїи, бугай скóчиў, а рабїн не пускáйи —: Скачї або не скачї, дай молóкó, бо йа грóши даў!

Але бугай неспокійний, зачійу собоу метати, и жид унаў під бика и бик з великого опалу ўмочіу сї тріхи на жїда (с страху). Вітьгли жїда йакос зі стайні сьпід бугайа, занесли до хати и положили в ліжко и післали по дóхтора. Прийшоу дóхтор и расповіли, шо сї стало, йаким способом рабін зостау побитий. Дóхтор віслухау йїх бесьди и казау кóнче заўтра рано принести на тарели рабінового мочу. Дрúгий ден рано, віправила рабінова свойу наймичку ис тим мочом, шо дóхтор казау принести. Наймичка взїла мїску и похоўзла сї на подвіру и той мїч рабініу вільльїу сї. Не мала вна шчо робїти, вїйшла на дорóгу, а тут пастух гóнит корóви на пану и йїна корóва на сам тот час пачїла мочїти. А наймичка жїве пїтставїла мїску тей тїлько сї ўзїла, кїлько тóго бóло, і с тим пішла до дóхтора. Дóхтор сконстатуваў тóто, каже, жи —: „Йа кóнче мўшу там бóти.“ — За кїлька хвил прийїжджїий дóхтор до рабіна и каже: „Пане, дўже зле. Ви сї лїгїли“ — и каже: „Ви ўже будете тепер тїўні.“ — Рабін обїцывау богато грóший, аби дóхтор так зробїу, аби рабїн не буў тїўний. Але дóхтор узнаў, жи не мóжна, бо ўже пропало, бо ўже йїму то ў середїни заросло. Поздорóвїу рабїн и пїц нїкóму не казау и заказау дрúгим, аби о тїм ни спомївали. Али при кінци девїйтого мїсьици виберайн сї рабїн ў далшу стóрону до чужóго мїста, аби там мау тельї (аби йїго лўде не авали). Приїжджїий до чужóго мїста и згодїу собї станьцїйу и дьла слугї свóго, фесьо на ден, а панїч таку комóрочку казау собї вірихтувати, аби лише сам у нї ночуваў. И так йїноїї нóчи жидї спали, а тóго жїда корóуа мала тельї. А слуга жїлдувау госпóдарї будїти тей взїу тóто тельїтко пустїу до тóїї комїрчини, бо він не знау, жи там жид тотóї ночїйи, рабїн. И пішоу спати. Рано рабїн пробуджуйн сї і дївїт сї —: йї тельїтко! — „А, слава Віг, шчо сї родїло, жи йа ни чўло кóлі! Корóуа йак родїт тельї, то дўже ричїт, а йа дўже у Бóга шчислїве, жи йа ни чўло, кóлі сї тельї родїло.“ — Приходїт рано слуга и берє тельї до корóви пускати, — рабїн не даїї, каже, жи то йїго. Сказау наймїт госпóдаревї тóму, шчо мала корóва в ночї тельї, а він пустїу до комóрки, и тепер там йакїс пан не хóче дати тóто тельї. Приходїт властїтель тóго тельїга и каже рабінови: „Шчо ти рóбїш! Ти сї ў мене наймїу лишє станьцїйу, але тельїгас не купуваў! То мойа корóва мала тельї и ти не маїш до нбóго жадноїї рацїїї...“ — Рабїн пувїдаїн, жи то йїго тельї, бо йї тóму девїть мїсьициў, йак він сї польїтїу и акурат ўмїсне тóго прийїхау до тóго мїста, аби ту ўрóдїу тельї. И шче на то маїн дóказ, пана дóхтора. (Онó кудї круг, тудї круг, то до сўду мўсыло йти.) На йїнїм термїнї не скїнчїло сї, мўсїу бóти дрúгий термїн. Приїхау пан дóхтор и освїтчїу дїїсне, жи так бóло, панї рабінова и слуга свїтчїли такжи, йак пан рабїн буў на сїодї, а бугай на вёрха,

и суд з великим сьміхом признаў тельї рабінови. А далше йак казати? — скінчиў. Той рабін взьїў си тельї, привїз до свого міста и вінлекаў си аж на короўу. И потому маў короўу, але молоко від неїї такої не йїў, бо казаў, жи віт свеїї дитїни не можна молоко йїсти.

Записано ut supra.

Пор. Етногр. Збірник VI, ч. 690.

70. Сумлїнний Іван.

То була йїдва ўдовицьї і мала сина. А той син пішоў буў у йїнчу стору на роботу. По йакїмос же часї, йак він вже собі заробиў так троха гронїй, и пришоў до мами ў гости́ну. Ожеж він собі тотї гронї, шчо принїс, розрахуваў собі, шчо маїи маїи на забавку, а трицьїт золотїх сховаў для мами, абї йї купїти хатку. Ожеж йак пішоў, ў тїм силї скумпануваў сї с своїїми товаришами и змарнуваў ўсеї гронї и забуў за тих трицьїт, шчо для мами сховаў, и тотї роспустиў. Відьїў він, жи кїпско зробиў, и вдаў він сї до Матки божойї не пробь-боў великоў, котра була на по́ли ў каплицї, и він там ходїў, просїў Матку божу, абї му дала трицьїт золотїх. И заўши ходїў до тоїї каплицки и молиў сї: „Матко моўа найдорожша, дай минї трицьїт золотїх, абї йа своїї матцьї купїў хатку. А йак ми ни даш трицьїть золотїх, йак будє рїнцький бїльше або мєнше, то бїгмє не ўозму.“ — Йак він сї молиў ў тї каплицї, тай жид одєн слўхаў. И гадаїи си жид: Йак він шче колїс будє моли́ти сї, йа зроблю з ним шпїкульацьїйу, ци він йї вірний рўсїя перед Маткоў божоў... И йїдного дньї пришоў той чоловік до тоїї каплицї и моли́т сї: „Матко моўа найдорожша!“ — кланьїи сї до сáмоїї землї, абї йїму Матка божа дала трицьїт золотїх. И жид же той пришоў наслўхувати, о шчо він просїт, и взьїў мошонку и двацьїт дєвїт золотїх застромиў на тїчку и ў горї віконце було вібите, а він кроз тоту дьїрку мошонку ўпхаў. У хвїли, йак сї боїко (тотой хлоп) до сáмоїї землї кланьїў и просїў: „Матко божа, дай минї трицьїт золотїх! — а мошонка передь нього гон! (гопнула). Взьїў він тоту мошонку и дьїкуйи Матцьї божїї, шчо йїму вже дала трицьїт золотїх, котрі шче не рахуваў. Порахуваў боїко тотї гронї и каже: „Дьїкуйи ти, Матко божа, йак найкрасше, вжес минї дала двацьїт дєвїт золотїх, а рїнцький мошонка варт, то йи акурат трицьїт.“ — Вїходит вїгги, а жид повідаїи, жо: „Ти нивїрний йи, жо ти казаў и кльїўїсь сї, же не вóзмеш, йак не бúde трицьїт рївно, а тепєр берєш!“ — Він до жїда каже, жи: „Йакби була Матка божа

дала трицят, а мошонка ринцький, то би було за богато, то вжеби буў ни браў.“ — А жид казаў, жи то нипраўда, жи то сут йнго грóши, ажеби му відлаў. А бóйко жидови казаў, шо жйда за грóши не просиў, а Мátка бóжа му дала. И по той церемо́нійї мýсиў жид заскаржити до сýду. Оджеж пришоў ден терміна и маў ити жид не тим бóйком на термин, а бóйко не маў шчо загорну́ти аны ўбу́ти. Ожеж жид ка́же: „Мýсиш ити!“ — а він вітпирáў, жи ни ма́йн ў чим. И жид даў йимў сво́йїх чо́бит з йакóйїс там заста́ви і опанчу́ на за́гортку. Прийшли до сýду, перед сýдийни́ю говоріли куждий сво́йї. Жид казаў, жи то він грóший даў, а бóйко казаў, жи то Мátка бóжа дала. А жид казаў, жи Мátка бóжа жа́дних грóший ни ма́йн, а бóйко ка́же, жи: „То не мо́же бути тво́йї грóши, бо тиби да́льї казаў, шо то опанчі тво́я, шо на ми́ньї, и чо́боти то́ї, шо йа ма́йу, то тво́ї, тиби казаў. Ну, а йа на такéбим ни́ц не маў.“ — А жид ка́же: „Ну, та то мо́йї ўсьо, та мо́же непраўда?“ — А сýднїа розгнїваний казаў жйда вігнати, а хлопови казаў: „Йди до до́му.“ — Таї хлоп спрáву віграў.

Записано ut supra.

Пор. Етногр. Збірник VI, ч. 515.

71. Г о л ю а.

За часи́ў пана Кано́ўского буў у йнго йиннїм селї шльїхтич, котри́ї сї називаў Мандрихо́вич. И буў ў тїм селї комісар високогоно́ровий. Йак коли́ переходиў або переїжджиў коло Мандрихо́вичі, то Мандрихо́вич ни́дїи ни́ко́ли шльїпки не знимаў. Ожеж то́їи так обу́рило пана комісара, же зї злóсти казаў шльїхтичі не селá вігнати. Пішоў шльїхтич ж жінкоў и з дьїтми́ у ко́мірне и гада́їи си: „Йа поїду аж до пана Кано́ўского и поскаржу сї, жи пан комісар зо мноў так зле зробиў...“ — Йинно́го днїи сї шльїхтич на ко́билку, котру́ кульба́коў зваў, и поїхаў до пана Кано́ўского. Не застаў до́ма, то мýсиў йїхати ў по́ле напро́тїв пана. Коли́ ўже ўвїдиў, жи пан Кано́ўский надїїжджи́їи, припїїў сво́їў ко́билку ў ко́рчі, а сам прикля́їк на доро́зї и чека́їи на пана Кано́ўского. Во то буў такий звича́й, хто маў йаку про́сьбу до пана, то мýсиў клявкнү́ти. И тут клявчи́г шльїхтич, аж приїжджи́їи пан. Казав пан Кано́ўский стрїмати по́воз и не питаў сї шльїхтичі, чо́го він потребу́їи, лиш пита́їи сї шльїхтичі: „Шо ти за йїден?“ — Відповіда́їи, жи йї вірний піддани́й пана Кано́ўского (мýсит так казати). —

„А майиш ти гольку?“¹⁾ — запитав сї його пан. А шльїхтич вїдивив сї, не знав, шчо йимув на то сказати, бо такі гольки не маув и не знаув, на шчо му. Пан каже до нього: „Ти йи вїрний мїй пїдданий, а шче до того шльїхтич, — а йакби сї тобї шось удерло, то чим зашїйиш? Будеш дїрамаи свїтити?“ — И казаув козакам положити и дати му двацїт пїит бїкїу, а жиби собї добре запамянтаув, казаув му пан шче дати двацїт пїит. И приповїдаїи пан, йак козаки бїют, жи то не він бїи, але то шче його батько казаув дїрнїу їчїти и на рїзум наводїти: йак сї шос удрє, абї зашїти. И вже по справї. А Мандрихович оббїтий їстайи, вилазит на своїу кобилку и йїде з вилїким дарунком до дому, шо дїстаув вїд пана Кановського. Приїхаув до дому, не маув шчо йїсти, — зарїзаув си корїу. Росповїу жїнцї, шо сї стало, и каже, жи нїнька наука їсього вїмагаїи и він также мусит шос думати, аби жиув на свїтї. — Вїбраув сї с того села шльїхтич и наймїу собї помешканьї ї селї нїдалєко двора пана Кановського, де пан Кановський мешкаув. Довїдаув сї шльїхтич, же пан Кановський маїи такий звїчай, же шчо собїти йїде до пїўтора мїлї вїдалєноїї у лїсї каплицї, аби там помолїти сї Господу Бїгу за тїїї їчинки, йакї через тїжден наробїу. Пїїтницїу вєчером вїбираїи сї шльїхтич также до тоїї каплицї (бо він рано буўби не зайшоув так бїрзо), — ї собїту рано уже йи шльїхтич коло каплицї загорнєний ї дїбрїм жупанї, шльїхїчка шїпка на головї и тєньга лїаска у рїках, — и хїдит по дорїзї и чогїс чекаїи. Аш тут надїїжджїїи карїга ш штирма кїнми и стаїї недїже далєкий кавалок вїд каплицї. Дївїт сї шльїхтич, а с карїти вїлїзаїи йакїс дїже бїдний дїд и пїшоув до каплицї. Укльїк перед їбразом и мїлит сї Бїгу. Идє и він до каплицї и кїннуу ногїу трїха дїда на бїк, а сам укльїк собї пїбїч дїда и мїлит сї Бїгу. И каже: „Бїже фсемогїшчїї, дай Бїже здорїуїи нашоуму пану Кановському, абї сто лїт прожїу, абї буув мїдрий, абї буув слаўний над усї пани, и абї му Панбїг даув такий сон, аби він сї довїдаув, шчо йа так бїдїу, шчо менє тої драб комїсар вїгнаув с села задїрно и йа бїдїу, а наш йасновельможний пан нїц о тїм не знаїут.“ — Помолїув сї, поцїльоваув свїтїї хрєст и пїшоув гет. На дорїзї закурїї си цаїгара и хїдит си попри каплицї, по дорїзї, спацїруїи си. А карїта вїдїхала тїм часом далєше у долину на кривї дорїзї и їже йї не вїдко було. По хвїли вїхїдит дїд с каплицї, а пан шльїхтич зараз до дїда, пїтаїи, ци маїи гольку. Дїд вїдповїдаїи скрїмно, жи ни маїи, а шльїхтич каже, жи: „Ти сьмїїиш у дїбрах нашога пана Кановського с такими лїхами хїдити?“ — Таї зачав гаратати палицїу дїда. Бїи и приповїдаїи, жи то ни він бїи того дїда, але то батько

¹⁾ так лише тут; звичайно говорять: гла.

пана Каноўскаго казаў такіх дурныў ўчыти и на розум наводіти: йак сьі шос удрэ, абі зашіти. Набіў дэсит дыда и так йіго на дорозы збітога лишіў. — Чекала карэта на свого пана, — ўже доўгий чыс не приходіў. Обернулі кінми, прійжджыўут т капліци и застайўт там пана збітога. Хто так пана (ци там дыда) збіў, він не хоче сказаіи [він знайи, шо то шльіхтич, але ўстідно му]. И вісадили пана на павоз и привезлі го до двора. Пішла чўтка по сельі, же пан слабій, а на шльіхтичу аж шкіра застиваіи, жи шо с того бўде, йак пан подўжыіи... И за кілька дныў зробіло сьі панови лєкши и віпїтуйи свійих слуг, ци не знайут оні, де ту мешкаіи шльіхтич Мандриховіч. Довідали сьі слугі, де він мешкаіи, и казаў му пан зараз прійти до двора (буде надгорода!) Приходит до двора, дайўт знати панови, шо вже йи шльіхтич. Пан казаў зараз до покойу ид ньому йти. Пан шче лежыў на лішку, кава стойала коло нього на столы, и схопиў сьі, йак сьі показаў Мандриховіч ў покойу, и питаіи сьі шльіхтичі, шо він за йідєи. Шльіхтич каже: „Йа йи вірний підданий пана Каноўскаго.“ — Пан каже, ци не сталось йиму шо злого. Шльіхтич каже, шо стало сьі —: шо го комісар вігнаў с села и з ґрунту, с хаіи йіго. — „А ти шо на тойи?“ — каже пан. — „Йа пойхаў до пана йасновельможного на скаргу.“ — „А пан шо?“ — „Пан казали менє положить и дві стаўки по двацїт пїит вісунути.“ — А пан каже: „За шо?“ — Мандриховіч: „За йакўс гольку.“ — „Но, а хтож тебе биў за тўйу гольку?“ — „Панцкї козакї. А пан приповідали, жи то не ўни менє биут, але шче йїх батько казаў дурныў ўчыти и на розум наводіти: йак сьі шос удрє, абі зашіти.“ — Питаіи сьі пан: „А ти не можеш также так колїс зробіти?“ — Каже шльіхтич, шо вже раз зробіў: у лїсєі ў капліци подїбаў дыда, котрий гольки не маў, и набіў дєбре и казаў, жи шче батько пана Каноўскаго казаў такіх дурныў ўчыти и на розум наводіти: йак сьі шос удрє, абі зашіти. — „А не маў ти за тойи жаднойі заплати?“ — Сказаў шльіхтич, жи нї. Пан му сказаў: „Иди до дому. Прійдєш по обїды і вібереш си панцкї дві корови за тўйу йїднїу, шо своїу зарїзаў, шос зыў, и того самого днйи майиш сьі вертати на свїй ґрунт.“ — Довїдаў сьі о тїм комісар и дўже засумоваў сьі, жи пан такому драбови ўсьо тото даруваў. Шльіхтич господарит на свійім ґрунтї кілька мїсєа-цыў, аш тут йїдноґо днйи віганїйут громаду у лїсє кєбїндзови по дрова. Пойїхали лўде, пойїхаў пан комісар и пішоў пан шльіхтич. Здибаіи пана комісара на дорозы, котрий йїхаў собї на ковї, и питаіи сьі: „Ци майи пан гольку?“ — Комісар до нього віповідаіи, жи жадних голькїў (гольок) ни майи, бо йиму не потрібно. Каже шльіхтич до нього, же: „Ти такой гоноровий чоловік, йїдєш ў лїсєі, запыєш до дєрева, йак тобї сьі шос удрє, чим зашіиш?“ — И стыґаіи пана комісара

с коніи и добре нагаратаў палёгоў,¹ шчо вже пан не міг далше ити. Увидыли побережники, же кіп пана комісара ходит по лысы, и здиўували сьі, де сьі пан дыў. Зачыли шукати, — знайшли пана збітого, комісара, окровавленого, ледви живий. Завернулі йиден віз порожний зь лыса, положили пана комісара и привезли до дому (доміў привезлі). За кілька дньіў, йак панау комісарови лєкше стало, поїхаў до пана Каноўского оскаржити, жи йигó без данї рацийї (задурно) так набиў. Питайи сьі пан Каноўский: „Шчо він говоріў, йак биў?“ — Комісар каже, же говоріў йакіс слова, жи то не він биў, але батько пана Каноўского. — „А ти шо на тойи?“ — каже. — „Казавў, же гольки менї цалким не потрібно.“ — „А ци буў ти ў школах?“ — А, йасновельможний пан знайут из мого свідоцтва, йакі йа школи кичіў.“ — „Але за голькуе не маў науки?“ — Він каже: „Нї.“ — „Оджеж то жибїс си знаў, жи шльїхтич Маудрихович йи найученїйший профєсор, бо він праўду каже: йак сьі удрє, абї зашїти.“ — Ну, трєба йимў надгорóду дати. Штири дукати признаў пан мїсьачне йимў пїдвєсїти пєньцьїїу, надгорóдїти йигó за йигó дóбро науку. — И конєц.

Записано ut supra.

Пор. Етногр. Збїрник VI, ч. 600.

72. Ц и ц ь і й.

Була сибї бїдна сиротá, найшла сибї мижи льудьмá синкá (йакжи скажїм, тра крáсно приложїти, то пїдє мижи льудї), котрóго йак звїкли мáма свóйїми грúдьми годувала. Ростє Йивась рік, другий, трєтий, дьєсьїтий і цїцку сєє. І пїятнайцьїт, ба й двайцьїт лїт, а Йивась цїцку сєє. С того ўсьóго назвали Йивасьá Цїцьїй. Мамї наскúчїло сьа и хотїла відлучїти, — а деж такóго Йивана гóдин відлучїти? Пїшóў Йиван на пóля, взыв маму від робóти на рúки йак малú дїтїну, принїс до дому, посадиў на лаўку, нассáў сї цїцки, а то дльа тóго до дому нїс, шчо межи льудьми ўже ўстїдаў сьа. Мати плакала, просїла: „Покїнь, сїну, цїцку, иди ў свїт ширóкий, тай жиї собї с працьї рук.“ — „Йа не пїду, мáмо, йа вас не покїну, таж йа ваш син, йа вас мáю зайти пїд лихú гóдину. Йа від заўтра уже зачнў робїти, шче нїнька йду до лыса, вїрїжу си дєрева на цїп, а заўтра пїду молотїти.“ — Пїшóў Йиван до лыса, вїрїзаў три граби, однóго на цїпїїно, другóго на капицьї, трєтого на бїйáк. На другий дєнь шче рáно нассáў сї цїцки, ўзвáў цїп пїд паху, йак пїўтора рубльá і пїшóў до дворá молотїти. Показáў сьа на фїльварок, наробиў с сєбе дóсєть сьмїхú, бо го вокоман ни при-

миї, казав шчо—: „Для цицьїя пізна година, для тебе нині німа ту ш робіти. Приїдеш заўтра.“ — На другий день рано аны на цицьку Йіван ни чикаў, до схід соньця на паньскім гуньні до робіти стаў. Не браў жи сьа йак льуди до студолі снопі носіти, іно повамітаў тік, відкріў разом три стіртї, жіто, йачмінь, пшніцьку, и зачав молотіти. До полудня помолотіў ўсі три стірти (то Йіван буў!) Пополудню ўзьїў сьа млинкувати. Йак на диво йачмінь, пшніцька и жіто ўсьо окреме, а ўсьо красне, а ўсьо чїсте, шчо аж ўсі сьа ўзьїли диўувати. Тай до шпїхльїра поносїў, а по скінченїй робіти по заплату до пана сьа зголосїў. — „А за шчо, Йівасьу, молотїўїсь, за гріші, чи за збіжи?“ — питаїи пан. „Йак віджу, Йівасьу, тобі ў мєни ни будє сї належало дурніцьї.“ — „Йа за збіжи, прошу пана.“ — „Кїлькож хічїш?“ — „Йно тїлько, прошу пана, шчо сї ўльїзи ў нагавїцьї (мало збіжа хічї! тóго ни писати, то йа 'но так сказаў).“ — „Добри, добри, Йівасьу. О бодаїжи йа буў тїлько лїт цицьку сеав йак ти, и йа бим буў ў нагавїцьї заплату забрав... Зараз возмєш? Чи пїзьнїїши?“ — „По скінченї робіти, прошу пана, йа шче заўтрї приїду (бо він за ті нагавїцьї збіжи то він будє молотїў ўсьо).“ — Пришóўши до дóму —: „Мамóну, даїти йїсти! (То по хлòпски ўсьо). Йа нїнька цїлий день молотїў, шче заўтра піду. А ви йдїт ў Шльòмки возмїт гріші на корòу, йдїт ў селó, купїти полотнó, де 'но мójити, за ўсі гріші: и набор йакби хто даў полотнá, мójити ўзьїти, и с тóго ўсьòго полотнá ўшїйти йїднї нагавїцьї.“ — На другий день рано Йіван ўже на гонї. Ворогїў маїи багáто, и пан вокóман тáкож на нєго викрикаїи. — „А знаїяти, льуди дóбри, шчо той Цицьїй він ў нас ўсьїх зарóбок відбїраїи! Таж ви тих три стіртї на шїў рóку молотїтиби мáли... Йаб над вáми стоїав, для вас бим гріші рахувáў и ўсьїбисмо утримáньї мáли. Він йак приїди два дни, три дни, гумнó чїсте буде. Для вас, моїї льóби, и для мєнї то заўчїсьу переднóвок бóди.“ — А наш Цицьїй йак сам дьїдич и нїкóго ни питаїи, — шмиг на стїрту однóу дрóгу, до дьїлá сьа забїраїи. Йак ўчóра, так и нїньї до порїтку ўсьо припровáдиў. Вийшóў дьїдич, аж зрадохчїў с тóго ўсьòго, — а за красну робóту цицьїя по головї погладїў. I на трєтий день само-тáк, йак бїс тих два дни. Йак ўїшóў дьїдич ў шпїхльїр, аж за бóки ўзваў сьа, так збіжи ў порїтку, аж мїло сьа дивити, так Йівась посипав, шчо нїкóли так не бóло йишче лáдно. Пришóў Йівась до дóму и кáжи мамóни: „А готóви нагавїцьї?“ — „Ўже заўтра дошїїу.“ — „Добри, добри, дошївáйти, а йа йду на подвїри прирїчу на то збіжи, котрє заўтра до дóму принесу.“ — На другий день пїшóў Цицьїй, змнїриў паньскїй шпїхльїр, вернóў до дóму и мнїрїїи нагавїцьї. Ўсьо до мнїри Цицьїйóви, аж сї ўтїшиў. — „Цїтти, мáмо, йа ни зрòблєу дурнїцьї.“ — Йавлáїи сї перєд паном Цицьїй

по заплату. „Прийшоўим, пани, по мій зарóбок тай жўру сьа, бо ни знайў, чи сьї ўлызе у хату.“ — „А цо мнї до тэго? А цо мнї до тэго! Пóстаў си на подвўржў!“ — Цицьїй пшóў, птнёр друком ў однім місци йнднў нагавицьу. Уоптыгнўўши ўкóла шпихльїр, аж до друка, закрутїў на сéби тай потьагнўў зї ўсьїм йак сьїна копицьу (забраў зї шпихльїром ўсьо, шчо помолотїў). Принїс до дóму, на подвўру стáвнт. Мамї закликáйї і так йїї рáднт: „Мáйїте, мамўнью, шчо йїсти? Мóети си трóха продáти, жїбисти мáли за шчо пїти. И шче мóжити продáти, корóўу си купїти, бо йа ўже при вас ни бўду, ино йду служїти.“ — Мáма ни рáда тóго, шчоб сьа сїна збўти, — йак зобáчила такий зарóбок, тай си погадáла, жи шчось с того мóжи бўти. — „Йа тóго ни зрóблью, — мўшу йти служїти, наўчў сьа ў бóжїм сьвїтї, шчо йно тра робїти.“ — Пшóў Йїван. І гостїньцьом шкандїбáйї, аж ў далéци фїру вїднт тай сьї приглядáйї. Хто то йїди? то ксьондз. Приближїла сьа фїра хїдникóви (ходéц, бо вїн йде) —: „Слáва Бóгу!“ — скїнуў шапку. — „На вїки!“ — сьвьяшчéнник. — „А звїтки и где?“ — сьвїшáщéнник пнтайї. — „За слўжбоў, йнóгомосьць.“ — Йїван ўповїдáйї. — „А до мéни пшóўбиес? Мїйш ўсьоробїти?“ — „Та, шо скáжете, йнóгомосьць, йа будў служїти.“ — „Свїдáй на фїру. Дóма сьї будéм годїти.“ — Попрїйгáдїли, повобїдаў і прóсят о робóту. — „Е нїи, так ни йде, Йївасьу. Пёрши сьї згодьїм. А тогдї до дьїлá заберéсь сьа.“ — „Та прóшу йнóгомосьцьа, йа багáто платнї не схóчу ў вас брáти, 'но йак вїбуду рїк, то прóшу ф чолó вїд мéнэ йїдén кулáк взьáти.“ — Погадáў си ксьондз: „То цьўком йїст дóбри... Кулáк ф чолó вїгрїмайу, вїн на вóко не йїст так хорóбрїй (то значїт, не йї такий бївéц).“ — Казаў Йївасéви ітї до стодóли молотїти. А сам ксьондз поїхаў десь на собóрчик. Прїйїжджáйї аж на день дрўгїй, давай йїмосцўнью сварїти (або дáльї або давай, дáльї тоби лїпши бї йшло). — „Вїдá, шчо ни по мóму рóбити госпóдарку. На одén день тїлькó змолотнї спровáдїти, йак на йакїм фїльвáрку...“ — Йїмосць —: „Чо хочїти ви, йнóгомосьць, то сам Йїван ўсьо поробїў: сам помолотїў, сам помлнїковáў и до шпихльїрá поносїў...“ — „Вїдá, — кажи до себї ксьондз — де шче рїк, вїн менé ў чолó шче не бїў, а йа вже бїль чўйу. (Бо так йак прїйди ў чолó вїдóбрáти, будé халéпа).“ И с того фесóго ксьондз сїбї гадáйї: „Нимá шчо рóбити, тїлькó го тре пїслáти ў тїї лїсї, нїбї по дрóвá, а там звїрнї дóсенть, там йнó смерть чїкáйї.“ — А то булї лїсї такї, не тепérїшнїх то лїт скáзати, тїлькó даўнó, йак пустїнї шче пáнувалї Там тїгрїси, там мїдвéдї, тáмка лéви сьвїї гнїзда мáли. — „Вже ни пожалўйу волїў, хоть йїх сьа позбўду — вїн сьа зльїкне, — йак сьа вёрни, то йїднáкó вїд мéни утїкни, а йа за тїжднїнь, за двї нїдьїли за волї забўду. Дóбри, дóбри, Йївасцўнью, фсьо дóбрне поробїў, хвальў тьа за тóйи, — заўтра поїдїш ў той лїсє ўондéлька, привезеш

дроў, бо нямá чим паліти, дит'ягонько мо́йі!" — И ранéнько фэстаўши Ів́ан за́пріг во́лі до во́за, даў ксьондз му сокіру. — „На, с́іну, та прывізі дроў, дитіночка бо́жа!" — Ів́ан взыв сокіру та́й і́і обглядзі́й — „Іа́б неў зубіў не теребіў, — хто такоў сокіров рубзі́й?" — Кінуў за браму и посóбкаў до л́іса (то ге, соб! — по́йхаў до л́іса.) Прійжджа́йи ў́ ті Бескіды, ў́ ті лы́сі, — нарваў грабіў, наклаў фіру велічэзну, мотузом прывізаў, — тогді до л́іса ше пішоў тонко́го грабка шука́ти, тоді фіру за́кликваў. Найшоў за́пруту спосі́бну до закру́чен'я і до фіры верта́йи, ага́, глядіт — біда́! воліў ў́же ни ма́йи. Прійшли медвэды́, з воліў кроў віссали, та́й 'но с'я вдале́кі поверта́йут (ну шчо, во́ні ў́же поўні). Іа́к зобачіў Ци́цый то́йи, та наўздо́гн за ними, а во́ні да́льі до сво́йі норі поўтыка́лі (ма́лі дебрў сво́йу). — „Ага́, чека́й, іа́ з ва́мй і́на́кше зрóб'льу..." — намі́слиў с'я Ів́ан. До фіры верта́йи, відзі́заўши мотуз від фіры та́й за с'льідом аж до і́х дебрі́ чим раз, чим раз с'я прыблїжа́йи. Війшоў ў́ нору́, там бога́то і ма́ліх і велі́кых, аж страх перельі́к го. Відва́ги набраў си і з моту́зьом до медвэдыў до робóти ўзыў с'я. Вібраў си два шо найлі́шніх, похоўстаў іа́к ко́ны, а тим рэ́шта по кулако́ви ме́жи вўха —: „То за во́лі мо́йі" — веде́ собі́ іа́к тельі́га тих два шо найб́ільших. Та́й до во́за за́пріга́йи. За́вїззіў моту́зьом наза́д фіру, во́лі нежыві покідаў на віз, і́хати гада́йи. Так медвэды́ фіру т'я́гнут, а Ци́цый і́і пха́йи. — „Біда́ будэ́, іа́к првійду́, а́й то мн'я ксьондз зла́йи!" — І́йди, л'ўды дїўльнть с'я, шчо за дїўо! Іа́кімісь ма́лімы тильі́гатами ксьіндзіў найміт і́йди, али фіра раз велі́ка. Пеўни ў́ бра́му ни пі́ди. Прійхаў Ци́цый пе́ред бра́му, — а́ны не гада́ти! ўзыўши бра́му, прїста́вїў на дру́гїй б́ік і ў́же за́чїва́йи на подв́іри за́йжджа́ти. — „Ага́, і́нгомосьць, віпровадїлїсте менé вола́ми, іа́ првійхаў лош'ята́ми." — „О нїшча́сьтьи мо́йі бі́днї, шчо́ж тїпе́р робі́ти? Та то сїла́ч іа́кіісь, коли ві́ зна́йи медвэды́ма поводі́ти... „Шо с'я з вола́ми ста́ло, Ів́ас'ьу?" — „Та іа́к іа́ првійшоў зь л́іса до нїх, то ў́жем застаў та́кі нежыві́, іа́к ўо тепéркам првіз." — „А прї́чына смéрти ш чо́го с'я зробі́ла?" — „А ўо тих лош'їт ма́ма прійшла́ до нїх, хты́ла воді́ пі́ти, та не бу́ло і кро́ві с'я з нїх напі́ла. Так не мо́жна, і́нгомосьць, доўго гада́ти, і́дыт вінесьі́т трї бо́хоньці хлї́ба тї́й лош'їта погодува́ти." — По роска́зы зробіў ксьондз, — трї бо́хоньці вручыў Ів́анови в рў́ки, а сам пішоў до і́нгомосьці, шчо́б віга́дати шту́ки. — „Біда́, доброды́йко, менé смéрть чека́йи. А де́ж іа́ той кула́к ві́трыма́йу, жи ві́н та́ку сї́лу ма́йи. Ві́н грабі́ннї нарваў фіру, перста́вїў бра́му, іа́к жїўу́, шем тако́го не відыў сї́льного хл́іпа. То алé ві́н маў ма́му!" — „Дóбри, і́мў нїма́ шо робі́ти, — спрова́дь і́нго ў́ той Бескід, де то́та іа́зы́й і́н, а во́на го мўсї́т зголі́ти." — „Ів́ас'ьу, послўхай менé, с́іну, на́ша лїсэ́нька лош'ї́чка ўот туді́ побі́гла, тї́ми дола́ми аж до то́го

Бескїду, бїйай, кобїсь її привїу, бо шкода, шоб її сьа шо не стало.“ — Зараз пішоу Йивась. Ўзяу сибї ўуздечку і сказаноу дорогоу аж до мїсьцьї то́го, где йазь сидїла. Приходїт блїсши и там сьа приглядайї, — аж нараз з дебрї смок вилазїт. Йван ни розмїшляйї, но нагли прискочїу и ўуздечку закладайї. — „Агага, цьоньу, цьоньу, йак ти знайїш ўтыкати! а хтѳжїби тобї ту йїсти дау? Йаби ни приходїу тїбе ту чисати.“ — Ўзяуши йазї нахоўстаўши видє на подвїри. Йак zobачїу ксьїндз і йїмосьць, мало ни пїмльїли. — „Пек му за́пек (чѳртови так!) то нещасїтьї. Анї погадати! Зайдє сьа нам, небожї, с прѳборетва ўтыкати. А чекайно, нїбожї, ше шось ми будєм робїти. Дай му йїсти, а йа пїду до покѳйу, пїсьмѳ, йїму зготовїти.“ — „Шо, поўобїдау, Йивасьу?“ — „Дьакуйу.“ — „Нати пїсьмѳ, йїдє до цїсарї з ним і возьмї сьї по свѳму. Знайїш, вїн мїнї вїнен пїу кїрцьї грѳшї! Дась му пїсьмѳ ў рўки, вїдберєш на мнїру пїу кїрцьї грѳшї, привезєш до до́му.“ — Заложїу коньїта, набрау фўтрашу на фїру, пїсьмѳ подєр, кїнуу —: „Повїрти ми, йїгѳмосьць, шо вам грѳшї привезу! Бо йа до такїх доўжнїкїу маїу своїу мїру. Дайтї ми повїсмо, йїгѳмосьць!“ — Взяу повїсмо, вїплїу батї(г) корѳткїй, а дўжї грўбїй (сьцьїлого повїсма), обльїу йїго вѳлївом, дїбрау до нєго бичєуно, положїу сї у фїру — гайда лошїята. Прийїджайї аж перед цїсарєкїй двїр, — йак звїкле там варта стоїт, за пїсьмѳм пїтаїут, ганьблїт, стрїльїти гадають. — „Йа вас сї не бѳйу, то́го мнї не робїт, йа по своїй прїйїхау. Знак то́му, жї справедлївостї нїма! Пїу кїрцьї грѳшї позїчїтї, вартѳу сї ўопстаїтї нїнї, шоб то́го гєспѳдари працьї пропала! Зїстали обўренї, котрї варту мали, з байнєтами до Йивана, Йиван за батїг, йак зачнє ўсїх лўшчїтї і ше с крїком, с приповїтком: „Мнїє твж родїла ма́ма!“ — Побїу варту і затрубїли гальарм, — Йван батогѳм бїи — войска прїбувайї. Поскладау стїрти на кўпу, шчо ўже трўпами браму вивертаїи (ўже враз з брамоу трўпїу йї). Аж вїходїт сам цїсар, — и сказау ўсїм стати, прїблїжїу сьа блїшше Йивана, взїу йїго пїтати: „Звїтки, сїну? чо́го хочїш? Роскажї корѳтко! Нашѳє тїлько дьїтїй побїу? Мнї то ни солѳтко!“ — „До цїсара, прѳшу пана, йа хочу! аби доўг вїдїбрати! позїчїу пїу кїрцьї грѳшї ў нашѳого ксьїндза и ни хочї вїддати.“ — „А то дўрнї, дўрнї, — и ўонї сьї с тобѳу бїли. Вони хтїли ў цїсарї грѳшї взїтї, а тебе забїтї і грїшнї сьа подїлїтї. Зачекайже, зараз пїду и скажу вїдати. Анѳ, прѳшу, йа не забављу, грѳшї будєш зараз ма́тї!“ — Вже й вїносьят грѳшї, — клїчут Йивана до мїри. — „Ми акурат тїлько позїчїли, а при ваших очѳх, пани, вїддайїмо і прѳсїмо ў вас вїри.“ — „Дѳбри, дѳбри, мнї сьа бїльшї нїц не рєсхѳдїт, їно шоб нашї не пропали... Йа шче мѳжу раз прїйїхати, йак бїтїх булѳ малѳ (то ўпєрта бїда!)“ — Повертаїи Йиван до до́му, — нїсє грѳшї ў хату. Ох, Бѳже мїй йїдїнїй и тї рїднїй тату — так ксьѳндз заплакау,

йак зобачиў грóшi. — „То не наймит, то сатана, він до войниў бүүби хорóший. Йивáлочку, голўпчику, прóшу тья, дитинко, ни сподывáйни сья мáти, шчо сьi ў мéни зробило, так великого переднїўку. Три слўжници крiм тебе ў кўхви мўшу тримáти, два пастўхи, пiдбáчого тиж ни мóжна вiт-праўли́ти. А дльа згóди, милий синку, шчо ж бўдим робiти? Йа лoшьiтка вiдда́йў ти i грóшi тiiй возьми си, прóшу вiд згóди вiтступити.“ — „Спаси-бiг, йигóмосьць, и йа тóго хóчу. Мáйу лoшьiгa, дóма шпiхльiр збiжи, грóшi кўпа, идў до дóму тaй сья не волóчу.“ —

Записано вiд Афтанаса Шевця

Пор. висше ч. 18.

73. Майстер злодiй.

Так буў йиден брат iс сестрóў. Але той брат такий буў великий злóдiй, шо ходиў ў йидóго пана кра́сти, — то так буў вiкраў, шо той пан вже сьi не мiг ўтрéмати ў нiчiм. А тотá сестра мала три хлóпци. А той брат шукаў собi ше такóго, абi йимў помогáў. Але він прийшоў до тóй сестри, бо він не мiг нiгдé дiстáти, прийшоў до сестри, взяў стáршого хлóпци на слўжбу до сéбе. I даў му пообiдати i вiвер му кóпу жiта молотити. I привийзаў му полўденок аж до горi на бантiни, — йак змолóтит кóпу жiта, тогдi той полўденок будé йисти. Той змолотиў кóпу жiта, нарéшчi дивить сьi, би полўдиуваў, а немá шчо. А полўденок висóко, а він не гóден ани вiльiсти там, ани жáдним правом здьвiьити. Тогдi приходит вуйко, кáже: „Змолотиўиис кóпу жiта?“ — Кáже: „Змолотиўийим.“ — Кáже: „Зьiўийиис той поўденок?“ — Кáже: „Ньи.“ — „Ой — кáе, — то ти не мiй наймит, ти йди си гет (бо не ўмийи кра́сти!)“ — Пiшоў він по середўшчого хлóпци вже до сестри зьiйти. Даў му там сьни́дати, вiвер му кóпу жiта, кáже: „Йак змолóтиш, то будéш — кáже — той полўденок йисти.“ — Припаў живо, змолотиў, а ўсе сьi позирайи на полўденок, — а ту не мож дiстáти. Вихóдит вуйко, кáже: „Змолотиўийиис кóпу жiта тотў?“ — „Айá — кáже, — змолотиў.“ — „А полўденок йиис изьiў?“ — „Ньи — кáже, — нé гóде-ним — ка — дiстáти...“ — „Ой — кáже, — йди гет, ти не мiй наймит.“ — Пiшоў, взяў наймолóтчого, — наймолóтчий буў найдурнийший, тотi брáтьi тóго брáта за найдурнийшого мáли. Пiшоў той ўйко, взяў наймолóтчого вже на слўжбу. I то так йак звiкло ци сьни́данок ци полўденок даў йимў i вiвер му кóпу жiта. А той пiшоў, снопи розмолотиў на тоцi, пiшоў тáм посвистáў, тáм посвистáў, полéжаў си, посвистáў, вiзуў ходаки, звийзаў до кўпи, звий ходаки до кўпи волóки (тими волó-

ками) і метай до бантінїї, абї сї той полуденок увірваў там (бо там буў до бантінїї привїзаний той полуденок, вісьї шось три дни). Питайи сї ўйко: „Змолотїїне копу жита?“ — „Айя — каже, — першїй день так йак до хомутá запрїглі“ — каже. „Йа — каже — вжеби заўтра бórше молотїў, йа — каже — нїби хóчу трóха вітнóчїти...“ — Каже: „Но, то ти будеш дóбрїй наймїт — каже — ў мене, дóбре будеш служїти.“ — Пішóў з ним у лїс, хóдѣт по лїсї, хóдѣт, і він з ним ше прахтїкуйї, шо з ним будé, бо йак з ним будé прахтїкувати ў лїсї, то ўже будé дóбрїй злóдїй. Пришлї під йїднóго дуба —: „Алé, ўйку — каже, — с тóго дуба — каже — норїїдна шїбельнїцї — каже — мóже б́ути...“ — А ўйко віслухаў, шо він то гóвóрїт, каже: „Дóбрїй злóдїй — кае, — будé мнїнї помогáти...“ — Ну, й каже так: „Тепér — каже — ти ў мене будеш служїти, дóбрїй ўже тепér будеш наймїт.“ — І взїў йїгó і пішóў до тóго пана крáсти, де він перше краў. І прїшлї до тóго пана, — а він маў таку дѣрў, шо він нéйу заўше лáзїў, перемїтуваў ужїшче і заўше нéйу лáзїў через бáльок. І тогдї він з ним вже пішóў до дворá вже крáсти. А той пан постáвїў на тотў дѣрў бóчку смолї. Пішлї ўни там ўже, а він каже: „Льїзь!“ — А він каже до в́їйка: „Льїсти вї!“ — „Льїзь, дурнїй — кае, — та йа ў тóго пана тїлько лáзїў перше, шо — кан — бим буў цáлий дѣвир потьгнўў, — льїзь — каже, — не бїї сьї.“ — Гонїў, гонїў йїгó, а той не хотьїў —: „Льїсти, ўйку, самї, коли хóчете.“ — „Нў — каже, — коли не хóчеш, то йа льїзу сам.“ — Йак ўйко польїз, таї через бáльок посторóнком взїў сї запопéрек ўжїшчом, таї там ў ту бóчку смолї шмор, шморнўў у бóчку ў смолу. А той тьгнўў, тьгнўў, ўже мшїркуваў, шо ўйко мїг вже там шось набрáти, тьгнўў, тьгнўў ўжїшчом, аж сї ўжїшче урвáло, — йак собóў крóпне! — „А — кае, — най ты, ўйку, тепér пéрун трїсне, коли — кае — там ты йакáсь марá прїпнїла, шо аж сї ўжїшче урвáло...“ — Прихóдїт до дóму, питайи сї ўйїна: „А де — каже — йїсь ўйїкась дьї?“ — „А — кае, — йа знáйу? ўйко — кае — йак вáрїят, десь — кае — загирїў сї.“ — Не хотьїў ўйїнї прáўду повїсти. Тимчїсом ходїў він собї, ходїў, усюда ходїў. Той пан рáно ўстайї, дївїт сї, — а злóдїй ўже ў смолї, злaпáў го так у кльáмкї, так йак пса. Пан тогдї сказаў запрїгáти пáру кóнїї і вóзїти ўсьудї і даў два хлóпи, абї вóзїли ўсьудї, хто сї запитайи, абї казáли: „Той пан спóсьїб мáйї, жи злóдїїї смолóў лапáйї.“ — Надвэзлї внї, а той пáрубóк акурáт їдé, той, жи ўйїком го клїкаў. Надїшóў коло нїх, каже: „Слáва Ісýсу Хрїстóу!“ — Каже: „Слáва на вїкї!“ — Каже: „Шó то ви — каже — йакóгось хлóпа вóзїте ў бóцьцї?“ — Каже: „Вже мї вóзїмо шось штїри дни вже йїгó, — наш пан спóсьїб дѣбрáў,

жи злодійки смолоу лапайи...“ — Він пізнаў ўўйка, а ўўйко йнго пізнаў (ў смолі ўобетиў, та не міг вилысти). І нарешчі він йїх вже не вітету-паў і зачыў йїм так забивати байки, так ше говоріў з ними, шо сї з ним стане нарешчі. Але тотї фірмани зачыли йнго питати: „Дёби ми ту — кáе — нáныч зайїхали?“ — І кáже: „Зайїхалисте бисти — кáе — ў село іс такїм — кáе, — будут сї льўди приходїти і спанї не будёте маї.“ Кáже: „Зайїльти — кáже — під лыс, там беспёчно мóжете ночу-вати і кóньї попáсти, — кáже — ў ночї бўльба йи, мож печї під лі-сом і — кáже — йа коло вас там мóжу бўти. То неделёко село, мóже-те — кáе — си горїўки принёсти (вн пішоў сам та принїс два лытри оковїтки)...“ — Йак принїс оковїтки, йак зачыли пїти, йак пїтпойїў йїх фест, тогдї фірмани були трóхи струдженї, напїли сї фест, — той кóньї зрїхтуваў, йак тотї піснўли, тай вїо до дóму. Прїйїхаў до дóму, кóньї розвїраў, кóньї до стаїннї, сам сокиру ў рўки, бóчку розбїў, ўўйка добуў с смолі, вїз заточїли до шóци, тогдї з ўўйком вже пїшли до хáти. Повесёрїили, польгáли спáти. А тотї, шо возїли ўўйка, вїспали сї, — анó, нема ўўйка. Тогдї пїшли ў подїльц, бо до нáна ўже не маї ш чим пїти: відокрáли ў них кóньї, відокрáў той з ўўйком. Той нарешчі, вже дрўгїй день, дешчос собї там балакали обидвá, зачинаїт си вже госпо-дáрити, — той запрїйгáи собї кóньї, ўўйко хóче собї. Кáже той хлопáк, жи —: „То мої кóньї“ — а ўўйко кáже, жи —: „То мої кóньї.“ — Дá-льї той хлопáк кїиче ўўйка шче красти дегóды (де йїм сї трафїт), хóче ўўйка де відвёсти. Йдут ўонї делёко, ўже увїйшли гет, -- а ту чоловїк гóнїт вїўцьў. А він кáже: „Ўўїрку, та хїбá — кáе — тотў козў ўкрасти у тóго чоловїка, шо ведё...“ — Кáже: „Та йак — кáе — ўкрадеш, коли ше ў руках тримаїи! Та йакби — кáе — де принїў, та бис — кáе — вже ўкраў...“ — А він кáе: „Ўўїрку — кáе, — йак йа схóчу, то йа — кáе — ше й ходакї з ньóго ўкрадў.“ — То сї робїло нонїд лыс (дорóга так бўла), — той перебїг тай вер чóбїт на дорóгу. А той гóнїт козў (то ўсе йндо, шо ўїўцьá) і нарешчі дївїт сї —: лежїт чóбїт. Прига-нїйїи, кáже: „А, та шчó ми — кáже —, йакби два чóботи бұлó, тобим вже пїдїньї...“ — Той перебїг, дївїт сї —: не взїў той, жи козў гó-нїў, чóбїт. Той дáльї той чóбїт чапá з дорóги, той вже хлопáк, і пере-бїг і ў дрўгїм мїсци зноў вер, безь лыс перебїг. Той приганїйїи до чó-бота до дрўгóго вже козў, кáже: „Шкóда, жи тантóйїи не браў, а той дрўгїй лежїт, тобим тецёр маў два, а то самїй йїден...“ — Той на-решчі козў прїцїйїў до корчá, йак бїжїт, так бїжїт по тантóй чóбїт, шо лшїў, тай галáи си, шо мóже шче дáльї, — а той перебїг тай козў дáтьї ў кóрчї повїў з ўўйком і зарїзали козў ў кóрчох. А бұлá такá ба-гнїнá, — а він взїў тай гóлоў постáвїў на багнó (такá стўпнїцї бұлá). а мїйсо дáльї взїили ў кóрчї тай там пеклї (ньїби козá урвáла сї вїт

корчый тай там застрігла!) Той прибігайи, чобота не найшоў, каже: „Хтось йинчий піднйў ўже, коли нема...“ — Прибігайи аш там, дивит сьі —: нема кози коло того корчый, де він припйў. Тай приходит той вже чоловік, дивит сьі, — а коза застрігла по саму шйу вже ў багны. Іи приходит, каже: „Нўждаби тебе взьїла!“ — каже: „Та йа тобі даваў сьїно, тас не хотьїла йїсти, а тебе — кае — мара аж ў багно, жис аж по шйу застрігла!“ — І ходакі визувайи, бо то ў багны, лысти і витыгати. Порозгортаў сьї ше до того з одєжі тай до багна лызи. Каже: „На ўстатну годину — кае — бим ти ўже тепер витыгнуў...“ — Тий далї берє сьї ўже, лызе там ў багно, гатки взьў до горї і берє сьї за рогї витыгати. Йак сьї взьў тьїсно за рогї, йак сьїннуў, йак собоў таланне на ознак, — мало сьї не ўтопйў ў тїм багны. Тогдї той забі', шо з ўўйком ходйў, тай зьпнйў ўодежу і ходакі ўкраў. І пішоў із ўўйком там, йак ўони ўже то мйїсо неклї, наклали ўогєнь, ну, гонит ўўйко йнго ше принєсти дроў, бо ше мйїсо сирє, — а він гонит ўўйка. Каже: „Колї, ўўйку, не хочете йти за дривами, то — кае — не будете того мйїса йїсти.“ — А ўўйко кає: „Та чомўбим — кае — не йїў? Та нас — кае — лишєнь два, та йабим не йїў?“ — І пішоў той хлопак сам по дрива. Пішоў, побїг там, свїснуў, побїг там, посветаў, побїг там, посвистаў, а нарєшчї с сєбе розгорнйў гўньку тай патиком дуп! дуп! — „Йайайай! та то не йа ўкраў козў, та то ўўйко! Йайайай, та то не йа ўкраў козў, та то ўўйко!“ — А ўўйко сидїт, так го страхи зберайут, аж не знайи сьї де дьїти. А ўўйко зі страхў йак від вогнў скочит, йак не пїде, — аж до дому. Прибїг ўўйко до дому тай вїльїз на пїд, у солонїинку сьї сховаў. А той хлопак приньїс ше си дроў, допїк того мйїсо, набраў у лахманку шче, віднїс до своїї матори, — приходит там до ўўйка, каже: „Ўўйно, шо ви — каже — там на пїду так ўсьо тьїсно напхали, аш повала сьї ўгнула?“ — А він знаў, жи там ўўйко йи, а він хотьїў ўўйка розбїти, верєчи с солонїинкоў тай розбїти, бо не могли сьї погодїти (подьїлїти) на тих коньох, шо ўкрали ўоба. Вїльїз на пїд тай фурйїў, фурйїў, тай ўўйка с солонїинкоў бух. А ўўйко, йак гопнуў ўўйка серєд сьїнйї, а ўўйко сьї там знїтнйў, сьїў тай сидйїў там, збоїаў сьї ў лысы, йак той йойкотьїў там. Каже: „Ей, шо ти — каже — робїш, ўжєс — каже — на мойї житйї наважиў... Ти сьї — каже — розвлостнйў, жи йакїсь там — каже — тебе ў корчох бнйў, а ти — каже — ўже тепер сьї на мнйї мєтиш.“ — Ўўйко каже: „Абїсь — каже — тепєрка вже йї пана стаў, то — каже — йїднако коньї мойї будўт!“ — Али ўўйко каже: „Тотó коньї мойї мўсьят бўти“ — а той хлопак каже: „Но, колї ви так кажете, ходьїм до того пана, йак той пан скаже, чийї тотó коньї мўжут бўти, ци вашї, ци мойї (шо від ньбого походьїт)...“ —

Прийшли ўни до того пана, — а там локай панови байки каже. Але они постойали тымчасом за двермі, ўже сы примеркало, йак пан лежыў на лышку, а локай йимў казаў байки, — але локай вже йшоў гет, бо вже пан вже дрмаў. Але тоті зза дверій оба до покойу. Але той локай гадаў собі, жи йакўсь просьбу они до пана ше хотыт, і ныц не казаў. Але той хлопец прийшоў до пана, каже до пана: „Проше пана, йишче-бим пану йидне байичке сказаў...“ — А він кае, — то вже буў вечир, цаўком вже не витко сы було, цаўком ныч була, пан собі гадаў, жи то локай сы вернуў назад. А панови вже сы тотó відделило, пан вже забуў тоті конь, вже килька лыт було перейшло. І зачыў йимў казаі: „Пане“ — йак той ўўйко ходиў до пана краіти, зачыў йимў говоріти вит почыткў, зачыў говоріти с почыткў —: де той ўўйко ходиў краіти і йак ходиў краіти і йак тоті конь він тогді відокраў вит тих хлопцў с тим ўўйком. — „А тепер — каже — ўўйко хоче собі конь, а той хлопак каже, шо то йигó конь.“ Каже: „Йак панби казали, — чийби тепер то конь були?“ — Той хлопак йимў повиў вит почыткў, йак сы шо дещо робило —: „Йакби — кае — би пан казали, чийби тотó конь були, ци того хлопць, ци того ўўйка?“ — А пан на лышку дрмаў —: „Того хлопць — каже — мўсыт конь бўти.“ — А він каже: „Чўйите, ўўйку, жи то мой конь!“ — так крикнуў дўже. А пан каже: „До когó ти кричїш?“ — бо він гадаў си, жи то локай. Каже: „Ныц, ныц — каже, — то така байичка, проши пана, то ныц.“ — Він тогді каже до пана: „Но, проши пана, йа вже виказаў.“ — Вийшли виттам, вийшли вже гет, — кае: „Чўйите — кае, — ўўйку, жи то пан казаў, жи то мой конь?“ — І далы той хлопак, він до тепер тїми кїньми йїздит, вже ўўйко сы не торкайї ныц до тих конїй. —

Записано в Завадові, пов. Стрий, від господаря Миколи Пшчюра 9. червня 1900 р.

Звід кількох мотивів, пор. висше ч. 5, 8, 9 початок.

74. Тепер вас, Ильку, не куплю.

Купиў жид короўу на торзы і гониў. Так гониў гейби ў той бїк, сьудá. А зяду вітер вїаў. А він взыў обї рўки так назад тай обомá рукамы так тыгнўў короўу. Тай до короўи: „Гей, бицўльки, гей, гей, гей!“ — йак то жид умїи. А сы назад не обертáў, бо дўже студєний вітер вїаў. А два злодыїи йак вийшли, так вийшли і далы жїда доганьїют. І приходьит, тай йидєн за посторонок злпáў рукоў, а другий пшхáў короўу так трóха бóрше, аби пїдїйшла. І витыг ныж іс кишєны

тай посторонок ўриваў попри короўу, попри роги. А той сьі с короўоў лішыў, іідэн злодый, а другий сьі повіў так за посторонок, так замьіаст короўи. А той сьі с короўоў лішыў і повіў короўу далы ў корчі, ў лыс. Ёак той мьіркуваў, жи ж жидом тыгнуў за посторонок, жи той сьі ўже сховаў делеко ў лыс, але далы буде злодый так трошка сьі воўтўзити вже ж жидом. А жид буде казаў: „Но, бицўльки, но, но, но, ході, — тис ішла, а тепер не хочеш йти...“ — а назад сьі не ўоберне, бо дўже вітер вийи. Але далы короўа дўшши сьі моцўйи, поторгуи жйда : „Но, но, бицўльки, но, тис ішла тільки, а тепер вже не хочеш іті...“ — Далы той злодый вже воўтўзит сьі тьісно, — той жид, вже нимá рады, — мўсит сьі ўобертати ўже до короўи. Жид сьі ўобернуў, — а то хлоп, короўи нема, а він доўгий кўсень ўже гонит. Каже: „Ну, то шó тотó сьі зробило? Та йа купиў короўу, а то хлоп!“ — Жид йак сьі ўобернуў, та ўже аж застоўнуў. Каже той злодый до жйда — забили злодыйи іидно́го йако́гось Илька́ — óтже каже: „Йа той Илько́, шо менé там забили, — óтже йа — каже — ожіў — каже — і не мійим на хло́на бóрзо відийті тай сым перевёр ў короўу“ — так жидови бóмка стрілиў. А жид тогди́ посторонок від не́го взнуў тай звнуў на рўку тай під паху тай пішоў.

А той злодый тогди́ пішоў ў лыс за тим другим, жи с короўоў пішоў ў лыс. Притрёмали тоті злодыйи́ короўу до четверга́, до й́армарку, і далі хло́пови іидно́му продавати йи, ма́ли трéтого злодыйа с собоў. І той хлоп, ўже трéтий злодый, тремаў йи на торзы́, — а жид прийшоў на й́армарок, йак то звікле жид, і ходиў помежи короўи, хотыў зноў купити короўу. Тай ходиў, ходиў і надобаў акурат саму́ тоту́ короўу, жи він гнаў. Каже: „Ильки, ви вже зноў на короўу сьі перевёрли? Най вам остатни́ години́ будўт, йа вас ужé тепер не кўплю, Ильки...“ — А він ваьну́ буў так гейби ў Дрогóбичи, а гнаў до до́му, тогди́ йак буў пёрший раз купиў. А той злодый займиў до друго́го мёста, так йак колиби тут до Стрийа́. А він ўже ў друго́м мёсьты́ вжеби буў і за дёсьит рывцьких йи́и не хотыў купити, бо тогди́ ўже буў за дармо заплачу́.

Записано ut supra.

Велику силу західно-европейских вариантов сеї новелі показано у Келера (R. Kóhler, Kleinere Schriften I, 507—508).

75. Як жид з Іваном їздив на війну.

Йидэн Йіван хлоп так буў парубком и буў жид самотак. Але жид маў гроші, жид маў досит гроші. Але він чуў заўше за війну, шо війна, війна, — кае: „Чўйиш ти, Йіван, йакби ми трошка на війну поїха-

ли?" — йак то жид умійи. Хлоп каже: „Но, купи коні, віз, поїдемо на війну.“ — Жид купиў коні, купиў віз и принісєли собі горіўки и забаўїїт єє. Ишли дєсь жомїїри на зипірку черєс сєлє, графіла їїм єє так тудї дорєга, а їїдєн жомїїр графіў акурат до самєїї до тєїї хати, де ўни мєгорїч шїли. Але жид йак побачїў, — а вїн єє дўжє боїаў — кажє Йїван: „Дивї єє, хєчїш їїхати на вєїну, — подивї єє, кїлькє там Маскальїў идє...“ — на жомїїри. Але їїдєн графіў бїчє до самєїї до тєїї хати закурїти, а жидєк зо страхў —: „Де мнєї єє подїїти?“ — таї залїз жид пїд пїч. Жид забїг пїд пїч, жомїїр убїг до хати, вїшїў кїльшєк горїўки, закуєїў, закуриў і вїїшоў повєєли. Повїдаїї жид испїд пєчи: „Чўїїш, Йїван, а цї вїїшли ўжє Маскальїє хати?“ — Кажє: „Вжє, вжє вїїшли, вжє вїльїз.“ — Вїльїзайї жидєк єпїд пєчи, пїтаїї єє: „Цї богатє ту булє?“ — Кажє: „Булє шєє цї штїїри цї пїїт.“ — Жидєк кажє: „Ої, йаби єє нїє боїало, хєчїби їїх булє і дванадїєт...“ — а вїн їїдноєє єє боїаў. Но, запрїїгїї конї, їїдут ўжє до вєїїи. Набралї конїм фўграм и жид єє взыў на дорєгу такий дєўгїї мїх, бо Йїван їїгє трєха страшїў, — кає: „Чўїїш, Йїван, йа собї єзмє дєўгїї мїх, — йак будўт Маскальї пїтати на дорєзї, шє тї вєзєш, а тї будєш казати, жї тї вєзєш трї кїрцї жїта“. — Йак їїдут, так їїдут, а при гєстїїнци стєїт кєршма. — „Ої, чўїїш, Йїван, шє там ў тї кєршмї її?“ — „Та шчє її — кає —, там Маскальї її.“ — „Єї, чўїїш, Йїван, де мнєї єє подїїти? Йа залїзу ў мїх, — йак єє будўт пїтати Маскальї: Шє тї вєзєш? — а тї скажєш, жї вєзєш трї кїрцї жїта.“ — Залїз жид у мїх, протїїг єє ў мїху, завїїзайў Йїван и прїїїхайў праўє кєршмї и сам до єбєє кажї: „Гоў, пррру, хлопє, шчє тї вєзєш?“ — Кажє: „Прєшу пана ласкавєго, вєзў трї кїрцї жїта“ (вїн сам до єбєє вїтпєвїдаїї). — Тєї хлоп вїткрутїў лўшнєу з вєза, кажє: „Непраўда, тї нєма трї кїрцї жїта.“ — А тєї хлоп кажє: „Нїє, прєшу пана ласкї — кає —, тї її трї кїрцї.“ — Взыў хлоп лўшнєу ў рўкї и зачїнаїї рахувати. Кажє: „Пєтї їїднї чвєрть, пєтї дрўга чвєрть, пєтї трєта чвєрть...“ — Тєї —: „Нїє, прєшу пана, тї трї кїрцї.“ — Тєї зноў зачїнаїї рахувати, — сам єє собєў торгуваў єє — шчє ўжє ї долупїў дєбрє жїда лўшнєу ў мїху, и тєгдї —: „Вїє!“ — И вїдїїхайў гєт. — „Чўїїш, Йїван, вжєсмє вїїїхали вїт кєршмї?“ — Кажє: „Вїїїхали.“ — „Рєзвїїжї мєнє з мїха. Шчє тє дурнїї хлоп —: казайў пан, жї трї чвєрти, най будє трї чвєрти, — а тї ўсє трї кїрцї таї трї кїрцї...“ — А хлоп кажє: „Но, йак тї мнєї казайў, так йа рєбїў.“ — Прїїїхали далї, — там буў лєїє при гєстїїнци, порїзаний лєїє на цапї, і тє так з далєку вїгльїдаїї, йакби конї булї альбє йакї худєба там ў лєїє. Пїтаїї єє жид хлопа, кажє: „Шчє там стєїт?“ — Кажє хлоп: „Та вїдїш, шчє стєїт, — кажє — Маскальї

йдут до війни, йидні коні йїдїт, другі лежїт...“ — Жид каже: „Йой, чўйїш, Йіван — йак будїт сї Маскалї питати: Шо ту везеш? — а ти скажеш, шо дзвїн до цїркви. Бо йак менє — кає — булїт трїшка рушїти, то йа скажу: Бам, бам! — то йа будї зараз дзвонїти.“ Прийхаў жид там ид лысови, — питаїи сам до себе: „Гоў, птру, хлїне, шо ту везеш?“ — Каже: „Прїшу пана, везї дзвїн до цїркви.“ — „Ану, продаї нам той дзвїн.“ — Йак зачїли тотї панї трїбувати, то жїда так убїли ў мїху, — а то сам той Йіван, шо йїхаў, бо нїкого не булї бїльше, сам до себе говорїў и сам вїтпїдаў. И нарешчї, йак жїда дїбри долупїў, вїдокраў вїд жїда шось ци (до) пїитнїцїт сот ринцьких, — йїхали ўовї ў делєку дорїгу, то не так сї бїрзо дїїало, йак сї гїворит. Обернїли сї ўни вїттам ўже гет, попасали конї, попасали і далї вїо! до дїму. И на дорїзї Йіван зрїпотїў на жїда, каже: „То йа тобї за дїрнї ту йїхаў? То йа — кає — хїчу шось вїпїти, шось трїха зїсти...“ — Жид кає: „Почкаї, продамї коньї, будїм мати ўже грїйцар, бо ў мене Маскалї грїшї ўкрали... (тай не маїи за шчо).“ — Йак зачїли вїттам йїхати, продали йїдного коньї, проїли, проїли, — далї йїїхали зноў кїсень дорїги, Иван зрїпотїў на жїда, аби другїго коньї продаў, бо не маїут ўже чим вїжити ў дорїзї, — а жид ўже прїент: „Бї сї Бїга, Иваи, хтї нам будї вїз кїгнїти?“ — „Гадки не маї, трїха ти, трїха йа.“ — Ну, де з горбїка, то тїгнїў Йїван, а де до горї, то казаў жїдови, и бїсь цїлї дорїгу ўни так мїчили сї аж до дїму. — „А вїдиш — кає —, йакї то вїйна —: грїшис стрїтиў, згубїїиис на дорїзї и конї — кає — профїрмїнїў и шче мїсїїїи тобї помагїти вїз кїгнїти.“ — ўже конїць, прїїхали до дїму. —

Записано в Завадовї, пов. Стрїй, вїд господаря Микола Пшчурї 10. червня 1900 р.

Пор. Етнографїчний Збїрник т. VI, ч. 529 гл. 1, 2, 3, 4, 5.

76. Байжи-небилицї.

Йїден господар маў три синї тай пїшоў з ними косїти так делєко травї. И набради собї бїльби печї, бо там почувати будїт, а забїли сїїрки взїти з дїму. Так ўовї косїли до вїчїра і там сї обнїчували, — ай не маїут ш чогї огїнь наклїсти, бо сїїрку забїли ўдїма. ўни сї дївїят так змїроком, — а то делєко так огїнь горїт. А старїй каже, отїц, старшїму сїнови: „Анї, пїдїш, сїну — кає, — та принесїш вїттам огнїў.“ — Старшїй син там прїхїдит, — а то дванїцїт збїїїў печїт волї там, жи ўкрали. Прїхїдит вїн там, каже: „Слїва Ісїсу Хрїстїў!“ —

„Слава на віки!“ — Каже: „Старці, кобисти нам дали ўогню, боємо вийшли косіти, а забўли сьірку ўзьіти..“ — Каже: „Добре, дамó тобi огню, але нам скажi такої бiйки, аби ў нi праўди не булó. Бо iак нам не скажеш, то ти вiрiжемо нас вiд голови аж до сподá, — а iак ти нам скажеш, то тi нам повiрiзуиш.“ — Вiн зачыў гаворiти, те шо де вiн iздвў по сiно, де вiн iздвў по снопi, — ўсьо не бўло так, iак ўнi хотўіли, аби вiн iм сказаў. Злапáли iнго там, набiли, набiли i огню му нi далi i вiн пiшоў. Прихóдцт вiн ид вiтцьў i ит тим свóйим брáтьом i нáвeть до кўни не iшоў, але пiшоў собi окрeмо лiгáти (бо слабiй буў, бо го набiли там). А старiй тогдi кáже серeдному сiновi: „Иди тi, сiнцу, принeсеш ўогню“ — кáже: „Шкодá, iа гадаўiм го жeнiти, а вiн — кáже — i огню не принeсe..“ — Вiправвў серeдного сiна. И той пiшоў i твж кáже: „Слава Iсýсу Хрiстý!“ — „Слава на вiки!“ — Кáже: „Кобисти нам, старци, дали ўогню, боємо вийшли косiти i забўлиемо взьiти сьiрки..“ — Кáже: „Дамó тобi огню, але нам скажi такої бiйки, аби ў нi праўди не булó.“ Кáже: „Iак нам скажеш, то ти нам повiрiзуиш насi вiд голови аж до нáса, а iак нiи — кáе — то мi тобi вiрiжем.“ — Зачыў вiн гаворiти, кáе, де по сiно iздвў, де по снопi, — ўсьо праўда. Злапáли тóго, набiли, набiли (бо вiн недóбре гаворiў) таi нагна́ли. Прихóдит там ид свóйим косарiм, вжe до кўни не iшоў, вжe iшоў на бiк лiгáти; а старiй рахувáў тóго наймолóтчого найдурнiйшого, — кáже: „Иди тi, бо — кáже — пiслаўи́м и дрўгого тако́го, таi — кáже — послужи сьi нiми!“ — Пiшоў той наймолóтчий там ид тим збўйом за огнeм. Прихóдит —: „Дáй Божи добрий вeчир!“ — „Дáй Божи здорóўи!“ — Кáже: „Старци, кобисти нам звóлили огню, боємо забўли сьiрки з дóму взьiти..“ — Кáже: „Добре, дамó тобi огню, али нам скажi такої бiйки, аби ў нi праўди не булó.“ — Кáже: „Iак мiй сi тáто жeнiў, то iа хоцiў тáтови за свáхами просiти (зачинáи iм так стругáти такої фўзыiи) i — кáже — iак сьi ўжe — кáже — тáто ўжeнiли i — кáже — iак мáма зайшлi ў тьiготу — кáже — во мноў i iак — кáже — iак захотўіли шпакiў тих, шо сьi ў льiсьi рóдыт, iа — кáже — пiшоў ў льiс за шпакáми, хóджу, хóджу, — немá. I — кáжем — найшоў такў стару iйву, — а там, — кáже — тiлькó шпакiў дóсить, жи страх.“ Кáже: „Iак iа залiз ў тоту iйву, iак iа зачыў брáти, — поўну нáзуху i поўну шьiцку набрáў. I — кáже — зачыўи́м вiттам лiсти, — не мож. А iа — кáже — тогдi пильнeвeкó побiг до дóму, ўхóпiў собi топорiй i iакiим — кáже — прибiг, iак зачыў рубáти, iак зачыў рубáти, — i вiрубаў iа сьi — кáже, — вiлiз и iду ўжe. Iа — кáе — ўважiйу, — а ту сьi насé кiнь.“ Кáже: „Шпакi ў нáзусi, дрўгi шпакi ў шьiнцi, а топорiй заложiў си за ремiнь и при-

ходжу т тому конєви и хочу сысти, абим борше прийіхаў. Йак — каже — сїў на коньї, йак йїду, так йїду, — а топорїй взяду махало таї перерїзало коньї на половїны. Йа — каже — дїўїу сї, — проїїхаў кўсєнь ладнїй, обертїау сї, — а половина коньї так делєко лежїт, жи страх (вїн на половїны коньї йїхаў). Йа — каже — тогдї обернїў, дїўїу сї, — а ту стоїт верба. Йа с тоїї вербї зробиў колєк, збїў тєго коньї до кўпї, анє дїлї вїо так вїо, — аж пїд сєла. Приїшоў до дєму, вїсїпаў шпакї на сьцьї*) и зачїлї мїма то ўоббїратї і наварїлї і — кає — за двї недїлї йа сї вже врєдїў. Ай — каже, — клєпєтє! — каже — ў нас — каже — бїдвєта — каже — булї, бїднїсємо (їїсємо булї бїднї) — каже, — немї ўсєго лишєнь гїрчик йачмєнью.“ Каже: „Клєпєтє мїї нїшчїслївїй, шчо мнїє тепєр робїтї...“ Каже: „Тїто старї, а мїма слабї, шчо робїтї —: йа — кає — тої гїрнєц йачмєнью на плєчї, анє до мїїна (мїсїт сам сї трудїтї на хрєстїнї свєїї). Принїєс йа до мїїна, — мєльнїка нїмї ўдєма, — каже — займїў кїмїнь горї водєў пїстї. Нїм кїмїнь напїє, нїм прїгнаў, йак на сїпаў йачмїнь, йак пїдє кїмїнь поза йачмїнь, — айїайай — ка —, тїлько сї шкєдї нарєбїло, бїльшє йак на двї кїрцьї. А сї намєлоло трї кїрцьї мукї с тєго йачмєнью. Взьїў йа тотў мукў на плєчї, принїєс до дєму, — мїма ўстїлї, рєшчїнїлї, напєклї хлїба, ўжє лїдїт сї на хрєстїнї. І — кає — ўжє вїднєслї мєнє до ксьїндзї, охрєстїлї і — каже — так дє за двї недїлї пїшлї мїма зє мноў до вївєду. І — каже — йак в йїнчїм сєлї — каже — звїчай, в йїнчїм сєлї ксьїндз кїдїльнїцєў мїхайї у цєрквї, а ў нас — каже — ксьїндз йачмєнєм лїдї ўобсївїайї ў цєрквї, — йа йак — каже — настївїў рўку так вїтїнгїм з лїхїў навєрхї, — и залєтїў мнїє йачмїнь у кулак. І — каже — огє, ўжє тї не пўшчу тепєр! Принїєс до дєму і думїау: Дє с тїм йачмєнєм тепєр сї подїтї? Посадїўбїм у пєлї —: вїбїї птїцьї, посадїўбїм у горєдї —: вїбїут кўрї, — а йа тепєрка шє нїгдє не йду, бо шєм слабїй, недїаўном сї врєдїў, таї малїй шє до тєго, — таї йа посадїў пїд хїтоў (Шє малїй, слабїй, таї будє обганїтї чєрєз вїкнє кўрї...)“ Каже: „Йак йачмїнь зїїшоў, йак зачїў рєстї, — аж до стрїхї. А йа прїстївїў драбїнку, прорїзїаў стрїху, абї рїє аж до горї. А йачмїнь йак зачїў рєстї, — аж до нєба. Йа вїїшоў — каже, — подївїў сї, — а йа-

*) На мєє пїтанє, чї часєм не говорїаь в Завїдовї „вїсїпаў“ як в Дулїбах, замїтїв оповїдач от шчо: „Нїє. Бо ту на Дулїбах кїжут „Васїл“, а ў нас кїут „Васїль.“ Кїжут: „Васїл, Грїн, ковїл пїшлї на здєркї (на рїбу так на рїкў, „здєркї“ такї дрїбєнїкї), — а ў нас йак идїт, нїбї ў Завїдовї, то кїут: Ковїль і Васїль і Грїнь пїшлї на рїбу. Ту [оповїдач з Завїдова, алє кїзкї говорїє в Дулїбах] кїут „рубєл“, а ў нас кїжут „рубєль.“

чмїнь аж до нѣба віріс. Їа вїйшоў, походиў, походиў, дальї лїзь тим стеблѣм аж до нѣба. І там вїлїз, том ходїў по нѣбі, ходїў, ходїў ўсьюда, ходїў делѣко, аж минї сї ўже ўпрїкрило, і хотїўїм ўже гет назад извльїсти. И кажу: „Ўже минї сї ўпрїкрило і — каже — вжѣбим гет назад извльїз“ — и зачїў приходїти на той пляц, а — каже — а там така кўна йачмѣнью; ўже той сї йачмїнь змолотїў, чїльний йачмїнь окреме, пѣзаднїй зноў окремо, а полѣви така кўна, шо аж не мож ѳком зїздрити. Їак йа подивїў сї, — йак йа звльїзу? немá по чїм! — а йа тогдї стаў до тѳї полѣви, йак зачїў поверѣсло крутїти, то ўкрутїў три рáзи йак сьвіт стоїт шче, так дѳго. И — каже — йак йам зачїў лїсти вїттам, йак лїз так лїз, — огѳ! та бо не стаїи вжѣ тѳго поверѣсла. А йа — каже — вїттам урвў, а ту наттѳчу, тай лїзу дальї в горї. Їа — каже — ўже звїттам ўсьо зпрвãў и ўже вїттам немá шо рвãти. А йа — каже — вїттам йак скѳчїў..., — а тотї ўже збўїї йак ўчўли, жи вїн ўже конѣць йїм рѳбїт, а вони тогдї ўсьї від огнью ўтыкли, ўсьї дванãйцїт, бо сї збѳйãли, бо вїнби бѳў йїх усьїх гет набїў. И тогдї вїн ти стаў коло огнью, розгорнўў полотнїнку, набрãў мїсо ў полотнїнку, а тогдї понїс аж до тих брãтїў, до тѳго вїтцї, там де ўни косїли. І каже, приходїт там — : „Анѳ — каже, — вас два ходїло, а шѳсте принѣсли?“ — А старїй каже: „Вїдїте, драбї, послужї сї вамї! Ви — каже — молѳтчѳгѳсти рахувãли за дурнѳго, а вїн — кãе — розумїйше (мудрїйше) вїрѳбїў.“ — І тим чїсом косїли, пѳки не скосїли, і ўже конѣць. —

Записано в Завадовї, пов. Стрїй, від господаря Миколи Пшчтура 10. червня 1900 р.

Пор. Етногр. Збїрник т. VI, ч. 664.

77. Як чоловік жінку зробив дурною.

Дãюно за пãншчїни, йак хто найшѳў грѳшї, то мўсьїў вїднѣсти до двѳрã. Але йїдѣн чоловік орãў бикãми ж жїнкоў, жїнка гонїла бикї, и вїпораў банїк грѳшї. И вїн хотїў тотї грѳшї — гадãи собї так: „Озмў тотї грѳшї, — жїнка вїкажи мї“ — і думãў собї: „Йакѳсьби йї дурнѳў зробїти...“ — І прїйхãў до кїньцї, заложїў пїдволоку на плуг (то то, шчо пїд плуг даїи сї, йїдучи на пѳле, абї не дер по дорѳзã, — а навѣрха даїи сї плуг) и дãли до дѳму гет. И каже жїнцї ў вѣчир гарбузã варїти. Жїнка доконѣчни —: „Йди по тотї грѳшї, аби хто зãте (за той час) не взьїў“ — бо вїн собї назначїў, ў котрїм мїсци там, аби йї ў ночї пїшоў, то й аби трãфїў. Вїн казãў варїти гарбузã ў вѣчир, бо вїн знаў, шо сї жїнка ни лїшит, доконѣчни и жїнка схѳче

йти по грощі. И він си взяв тóго гарбуза ў такé горній и кропило, и жінка забрала сь и йде з ним. Він узв'язав и махайи і кропит поперед нью, фурт на нью кропит —: зачинайи так дурноў робити, 'на каже: „Йой, шó такé густé йде? (бо йак він кропиў, то ўна не видыла ў пóтенку, шо він кропит).“ — А він каже: „Цыхо, цыхо — каже, — бо то — каже — ўсраний дощ идé.“ — И він йий потрутиў так трóха до фóси, а ўна каже: „Йой, а то шчо?“ — Він каже: „Цыхо, цыхо — каже, — бо то зайиць у вёршку ўпаў (вёршка, то така йи реколі дышка виплетена с прутьи, то стаўит на рибу так, йак рибу лапайут на риць).“ — Прийшли далы, — а там хлопцы гонили коньи наньч и дошьи зарзало за кіньми. А тотá жінка каже: „Йой, а то шчо? (бо вона пó ночах не ходила).“ — „Цыхо, цыхо — каже, — бо то йидиў панью до óгири ведут, — каже — зо двора тоту панью до óгири ведут.“ — Идуть далы, — а ту ў селы, йак то звикле, жи вартійник кричит, а ў йинчим трубами трубийит, а так ге ў нас то кричит, дўже кричит. А ўна каже: „Йой, а то шчо?“ — „Цыхо, цыхо — каже, — бо то пан сеньдзба ўкраў сáло, а йигó бйут, аж сь у спóдны ўсраў.“ — Він — прийшли там, взв'язав грощі и далы до дóму; приходьит до дóму —: „Гей — каже, — жінко, идé лóпотова вийна на бабй!“ — Бо він хотьў так грощі сховати, аби вона не видыла, де він грощі сховайи. Каже: „Бйи сь Бóга, жінко, сховай сь, бо жиль ми ты за тобóў...“ — Жінка хотыла пид пич сь сховати, (йак то ў руським станы пич йи, пийц такий великий ў хаты), — а він каже: „Ту пид кадоўб — каже — йа ты приверну (сховайу).“ — Він навёрха наспнаў пшеницьи, кукурудзи, насаджьў дробу, качок, курий, — йак зачьило то бубнити у дно, жінка так бойала сь, жи страх, там, бо то гвайт война. Він тимчьисом грощі сховаў и кадоўб тогди відвернуў, йак вже грощі сховаў. И так далы він тими грішми гиндлюваў —: купиў лошьята, потремаў трóха, продаў, купиў бички, ўсе продаваў, бо він буў бідний, маў малёнські бички, — ожи він продаваў, гиндлюваў, чьисом утратиў, не заўше заробиў, а ўсе ў селы казаў, йак до коршми прийшоў, шо заробиў на йиден йармарок си десьит, двацьит риньцьких, ўсе так говориў, — а він чьисом і ўтратиў, богато ўтрачьиў, а ўсе тих грощі докладав. Шось йидвого разу сь розлостиў (розлостиў сь) на жінку и нарешчи набиў йи дóбре. А жінка далы кричучи до двора, до атамана кае: „Мий чоловік грощі тогди і тогди найшоў и сховаў.“ — Прикликали —: „Чому ти, чоловічи, грощі не привьис, коли ти вайшоў?“ — Каже: „Йа не найшоў, йа — каже — не видьў жадних грощі.“ — Трóха го там мучили і не признаў сь. Нарешчи пани йак похóпили бабу за сáло, и тóму хлопци не давали ўже спокій. И далы тóму хлопци присудили кильканцьит бўкиў у дворі, той атаман, и нарешчи хлопци присудили и сидьги ше до тóго і ше ў него взьити ті бичьята, шо він майи. Каже:

„Чо ви, пані, ў мене хочити?“ — каже. Каже: „Слўхайце дурно́йі жінки? Э не́йі — каже — такі́й ва́рїят, шо йа йі му́шу аж під кадо́ў привертати, йак она́ зачне ва́рїува́ти... Про́шу — каже, — шчебим сї ви́проси́ў шче на йіде́н те́рміи...“ — Прийшо́ў він там ци трэ́тий де́нь, ци дру́гий, вже він приходит сам і приклика́ют уже́ жінку. Ка́е: „Взяи́ў він гро́мі?“ — „Взяи́ў.“ — Ка́е: „Про́шу па́на се́ньдзьо́у ла́ски, ўона́ дурна́.“ — Уона́ ка́е: „Йа дурна́? Тогди́, коли́смо йшли — ка́е, — то ўсра́ний дошч ішо́ў.“ — А він ка́е: „Про́шу па́на се́ньдзьі ла́ски, пай пан слўхайт, ци ўона́ до́бре го́ворт...“ — Ка́е: „Про́шу па́на се́ньдзьі ла́ски, та йак — ка́е, — він ка́е, шо йа дурна́? То — ка́е — тогди́, коли́ — ка́е — за́йиць у ве́ршку ўпаў. Непра́ўда? (він йі́йі буў тогди́ у фо́су по́трулиў).“ — Ка́е: „Але про́шу па́на — ка́е —, ўона́ дурна́.“ — „Айя́ — ка́е — йа дурна́! Ци пра́ўда? — ка́е — ту па́нью во двора́ до о́гирі велі...“ — Ка́е: „Про́шу па́на ла́ски, ци не ўона́ дурна́? Та́же ўона́ дурна́!“ — И ка́е: „Айя́ — ка́е, — йа дурна́! Тогди́ — ка́е, — тогди́, само́го то́го днї́ — ка́е —, коли́ пан се́ньдзья ўкра́ли са́ло, а па́на се́ньдзьо́го би́ли, аж сї ў сподні́ ўсра́ли.“ — Ка́е: „Ідзь, ти ба́бо глупа́!“ — тий ба́бу за двє́рі. Ка́е: „Вим чловї́йка ў бідү ўвалиў — ка́е — через ба́бу...“ Ка́е: „Іди́, чловї́че, до до́му, спокї́й ма́йши, — а ба́бу бу́ком.“ — І спокї́й вже тогди́, застановї́ло. О́же пу́стїли на во́льного тогди́ то́го чловї́ка. —

Записано в Завадові, пов. Стрий, від господаря Миколи Пшчура 10. червня 1900 р.

Пор. Етногр. Збірник VI, ч. 13, 14.

78. Самодїлковий до́ктор.

То ў йидні́м мі́сьтьї буў ца́лий шпита́ль сла́бїх лүди́й і здо́ровий жа́ден-нїхто́ не ви́йшоў. І дохто́ри сї забаўи́ли на йидні́м шинку́, тай йиде́н до дру́гого го́ворт, ка́е: „Шо тако́го, жи жа́ден сї — ка́е — марү́да не ви́дужьїи́? Коби́ — ка́е — хоць йиде́н сї підни́ў, та абї́ сї ўступи́ў...“ — Але йиде́н та́кий фїльви́оф слўхаў и ка́е: „Шо си панї́ дохто́ри собї́ бе́сїду́ют?“ — Ка́: „Шо то́бї обхо́дит то́то, чловї́че?“ — Ка́е: „Перепро́шїйу — ка́е, — про́шу панї́ў (ла́ски па́нцько́го го́но́ру), — йа — ка́е — тиж то́й тала́нт прова́джу. У́ мене то́тї лүди́ до трох днї́ў ўсе́о здо́ровеби́ му́сьїло бу́ти...“ — Ну, так йак сї за́чили в ним годї́ти, — він хо́че ў них пїи́тсот рїньцьких, абї́ до трох днї́ў ви́здорови́ў той на́рид, жи ў шпита́лі. Так і ўни́ йї́му дава́ли штири со́тки, — він не хотї́ў. А він ны́чо не знаў, так йак у плї́т рука́ми. И так

вони йимү дали, йак він хотьїү: пїйтеот рївцьких. Оже той день ўже не рахований буў, жи ўни сї годїли, — аж від заўтрі то маїи сї зачпїати, а нїни, то шенєн маїи йїхати нїни подивїти сї там з нїми. Прийїхали там повозом тотї два дохтїри и той третїй, — а то буў такий йїден батгарїско, шенєн він нїо маў йазїк такий крученїй, шо він знаў порїдне говорїти, а до того він нїчїо ни розумїү. Иш тїлько маў йазїк крученїй, — йак то буў при мїсьты, так заўши він тотї де шось чуў, и тотї він плентїчнїү. Прийїхали вони там до шпїталью, пїшоў він з дохтїрами до йїдноїї цїмбри, помахаў головоў, пїшоў до дрўгоїї цїмбри, — так він ходїү по ўсїх цїмбрах, головоў своїоў помахуваў і пофїткуваў (ўсе йак то йїнчий: фїфуфү, фїфуфү). И нарешчї сїү з дохтїрами и поїхаў. И дрўгий день, пришлїо сї ўже йїго той термін, шо він маў ітї до шпїталью до марудьї уважьїти, — и приходїт, приходїт до йїдноґо: „Шїо ти бракуїи?“ — приходїт до дрўгоґо, пїтаїи сї: „Шїо ти бракуїи?“ — так йак звїкло, йак то дохтїр сї пїтаїи, бо й він колїсь буў слабїм, деє мїже лежьїү у шпїтали и тотї вїдїў рошпекта, йак сї там заходїт. И він, ужє той день, жи ўже приходїт на нїоґо, прийшоў до шпїталью, перейшоў він йїден від йїден по ўсїх цїмбрах, шчо йїм бракуїи, а медїцїни жадноїї не даїи, иш забраў сї таї пїшоў. Приходїт у полудни, зайшоў до йїдноїї цїмбри, каже: „Ше шїо ти бракуїи?“ — пїтаїи сї йак йїдноґо так дрўгоґо, — каже: „Абїс не казаў, жи ти слабїй“ — и так далї він зайшоў и накаваў, колїк вїт кїўка. Дрўгий день зноў прийшоў таке ў десїты годїни, зачьїү сї пїтати, шо бракуїи, — тотї рївно скаржьит сї, жи слабї, — каже: „Ни кажїт, жистї слабї, бо котрїй будє слабїй, то — кає — будє сї ў пїнцах топїти, то сї будє слабї метати ў пїнц, будє сї палїти на пїнц, а котрїй будє моцнїшшїй, то будє сї метати до водї и тим моцнїшшїм давати пїти...“ — Приходїт третїй день, прийїжджїйут тотї дохтїри, — зайшли по йїднї цїмбрї, пїтаїи: „Здорївїсти?“ — Каже: „Здорїви“ — зайшли по дрўгї і так у ўсїх цїмбрах, кїлько бїло, так ўсьо ўставало, цї слабє цї моцнїшше, ўставали і йшли, — йак ўже котрїй слабїй буў, то тримаў сї одьвїрка, абї не ўпаў, абї го ў пїч не садїли палїти (бо він так буў настрашїү льудїй). То за двї годїни то так тотї ўсьо вїйшло и шпїталью, анї йїдна сї душьї не лїшїла там. Тьїлько тотї два дохтїри и третїй той, шо нарїд подурїү. И тотї дохтїри зложили йїмү пїйтеот рївцьких и пїшоў на мїсто таї в батїарами маў за шчо пїти. Потїму за кїлька день нарїд зноў сї пїхїи, — бо де сї дїїи, йак йїнчий такий бїднїй, жи ни маїи сї де дїїти, а зноў нема го кому зайтї? — Ўже ўсьа.

79. Збиточна небіжка.

Було два брати: йіден бідний, другий богатий. У того бідного були діти тлусьті, а у богачиї були сухі. Оже той богач си диўваў, шо тоті діти не маїут шо йїсти, а тлусьті, а йнго ў роскошох і сухі (худі). А той богач маў шче ма́твр, — бо той бідний на бїк си ўоженіў, о́же то́му шчїсьті не йшло тай буў бідний. Ка́же: „Ма́мо, йа ска́жу жїньці шось вам зл́адити и вас усаджу́ — таку́ маў па́ку велїку, таку́ скрїньу — і ка́же: „Усаджу́ вас у тоту́ скрїньу тай — ка́же — вас відвезу́ до брата и б́удете — ка́е — сл́ухати, шо тоті діти йїд́їт, шо ўони такі тлусьті, — то́го бідного брата. И там зварїла жїнка шось там поставїла йї йїд́їні, — а той бідний утр́емуваў собі тако́го зл́одїя, жи він пішоў и накраў и прии́с и тото ўсьо ў за́миш ишло: тотá бідного жїнка варїла и на то́го зл́одїя и на свої діти. И той зл́одїй так ўласне ўтр́емуваў то́го госп́одарї і себе и так той бідний гиндльваў не тим зл́одїйом. А той богач хотїў си переко́вати, шо тоті діти йїд́їт, и ўсадиў стару́ ма́твр у скрїньу и пішоў тогді до брата, ка́же: „Зна́йш, б́рате, шчо, — йа привезу́ до тебе скрїньу з грїшми, бо — ка́же — йа поїду там и там на пр́азник, то — ка́же — ў менеби зл́одїйї ўкрали, би си добу́ли тайби ўкрали, а ў тебе си — ка́е — не буд́ут сподїва́ти.“ — И пар́ешчї взїли скрїньу на фїйру, взїў собі ше два наймиті и повїз до то́го бідного брата и поставїли там до ха́ти, — а то́го зл́одїя не б́уло тимчїсом до́ма, той зл́одїй ни видїў то́го. І поставїли коло столá там тай стої́ала. Стої́ала до но́чи, а тотá старá сл́ухала —: йак буд́ут вечерїти, то буд́ут шось говорїти, шо вони йїд́їт. Але тимчїсом повечерїли тай польгїтали спáти, — зл́одїй ў но́чі приходит, шо накраў д́ешось там і ўх́одит до ха́ти, засвїтиў си тай покїваў скрїнеў і знаў, шо там гр́ошїй нема́. А тимчїсом на той чїс старá ўсн́ула, йак він відомкн́уў скрїньу (бо зл́одїй відомкне, бо зл́одїй ма́йи сп́осїб). И дївїт си —: йакáсь там ба́ба лежїт. А той далї за шїю, тай ба́бу задушїў там, — а то бу́ла то́го бідного тиж ма́ма. И ўже дївїт си, жи ба́ба си ўже ни кивáйи, жи ўже засн́ула, заўмерла цїўком, — там коло ба́би стої́али пиро́гї, жи поставїли йї були йїсти, і тр́оха сметáни ше там стої́ало, — и той зл́одїй си застрашїў, шо то йи тако́го, шо ўже ба́бу задушїў, і перї' зл́анаў і помачьїў ў сметáну и запхáў йї ў пісок, ньїби вона си пероѓом удавїла. І тогді пішоў до ко́мори і си льг спáти. Другий день, ўже си розвїднїло, — той богач другий день приходит, ка́же: „Ей, б́рате, хїбá йа — ка́же — гет ту скрїньу ўозму́ з грїшми, бо на мене — ка́же — жїнка кричїт...“ — Теї прийїхаў с фїйроў тай взвїў гет. Гада́йи си так: шо б́уде си питáти там до́ма, шо тоті діти

там йшли: вечеріли і шó рано сьнідали. Відмикайи скріню ўже дома, — а старá неживá. Той прихóдит до брата и ка́же: „Брате, шо робити?“ Ка́же: „Ўмерли ма́ма.“ Ка́же: „Зваріла жінка прогіў, тай — ка́же — йшли тай сьі ўдавили...“ — А бідному байдуже —: ўмерла, то ўмерла — ка́же: „То будём ховáти.“ — Пішли до ксьондза, дали знáти, поховáли. А той злóдый пішоў тай віткопаў першоїй но́чи, тай на плéчи, привніс до то́го богачьї до комо́ри, — там стої́ала дьилéтка (по рúськи) с сїром, цїла́ дьилéтка, — надоўбаў си сїра у мишчїй, иш чверть сїра, і старú поста́вїў коло дьилéтки, напхаў старї поўни́ пазухї сїра, поўни́й пісок, ше й рúки запхаў ў сир. И так лишїў старú. Той бога́ч рано ўстайи, трúдит сьі до ўсёго, йак то звїкле ў господáрствї, — а той злóдый йак занїс до комо́ри, так позамикаў, йак бóло, онї сьі не могли ны́ ў чім ўбáчити, бо так бóло замкнéно, йак онї позамика́ли. Там десь до комо́ри пішла́ ци дитїна, ци жінка, дьїти там побїгли, за чїсьо́ там пішли́, ке: „Тáту, тáту, прийшли́ ба́ба! Ми ба́бу поховáли, а ба́ба прийшли́!“ — Той господа́р прихóдит до комо́ри, а тотá зьїла ўмерла́ бїльше, йак за чверть сїра. Тогдї прийшоў до брата —: „Ей — ка́же, — брате, шо робити?“ Ка́е: „Йисмо ма́му поховáли, а ўонї — ка́же — прийшли́ тоїї но́чи і зьїли — ка́же — бїльше йак за чверть сїра..“ — А тотó злóдый забраў сир. — Ка́же: „Мóже твої́и дьїти той сир їздьїт, мої́и ўже — ка́е — не бóдут їсти.“ — Той бідний ка́е: „Привезї, мої́и дьїти зьїдьїт.“ — Привїз дьилéтку сїра до бідного, — ма́ют ўже шось тї дьїти живїти сьї чим. Поховáли зноў старú, — а злóдый пішоў дрúгоїй но́чи, віткопаў зноў тай на плéчи, прителéпаў тай до то́го богачьї зноў до комо́ри. Там стої́ало пшени́чної мукї цáлий мїх, — той дáльї, мїх — там подивїў сьї, добрий мїх узьїў, набраў мукї так не третїну мїха, кїлька мїг не́сти, и на плéчи, — а старú поста́вїў коло мїха. Напхаў старї мукї ў пазухї (поза пазухї), ў пісок и так лишїў старú. А сам забраў сьї, позамикаў и пішоў. Тай рано, ўстайут, десь там до комо́ри, дьїйит сьї —: шо за нево́льї, шо старá дрúгоїй но́чи прийшла́! Пішоў до брата і —: „Ей, — ка́же — брате, то йакесь — ка́е — нишчїсьты!“ — ка́е. Пришли́ — ка́е — ма́ма и тоїї но́чи, зьїли — ка́е — мое за пїў кїрцьї мукї через пьїч, — ка́же — шо, брате, робити тепér?“ — А бідний ка́е: „Ну, та шó, будём ховáти.“ — Прийшоў бідний там до то́го ўже богачьї, ўтьгилї старú до хáти, повитрїсáли тотó, умїли йї і пішли до ксьондза, дали знáти, шо така́ йї така́ рїч, шо ўже дрúгу пьїч старá прийшла́ і пакїсьть рóбит. Поховáли старú зноў, — а злóдый пішоў у но́чи, примéрко сьї (а мукú той бога́ч зноў відвїз до то́го бідного, бо ўже йигóби булї дьїти не йїли тотú мукú) — злóдый пішоў трéгоїй но́чи, старú віткопаў и на плéчи, прителéпаў зноў до то́го богачьї. Ў то́го богачьї буў велїкий пацьўк стоїаў там у карникú, —

він зачёркаў цалу пачку сьёрки, запаліў там у карніку і пацькуві пид ные, і зайшла та салітра і пацьук издох тай лежйт. Той стару до кучі (до карніку) приные і стару посадиў на пацьукá, пітнёр і захáў, даў їй такий чепелик, захáў у пацьукá і стару пітнёр, так абі не ўпала, — тай він їй не такий мўдрий нїж даў, бо шкодá му бўло лишити дóброго ножьї, бо пацьук і так сьї ўже не кивáў, бо лежьиў. Даў їй ў рўки такий чепелик і посадиў їй, нїби ўона так рїже тóо пацьукá. Тай рано, — нарешчї забрáў сьї злódьїй і пішóў спáти — і зачыло сьї розвиднїти, повисийїли сьї, той гóспóдар побудиў чéльїдэ, вїправиў кóждого до свóїї рóбóти, той гóспóдар. Нарешчї жінка там вже влáдила пацькувінї їстї, приходит до кучі —: „Ей — кáже, — гóспóдару — кричїт, — ходї сьудá! Бо ту — кáже — цїлэ нешчїстьї сьї зробило...“

— Приходит той гóспóдар, дївит сьї на той клóнит і кáже: „Бáчу, мойї нешчїстьї ўже тўтки їн...“ — Пішóў до брáта —: „Ей — кáже — брáте, бїй сьї Бóга, ходї — кáже, — йакїсь пацьучїшче буў при хáтї, теї — кáже — прїйшли мáма тай зарїзали тóїї нóчи...“ — А бїдний будé казáти: „То йакєсь дїво ўже“ — кáже. Кáже: „Ўжесмо два рáзи ховáли і шче — кáже, — бáчу, би трéтий раз ховáти...“ И кáже: „Ше ни знáти, мóже ше — кáже — ишчé — кáже — зачїнўт ходїти...“ — Пішли ўже обá до ксьїндза і зачыли гóворїти. — „Ей — кáже, — йнгóмосьць, бїйте сьї Бóга, ховáйте йакóдї, — кáже — дам вам кобїлу з лóшьїтљом, бо вже — кáже — нешчїстьї приходит.“ Кáе: „Прихóдїт тай шчо нóчї пáкїсьть рóбїнт.“ — Ўтьїгли до хáти, положїти так йак зáўше и ўже прїйїжджїїн ксьїндз на пóгрїб. Казáў ксьїндз ўже їй глубóку йáму копáти (абї ўже не вїльїзла). А злódьїй то зачўў, шо ксьїндз дїстáли кобїлу з лóшьїтљом за пóгрїб на ўостáтку. Йак поховáли, и ксьїндз до дóму пішóў на сьвїданьї, — а злódьїй тимчїсьом пішóў вїткóпувати середїднї. И вїткóпáў, тай стару на плéчї, тай стару збїжом, збїжом нїе на плéчох. Ксьїндз дóма, пóсьвїдаў, закуриў си там дóма ци фáйку ци дзїгáр тай вже йде по кобїлу тай по лóшьї. А той злódьїй посадиў стару ў жїто. Прїйшóў ксьїндз до тóго гóспóдарї, тай той гóспóдар вївїў кобїлу с стáйнї тай лóшьї вїйшло, пїтсáдїли ксьїндза на кобїлу, абї си сьїў так йїхати, тай ксьїндз сьїў на кобїлу тай йїде. а лóшьї звáду повóленьки йде за кобїлоў. А ксьїндз буў так на дрўгїм селї, не так блїсько булó. А той злódьїй сьїў си ў жїтї тай чекáїн на ксьїндза, зáкї будé йїхати. А ксьїндз надїїхáў тай перейїхáў, а лóшьї звáду повóли йшло. Той злódьїй намїкаў хóпти ў жїгї, намїкаў ци на межї ци ў жїтї тай вїбїг на дорóгу тай —: сьцьоў, сьцьоў! — до лóшьїта, — а ксьїндз перейїхáў тай поїїхáў. И злápáў лóшьї, завїў ў жїто, вїтљїг стару на лóшьї, покругїў повересїльї (повересло) и прївїзáў бáбу до лóшьїта так кьїсно, абї сьї не загубїла, абї не ўпáла, з лóшьїта

баба —: лошій було невелике, зьвйизаў ноги попід чéрево бабі на лошій-тэу и привйизаў туді звэрха кіісно повересыльом, дóбри поприкрúчуваў, абі не злётыло, и йак ўже кіісно зрихтуваў, — а на бабі були рантухі, такі йак то даўно ховали, такі доўгі — тай ксьондз сьі поўобзираў, шо лошійта десь не бóло, тай гадаў собі, шо трóха стáло пасти десь у фóсы, тай гадаїи си так: лошій догóнит — йак то лошій звйкло, шо бйжйт за ківьми. Він знаў, жи ўже сьі не загубит, бо мóцно привйизаў, и тогдї лошій наполошнїў иж жїта. Але лошій йак зачыло дрельува́ти за кобылоў, — а ксьондз сьі поўобзираў, слúхайи, шо лошій бйжйт, тай гадаїи си: „Но, ўже лошій доганьїи...“ — Ксьондз сьі поўобертаў, обертаў сьі за лошійтьом дивїти, шо так лошій скóро бйжйт, і дивить сьі : Шо за утрапльїньи (невóлы) на лошійгыу йїде? Ксьондз дáлы налицеў кобылу дўпит, абі кобыла утыка́ла пїт ксьондзом, а лошій чим борші доганьїи кобылу, бо сьі бйжйт, бо ше на лошійгыу нйчó не йїхало такé, бо ше молодé. Ксьондз дивит сьі, жи лошій чим раз доганьїи бóрше, — а ксьондз не кобыли, та кобылу налицеў вїт сéбе та сам пїшки ў но́ги. А лошій прыбїгло, коло кобыли поскака́ло и пофїркало, — а злóдїй перébїг збїжом, зладáў лошій и бабу відвйизаў и вер у йáму, звыў кобылу до мїста з лошійтьом і продáў. — Аж вїт тóго чысú старá ўже не ходїла до тóго богачьї. Йак ўже продáў кобылу з лошійтьом, ўже сьі сквїтува́ли, — ўже му сьі бу́ло змерзыло ходїти заўше старú вїткó-пувати. —

Записано ut supra.

Пор. висше ч. 21 і 24.

80. Добре ночували.

Даўно бóли тысьньї часї, — ксьондз зь дьикóм ни могли сьі ўтрéмати ў нарафїїи и пїшли ў подыльї (нйбїи ў сьвїт), ўсе рахúйут, жи ў подыльу хлыб по кїльу. Ночувáли ўни по сéлах и там и там, деш онї приходїли, — то так сьі не бóрзо дйїало, мóже ўни йшли двї або й три недыльї, делéко, — трафїли ўни до йїдногó гóсподарї намыч, а ше чéльїди не бóло с пóлы. Иш кобїта бу́ла йїдна самá ўлóма, жи вechеру варїла. Але ксьондз зь дьикóм сьїли собі на лáву и ўважйїют, жи гóсподїньи варїт чир и мукú мала ў збáнку и з збáнка метáла ў горнecь. А ўни обá сидьїт і дивїт сьі —: кобї варїла ў бйльшїм трóха горшкú, абі шось і йїм сьі лишїло на вechеру, бо ўонї голóднї бу́ли обá. Але ксьондз дивит сьі —: кобї густїй чир варїла, — йак улый водї, а рос-

пўстит, то будэ бiльши... Але йак гасподiнi дeсь до сьбiнiй вiдвелiла сьi (нiби вiдпiшла), а ксьондз будэ хотыiў мукi верэчи у той горнeць, абi булo густo мукi, — унхaў iнднiў рўку, а потoму дрўгу. И так йак мукi вьзiў так кулакама обoмa и хотыiў так мукi бoрзо хiпнути обoмa рукама, — ў збaнку ў горi ўуска дiрка, а ў долини ширoка, — и хотыiў так жiво вiтьгнуги обi, а то не мож, бо то так трэба зрoбити, ге коли вiн там пхaў ў збaнок: iнднiў, а потoму дрўгу, — гасподiнi снiшит сьi до хaти, а ксьондз тoргаў, тoргаў, — не мож, таi вiн дaлы вiд прiпiчка таi сьiу си коло лaви на малeнький столeць таi вьзiў си збaнок так мeжи колына, бо ўстiдно булo iмiў ўже вiтoргувати, ай вьзiў мeжи колына и так i тримaў. Поприходiла чeльидь с пoльи, таi гoспoдар прiйшоў, — она ў сьнiбoх кaжe: „Ксьондз таi дьк прiйшли пaннiч.“ — Вiн кaжe: „Дoбрe.“ — Дoварiла сьi вeчeри, сьiли вeчeрити, — клiчуг ксьондзa вeчeрити, а ксьондз кaжe: „Йa шчe молитви мўшу таки вiтpавити.“ — А вiнби буў пiшоў, аж сьi трiсe, але той збaнок так тримaў мeжи колынама. — Клiчуг дькa, — дьк пiшоў вeчeрити. А ксьондз гoвoрiт до дькa по словeнцки, кaжe: „Йiдж, але лишi й минi (на мeни)!“ — Но, нарeшчi шoсь сьi трoхи чiру лишiло, таi пoстaвила ў пiч, а дькoви кaзaла льгaти на прiпiчок, кaжe: „Льшти си на прiпiчок“ — а ксьондз йак сiдьiў, так сiдьчи ўснў коло лaви, спeр сьi до лaви i ўснў. А дьк тимчiсом пiшоў, вийшоў на дьвир, а дьiўка льгiла на прiпiчок, — а вiн ухoдит таi льгaи собi так напoпeрeк на занoчок (йак бoгaтo чeльвди, то напoпeрeк стeльит таi льгaйуг). Але дьк льг таi сьi прiспaў трoха и нагaдaў си, жи ксьондз гoлoдeн шчe. Але вiн лaпў, лaпў коло лaви, не мiг тpaфити таi забўў сьi. Тимчiсом гaдaйи си: „Но, ксьондз гoлoдeн, би трoха чiру буў зьiў...“ — Але на прiпiчку йак дьiўка oбepтaла сьi, таi дьiўка не мaйи пoртки, йак то кoбiтa звiклe, — iи тoтo сьi пiтeўнуло до горi. А вiн дoсьгaйи e пiйцa чир, таi нaсмoтpиў дьiўку, — а дьiўка на ўoзнак лeжит — вiн пoсмoтpиў —: звeрxa ўўca, — акуpат — гaдaйи си — ксьондз льг на прiпiчок... — и зaчiнaйи чiром гoдувaти, — а дьiўка ўсe: пш! — Кaе: „He дiйтe, йигoмoсьць, бо то чир студeний“ — бо вiн гaдaў си, жи то йигoмoсьць лeжьiў на прiпiчку. Вiшкpентаў гeт ўсьий чир з горшкa, шo бyлo, тeй пoстaвиў тeй пiшоў тeй нaзaд си льг. А той гoспoдар ўстaў дoсьвiгa той старий, а дьiўка йак сьi нарoбiла, йак уснўла —, так йак кaмiнь, таi не чўла, шo сьi з нeў рoбiло, шo той чiром гoдувaў, — а ксьондз сьi ўсoвiдaў, бо iшоў дeлeку дoрoгу, и тиж сьiў кoло лaви и так уснўў, йак умeр. Той гoспoдар ўстaйи дoсьвiгa, зaсьвiтiў, — а дьiўка так пoги oбмoлoла... Кaжe: „Фe, пaскўднiцe, ту — кaжe — двa льудe такi нoчiўт, а ти такe глўцтвo зрoбiла...“ — Дьiўка

сі схопила, сама не знайи, шо сі з неў стало, — і вібігла на двир і стала сі ўоптерати. А ксьондз тимчасом сі пробудіў. Тай гадайи собі: Слава Тобі, Господи, жи сі пробудіў, та той збанок розібйи гет... — тай поволі сь сыцыўцї ўстаў тай приходит до дверй, тай ўже двєрі булі не зашчєплєні так на кльамку, бо ўже дыўка на дворі була, тай си плєчом пїтхиліў двєрі. Приходит перед хату тай гадаў собі, жи то коўбицы така веліка стойг (така, жи сі дрова рубайи), — а дыўка сі зигнїла тай сі обтирала. И ксьондз собі гадайи: Но, слава тобі, Господи, жи ту йи коўбицы, тай розібйи збанок... — бо він той спєсьїб не знаў, так йак він запахў: йпдиў, а потому другу, иш хотыў обї нараз вптїгати. И йак там збанком отак обїруч таракни, а дыўка —: „Йайайай!“ — дыўка сі застрашила, шо то йи, бо ўона ни чула, йак той йшоў не хати, бо той поволі йшоў, — ксьондз сі застрашиў, жи то так нараз вїскнуло, рантў, — а він гадаў си, жи то коўбицы, він не знаў, жи то хтось, кристьвйин. А дык лежит у хаты, — йак та дыўка вїўкнула, теї кає: „Но, то старий там бйи зь дыўкоў ксьїндза на дворі за той збанок...“ — а дык с хати, шйнкў ўхонїў ксьїндзову и свойў, кає: „Тыкайте, ййїгмєсьць, тыкайте, тыкайте!“ — И йак ўонї тогдї ўобá ўтыкли, йак пїшли, йак пїшли, так пїшли, кудї ўни хотыли, тудї пїшли, — а той госпóдар сам днїуваў сї, шо тако́го мўдрого, шо ўонї так ў ночї поўтыкали. Той госпóдар ни знаў, чо́го ўни ўтыкли; ўни собі йїна́кше гадали, а той госпóдар у тым собі не розумїў нїчо́. — И ўже конєц тотó. —

Записано ut supra.

31. Злодїєві збитки.

Так буў йїдєн пан велікий, купєц и поїхаў с фйїрманом у дорóгу на йармарок. И йак поїхаў, и доўго йпго не було. Прийїджйийи він ў вєчїр и ўже злыз там дóма, ўже обночуваў сї, приходит до нбóго йїдєн орендувати дым (покїй). Тай він йимў заорендуваў, там ци на рїк ци на кїлька, и сам вййшло йимў, жи поїхаў зноў на йармарок. А той пан (купєц) маў кльўчницўу и пáнну свойў и старў пáнью. И так він поїхаў и не було йпгó дóма, — а той, жи заорендуваў ў нбóго дым, пїшóў до ковальї, поробїў собі кльїмбрїў і приходит там до дóму ўже, пїшóў до покóйу и прибїў старў пáнью до пїдлóги і прибїў кльўчницўу (ци „кўхарку“ йа казаў ци „кльўчницўу“?) и прибїў свойў пáнну. И пїшóў до стáйнї, вїдрїзаў тельїтў нóгу по кольїна и лошїтў нóгу по кольїна, йїднў нóгу тельїтў, а дру́гу нóгу лошїтў. И ўнїє до покóйу

и пани захаў но́гу с тельіта межн но́ги, а паньні з лошьята, а кльўч-
 ници — була опаўка йийіць на шафі — і поста́виў с ко́шиком и йидно́
 шче захаў там у дьйрочку. Він то робіў, бо він буў та́кий збиточник
 и зло́дій, ви́браў де шчо бу́ло там у то́їі паны́ (бо то буў майотний
 пан, той жи ййдиў по ймарма́ках, він маў до́сит гро́ші). Отже той, шчо
 ў ньо́го заорендуваў дым, ии мйркуваў, шо той бо́рзо сы не ве́рне,
 и він забраў, де шчо бу́ло гро́ші, срібно́го ва́чини и ўтык. Пан прийіж-
 джьйи з до́роги ў почи, йак то звя́кло, жи йак пан прийіде, то с покю́йу
 хтось вихо́дит, мо́же десь йакісь паку́нок йи альбо шось там, — він
 прийіхаў пе́ред покій и кричіт: „Ано́, ходы́т хто́годы!“ — Ны́хто не
 вихо́дит. Да́лы пан ка́заў фййрманови бічи до ха́ти, шо то йи тако́го, —
 ўбіга́йи до ха́ти, до кўхны и верта́йи сы на дьвйр нава́д, вихо́дит на
 дьвир и ка́же: „Про́шу пана, у ха́ты — ка́же — та́ке нешчы́сьты...“
 Ка́же: „Бо́гу дякува́ти, паны́ ро́дыт тельі, а панна ро́дыт лошья́,
 а кльўчниця́ нане́сла ко́пу йийіць и шче йидно́ сы наста́вило вйлы́сти...“
 — Пан зьлы́з, пішоў са́м, пообзираў, подивіў сы —: тоті ўже коло під-
 ло́ги иш тро́ха те́плы, поприбыва́ны. Ви́біг пан на дьвир, крикнуў на то́го
 фййрмана, ка́же: „Бе́рі віттам с ста́йны кльшчы́ и сокіру, бо ту — ка́же
 — ўсьо до сме́рти прихо́дит...“ — Той наймит с кльшчы́ма и сокіроў
 прибіг до кўхны, тото́ розрива́ли, — тото́ ўже поўстава́ло, ста́ра паны́
 ка́же: „Йако́гос драбу́гу — ка́е — йисе прйиміў, даўйисе му покій, за-
 орендуваў и би буў — ка́е — з нас ду́ші повннимаў...“ Ка́же: „Шосмо́
 сы страху́ найіли, тосмо с страху́ ма́ло не поме́рли...“ (Поуприбываў
 кльшчбра́ми нао́знак). — У́же ўсьа. Шо він маў йиму́ ше ўды́пати то́го
 ўже не бу́ло. —

Записано ut supra.

ПОКАЖЧИК.

важніших мотивів сеї збірки

Адвокат-лушій 80.
 ангели під вікном ворожать долю дитині 8.
 „ гріють дитину покинену в снігу 10.
Антипко 29.
Баба спрозаджує бурю і громи 4.
 „ решетом ловить сонце 44.
 „ бавить ся з поросятами 46.
 „ розсварює подруже 98.
 бабі в очах двоїть ся 98
 байки говорити за уділене огню 149.
 баль на діди 6.
 батько хоче дочку дати за муж за Бога 90.
 „ бийтей січїть, лиш за пліт не мечить“ 114.
 біб до неба виріс 93.
 блуд у лісі 8.
 богач злодій 18.
 „божок, моргни разок!“ 114.
 брат без людськості 98.
 брехун на брехуна 117.
 букун (упряж на одного бика) 87.
Веприк забитий щилом 51.
 верба до неба 53.
 вербовими клинцями кобила збита 53.
 вже платно 35, 38.
 візок, що з гори сам їде 40.
 вїйт захланий утоплений 25.
 вовк спаситель 54.
 вола на хату тягнуть 44.
 „вставайте вмерлі, будемо живих дерли“ 42.
Горнець, що сам кипить 101.
 осподарь у мішку у живки в гостині 123.

гроші в вербі 14, 15.
 „ в хлібі 14, 16.
 „ в горбі 15, 17.
Дванацять кобондзів **ходять до** одної жінки 69, 70.
 де міткови кінець 106.
 де середина землі 119.
 дзвін-капелюх 49.
 дика качка кладе гніздо на хлопській горі 53, 54.
 дїстамент-умова 5.
 дитина настроєна на **кїд** 48.
 „ покинена в лісі в снігу 10.
 дїд-жебрак-добрый дух 12.
 „ Москаль-чорт носить **дионів** у **півні** 69, 71.
 дівка-ковбица 160.
 дівчина плаче за дитиною, **якої** **ще** **не** має 43, 46.
 довжник три рази **вмирає** за довг 42.
 доктор-різник 80.
 долого і сокиру на вечерю **варять** 81.
 до св. Петра на ніч **уступити** 68.
 дощ ур...ий 152.
 дукати 3, 4.
 дурний зо ступою 81, 85.
 „ знімає **фірманови** **пипоть** із **азі** **ка** 82.
 „ в медвежій шкірі 84.
 „ їде до церкви і **заходить** до **дл** **на** 97.
 „ Іван, **грубник** 90.

- дяк-перелюбник 41, 85.
 „ на потемки годує попа чиром 159.
Жид з Іваном на вандрівці 77.
 „ дзвонить у місті 148.
 „ з Іваном на війні 146.
 „ пробує Іванову сумліннясть 132.
 „ учать ся літати 78.
 „ ховає ся в міх зо страху 147.
 „ тримає грушу 102.
 „ не може нагодувати косарів 105.
 жиди на грибах у лісі 103.
 „ ночують на дереві 104.
 „ ночують на муравлиську 104.
 „ колись були дурні, а тепер ні 89.
 жінка воячка 6.
 „ водоноска 2.
 „ косарка 100.
 „ дурить мужа весілем 60.
 „ дурить мужа похороном 60.
 „ віддає мужа в рекрути на рік 61.
 „ при чоловіці хора, а при любасах здорова 121.
 жіноча вірність 1.
 журавлі опиялі 54.
Заклад на жіночу вірність 1, 3.
 запізнив ся на набоженстві, минув смерті 13.
 за рік служби щила в піс 51, 138.
 застрг у бологі, пішов до дому, взяв лопату і викопав ся 68, 94.
 заяць у верші 152.
 „ Яць, чорта перегнав 29.
 з гори урву, в низу надгочу 53, 58, 94, 94, 151.
 злодій відкуплений від шибениці 62.
 „ загруз у бочці смоли 142.
 „ іде на розсуд до обкраденого пана 144.
 „ краде корову (козу) з рук 25, 143.
 „ краде мясо у своїх товаришів 26, 144.
 „ обдурює чортів 29.
 злодійство-наука 28.
 знаки на тілі 5, 89.
 знали варити, не знали давати 116.
Іван від Бога 101.
 „ видів три боги в жидівській школі 103.

- Іван дурить купців капелюхом 36.
 „ дурить жидів шапкою 38.
 Івась цицїй, що 20 літ цицку ссав 136.
 „ посить маму на руках 136.
 „ до полудня з стирти змолотив 137.
 „ жадає плати: нагавиці збіжа 137.
 „ заховстав смока і привів до дому 140.
 „ правив у дісаря довгу 140.
Назав „три чверти“, най буде три чверти 147.
 капелюх має гроші 36.
 Капуш, 2 лікті довгий, а 3 лікті бо-рода 52.
 кара за побите матери 144.
 „ за співане поганих пісень 73.
 „ за оповідане правди 53, 149.
 „ смерти через привязане до дикого коня 7.
 кицька-Цибуля 58.
 кілька зізд на небі? 119.
 кінь у шнару запав ся, лиш хвіст ур-вав ся 47.
 „ грошима с..., а каміня ість 101.
 кобиля: перед іде, а зад пасе ся 53, 150.
 коза в багії 143.
 комісарь прогнав шляхтича з села 133.
 „ побитий за голку 135.
 корову на хату тягнуть 46.
 коровича шкіра-правдачі 23.
 королівський зяць у свого батька сви-нарем 97.
 королівські загадки 117, 119.
 котру першу побачу, з тою ожено ся 2.
 коханець у шафі 23.
 ксьондз-жебрак 80.
 „ перелюбник 31.
 ключниця знесла копу яць 161.
 купуйте вмерлих! 87.
Лев замісь вола в ярмі 59.
 липа-ворожка 94, 99.
 лист з наказом: стратити того, хто його принесе 12.
 лік на жіночу слабість 99.
 лісова дитина 12.
 любас у скрині 4.
Мавдрихович, шляхтич 133.
 мати в скрині на піделухах 64.

мати удавила ся сиром 64, 155.
 „ вертає з гробу чотири рази 65, 156.
 „ покарана смертю за те, що дала
 за муж дівчура 112.
 мацьок з барана — нововроджена дити-
 на 27.
 медведі замісь волів у ярмі 139.
 медвідь під мостом не дає проїзду 83.
 „ хоче вчити ся стельмаства 83.
 мельник займав камінь пасти 150.
 міх грошей за вбиту маму 87.
 млин у Чорткові (чортівський) 49.
 муж убиває жінку-дівчура, оправданий
 судом 112.
Наймайт дістає дівку за 44 літ служби 76.
 „ дурить попа й дака 86.
 „ вчить господиню по німецьки го-
 ворити 35.
 „ запалює стодола, щоб господа-
 реви видно йти з коршми 59,
 „ любить тецкати ся 30.
 „ в день спить, а в ночі краде 63.
 наш Бог, ваше помазанє 103.
 не дуйте, вгомосць, бо чир студений! 159.
Оповідач з клавачами набитий у моздір 89.
 осел-свобода 41.
Паламарь цікавий на печінку 127.
 пан шукає собі біди 15.
 „ учить судию ошуканства 128.
 „ завдає загадку свататам 88.
 „ Каньовский бе кожного, хто не має
 голки 134.
 „ побитий сам за те 134.
 панів тато свині пасє 94.
 пані родить теля, а панна лоша 161.
 панна з знаками на тілі 89.
 „ почує разом з женихами 89.
 „ дурить трьох офіцерів — покарана
 за се 110.
 панцизняк мусить нести до пана най-
 дені гроші 151.
 паню ведуть до огира 152.
 пачкарь обдурив стражників 107.
 перевесло з ячмінної полови 53, 68, 93,
 151.
 пес-погонич 58.
 „ Петрушка 58.
 піп несе наймита в мішку 51.

піп кидає понаду в воду 52.
 „ перелюбник 124.
 „ з дяком маудрує в Поділі 158.
 пішов камінь поза ячмінь 150.
 планета 31.
 по бобі до неба 93.
 „ вербі до неба 53.
 поле не родить — чому? 30.
 поховати на твердо 66.
 приданє коло Яворова 117.
 попівська річ 125.
 проба хлопців, котрий добрий на зло-
 дія 141.
 продаж дитини 9.
 пчола між кіньми пасє ся 53.
Рабін тівний 131.
 рік часу обернено за сон 61.
 розбийники купують вагітну жінку 75.
 „ хочуть випороти з неї живу
 дитину 76.
Свиня-приймичка 45.
 сейон-суд 7.
 „ скачи не скачи, а молока дай!“ 130.
 син вивозить батька на мороз 75.
 „ ходить татови за свахами 149.
 „ перед уродженням ловить шнаки 149.
 „ перед хрестинами йде до млина 150.
 скопець грошей за забійство 57.
 скриня-самолет 20.
 служниця в шафі — задумана 55.
 „ на тоці вбита 56.
 „ в лісі вкрадена злодієм 57.
 сова-гадало 40.
 сорочка без шва 20.
 судию бють за вкрадене сало 152.
 сумлінний Іван 132.
 сьв. Йоб проданий 24.
 „ Так, так, але з хати як?“ 80.
 теля хлопа з'їло 107.
 ткач — сьв. Петро 20.
 три заклади злодія з чортом 29.
 „ офіцери здурені дівчиною 109.
 „ причини, чому старі люде міцайши
 від молодших 79.
 труп кобилу вкрав 19.
 „ помічний при крадіжці 29.
 „ тут болить і тут болить, а там не бо-
 лить“ 99.

Циган вадіє ся смерти, бо зад зимний 113.

„ кривдує собі, що Бог жарту не знає 114.

„ рубавє гиялку, на котрій сидить 114.

„ викосив від дуба до дуба 115.

„ наймат 120.

ціп-воскреситель 39.

Черевань теля родив 106.

чоловік, що не знає біди 14.

„ на весілю свої жінки 60.

„ на похороні свої жінки 60.

чому жиди голову голять? 103.

„ Русини з Поляками не гостять ся? 105.

Хліба наїсти ся і псу дати і цілий до дому привести 58.

хлоп плаче, що пчолa з улья втікла 53.

„ летить з журавлями 54.

„ загруз у багні по карк 54.

хто знайшов царівний перстїнь, буде її мужем 95.

хто знайшов, най той принесе 96.

„ відгадає в панни знаки, буде її мужем 88.

„ не відгадає, дістане 50 буків 88.

„ скаже: „брешеш“, платить кару 43, 94.

„ спротивить ся, тому ніс і вуха вріжуть 47, 58.

„ засьміє ся, тому відруть пас від лоба до пята 53.

хорі вздоровлені страхом 153.

Шапкою гроші міряти 42.

шибениця — кара за крадіж 18.

що варт царь сидячи на престолі? 119.

„ мислить король? 118.

Язь-гадюка в Бескіді 140.

який кінь лїпший у почи, чорний чи білий? 77.

„я не вмю ні читати, ні писати“ 24, 102, 104.

ячмінь до пеба виріс 150.

